הצופה

ב"ה, יום שישי, ט"ו טבת תשמ"ז (16.1.1987) • שנה נ' • גליון 14294 • המחיר: 1.— ש"ח, כולל מע"מ * עתון התנועה העולמית של המזרחי והפועל-המזרחי * מייסד ועורך ראשון: הרב מאיר בר-אילן ז"ל

משכנתאות לזכאים
ומשכנתאות חופשיות
בנק טפחות

הדלקת הנר

	כניסה	מוצ"ש
ירושלים	4.22	5.37
תל־אביב	4.40	5.38
חיפה	4.30	5.35
באר־שבע	4.39	5.38
אילת	4.42	5.43

היום

פרשת ויחי

	יום שישי	יום שבת
הפרק:	ישעיה יט־כ	ישעיה כא־כב
המשנה:	טהרות ה, ח־ט	טהרות ה, י־יא
הדף — בבלי:	בבא קמא קטז	בבא קמא קיז
ירושלמי:	כתובות כא	כתובות כב
ההלכה:	או"ח ערה־ה, יב־ב	או"ח רעו, ב־ה
רמב"ם:	סנהדרין ד־ט	סנהדרין י־יב
הזריחה:	6.36	6.35
השקיעה:	5.02	5.02
סוף זמן ק"ש:	8.25	8.25

אין התקדמות במשא ומתן בין האוצר להסתדרות על עסקת חבילה

באוצר רוגזים על שההסתדרות כורכת את עסקת החבילה עם הסיוע לקופת־חולים

מאת סופרנו הכלכלי בירושלים

ההסתדרות עומדת בסירובה להתום על הסכם עסקת החבילה. גם אתמול לא הושגה הסכמה בין האוצר וההסתדרות בעניין התקציב לקופת חולים ולכן חזרה ההסתדרות והתנתה את פנייה הממשלה להתום מיד על הסכם עסקת החבילה.

עדיין לא ידוע מתי ייחתם הסכם זה. אתמול הגיב האוצר בחריפות רבה על התנהגות ההסתדרות ובמיוחד על כך שהיא כורכת את הסכם עסקת החבילה עם התקציבים לקופת חולים.

הממונה על התקציבים באוצר אהרון פוגל אמר כי קשה להבין שגוף כמו ההסתדרות מוכן להתנות חתימת הסכם בעניין עסקת החבילה עם התקציבים לקופת־חולים. סירובה של ההסתדרות מהווה איום על היציבות במשק, עלול לגרום לאינפלציה מחודשת ולפגוע בשכירים.

תוספת השכר נטו

תוספת השכר נטו בינואר (בשקלים) בעקבות עדכון מדרגות מס הכנסה.

שכר ברוטו	שכר נטו דצמבר 86'	שכר נטו ינואר 87'	התוספת בשכר נטו שקלים	התוספת בשכר נטו אחוזים
500	473	473	—	—
700	642	649	7	1.1
900	771	778	7	0.9
1000	836	843	7	0.8
1200	965	972	7	0.7
1500	1147	1157	10	0.9
2000	1421	1440	19	1.3
2500	1660	1684	24	1.4
3000	1887	1912	25	1.3
3500	2105	2146	41	1.9

הערות: (1) הסכומים נטו — לאחר הפחתת מס הכנסה וביטוח לאומי; (2) הטבלה מתייחסת לשכיר בשיר שאשתו אינה עובדת.

"ריריו" המחירים נמשך במשרדים הכלכליים שוקלים הוזלות

מאת סופרנו הכלכלי בירושלים

במשרדים הכלכליים שוקלים הוזלת מוצרים שונים אשר מחירי הגלם שלהם בחו"ל ירדו.

הדבר יקוז במידת מה התיקרות של מוצרים בעקבות פיחות השקל. אתמול חתם שר התעשיה והמסחר אריאל שרון על צו המוזיל את מחירו הסיטונאי של קמח בצובר בשיעור של 3%.

(סוף בעמוד 2)

מדד דצמבר 1.5 אחוז
נסים: ההמשך תלוי בציבור

האינפלציה ב־1986 הסתכמה ב־19.7 אחוז

מאת סופרנו הכלכלי בירושלים

האינפלציה בשנת 1986 הסתכמה ב־19.7%. הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מסרה אתמול כי מדד המחירים לצרכן עלה בחודש דצמבר 1986 ב־1.5%.

יש לציין כי בשנת 1985 הסתכמה האינפלציה ב־185% ובשנת 1984 ב־445%. האינפלציה בשנת 1986 היא הנמוכה ביותר מאז 1972.

(סוף בעמוד 2)

האוצר: משרד החינוך לא מבצע החלטות ומטעה את הציבור

שר החינוך פנה לארגוני המורים להימנע משיבושים

מאת סופרנו הכלכלי בירושלים

האוצר מאשים את משרד החינוך בהטעיית הציבור, אי ביצוע החלטות הממשלה ויצירת משבר מלאכותי במערכת החינוך.

בפגישה עם עיתונאים אמרו הממונה על התקציבים אהרון פוגל וסגן הממונה משה הבא, כי משרד החינוך המורים עיור... תו את הנתונים על התקציב החינוך. למעשה הוויכוח מתייחס לסכום של 8 מיליון שקל מתוך תקציב של 1.7 מיליארד שקל. אין כל הצדקה להשבית על רקע זה לימודים.

(סוף בעמוד 2)

בג"ץ: משפט חוזר ליהושע בן־ציון?

בנקים בשווייץ הודו שהם חייבים מיליוני דולר ל"בנק ישראל־בריטניה" • בן־ציון הורשע בשל החובות ובג"ץ הסכים לצוות על חריש להשיב מדוע לא ייערך משפט חוזר

מאת שאול שיף
סופר "הצופה"

שופטת בית המשפט העליון, הגב' שושנה נתניהו קיימה אתמול על היועץ המשפטי לממשלה, יוסף חריש להשיב תוך 14 יום על טענת יהושע בן־ציון, כי נתגלו ראיות חדשות המצדיקות משפט חוזר בפרשת בנק ארץ־ישראל — בריטניה.

באמצעות באי־כוחו, עו"ד יוסף אריאל המציא יהושע בן־ציון לבית המשפט את הסכם הפשרה שהושג בין המפרק של בנק ארץ־ישראל—בריטניה לבין "קרדיט סוויס" בשווייץ. בעת עריכה, כי הבנק סירב שהוא חייב לבנק א"י—בריטניה סכום של 2.9 מיליון דולר על יתרות בפרקים שונים הבנויות לעת האחרונה.

הסכם הפשרה היה סודי עד במשפטו טענה התביעה כי הפקדונות בבנק "קרדיט סוויס" משועבדים להבטחת חובות של משפחת רוליאבס.

בתביעתו למשפט חוזר מסתמך יהושע בן־ציון גם על הסכם הפשרה שהושג עם "פולקס בנק" בשווייץ. "פולקס בנק" הכיר בחובו, לשלם 15 מיליון דולר מתוך תביעה של 385 מיליון דולר שהמפרק הגיש נגדו.

במשפט נטען כי גם "פולקס בנק" אינו חייב לבנק. יהושע בן־ציון טוען כי אם לשלם 15 מיליון דולר (!) בהסכם פשרה, הצריך הבהרת המפרק של בנק ארץ־ישראל—בריטניה בבית המשפט.

יצוין, כי יהושע בן־ציון טען בפני נציגי בנק ארץ־ישראל—בריטניה, כי אין להסתפק בהסכם פשרה וכי על הבנקים השוויצים לשלם את כל הסכום המגיע להם.

עם פרישתו של ארנסט יפת מבנק לאומי רווחו ידיעות, שהוקן ראו איך בעצמותיו היה בית, על הזכות בהחלטה של נגיד בנק ישראל ראו לתפוס את בנק ארץ־ישראל—בריטניה.

שמיר: במו"מ לשלום נדבר גם על שטחים

ראש הממשלה יצחק שמיר אמר שבירושלים ליתר על שטחים שבמסגרת של ישראל המדינה שלום, לא ההיה כולתו האחרונה בשולחן עם מדינות ערב.

"איש לא יצפה מבני שאיטל עתה בה תהיה עבודתי באשר נפגשו", אמר שמיר לכתב "רויטר" בראיון שהעניק לו. "אולם, נכון שמעמדי הוא שונית. אך התנאי הראשון להשיג אפשרות לגשר על פני הפער בינינו הוא להיפגש ולשוחח פנים אל פנים".

שמיר אמר בשבוע שעבר, כי בעניו ונמור עמו לא יוותר על שטח כלשהו.

(סוף בעמוד 2)

יוסק'ה שפירא והרב דרוקמן: להפסיק להפגין למען המחתרת

מאת שאול שיף — סופר "הצופה"

השר יוסקה שפירא, ח"כ הרב חיים דרוקמן ומזכ"ל המפד"ל הרב יצחק לוי פועלים בקדחתנות להפסיק את "ישיבת המחאה" ליד ביתם של ראש הממשלה ומנהל המטה, שנועדה להפעיל לחץ ציבורי לשחרור עצורי המחתרת.

השלושה קיימו שיחות עם כוחי "גוש אמונים" דניאלה וייס, עם הרב משה לוינגר וכן עם קרובי משפחות עצורי המחתרת ואישים אחרים ב"נאמני ארץ ישראל", כדי שישפיעו להפסקת ישיבת המחאה בהקדם.

השלושה סבורים כי היה עקרון להבהרות, עוד לפני מספר הידיעות, לפגיעה במאמצי הנשיא שלא לעקם עצמם העקולים להתפרם כחוץ על שיקוליו של הנשיא בעניין החנינה. בארגוני "ישיבת המחאה" שוקלים עתה את ההצעה להפסיק ההפסקה.

ישראל ניסתה לחטוף ראש השב"כ הלבנוני

ביירות (ע"מ) — העתון "אל־ביירק" המנפרס בלבנון הודיעה כי "אלמכייה" מוסר כי פסנים הישראליות ההפכוהו באחת מפעילות הפריקה שלהן באינוה הקפריסאית, "פאני בוש" שמשבע שעבר לחטוף את ראש שירות הביטחון הכללי הלבנוני, דייר מאמר כי נשיל נעמה, ויאזהו מקפריסין.

הכביים עמדו לשוב בסוריה דרך לרנקה. הפעולה בוצעה על רקע הידיעות, כי ד"ר נעמה פיקח אישית על חידוש הדרכונים וכניסים לפלסטינים והמנגאים במדינות המפרץ לאחר ביקור שקיים בקרים. העיתון הישראלי קיבל ידיעות, כי ד"ר נעמה היה אמור להגיע אל גיוניה באוניה "פאני בוש", ואחר שמזג האוויר הגרוע מנע את טיסתו במטוס. אולם, לבעטה, ד"ר נעמה הגיע ללבנון מקפריסין במטוס פרטי דרך שדה התעופה חלאת.

הפספוסים על שתי האוניות הבדיוני נוספים בין גיוניה וקפריסין.

(סוף בעמוד 2)

נורת תכנן להפיל את משטר חומייני

מגלה ה"וושינגטון פוסט" • 3 אנשי ממשל פקחו על הסיוע ל"קונטראס"

מאת כתבי "רויטר" וסוכ"צ

ה"וושינגטון פוסט" מגלה כי התוכנית למכירת נשק אמריקני לאיראן ובראשה עמד הקולונל אוליבר נורת, בעבר במעצגת הבטחון.

(סוף בעמוד 2)

מכבי תל־אביב "על המפה"

ההתלהבות של שחקני "מכבי" תל אביב היתה הנוהם העיקרי בניצחונה אמש על אלופת ברית המועצות, דאלגיריס קובנה בתוצאה 74:81.

המשחק שהתקיים בבריסל אופיין כלהיטה ללא עצירות. הניצחון הוא בעיקר כוראליה, לאחר ש"מכבי" נחלה שני הפסדים במשחקי גביע אירופה בתחילת הראשונה הוליכו הרוסים, אולם לחיתה צימצמה הבאה למהפך בסיום.

קלעו "לכבבי": ג'מבאי — 25, ברגי — 23, גינסטן — 17 וברסיביץ — 12.

תחזית מזג האוויר

מזג האוויר היום יהיה בהיר עד מעונן חלקית עם עליה נוספת בטמפרטורה. הטמפרטורות: ירושלים 8—21, רמת הגולן 8—20, נהריה 5—21, צפת 8—16, חיפה 9—31, טבריה 6—21, נצרה 10—19, עפולה 7—21, שומרון 7—19, תל־אביב 8—21, לוד 5—22, יריחו 6—22, עזה 6—19, באר שבע 6—25, אילת 8—26 מעלות.

חווה יערי ואביבה גרנות למאסר עולם
השופטים: "הרצחת וגם ירשת" בסדר הפוך

סניגורי השתיים יגישו כנראה ערעור על פסק הדין

חווה יערי ואביבה גרנות נדונו אתמול למאסר עולם, לאחר שהורשעו בבית המשפט המחוזי בתל־אביב ברצח התיירת מארצות הברית מלה מלבסקי, בעת ביקורה בארץ בחודש מרץ 1985.

השופטים פסקו כי שתי הנאשמות תכננו התכוננו לגרום למותה של המנוחה בת ה־55. הן הוציאו לפועל תכניתן זו, מאחר שהן גנבו את כספה של מלבסקי מחשבון הבנק שלה, ותקוותן להשפיע עליה שלא להתלונן ולא לגלות את דבר הגניבה לא הצליחה.

השופטים דחו את טענת פרקליטה של חווה יערי, כי היא "אולי גנבת — אבל לא רוצחת", וכי אין זה כי ביר, לפי אמות מידה של מוסריות בחברה תרבותית, שאדם יהיה מוכן לרצוח כדי למנוע גילוי גניבה. "כי בר היו דברים מעולם — נאמר בפסק הדין — וידועים דברי הנביא אליהו שאמר לאחאב: 'הרצחת וגם ירשת' אף כאן ארע כך, אם כי בסדר שונה: הנאשמות 'ירשו' תחילה ורצחו לאחר מכן".

שתי הנאשמות הובאו בשעה 8.30 והתפזו מקומותיהן, כאשר הוצגת בינהן סמלת בשערה אדמונית המרצת. השתיים נראו שלוות דמדי. שערותיהן ערוקות לאחור, ופה העיפו חיוך הדברים כלפיהם אל ריהן המכבים שהיו באולם.

השופטת אבנור הודיעה מיד הילה, כי בית המשפט דוחה את בקשת סנגורייה של חווה יערי מיע מחדש את עדותה של אביבה גרנות. הבקשה הוגשה בעקבות

(סוף בעמוד 2)

לאברהם קורצווייל וביתו
ברכת מזל טוב נאמנה
להולדת הנכדה
הצופה

ארגון המורים הדתיים בישראל
הוועדה
להענקת "יקיר החינוך הדתי"

כבידי שנה, אנו עומדים להעניק גם בשנת תשמ"ז
תעודת "יקיר החינוך הדתי" בישראל

כל המעוניין להציע מועמד/ת לתואר "יקיר החינוך הדתי" מתבקש לשלוח הצעה מנומקת ומפורטת על המועמד ע"פ הקריטריונים הבאים.
א. עבר במוסדות חינוך דתיים בארץ או בגולה.
ב. גיל מינימלי — 60 שנה או מי שפרש פרישה מוקדמת מעל גיל 50.
ג. עבר בחינוך הממ"ד לפחות 20 שנה
ד. תרם תרומה ייחודית למען החינוך הממ"ד — כגון:
1. פעילות להקמת מוסדות חינוך דתיים
2. חידושים בשיטות חינוך או בדרכי הוראה.
3. פרסומים בתחום החינוך הדתי.
4. פעילות רווחת למען ציבור המורים הדתיים.
5. פעילות צבורית בחברה או בקהילה.
ההצעה צריכה להגיע עד יום ששי י"ד שבט תשמ"ז (13.2.87)
לת"מ ע"פ הכתובת רח' אבן גבירול 166 תל־אביב.

בכבוד רב
אברהם תגבי
מרכז הוועדה

התנועה הדתית לאומית
לשכת המזכיר הכללי

ישיבת הלשכה הקרובה
המתקיימת בעזה"י ביום רביעי, כ' טבת תשמ"ז (21.1.87)
תתחיל בשעה 13.30 בלשכת הרבנים הראשיים, שבהיכל שלמה.
המשך הישיבה בבית מאיר, כפי שפורסם בהזמנות שנשלחו
הרב יצחק לוי
יו"ר הלשכה

חברת חיים לופשיץ בע"מ
למכירה בבני־ברק
קוטג'ים מפוארים
7 חדרים + מרתף עליון
בהר שלום ברחוב הארזים
פרטים במקום 052-558151

לישיבת בני עקיבא
דרוש מדריך
בוגר ישיבת הסדר
תנאים טובים
052-29929
052-453134 בערב

למכירה
וילה גדולה
בהוד־השרון
6½ דונם פרטי צמוד +
052-455116

רפלקסולוגיה
לכאבי גב, מיגרנה ובפלות
כליות + פדיקור רפואי
03-781904 — לא בשבת

כתיבה במכונה
שיטה עוורת
תלמדו היטב ב־12 שעות
בבית־הספר למסחר
"רימון"
תל־אביב, דיזנגוף 85
טל. 281985

אמונה
תנועת האשה הדתית לאומית

קרן המילגות על שם הרבנית הרצוג ע"ה
ביום הזכרון השמיני לפטירתה של הרבנית שרה הרצוג ע"ה, נשיאתה הראשונה של אמונה — תנועת האשה הדתית, ייערך טקס חלוקת מילגות לתלמידות רבת ביוסדית החינוך של אמונה, אי"ה —
ביום ראשון י"ז בטבת תשמ"ז 18.1.87, בשעה 11.00 לפנה"צ ב"מכללת אמונה" בירושלים, דרך בית לחם 104.

אזכרה לזכרה של הרבנית שרה הרצוג ע"ה, תיערך באותו יום בשעה 4.00 אחה"צ בבית העלמין סנהדריה, בירושלים.

ישיבת בני עקיבא נחלים
טלפון: 2—9328951, 9328555

היכוננו
לעצרת ההודיה
לכבוד שנת הל"ב לייסוד הישיבה
ב"היכל התרבות" תל־אביב
יום שני ה' אדר תשמ"ז (9.3.87)

בהשתתפות: ראש ממשלת ישראל
מר יצחק שמיר הי"ו
ואישים רמי מעלה מהארץ ומהתפוצות

בתכנית:
* מקהלה ותזמורת הישיבה
* ברכות
* תוכנית אומנותית עשירה ומיוחדת
פרטים יבואו
• כרטיסי כניסה ניתן להשיג במשרדי הישיבה •

בברכת התורה
הנהלת הישיבה

האירוע מתקיים בחסות "מנורה" חברה לבטוח חיים בע"מ

במלאת שלושים לפטירתו של ראש משפחתנו היקר
הרב מרדכי חי לופז זצ"ל
התקיים עצרת אזכרה והתעוררות בבית הכנסת "אהל ישראל" רחוב בן־יהודה 159, תל־אביב, ביום ראשון, י"ז בטבת תשמ"ז (18.1.87).
לימוד משניות בשעה 17.30
תפילת ערבית בשעה 18.15
הספדים ידברו:
הרה"ג מרדכי אליהו שליט"א, הראשון לציון
הרה"ג הרב דוד הלוי שליט"א, הרב הראשי לתל־אביב
הרב אברהם שרעבי, חבר בית הדין בחיפה
נעלה לקברו בהר הזיתים ביום שני, י"ח בטבת תשמ"ז (19.1.87), בשעה 2.30 אחה"צ.
אוטובוס יצא בשעה 1.00 מרח' יהל 3, תל־אביב.
משפחת לופז

"הודיות" — כפר נוער דתי
משתתפת בצערו של חבר ההנהלה
מר יצחק פלנזר
במות עליו אביו ז"ל
תנחומים מן השמים
התלמידים, העובדים וההנהלה

ישיבת ב"ע נתניה
קרן מלגות "שיח יצחק"
ע"ש הקדוש
יצחק לביא ז"ל

במלאת אחת עשרה שנים לנפילתו של יקירנו
בוגר הישיבה הק'
סמל יצחק לביא ז"ל
בגוש עציון
נתכנס בעה"י בבית המדרש של הישיבה ללימוד תורה בציבור לזכרו ולעילוי נשמתו ביום שלישי, י"ט בטבת תשמ"ז (20.1.87).
סדר הלימוד:
* לימוד עצמי בשעה 17.15.
* שיעור בהלכה ובאגדה ע"י הגאון הרב שמחה הכהן קוק שליט"א, רב ראשי ואב"ד רחובות בשעה 17.45 בדיוק.
* לימוד משניות — תפילת ערבית
בו ביום עליה לקברו בבית העלמין הצבאי בקרית שאול בשעה 3.00 אחה"צ.
תחבורה תצא מרחוב יהודה הנביא פינת מהליבר בני ברק בשעה 2.30 מבית הישיבה.
המשפחה

ההסתדרות הציונית של דרום אפריקה
במלאת שלושים לפטירתו של
הרב
ירחמיאל יעקב דושינסקי
זצ"ל
תתקיים אזכרה ביום ראשון, י"ז בטבת תשמ"ז (18.1.87), בשעה 7.00 בערב, בבית הכנסת "זכרון" ע"ש... רח' הגאי 1, בית־הכרם, ירושלים.

ביום ראשון, י"ז טבת תשמ"ז (18.1.1987) בשעה 3 אחה"צ תתקיים אזכרה
לח. יוסף וינר ז"ל
ולרעיתו הח. שושנה וינר ע"ה
בבית העלמין הישן, הוד הכרמל — חיפה
ידידים ומוקירים מתבקשים להתכנס בכניסה לבית העלמין
ע"י השער הראשי
המשפחה
לזכרם יחולקו מילגות לילדי צורים
ב"קרן מילגות ע"ש יוסף ושושנה וינר ז"ל"

ב"ה
במלאת שנתיים לפטירת
החב' דבורה ויסמן ז"ל (רוזיה)
תערך אזכרה ביום רביעי כ' טבת (21.1.87) בשעה 6.30 בערב בבית הפועל המזרחי בבני ברק, רח' ר' טרפון 1 בני ברק.
מוקירי זכרה מוזמנים.
בשם
"חוג דבורה ז"ל"
(רבב"ב)

הרבנות הראשית — המועצה הדתית
כפר־סבא
כ"מ תנחומים למכובדינו
הרה"ג אברהם שלוש שליט"א
רב ראשי לכפר־סבא
והרה"ג דוד שלוש שליט"א
הרב הראשי לנתניה
לפטירת האם הדגולה והצדקת
הרבנית סעדה שלוש ע"ה
המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים
הרב יעקב פנחס שיר — הרב הראשי לכפר־סבא
הרב נסים חדאד
הרב דב שקולניק
שמעון מלאכי — יו"ר המועצה הדתית
חברי המועצה ועובדיה

صكرا من الاصل

על הצפה

הצעה וקלקול בה

בימים האחרונים פשטו שמועות כי קרוב הסכם בין תנועת ש"ס למפלגת העבודה והליכוד, על פיו תחליט ועדת החוקה של הכנסת לתקן תקנה שתאפשר רישום בתעודת הזהות, את זהותו הלאומית הקודמת של המתגייר. אם ידבק רוב בוועדה שיסמוך ידיו על תיקון זה — נאמר — הרב יצחק פרץ ישוב ויעמוד בראש משרד הפנים.

ההצעה הנ"ל לא רק שאין בה משום פתרון לבעית „מיהו יהודי", אלא אף פוגעת במאמצים הנעשים למנוע רישום גויים כיהודים בתעודת הזהות הישראלית. התוספת המוצעת, על פיה ירשם הלאום הקודם של המתגייר לא תכסה על ההרפה כי בתעודת הזהוי תירשם לאומיותו הקודמת של גוי שעבר טקס גיור רפורמי תירשם כיהודי.

הוויכוח אינו על רישום לאומיותו הקודמת של המתגייר, אלא על טיב הגיור: האם זה נערך על פי ההלכה, או לא?

לכן, מי שמופיע עם עלה תאנה בידו כדי להסתיר רישום גויים כיהודים בתעודת הזהות חוטא כפליים: החטא הראשון הוא על ידי עצם הרישום, והחטא השני על ידי הפיכת תעודת הזהות הישראלית למסמך בלתי אמין בכל הקשור בזיהוי זהותו הלאומית של נושא התעודה. גם אם התעודה כשלעצמה לא תביד מספיקה כדי לבדוק את והיתו היהודית של נושא התעודה, בכל זאת זו משימה מפתח חשוב למניעת הונאה בתחום חשוב זה. מעתה ואילך, עם רישום גויים כיהודים בתעודת הזהות היא עלולה לאבד לחלוטין את ערכה. לא מן הנמנע, שאף ינצלו אותה כדי להכיר בגיורים שבוצעו בניגוד להלכה בעת שהמתגיירים הנ"ל יופיעו להירשם לנישואין וכו'.

כשם שהגברת סוזאן מילר הגישה בג"ץ מדוע מסרבים לרשום אותה כיהודיה בתעודת הזהות — באותה מידה יוכלו בעלי גיור רפורמי שירשמו בתעודה כבני הלאום היהודי לפנות לבג"ץ אם יסרבו לרשום אותם לנישואין.

כל כי שחושב שעל ידי התיקון המוצע הוא בא לתקן מעוות, עליו לדעת כי לא מדובר בתיקון כי אם בקלקול גדול שיש להזהר ולהזהיר מפניו.

ה„עיסקה" והמשבר שבפתח

עוד לא נחתמה „עיסקת החבילה" בין הממשלה, ההסתדרות המעסיקים וכבר אנו עדים לאיומי שביתות ולעיצומים במגזרים השונים של משק השירותים הציבוריים. האיומים מלווים גם במעשים. כך למשל השבוע שבתו עובדים המועסקים באחד הבנקים הגדולים, לצידם בלטו בעיצומיהם מורים ומחנכים, ובפתח שביתה כללית בכל בתי־החולים הממשלתיים בארץ. והיה אם לא תענה דרישת העובדים להשוואת את שכרם לזה המקובל בבתי־חולים של קופת חולים.

איומי השביתה והעיצומים אינם מבשרים טובות ל„עיסקת החבילה". אם נוסיף על אלה עובדה שבעוד קצת למעלה מחודשיים יפוג תוקפם של הסכמי העבודה, וכתוצאה נעמוד בפני מו"מ על הסכמי שכר חדשים, אשר ללא ספק יהיה מלווה דרישה לתיקון עיוותי שכר, הרי שהבנין שנבנה תחת קורת גג משותפת לממשלה, להסתדרות ולמעסיקים עלול לקרוס תחתיו.

גם אם „עיסקת החבילה" היתה כורח המציאות שהמשק הישראלי נתון בה אין בזה כדי לתרץ את הליקויים שנתגלו בגלל אי הכנת ההסכם כראוי על פרטיו ודיקדוקיו. הכל נעשה, בחלקו בחופזה ובחלקו מתוך אי ראיית הנולד.

בנסיבות אלה אין סיכוי שהתוכנית תצליח ותניב פירות. יתרה מזו, כבר עתה ניתן לחוש בפרצות בכל הקשור בהעלאת מחירים בלתי מבוקרת. ניקח לדוגמא את החלטת משרד התקשורת לייקר את שרותיו בין 10 ל־33 אחוז. לפנינו התייקרות שאינה נובעת מביטול הסובסידיות, גם לא משינוי שער המטבע, אלא מתוך החלטה לייקר את שירותי התקשורת, דבר שתהיה לו השפעה גם על עלות השירותים השונים במדינה. אולם, זוהי כאמור דוגמא אחת בלבד מיני רבות. כיצד מנצלים את התרת הרצועה לשם העלאת מחירים בלא להתחשב בהשלכות שיהיו לכך על ביצוע התוכניה הכלכלית כולה.

התוכנית הכלכלית החדשה מתבססת, בין השאר על קיצוצים דרסטיים בתקציבי החינוך והבריאות, ואת בשעה ששירותי הבריאות נתונים כלאו הכי במשבר קשה, ומערכת החינוך עלולה להתמוטט את היצב תוכנית הקיצוצים המוצעת.

מן הראוי איפוא שהממשלה תקדיש תשומת לב לבעיות הללו והראה את „עיסקת החבילה" כבלתי מושלמת. כל עוד לא תמצא דרך להביא לסתימת הפרצות שנתגלו למחרת ההחלטה על קיצוצים בתקציב, רפורמה במס ופיחות הש"ח.

מיהם הסחטנים?

כל אימת שמדווח בתקשורת על הסכם קואליציוני בין הציבור הדתי למפלגה המרכיבות את הממשלה, או את הקואליציה ברשויות המקומיות, הדברים מלווים בביטויים עולבים המופנים כלפי היהדות הדתית. זו מוצגת כ„סחטנית" ברשות הרבים.

אמנם בימים אלה לא מדובר כלל בהסכמים קואליציוניים בין דתיים לחילוניים, בכל זאת מצאנו כי יש מקום להפנות תשומת הלב לדברים הללו. על רקע ההסכם בין תנועת „יחד" של עזר ויצמן ומפלגת העבודה שבראשה עומד שמעון פרס, שהובא אתמול לאישור מוסדות מפלגת העבודה. ההסכם על סעיפיו הגלויים והסמויים מן העין מוכיח שאם קיימת סחטנות במו"מ קואליציוני, לא הדתיים אבני הסחטנות הם; יש בהחלט מקום לחפש אותם בחנות אחרים שאין להם כל קשר ליהדות הדתית.

לפי הדיווחים הובטחו לעזר ויצמן שלושה מקומות ריאליים ברשימת מפלגת העבודה לכנסת, מינוי שגריר שימולץ על ידו, שני קונסולים, עשרים נציגים במועצות מנהלים של חברות ממשלתיות, תפקיד של יו"ר ועדת הכספים וכו'. והיה אם תורכב קואליציה מצומצמת תינתן כהונת שר החוץ לויצמן ומשרת סגן שר חוץ לאחד ממקורביו. נוסף לזה — מפלגת העבודה נוטלת על עצמה לכסות את החובות של תנועת „יחד", שהצטברו במערכת הבחירות לכנסת.

קיצורו של דברים. לפנינו הסכם תכליתי מאוד עם הרבה טובות הנאה. וראה זה פלא, לא שמענו עד כה אפילו ציוץ קצר שבקצרים מפי אבירי המוסר במדינה המנצלים כל הזדמנות לשם הצגת הסכמים קואליציוניים בהם משתתפים הדתיים כהסכמים של „סחטנות" ופגיעה בכללי מנהל תקינים.

את ההסכם בין „יחד" ומפלגת העבודה יש לבחון על פי שני קריטריונים נפרדים: הקריטריון הממלכתי והקריטריון המוסרי־ציבורי. דומה שבשניהם זה אינו עומד במבחן. מבחינה ממלכתית הסכם מסוג זה פוגע בסדרי מינהל תקינים ואף פוגע במינוי מועצות מנהלים לחברות ממשלתיות על פי הכלל של העמדת האיש הנכון במקום הנכון. מינוי דירקטורים לחברות ממשלתיות על פי המלצת „יחד", עלול להביא עמו משברים בחברות הממשלתיות, שהרי ברגע שהמינויים לא יהיו עניינים — הנושא כולו עלול להיפגע.

גם מבחינת המוסר הציבורי קשה לקבל הסכם כה מפורט, שיש בו משום שימוש בנכסי המדינה (חברות ממשלתיות), לשם פרעון התחייבויות מפלגתיות.

מובן, זכותה של מפלגת העבודה לעשות הסכמים מסוג זה, במיוחד שאין חוק במדינה האוסר זאת במפורש. יחד עם זאת, כדין לדרוש מדוברים אשר מדי פעם בפעם מטיפים מוסר לציבור הדתי על סחטנותו כביכול, כי יטלו קורה מבין עיניהם ויודו שאם יש סחטנים בנוף הפוליטי הישראלי, הרי אינם נמצאים במחנה הדתי דווקא. דומה שהפעם מפלגת העבודה יודעת בדיוק את כתובתם.

עליות מחירים
(סוף מעמוד ראשון)

בדרך זו תמנע העלאת מחיר הקמח לצרכן בעקבות הפיחות. כיון שגם התעשיינים יהנו מההוזלה הם לא יצטרכו לייקר, מוצרים שהקמח בהם הוא מרכיב עיקרי, בעקבות הפיחות.

עפ"י דרישת שר התעשיה הכ"מ אריאל שרון יפחת ההיטל על בשר קפוא ובריבה מוריל ב־10%. בד"כ לא יתייקר הבשר הקפוא בעקבות פיחות השקל.

ישראל ניסתה
(סוף מעמוד ראשון)

הציעו לשלטונות לבנון, ששירות הביטחון הכללי יחזור לסידור הקודם של עליית פקידים על סיפון האוניות המפליגות בקו היומי כדי לבדוק את הדרכונים לפני עליית הנוסעים לסיפון בקפריסין וירידתם בג'וניה. שלטונות קפריסין עצמם מטילים על פקידים מנציגותה הכללית להיות בספינה שאיני היא מביאה נוסעים ותעמדים לקפריסין.

לא רק בישראל —

הצגה בלונדון משווה את הציונים לנאצים

לונדון, (עתי"א) — בלונדון עומדים להתחיל בהצגת מחזה חדש, המתאר את הציונים כמשתפי פעולה עם משע הנאצים להשמדה המונית של היהודים.

המחזה, המתאר בביכול מה שהתרחש בהונגריה בזמן המלחמה, מעורר את זעמה של הקהילה היהודית ויש לצפות להפגנות נגד ההצגה.

המחזה ששמו „בלתי מחזר" אותו להונגריה בשנת 1944, כאשר רודולף קסטנר ניהל מו"מ עם אדולף אייכמן כתוך כוונה להציל חיי יהודים תמורת העברת משאיות וכסף לידי הנאצים.

מחזה זה ייעלה ב„רויאל קורט תיאטר" וזה נכתב ע"י ג'ים אלן, שהיה פועל ביקורות בבריטניה. הנימה עם המתנגדים החריפים ביותר של ישראל. אלן טוען, כי הוא „פרו־יהודי ביותר" ושמטרתו היא „להציל את היהודים מהציונות".

כאז הוגשה לראשונה ההצעה שהתיאטרון יצגה על במתו מחזה זה, נשמעה ביקורת חריפה על המחזה מפיהם של היסטוריונים העוסקים בשואה, וביניהם מרטין גילברט, הביוגראף של צ'רצ'יל ידיד ישראל, מנהל המכון לעניינים יהודיים ומי שהיה חבר בתנועה הציונית בהונגריה בזמן מלחמת העולם השניה.

"דברי אחת מבין הדמויות המופיעות במחזה, לכעי"ה מחצי מיליון יהודים הונגריים שמצאו את מותם באושוויץ, „נרצחו לא על ידי עוצמת הצבא הגרמני, אלא בגלל בגידה מתושבת של מנהיגיהם היהודים".

גילברט אמר, כי המחזה הוא „עיוות מרושע של העובדות". הוא אמר כי המחזה הוא „הוצאת דיבה נגד כל אלה שחיו באותה תקופה, ניחבו בה ושמקרוביהם מצאו את מותם בשואה".

למה הם לא עולים?

55 אלף יהודים מובטלים בניו־יורק

לפחות 55,000 יהודים באזור ניו־יורק רבתי מובטלים, ומספרם עלול לעלות אם לא יתחילו את התוכניות להכשרה מקצועית — מתברר משני מחקרים שנערכו ע"י הפדרציה לתעסוקה המקצועית לבנבית היהודית המאוחדת.

במחקרים נאמר כי מספרים אלה אינם מדויקים. שכן הם כוללים רק אנשים שנרשמו בלשכות התעסוקה הפדרליות, ולא אנשים העובדים עבודה חלקית. וגם לא צעירים שסיימו לא כבבר את לימודיהם באוניברסיטה או אנשים שנואשו מלמצוא עבודה.

באחד הדו"חות נאמר כי יתכן שמספר היהודים חסרי התעסוקה או העובדים עבודה חלקית בלבד, עלול להגיע עד 160,000.

עם זה צויין, כי שיעור האבטלה בקרב היהודים באזור ניו־יורק רבתי הוא מתחת ל־6.1 אחוזים. שהוא השיעור הכללי של המובטלים.

נמסר גם כי רוב היהודים המובטלים הם בוגרי אוניברסיטאות ואנשי מינהל בדרג הבינוני. (עתי"א)

ראשי האוניברסיטאות ביקשו כסף ושמיר ענה: יש מצוקה

מאת סופרנו המדיני בירושלים

אנו עומדים במצב של מצוקה כלכלית. מכל עבר נשמעות תביעות, אך השאלה היא מה הן הקדימויות — אמר ראש הממשלה יצחק שמיר למשלחת של ועד ראשי המוסדות להשכלה גבוהה אשר שיטחה בפניו את המצב הקשה של ההשכלה הגבוהה.

שמיר הוסיף כי בשנת 1986 לא קיצץ תקציב ההשכלה הגבוהה ובשנת 1987 נוספו לו עוד 50 מיליון שקל.

על הוועדה לקביעת שכר הלימוד לשבת ולקבוע שתהיה העלאת השכר כמקור להוספת התקציב.

שמיר אמר שעומד משבר גדול באחורי הכותל של ההשכלה הגבוהה ועל כך יקויים דיון נוסף עם נציגי האוצר ונציגי הוועדה לתכנון ותקצוב.

הקור העז משבש את מערכת הבחירות בגרמניה

מאת מרדכי זפט שליח „הצפה" למערב גרמניה

המבורג (שירות „הצופה") — גל הקור העז העובר על אירופה, גורם לשיבושים חמורים במערכת הבחירות לבית הנבחרים (הבונדסטאג).

סופות השלגים משבשות את תנועת הרכבות וגורמות לסתימת כבישים. התוצאה היא שלאסיפות הבחירות בא קהל מועט. לעיתים, המנהיגים הנואמים אינם נוכחים באסיפות, וכך, מסתפק הציבור בהצבעה המשודרת בטלוויזיה.

נציגים רבים של המפלגות מתארחים בקהילות היהודיות ומרבים בהצהרה על הצורך להילחם בטרור.

נהר אלבה קפא ברובו, והקרחונים איימו להציף אזורים נרחבים. רק ברגע האחרון נמנע פינוי אלפי תושבים.

הבחירות יתקיימו ביום א', ה־25.1.

ח"כ דוד דנינו: אפילו כלבים מוחזקים טוב יותר מעצירים

מאת שאול שיף
סופר „הצופה"

ח"כ דוד דנינו פרסם אתמול הודעה המביעה זעזוע וזעם מתנאי המעצר בחדר המעצר שבבית המשפט בבאר־שבע.

ח"כ דנינו סייר במקום יחד עם חברי הכנסת וירשובסקי ושליטא ולאחר הסיור במקום, טען כי „אפילו כלבים וחיות אחרות לא היו יכולים לשהות בחדר המעצר שהתנאים הפיזיים בו מחפירים ממש".

ח"כ דנינו הביע פליאה על שהשופטים במקום היודעים את תנאי המעצר בבית המשפט מסכימים כי אורחים שטרם הורשעו יוחזקו בתנאי מעצר כאלה שיש בהם כדי לבייש כל חברה דמוקרטית.

יצויין כי בעבר נשמעו כבר טענות קשות נגד חדר המעצר בבית המשפט בבאר שבע, אולם עד כה לא נעשה דבר.

חווה יערי ואביבה גרנות למאסר

(סוף מעמוד ראשון)

כתב שהמביאו הסנגורים לבית המשפט, שלטענתם נכתב ע"י אביבה גרנות לבת משפחת יערי, ובו נאמר במפורש: „חווה לא רצחה וגם אני לא רצחתי". הסנגורים רואים במכתב זה ראייה חדשה.

השופטת אבנור הבהירה, כי „אותם דברים הרי נאמרו ע"י אביבה גרנות מספר פעמים, ואין בהם כדי לשנות את הדברים והכרעת הדין".

השופטים תיארו את היחסים בין חווה יערי, בהיותה יועצת השקעות בבנק בירושלים, לבין כלה מלבסקי, שהשקיעה כספים באמצעות הנאשמת. השופטים הגיעו למסקנה משכנעת, כי חווה יערי, בעצה אחת עם אביבה גרנות, גנבו בשנת 1984 מחשבונה של מלבסקי 52,000 דולר, תוך זיופים ומירמה.

מלבסקי הגיעה לארץ במפתיע בפברואר 85' ואז גילתה את החסר בחשבונה. השתיים הזמינו את המנוחה ב־10.3.85 לפנות ערב לנסיעה למלון „מנדריך", בין ת"א לחוף הרצליה. באותו ערב, התגלתה גופתה.

„המסקנה מנסיעה זו, שהיא תהיה רק לכיוון אחד ומלבסקי לא תחזור משם — אלא אם כן תשתכנע לוותר על כספה. לכן גם נטלו בעוד מועד את מכוניתו של הבעל, כדי לטשטש עקבות. בית המשפט קבע גם, כי השתיים נטלו עימן מצרוך או מקל אחר, וכאשר עצרו בדרך למלון היכו בו על ראשה של המנוחה. המכות לא היו קטלניות והדבר ככל הנראה לא גרם למותה. אולם המכות גרמו לשפיכת דם, אשר שרידים ממנו נתגלו מאוחר יותר מתחת למכונית".

„אז נטלו שתי הנאשמות, את האשה אל מחוץ למכונית. היא הושבה כשרגליה מצולבות וראשה נוטה קדימה, הושכבה לפני המכונית, וזו התקדמה וגרמה למותה".

להלן עמדו השופטים על הנסיונות להעלים ראיות ע"י החלפת הצמיגים במכונית, העלמת הכיסויים ולבסוף מכירת הרכב.

הסנגורים אמרו לכתבנו עתים, כי אין ספק שיגישו ערעור על פסק הדין, אולם יש להם 45 יום לשקול ולבצע זאת.

היכונו לחגיגות סיום לימוד "הרמב"ם היומי"

ביום הבהיר י' שבט יחוג עם ישראל כולו
את סיום "הרמב"ם היומי" בשלושת המסלולים:

א. סיום המחזור השלישי עפ"י ג' פרקים ליום.
ב. סיום המחזור הראשון עפ"י פרק אחד ליום.
ג. סיום המחזור השלישי בספר המצוות.

החגיגה הארצית תתקיים אי"ה ביום שני י' שבט ה'תשמ"ז (9.2.87) בשעה 5:00 אחה"צ בבנייני־האומה, ירושלים (בתוספת אולמות ומסכי הקרנה)

במעמד מרנן ורבנן
גדולי התורה
והחסידות שליט"א

פרטים יבואו

הועדה לחגיגות סיום הלימוד בספר הרמב"ם התשמ"ז
ארגון גג לפעולות חב"ד ת"ד 66 כפר

ידויי אבנים באיזור השומרון

שני מקרים של ידוי אבנים לעבר כלי רכב ישראליים היו אתמול ליד מחנות פליטים בשומרון.

בשני המקרים נפגעו שמשות בכלי הרכב, אך לא היו נפגעים. המקרה הראשון היה כאשר עברה סיירת ליד מחנה בלטה, והמקרה השני היה ליד מחנה פליטים באיזור שכם כאשר נרגמה ניידת שק"ם.

ברבאלילה היתה אתמול הפגנה ליד לשכת החינוך והמפגינים ידו אבנים וחסמו את הכבישים. כוחות הביטחון פיזרו את המפגינים. למקום הגיע נציג המינהל האזרחי אשר הצליח ליישב את הסכסוך הנוגע לענייני חינוך.

צבא שווייץ יקנה מישראל 48 מזל"טים

ז'נבה (עתי"א) — העיתון השווייצרי „לה־מאטן" פירסם אישור לידיעה בדבר מכירת 48 מזל"טים ישראליים לשווייץ, במחיר של 50 מיליון פרנק.

העיתון מצטט את גנרל ואלטר דירינג, מפקד חיל האוויר השווייצרי, שאמר כי מזל"טים שהובאו מישראל בקיץ 1985 נבדקו ונמצאו מתאימים לתנאים הקיימים בשווייץ.

דובר משרד ההגנה, האנס רודולף שטראסר, אישר את הידיעה בקשר עם עיסקה זו. עם זאת הדגיש, כי שווייץ מבקשת לקבל מישראל תנאים „שיאפשרו את השתתפות מפעלים מקומיים בתהליך הייצור".

נורת' תכנן
(סוף מעמוד ראשון)

בבטחון הלאומי, כלולה גם נסיון לקרב את האפיפיור יוחנן פאולוס בפרשה.

המטרות העיקריות של התוכנית היו שיחרורם של כל בני הערובה הזרים בלבנון, והחלפת משטרו של חומייני באיראן, כתב העתון.

המטרה הראשונה שהיתה רשומה בתוכנית, שהושלמה ב־24 בינואר אשתקד, ונמצאה בתיקים של הקולונל נורת, היתה „כינון ממשלה מתונה יותר באיראן".

התוכנית של נורת' נועדה תחילה לספק נשק אמריקאי לגורמים איראניים מתונים תמורת שחרורם של בני הערובה, ולאחר מכן את שיתופם של מנהיגים דתיים כגון האפיפיור יוחנן פאולוס והקרדינל ג'ון או'קונור.

לבסוף תיכנן נורת' פגישה בדרג רם, הספקת נשק נוסף תמורת כל בני הערובה שנותרו בלבנון, ופרישתו של חומייני.

העתון לא מסר, אם התוכנית ציינה באיזו צורה אמורים המתונים ליטול לידיהם את השלטון באיראן, או איזה תפקיד אמורים למלא מנהיגי הכנסיה.

נורת', כידוע, הודח מתפקידו במועצת הבטחון הלאומית ע"י הנשיא רייגן.

אחד מעוזרי שר החוץ האמריקאי ושני פקידי ממשל בכירים פיקחו יחדיו על התמיכה הסודית למורדי ניקרגואה. הם פיקחו בין היתר על העברת אספקה אווירית ל„קונטראס" שהסתננו לניקרגואה, כולל המבצע שהסתיים בהפלת מטוס תובלה אמריקאי פרטי בניקרגואה ב־5 לאוקטובר, וגרם למותם של שני טייסים אמריקאיים ולכידתו של אמריקאי שלישי מאנשי הצוות, יוג'ין האזנפוס — מסרו מספר מקורות לסוכנות הידיעות הצרפתית.

האוצר
(סוף מעמוד ראשון)

לדבריהם לא בוצעו ההחלטות של הממשלה שנתקבלו בדצמבר 1985 בדבר קיצוץ בחינוך בסך 144 מיליון שקל. האוצר נאלץ להגדיל את תקציב החינוך ב־80 מיליון שקל ב־3 שנות התקציב 1985—1988 כדי לממן הוצאות שלא קוצצו על פי ההחלטות. עכשו שוב מתנגד משרד החינוך לבצע קיצוצים שהממשלה החליטה ע...

אנשי האוצר אומרים כי אין צורך בפיטורי מורים וניתן לבצע את הצמצומים בשעות ההוראה על ידי הפרישה לגימלאות וגידול במספר המורים היוצאים להשתלמות.

סופרנו בירושלים מוסיף:

שר החינוך והתרבות יצחק נבון פנה אתמול למזכ"ל הסתדרות המורים יצחק ולבר וביקשו להמנע משיבושים במערכת החינוך.

השר הבהיר כי השבתת הלימודים בימים אלה גורמת נזק גדול למערכת שלמענה הם נאבקים. בקשה דומה העביר השר גם ליו"ר ארגון המורים העל־יסודיים גב' שושנה באייר.

ביום עיון על מטלות החינוך בישראל שנערך אתמול בירושלים אמר שר החינוך כי הוא שומר לעצמו את הזכות להתנגד לקיצוץ בתקציב החינוך. וכי ההכרעה הסופית בעניין זה היא בידי הכנסת.

שמיר
(סוף מעמוד ראשון)

שהן משמשי ארץ ישראל במהלך שיחות ע"ש. כשנשאל, מה יכול להניע את המלך חוסיין לשוחח עם ישראל לאור הצהרה זו, השיב: „איך יכול לדעת מה יהיו עמדות ה...ם כאשר הם נפגשים מסביב ל...ן הדיונים".

היא השעים, כי הסכמי קמפ דייויד משנת 1978, ששימשו בסיס לחזרת חצי האי סיני למצרים ושבהם הוסכם לנהל מו"מ על זכויות הפלשתינים, „נעשו ע"י אנשים החושבים כמוני".

כשנשאל אם סירובו לוותר על שטחים תמורת שלום יהיה המילה האחרונה שלו, הגיב ראש הממשלה באומרו: „לא אומר זאת".

מכתב גלוי ליועץ המשפטי

בעתון „חדשות" מיום שישי (ח' בטבת תשמ"ז — 9/1/87) עמוד 71, טור ראשון למטה, פירסם מר דן בן־אמוץ במדורו בעתון זה קטע אחד, לאמור:

„שמיר אמר השבוע שמחיקת סעיף הלאום מתעודת הזהות אינה בת ביצוע. ואני אומר לכם שאין דבר קל מזה. עשיתי את זה לפני שנים. לא בהיחבא ולא במחתרת. בפומבי (בהפגנה המחאה נגד חוק „מיהו יהודי") מחקתי מתוך תעודת הזהות שלי את המלה „יהודי" שאיזה פקיד משרד הפנים רשם לי תחת הסעיף „לאום". ידעתי שאני עובר על החוק (האוסר לשנות, לתקן, להוסיף או למחוק פרט הרשום בתעודה). ובכל זאת ביצעתי את העבירה (וגם טרחתי לפרסם על כך מודעה בעתון „הארץ"). צעד פשוט ואפקטיבי זה עומד היום לרשותו של כל אזרח המבקש להביע בפומבי (בעתון או באולם בית המשפט) את מחאתו נגד הסעיף הגזעני הזה הכלול בתעודת הזהות שאנו מצווים לשאת עלינו בכל עת. לאור נסיוני במשך השנים בהחתמת אנשים על גילויי דעת נגד מעשי עוול ורשע, בטח לא תקשה להחתים קבוצה „מכובדת" ו„מכובדת" של אזרחים. אשר ודאי לא יחששו להודיע ברבים על מחיקת „הציון הנקלה" הזה מתוך תעודת הזהות. א־גו. נראה אותם".

בקצה העט
מאת צב

ובעתון „על המשמר" מאותו יום פרסם מר יהודה להב מאמר ובו הביא לקוראי העתון סיפור ביאוגרפי, לאמור: „זה היה בראשית שנות ה־50. המצוקה בקיבוץ היתה גדולה ורק כאשר „הצטברו" כמה זוגות שהתחתנו („נכנסו לחדר משפחה"), כפי שאמרנו; אף על פי שהיה זה אוהל ולא חדר, נערכה להם מסיבה משותפת. רב לא התחתן. ראשית, לא נזקקנו לרב. שנית, זה עלה כסף, וכסף לא היה לנו. הד לכך אפשר למצוא בהווי של אותם ימים: לקיבוץ כיסופים קראו תחילה עיר־כסף, ושמו שונה על ידי המוסדות לאחר שחברים החלו לקרוא לו „אין כסף"... המצב השתנה כאשר החליט שר הקיצוב, דב יוסף, להעניק לכל זוג, עם נישואיו, תלושים מיוחדים לקניית מצעי־מיטה. הגזבר עשה חשבון מהיר ומצא, שהזמנתו של רב לעריכת חתונה תעלה פחות מן ההפרש בין מחירי המצעים על פי ההקצבה לבין מחירם בשוק השחור. היה זה נימוק מכריע, ועל כן הוחלט: מתחתנים. מה גם שבמרוצת הזמן התווספו חמישה זוגות שנכנסו לחדר־משפחה. אולם, עד שהרב הוזמן, כבר נשאו שתים או שלוש מן הבחורות בטן גדולה. ולא היה זה נאה שהרב ישיא „בתולה זו", שכרסה בין שיניה. ועל כן הוחלט להעמיד תחת החופה במקומן בחורות אחרות, שגם כן לא היו בתולות, אבל סימני הריון בכל זאת לא ניכרו בהן. גם הבחורים לא היו חתני האמת בכל חופה וחופה. במקרה שלי, למשל, הוסע הרב לקיבוץ במשאית, שהביאה עמה גם 12 טון מלט. פריקת המלט היתה עדיין בעיצומה, כאשר הרב כבר התכונן להתחיל בטקס. ולפיכך ביקשתי מאחד החברים שימלא את מקומי בטקס, כמובן, לא בפריקה, חלילה. למה הוא התפתה? כיוון שלכל זוג נתנו ללגום מבקבוק היין היחידי שהיה לנו, והוא אהב יין. דרך אגב, הוא התאכזב מרה: היין לא היה מספיק לחמשת הזוגות, כי הרב לגם עם כל זוג לגימה גדולה, וכדי למלא את החסר, מזגה המחסנאית לתוך בקבוק היין קצת קפה שחור לפני שהזוג האחרון נעמד תחת החופה. חברי שהתנדב למלא את מקומי, שמר לי טינה עד סוף ימיו על שנאלץ לבלוע את התערובת המגעילה של יין וקפה. אגב, לא היתה לנו כל כוונה לפגוע בדת או ברב שערך את הטקס, פשוט כל העניין היה בעינינו חשוב כקליפת השום, ואילולא כפו עלינו — בשל המצעים הזולים! — את הטקס, קרוב לודאי שעד עצם היום הזה לא הייתי מגיע למגע, ולו גם עקיף, עם הרבנות".

אדוני היועץ המשפטי

לפניך הודאות של שני אנשים שעברו על חוקי המדינה — ומתפארים בכך. אנא, הורה למשטרה שתפתח בחקירה ותעמידם לדין. כפי שאתה נוהג לגבי כל אזרח עובר עבירה.

לתגובתך אחכה.

„וקח אתך בדרך את המפד"ל"

כבר היתה לי הזדמנות להוקיע את העתון „דבר" על גילויים עויינים וכוונה לגרום להקצנה ביחסים עם הציבור הדתי.

בעתון זה, מיום שישי שעבר, כותב אחד בשם אבנר תבורי כך: „הנה הגיע הרגע הגדול. השר פרץ, במה שנראה כמשחק פוקר בלוף, כשהצד השני יודע שזה בלוף, מאיים לעזוב את הממשלה. ניתן היה לצפות ממשלת התצי־חצי, שבאדישות הנובעת מהכרת עודף הכוח שלה תגיד לו: בבקשה אדוני. לך לשלום וקח איתך בדרכך גם את המפד"ל, ואז אפשר היה, ולו לזמן מה, ליישר מעט את הגב הכפוף". ולהלן: „אין שום צורך במפלגות הדתיות בתוך הקואליציה, הן רק מפריעות שם".

לאס לכם, מר תבורי ומערכת „דבר"! עוד תבקשו את שולי בגדיה של המפד"ל וגם של ש"ס, כאשר נתקרב לבחירות לכנסת ה־12 ואולי עוד לפני זה. מכל מקום בטוחני, שלא אתה וחבריך לא יקבעו אז כמו עתה. אם יש, או אין, צורך במפלגות הדתיות בישראל בקואליציה הממשלתית.

„בית משפט למשפחה" - מה טיבו?

חוק שיפוט בתי הדין הרבניים (נישואין וגירושין) תשי"ג 1953 מהווה את היסוד לסמכות בתי הדין הרבניים במדינת ישראל. ב„ילקוט חיקוקים ופסיקה" בנושאי דת ומדינה שפורסם על ידי משרד הדתות בתשרי תשל"ד — אוקטובר 1973, צויין כי בית המשפט העליון, פירש את סמכותו הייחודית של בית הדין הרבני בעניין מזונות האשה והילדים פירוש דווקני מצמצם וזאת מתוך המגמה הכללית של צמצום סמכות בתי הדין הרבניים.

בחוק הדיינים תשט"ו—1955, הוסדר הצד המינהלי של מינוי דיינים וקביעה מעמדם. עקרונות סדרי הדין בפני בית הדין ודרכי פסיקת הדין הושארו לקביעת דין תורה על פי דן בית הדין הרבני. תקנות דיון לבתי הדין הרבניים שהוצאו בתש"ך, הן תמצית מדיני ההלכה היהודית הנוגעים לדיון, ובית המשפט העליון הכיר בכוחו המחייב של תקנות אלה על אף שלא נתפרסמו ב„רשומות".

לפני ימים אחדים פורסם על דו"ח של ועדה בתחום דיני המשפחה שהוקמה לפני ארבע שנים על ידי שר המשפטים דאז, משה ניסים, ופעלה בראשותו של השופט אלישע שיינבוים. שר המשפטים הנוכחי קיבל את המלצות הוועדה והקים צוות לבדיקת את יישומן.

כאשר קוראים דו"ח על ועדה „לדיני המשפחה" מיד מתעוררת השאלה אם אין מסקנותיה פוגעות בבתי הדין הרבניים. אבל בפרסום מכחישים שלא, מלבד השופט שיינבוים ישבו בוועדה ד"ר אריאל רוזן־צבי שאינו נמנה עם החסידים של בתי הדין הרבניים. הוועדה עצמה קמה אף היא כעקבות אי־שביעות רצון ממהלך ההתדיינויות המשפטיות בדיני משפחה ובדקה דרכים משפטיות להקל על סבלם של המתדיינים. אשר לכל הדעות, חובה לעשות כן. להועדה לא היתה סמכות לגעת בתחום הדין ההלכתי והיא חפשה דרכים עקיפות למילוי תפקידיה. בכל זאת צריך לבחון היטב כיצד יפעל מעין בית משפט לענייני המשפחה — כמוצע על ידי הוועדה — בלי להתנגש עם בית הדין הרבני.

על פי מאמר שפורסם ב„דבר", גוף זה „ירכז את הפעולות השיפוטיות ולא ישאיר את הזירה לצדדים לעניין" והוא יזמן עדים, יחקור אותם בתפקיד של משפר. הדו"ח ממליץ „לקבוע כללי אתיקה מיוחדים לעורכי הדין העוסקים בענייני גירושין". הגוף שיוקם יהיה לא רק גוף משפטי, ולא רק כמשל אלא גם גוף משקם, יחפש הסדר בתוך המשפחה ויסייע לצדדים לבוא להסדר בינים בעניין הגירושין. ד"ר אריאל רוזן־צבי מצוטט כמי שאמר שקיים גוף כזה בקליפורניה והצלחתו — במציאות הסדר לגירושין — מגיעה ל־50—60 אחוז.

אותה ועדה עסקה, מחוץ לסמכותה גם בהסדר הסמכויות בין בתי הדין הרבניים לבין בתי המשפט המחוזיים — שני אלה, כידוע, מקיימים מירוץ סמכויות והדבר מסרבל את ההתדיינות ומייקר את ההסדרים הסופיים. ד"ר רוזן־צבי מציע שבית הדין הרבני יעסוק רק בגירושין עצמם ואילו בית המשפט המחוזי בענייני הרכוש, מזונות וכו'.

לאור התבטאויות קשות של בית המשפט העליון נגד בתי הדין הרבניים והדברים שליליים אחרים המתפרסמים; לעתים, נגדם מפי מתלוננים נוגעים ולא נוגעים בדבר — האחראים לגופים השיפוטיים הרבניים חייבים לבחון היטב מה טיבו של היצור העתידי הקרוי „בית משפט למשפחה" ולהודיע לציבור הרחב מה דעתם וכיצד יש להתייחס לגוף כזה בתוך המכלול של החוק והתפקיד של בתי הדין הרבניים.

למיוחש מיבצי!

מי אשם?

כאשר מחפשים אשמים בפרשת בל"ל — נדמה לי שאין צורך להזכיר גם את זרועות הממשלה ואולי אפילו להעמידם במקום כבוד ברשימה.

לא רק שזרועות הממשלה לא ידעו מה הולך בתחום המשכורות וההטבות האחרות בבנק לאומי (וגם בבנקים אחרים?) אלא גם כשרצתה לקבל מידע כמה מר יפת (ושוב: גם מנכ"לים אחרים) מקבל משכורת, לא היו לה הכלים הדרושים לקבל את מבוקשה! הרי זה תמוה: האם אין בממשלה שלנו אדם מוסמך שיכול ליכנס לבנק זה או אחר ובפשטות לקבל במקום תשובה לשאלה זו? עצם הדבר, שהמידע הזה חסוי, אינו מדליק נורה אדומה באיזה שהוא משרד? האם שום גורם שלטוני אינו יכול ואינו רשאי לקבל אותה תשובה באמצעות מס־הכנסה, שרגיל חייב לקבל את כל הפרטים האישיים — ובראש וראשונה את רישומי השכר — של כל עובד במדינת ישראל?

חודשים רבים ביקשה ועדת הכספים של הכנסת לדעת פרטים על המשכורות, עד שהבנקים נאותו לעשות עמה חסד והמציאו לה את כלל ה„סודות" של עשרה בכירים. גם רשימה זו הוסכמה באור כבד. בכספת של חבר הכנסת שפירא בהיותו בחו"ל ורק אחרי שובו נתברר שלא זה מה שחברי ועדת הכנסת ביקשו, והוסיפו... לא לדעת את הסוד הכמוס ביותר במדינה.

גם הפנסיה של מר יפת יצאה לאור העולם הודות לעתון „הארץ" ואז נתברר שאפילו חברי הנהלת הבנק לא ידעו דבר; ולא רק הם — אפילו חברי הוועדה שהוטל עליהם לקבוע את ה־30 אלף דולר לחודש, חתמו בלנקו או „בליינד".

המנהל הזה מזכיר את הסיפור, על מצביע לסובייט העליון בברית המועצות שהפוליטרוק שם במעטפה שלו את פתק ההצבעה וכשהמצביע שאל: בעד מי הצבעתי — נענה שהבחירות בברית המועצות הן סודיות בהחלט ואין לגלות לו דבר...

אגב, לא מובן לי מדוע מנהלי הבנקים זכאים למשכורות והטבות מרקיעות שחקים. האם מנהל בנק — או בכיר אחר — עובדים יותר קשה מראש הממשלה או שר אחר? כלום אין כספי הבנק כספי ציבור כמו כספי המיסים מהם משתלמת המשכורת לשרים? ומדוע פרשים לבנקים לבזבז כספי לקוחותיהם על משרדים מפוארים ייחוסם לזקינים? שאלתי זאת פעם את המנוח שמחה ארליך, כשהתארח בישיבת הנהלת המפד"ל — אך הוא סירב להשיב לשאלה זו.

מכל מקום, המשכורות למנהלי ובכירי הבנקים או בכל מפעל אחר במדינה צריכים להיות גלויים לכל רשויות השלטון שחייבים לדעתן, לשם ידיעת עצמית או לשם דיווח למי שצריך.

עם כל הצער האהדה למר יפת, התנשאותו, תאוותו לכסף, חוסר רגישותו והתנהגותו הבוזנית — מפריע לי שלא שמעו עדיין את הסבריו ואין זה מהישר ומהצדק לחרוץ את דינו לפני זה. מלבד זה לא נראית לי הפגיעות המגונבת של עובדי הבנק. עובדי הבנק, פקידים, אין להם מקום במאבק הציבורי נגד ההנהלה כשמעמדם כעובדים אינו עומד לדיון ואינו עלול להיפגע. להיפך, התערבותם היתירה, ההפגנות וההפרעות לישיבות ההנהלה — הם מירשם בדוק, להרחיק את הלקוחות ולפגוע בבנק וממילא בלקוחות ובסופו של דבר בהם עצמם.

כל הכבוד לעובדים אבל אין הם רלוונטיים — כשאין סכנה לבנק עצמו — לעניין ההנהלה והתנהגותה ואין להם רשות לעלוב בחבריה גם אם לא גילו אחריות ותקיפות כלפי המנכ"ל הכל יכול לעבר. מישהו צריך לסנוט בהם אבל לא העובדים.

בשעה שהתכנית הכלכלית מתכוונת למשוך משקיעים — התחזות העובדים כבעלי המפעל, אינה מעודדת ואינה אטרקטיבית. היא דוחה משקיעים פוטנציאליים יותר משפושה זאת מיסור גבוה.

הביזיון - לעבר ארצות כמו טורקיה"

אהוד שפרינצאק בנו של המנוח יוסף שפרינצאק, סיים ספר בו הוא מתריע על הסכנה הנשקפת לדמוקרטיה ולתרבות הפוליטית בישראל. אף שוחח על הנושא ב„זה הזמן" של הטלוויזיה.

הסכנה נובעת לדבריו, מזה שאנשים רבים, הוא כולל בהם את אנשי „גוש אמונים", כמו גם אנשי השמאל היהודי שנסעו לרומניה להיפגש עם אנשי אש"ף וגם את אנשי „פולל בינה" ומנהלי בל"ל — עוקפים את החוק למיפגע כאשר הוא מתנגש כביכול, בהם.

אבל מדוע הם חושבים עצמם במצב מועדף לעקיפת החוק? סבירני, שהסיבה לכך הוא העדר תרבות שלטון וההתסייבויגיה של המפלגות בישראל. עקב הפרוטקציוניזם המפלגתי אנו עדים למצב, שבו דואגת לא רק המפלגה, אלא גם כל חלק („סיעה" או אישיות) בתוכה הרוצים לבסס את עצמם תוך שימוש בכוח ובהשפעה שהמעמד מקנה להם על הכבח הציבורי. המדינה קטנה והאופי המשפחתי אפילו אינטימי בין אנשים, כשכל אחד מכיר את כל אחד, יצר אווירה של תלות הדדית: אני אתמוך בך ואתה תעניק לי טובת הנאה. הדבר מגיע לגבי פקידים וכן גם לגבי קבוצות אפילו בתחום הציבורי. ולכן אין פלא שד"ר שפרינצאק רואה אותנו נעים לעבר ארצות כמו „טורקיה והפיליפינים".

המדד: 1.5 אחוז

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מסרה אתמול כי עליית מדד דצמבר ב־1.5% משקפת בעיקר עליה במחירי ירקות ופירות והחזקת הדירה.

מחירי ירקות טריים עלו ב־16.3 אחוז כאשר עגבניה התייקרו ב־32% ומלפפונים ב־31%.

מחירי ירקות ופירות תרמו 0.7% לעליית המדד כולה.

בתגובה לעליית המדד בחודש דצמבר אמר שר האוצר משה נסים כי הוא מקווה כי המדיניות הכלכלית החדשה, לאחר ההאטה של 3 חודשים ובעקבות התמיכה על עסקת החבילה יהיו המדדים שלאחר מכן נמוכים יותר.

היא צופה שעליית המחירים ב־1987 תהיה גבוהה יותר מזו של השנה הקודמת. אולם הדבר תלוי בהתנהגות צרכנית נבונה של הציבור ובשיתוף פעולה של כל גורמי המשק.

בעקבות עליית המדד יעלה מס הנסיעות ב־210 ש"ח ל־213 ש"ח ולנוסעים לרומניה ב־105 ש"ח ל־107 ש"ח.

בבשורה הקרובה יועלו מדרגות המס ב־5.3% בעקבות עליית הקודמות במדד המחירים לצרכן והשכר נטו יעלה בשיעור שבין 1%—2%.

רעידת אדמה קלה הורגשה אתמול בצפון הארץ. מוקד הזעזוע היה באזור ראש הנקרה.

הרבנים הראשיים וחברי מועצת הרבנות הראשית לישראל ועובדיה
משתתפים באבלו הכבד של היקרים הנכבדים
הרה"ג דוד שלוש שליט"א
חבר מועצת הרבנות הראשית לישראל ורב העיר נתניה
הרה"ג אברהם שלוש שליט"א
רב העיר כפר סבא
בהלקח מאתם אמם הצדקנית
סעדה שלוש ע"ה
בנחמת ציון וירושלים ינוחמו ולא יוסיפו לדאבה עוד
הרבנות הראשית לישראל

הצופה

מוסף של שבת

יהודי ומפרשו החילוני

סגן השר רוני מילוא בהופעת הבכורה שלו מעל במת הכנסת כאחראי מטעמו של ראש הממשלה על תיק הפנים אמר, כי פסיקת הבג"ץ בתיק סוזאן מילר תשמש תקדים בכל הקשור ברישום בעלי תעודות גיור של התנועה הרפורמית כיהודים. יתירה מזה, באותו מעמד הוסיף לאמר, כי את המושג יהודי על־פי חוק השבות יש לפרש במובן חילוני ולא על־פי ההשקפה הדתית: כלומר חוק השבות נועד להעניק זכויות עדיפות לאנשים העולים לישראל ואשר הינם יהודים על־פי המובן החילוני של המלה.

מאת משה אישון

פרשנותו של סגן השר חורגת לאין־שיעור מפסיקת הבג"ץ. בית־הדין הגבוה לצדק פסק בסוגיה שהועלתה לפניו: האם ביותר להוסיף בצד הלאום של הגברת מילר את המלה „נתגיירה", בלא להיכנס לסוגיה הפרשנית לגבי השאלה מה טיבו של המושג: יהודי, האם הוא בעל משמעות דתית או לא? ואילו מילוא הרחיב את הפירוש בהפרידו בין דת ולאום.

יתירה מזו, בית־הדין הגבוה לצדק בפסיקתו למעשה קיבל באופן חלקי את הצהרתו של שר הפנים דאז, הרב יצחק פרץ, לפיה הוא מוכן לרשום את העותרת כיהודיה בתוספת ההערה „נתגיירה", היינו הבג"ץ ציווה לרשום אותה כיהודיה בלא כל תוספות. לא מן הנמנע איפוא שאלמלא נכשל הרב פרץ בתזכיר לבג"ץ והיה משיב בצורה חד־משמעית כי אין ברצונו לרשום גיורה כיהודית, יתכן שהפסק היה שונה לחלוטין. מכל מקום, בפסיקה שלפנינו לא נקבע כלל אם פרשת מילר צריכה לשמש תקדים וכן לא נשמעה כל הערה לגבי הפרשנות מהי יהדות, מושג דתי או מושג חילוני.

גם הסתמכותו של סגן השר מילוא על פסק־הדין שניתן בשעתו בפרשת „האח דניאל" — רופאייזן — כאילו ניתן ללמוד ממנו שבעניין הלאום הוא מושג חילוני, ספק אם יש לה על מה להתבסס. בפסק־הדין הנ"ל החליט בית הדין הגבוה לצדק בהרכב חמישה שופטים כי אין לאשר לרופאייזן רישום בצד הלאום היהודי כי הוא בן דת נוצריה. בהיותו בן דת אחרת על סמך המירת הדת שלו לא הסכים הבג"ץ לראות בו כיהודי. יוצא איפוא שאין ללמוד מהפסיקה בפרשת רופאייזן כאילו ניתן להפריד את הלאום מהדת היהודית, בפרט שבחוק שחוקקה הכנסת בנדון, המגדיר את המושג „מיהו יהודי", נאמר במפורש כי יהודי הוא מי שנולד לאם יהודיה או שנתגייר ואינו בן דת אחרת.

הילכך, יש לתמוה על סגן השר שביקש להביע מעל במת הכנסת לשאלה הקונקרטית שהוצגה לו בעניין רישום הלאום בתעודת הזהות הרבה דברים שלא היה בהם מן התבונה ומן העניין לסעיף הנדון.

רוני מילוא בשליחות שראש הממשלה הטיל עליו, לא קיבל כתב מינוי כפרשן מקצועי ודאי שלא היתה לו סמכות לגלוש לדברים שיש בהם משום פגיעה בחוק הקיים לגבי הגדרת הזהות היהודית של האדם — הגדרה המתבססת על קריטריונים הלכתיים ברורים, שהם שונים בתכלית מן המקובל בחקיקה החילונית בעולם. כידוע, לפי חקיקה החילונית ילדים מתייחסים אחרי האב ולא אחרי האם, נשאלת איפוא השאלה, מדוע בכל זאת התיר לעצמו סגן השר לגלוש לפרשנויות שאינן בתחום סמכותו?

יש להתפלא על ראש הממשלה, יצחק שמיר, אשר מצד אחד חזר והצהיר כי בדעתו לעשות הכל כדי למצוא פתרון הלכתי לשאלת „מיהו יהודי" בכל הקשור בגיורים ריפורמים וקונסרבטיביים ומצד אחר באמצעות שליחו — וכבר אמרו שלוחו של אדם כמותו — הוא מודיע מעל במת הכנסת דברים העומדים בסתירה מוחלטת להבטחותיו.

אם מר שמיר סובר כי בדרך זו יצליח להוריד מסדר היום את בעיית „מיהו יהודי", אינו אלא טועה. רוני מילוא בדבריו הבוטים בכנסת סיבך את העניין המסובך בלאו הכי ובעקיפין העביר הזמנה לכל אלה שבידיהם תעודות גיור של הריפורמים ואשר עד כה לא נרשמו בתעודת הזהות, לבוא למשרד הפנים כדי לקבל תעודת זהות המעידות על יהדותם.

לא זו הדרך .זו גם אינה הולמת לראש ממשלה המייצג מפלגה שאינה מחמיצה שום הזדמנות כדי להתקשט בנוצות של מכבדי מורשת היהדות ובעלי זיקה יהודית להלכה היהודית.

על כגון דא כבר נאמר: „עושה מעשה זמרי ומבקש שכר כפנחס..."

* * * *

בינתיים נמסר כי סוזאן מילר אינה מתכוננת לשוב לישראל. ה„ראביי" הריפורמי שגייר אותה גילה השבוע בשיחה עם כתב „ג'רוזלם פוסט" בארה"ב כי הוא הציע ל„גיורת" שלו למלא תפקיד של „חזנית" ב„טמפל" שהוא עומד בראשו ולפי הערכתו היא נוטה לקבל את ההצעה.

לאמיתו של דבר, עוד בטרם נתפרסמו דברי ה„ראביי" המגייר העורך מדי פעם בפעם גם חתונות מעורבות שלצידו כומר, הועלו חשדות כי פרשת סוזאן מילר על הסתבכויותיה אינה אלא „טסט קייס" כדי להשיג הכרה בגיורים ריפורמים במדינת ישראל.

חבל שבעת הדיון בבג"ץ, לא נחשף צד זה של המטבע שיש בו כדי להוכיח כי העותרים לא פעלו בתום לב, מתוך חיפושים אחרי צדק, אלא על־פי שיקולים שונים לחלוטין — שיקולים שיש בהם משום קריאת תיגר על ההלכה היהודית ועל הנורמות המקובלות בישראל בכל המתייחס לרישום הלאום היהודי בתעודת הזהות הישראלית.

במלים אחרות, אנו עדים להסתערות מצד התנועה הריפורמית המתכוונת להעביר את המאבק המתמשך בינם לבין האורטודוקסים בארצות־הברית אל הזירה הישראלית.

לפיכך, עלינו להתייחס לפסיקת הבג"ץ בפרשת סוזאן מילר כאל מעשה שסופו מעיד על תחילתו. ואם אמנם יתברר שהגברת הנכבדה בעצת ה„ראביי" שלה החליטה להישאר בארצות־הברית, הרי שניתן לראות בעתירתה גם פגיעה בבית־הדין הגבוה לצדק שהוטרד לפסוק בעניין, שלא זו בלבד

סגן השר רוני מילוא עורר סערה בהודעתו בכנסת, כי הלאום היהודי הוא מושג חילוני * האם ישמש הבג"ץ בפרשת סוזאן מילר תקדים לרישום גויים כיהודים בתעודת הזהות של מדינת היהודים? * הודעת מילוא: האמנם על דעת ראש הממשלה? * מי שמציג את הלאום היהודי כמושג חילוני מוביל להפרדת הדת מהמדינה * הציבור הדתי בפני דילמה קשה בעקבות הודעת מילוא במליאת הכנסת *

שאין בו משום היפרשים אחרי עשיית צדק, אך יש בו משום הטעיית הציבור.

בדין היה שסגן השר מילוא יגולל פרשה זו מעל במת הכנסת. בדרך זו היה מוסיף את האמת בפני נבחרי העם למען ידעו אף הם שלא מדובר בפגיעה בזכויות עולים לישראל כי אם במעשה של ניצול הערכאה המשפטית בישראל לשם השגת תעודת „הכשר" לרפורמים בארצות־הברית.

רוני מילוא לא נהג כן. הוא משום מה העדיף להופיע בהופעת הבכורה שלו כממונה על משרד הפנים כאביר־חילוני — כאדם בעל השקפת עולם מתקדמת. ככל הנראה כדי להוכיח שאין הבדל רב בינו לבין בעל השאילתה מסיעת ר"ץ שביקש לדעת: מתי תירשם הגברת מילר כיהודיה?

האם זאת שותפות מקרית, או שמא סופה מעיד על תחילתה?

דומה, שאם נבדוק כראוי את התנהגותם של אנשי „הליכוד" העמדות שהם נוקטים בנושאים בעלי משמעות דתית־לאומית העולים על הפרק נמצא, כי עד כה הם רחוקים מלהימנות עם בעלי זיקה חיובית־אמיתית ליהדות המורשתית.

גם הם, כמו שותפיהם ב„המערך" לממשלת האחדות הלאומית, נמנים עם בעלי ההשקפה החילונית המובהקת המבדילים הבדלה ברורה בין דת ולאום והנושאים עיניהם להפרדת הדת מהמדינה.

הגיע הזמן לחשוף את הדברים הללו למען יידע הציבור וישפוט, ובמיוחד הציבור הדתי שלא אחת הולך שבי אחרי הסיסמאות הפרו־דתיות, של אנשי „הליכוד" בכלל וסיעת „חרות" שבתוכו בפרט.

בכל הנוגע לענייני דת ומדינה כמעט ולא קיים הבדל בין השמאל והימין.

השמאל בהופעותיו בכנסת מצדד בגלוי באי תיקון חוק השבות בשאלת „מיהו יהודי" ואילו הימין, למרות שרוממות היהדות ההלכתית בגרונו מפעיל בשקט את רוב הסיעות שבידו, כדי להכשיל את התיקון המבוקש וכה נהוג כדי להגן על זהותה היהודית של מדינת ישראל.

כאן עלייתו של „הליכוד" לשלטון בשנה 1977 היו הזדמנויות רבות להביא לתיקון החוק „מיהו יהודי". ואם בכל זאת לא תוקן החוק הרי זה לא במעט בשל סירובו של „הליכוד" לתרגם את הבטחותיו החגיגיות בנדון לשפת החקיקה.

הממשלה שהורכבה על־ידי מנחם בגין התבססה על „הליכוד" המפלגות הדתיות בלבד. אמנם היא נהנתה רק מאימון של רוב זחוק בכנסת (61 ח"כ), בכל זאת הצליח רוב מצומצם זה להעביר בכנסת את המדיניות המוצהרת שלו.

גם הממשלה שיצחק שמיר עמד בראשה אחרי פרישתו של מנחם בגין נתמכה על־ידי המפלגות הדתיות. ושוב, חרף ההבטחות שנתן בשאלת „מיהו יהודי", לא תוקן החוק.

וגם הפעם, בימי ממשלת האחדות הלאומית, אין „הליכוד" מגלה נכונות אמיתית לתרום את חלקו לפתרון בעיית „מיהו יהודי". התחמקויות בולטות לעין על כל צעד ושעל. ואלה — כאמור — הגיעו לשיא חדש עם הופעתו של רוני מילוא מעל במת הכנסת, כאשר בלא שנתבקש לכך קם וקבע הלכה, כי המושג יהודי הוא מושג חילוני כאילו אין כל קשר בין הלאום היהודי לדת משה וישראל.

קביעה זו פירושה: הפרדת הדת מהמדינה. כי באותו רגע שהמושג יהודי הופך לחילוני, גם מדינת היהודים בהכרח תלבש לבוש חילוני ויחסה לדת ישראל יהיה כזה לקריטריונים המקובלים בארצות הגויים בהן קיימת הפרדה מוחלטת בין דת ומדינה. ובכך הסכנה האמיתית לדמותה וצלמה היהודי של מדינת היהודים.

*

תשובתו של רוני מילוא לשאילתא של איש ר"ץ מיקדה את תשומת הלב לשאלת „מיהו יהודי" בהיקף רחב יותר ממה שהיה מקובל עד כה מסביב לעניין הגיור. ברגע שקובעים מעל במת הכנסת על דעת ראש הממשלה כי הגדרת הלאום היהודי נתונה לפרשנות חילונית הרי שבים כן הזמים לקום מי שיקום ויציע לרשום כיהודי גם כל מי שחש שהוא יהודי על פי הכרתו, בלא שיידרש להוכיח את זהותו היהודית על־פי קריטריונים יהודיים הקבועים מדור דור.

וכה אנו עלולים לחזור לאותם הימים בהם ישראל בר־יהודה, איש „אחדות העבודה" שכיהן כשר פנים, הורה לרשום כיהודי כל מי שמצהיר על עצמו שהוא יהודי, בלא להתייחס כלל למגבלות ההלכתיות בנדון.

אמנם, לא היום, גם לא מחר או מחרתיים זה יקרה. כל עוד שתי המפלגות הגדולות „המערך" ו„הליכוד", כל אחת מהן בנפרד, מעוניינות לשמור על יחסים טובים עם המפלגות הדתיות, לא יעזו להציע שינויים מפליגים בכל הקשור בהגדרת הלאום היהודי, אולם לטווח ארוך זה בהחלט עלול לקרות. ולא מן הנמנע שכבר בכנסת הבאה יינקטו הצעדים הראשונים בכיוון זה.

בין כה ובין כה רוני מילוא בהודעתו בכנסת ודאי יירשם כמורה דרך בכיוון זה.

ובינתיים משום מה נמנע הציבור הדתי להגיב כראוי על הודעתו ופרשנותו של סגן השר. אמנם, פה ושם נשמעו רחשים בסגנון הידוע: הציבור הדתי לא יוכל להיות שותף לקואליציה הנותנת יד לרישום גויים כיהודים. אולם ספק רב, אם יש בהודעה רפה בנוסח זה משום תשובה נכונה לפרשנויותיו של הממונה על משרד הפנים שמסר את הודעתו על דעת ראש הממשלה, שהרי מבחינת החוק — לא רוני מילוא, אלא יצחק שמיר הוא שר הפנים בפועל.

הבעיה, כאמור, אינה מצטמצמת עוד ברישום הלאום בתעודת הזהות הישראלית היא מגעת לפירוש המושג לאום־יהודי: האמנם הוא מושג חילוני, או כבעבר יש לראות בדת ובלאום שלישות אחת שלא ניתן להפריד ביניהם?

ועל כך טרם ניתנה התשובה הנכונה על־ידי שלוחי היהדות הדתית בממשלה ובכנסת.

ולא עם רוני מילוא יש לבוא בדברים אלא עם ראש הממשלה, יצחק שמיר, מחובתו לתקן את הרושם המוטעה שיצר שליחו, סגן השר בדברי תשובתו בכנסת לשאילתא של ר"ץ.

ספק אם הציבור הדתי יוכל להשתתף בממשלה שעל דעת ראש הממשלה נמסר בכנסת שמעתה ואילך אין כל קשר בין הדת היהודית והלאום היהודי וכי הרישום בתעודת הזהות ייקבע על־פי קריטריונים חילוניים למרות שהחוק המגדיר את הזהות היהודית נקבע על סמך עקרונות הלכתיים חד־משמעיים.

ראש הממשלה חייב הסבר: לאן פניו — ליהדות נוסח רוני מילוא וחדי צוקר. או ליהדות היונקת את מקור החיים שלה בדת משה וישראל?

הפיחות בעקבות האינפלציה

מאת יצחק דויטש

הפיחות שבוצע השבוע לא בא בהפתעה. ציפו לו מראש. אדרבה, רבים טענו, כי הוא היה צריך להתבצע לפני כן; ובכל מקום זהו היה ידוע גם בישראל שבמשך כשנה וחצי היה שער החליפין יציב.

בשנה האחרונה התגשמה מדיניות של היציבות היחסית במשק, כאשר האינפלציה בשנת 1986 מסתכמת בכעשרים אחוז. בעיקרו של דבר כבר היו דברים מצולבים: כאשר הקריבו בחזית אחת והשיגו הישגים בחזית השניה. הבעיה של המשק היא בשתי החזיתות: האינפלציה ומאזן התשלומים. עד כה בחרו שרי האוצר למקד את המדיניות הכלכלית באחת הבעיות, גם במחיר הזנחתה של הבעיה האחרת. כך ראינו במשך יותר מעשור: זמן מסויים הישגים ביציבות המחירים תוך הרעה במאזן התשלומים, ולכן אחר שיפור במאזן התשלומים תוך האצה באינפלציה. הדבר נבע מאופי האמצעים שננקטו לטיפול בבעיות. פיחות וביטול סובסידיות שיפרו את מאזן התשלומים, אך האיצו את האינפלציה, היציבות מהאמת שער החליפין ושפיכת כסף לסובסידיות סייעו בהשגת אינפלציה נמוכה יותר, אבל גרמו להרעה במאזן התשלומים. „תכנית החירום לייצוב המשק" שהופעלה ביולי 1985 נועדה להתמודד עם שתי הבעיות גם יחד. אבל בפועל היה שיפור, אפילו דראסטי, בתחום האינפלציה; אבל מאזן התשלומים הוסיף להידרדר. יתרה מזו, האינפלציה ירדה בשיעור דראסטי לגבי המקובל בישראל, אבל נותרה אינפלציה של עשרים אחוז בשנת 1986. לאחר שנצברה אינפלציה מהמחצית השניה של 1985. באותו זמן היתה עלייה גדולה בשכר נוצר חוסר איזון בין השכר לשער החליפין.

מיום כך היה ברור כי צריך לבצע התאמה במשק. אי־אפשר לקיים זמן ממושך את הפער בין השכר לשער החליפין, שכן הוא מהווה איום חמור על מאזן התשלומים. נתוני יבוא ויצוא שפורסמו מדי חודש רמזו בבירור כי הפיחות קרב ובא.

הימנעות מאינפלציה תמנע פיחות

לו הגענו לבלימה של האינפלציה, אזי היינו נמנעים מפיחות. כאשר יש אינפלציה, אין מנוס מהתאמת שער החליפין: אפשר לדחות את המהלך זמן מסויים, תוך תשלום מחיר בצד הדחיה, אבל אי־אפשר להתחמק מכך.

בדיעבד אפשר לשאול אם אמנם הדחייה הממושכת היתה לתועלת. בוודאי שהיא סייעה בשמירה אותה יציבות שהושגה, אבל היא עלתה סכומים גדולים במאזן התשלומים. היא גם יצרה מצב שבו הכל הבינו שהפיחות מתקרב ובא.

זו אינה שאלה של עבר בלבד. הבעייה תעמוד גם בעתיד. כבר עכשיו ברור שבחודשים הקרובים אנחנו עומדים בפני אינפלציה מואצת. שיעורה יהיה בסופו של דבר נמוך מכפי שנובע מהפיחות עצמו בגלגוליו על המחירים בשל הסכמת ההסתדרות לעיקור חלק מתוספת היוקר, וכן בשל העובדה שהממשלה תכסה חלק מהוצאות השכר של המעסיקים באמצעות תשלומי ביטוח לאומי. אבל האינפלציה תואץ בשלב הראשון. האם שוב יצטבר פער בשער החליפין?

שיטות התאמה

בעבר הפעילו שיטות שונות של התאמת שער החליפין. היו תקופות שפיחותים התבצעו תוך מרווחי זמן גדולים. של שנים ארוכות. ואזי שיעורים בבת אחת היה גדול. כך היה פיחות בשיעור 66 אחוז בשנת 1962, ולאחר מכן פיחות של 44 אחוז. היו גם פיחותים בינוניים.

לאחר שנת 1974 הופעלו שיטות של פיחות זוחל בשיעור 5 — 2 אחוזים לחודש, ולאחר מכן שער נייד עם התאמה שוטפת וקביעה של המטבע. הפיחותים הזוחלים האצו את האינפלציה והביאו לכך שבפועל הדולאר היה המטבע במשק, והיתה מעין דולאריזציה בפועל. הלירה, אחר כך השקל, הלכו ונשחקו כליל. מאידך גיסא שיטה זו למנוע את ציפיה לפיחות גדול וספקולציה על הפיחות הקרב ובא.

הפיחות שבא בעקבות האינפלציה בא להשלים את „עיסקת החבילה" החדשה המשותפת לממשלה, ההסתדרות והמעסיקים. האם בזה הושלם המעגל? * חבלי הלידה של „העיסקה" והקשיים של הרגע האחרון שנתגלו בעת חתימתה עלולים לשבש את התוכנית כולה * האם תיבלם האינפלציה בעקבות הפיחות שבא בעקבות האינפלציה?

הפיחות שבוצע בראשית השבוע היה בלתי נוגע בכל אמת מידה כלכלית. אבל למרות ההכחשה של שר האוצר ושל נגיד בנק ישראל בדבר הצעד שמידת יציבות שער המטבע ברור כי הפיחות הבא הוא בדרך — זו שאלה של זמן. כיוון שכך יהיה מקום לבחון שוב אם עדיפה הצבירה של הפערים זמן רב, או עדיף לצמצם את מרווחי הזמן.

התועלת בעיקור

ההסכמה של ההסתדרות לעיקור תוספת היוקר יש בה כדי לסייע לירידה בשיעור האינפלציה והפיחות. גם כשברור שבעת אינפלציה אין מנוס מפיחות ואי־אפשר לאורך ימים להקריב במאזן התשלומים כדי לדכא אינפלציה יש להעריך היטב את העובדה שבה שבוצע הוא פיחות של 10 אחוזים בלבד. זאת לאחר שנה וחצי של יציבות בשער החליפין (חלק גדול בשיעור הירידה בשער הדולאר בשוק הבינלאומי). הדבר התאפשר כתוצאה מכך שרמת האינפלציה היתה נמוכה יותר.

אם בסופו של דבר נרד מאינפלציה של אחוז וחצי לחודש, כפי שהיתה בשנת 1986, לאינפלציה של אחוז אחד לחודש. אזי הפיחות הבא יוכל להיות כותאם לקצב הנבוך יותר. יהיה בכך מעבר הדרגתי לפיחות — אינפלציה ברמה נמוכה יותר.

לכן ההסכמה של ההסתדרות היא נכונה ובעיתה את צרכי העיבד בסופו של דבר. אם תהיה גם הזדמנות בצמיחה במשק, אזי תהיה עליית שכר המעוגנת בפריון, ובמילא אינה גורמת לתאוצה אינפלציונית.

„חשבון נפש" של בעלי נכסים דולאריים

פיחות השבוע יביא ל„חשבון נפש" של בעלי נכסים במטבע חוץ. יש כיום כארבעה מיליארד דולאר בתכניות פת"ם, סכומים גדולים אחרים מוחזקים במטבע חוץ בצורות שונות. החזקת נכסים במטבע חוץ היתה אמצעי התגוננות בפני שחיקת המטבע, בין באופן שוטף ובין ע"י התאמה תקופתית של פיחות גדול. בסבב הנוכחי מחזיקי מטבע חוץ יוצאים מאוכזבים. גם לאחר הפיחות הנוכחי של 10 אחוזים, כולל זחילה קלה שהיתה לפני כן, יוצאים בעלי הדולארים ש„הוקיש" לעומת אלה שהחזיקו כספים בצמודי מדד ואף בשקלים בריבית שוטפת — מאז יולי 1985. בפיחות האחרון יש גם מסר ברור כי אין כוונה שפיחותים יצלו על שיפור האינפלציה. המסקנה היא, כי כיון שאנחנו חיים בארץ והצרכים בכסף היא לצריכה מקומית, בסופו של דבר נכסים צמודים למדד המקומי יש בהם עדיפות. בוודאי שבספקולציה לטווח קצר, כאשר ריח פיחות עולה בנחיריים, אפשר להרויח ב„תרגיל מהיר" של כניסה ויציאה במטבע חוץ. אבל כהשקעה סולידית לטווח ארוך, נראה כי הברירה של מטבע חוץ נעשית פחות כדאית. זוהי מסקנה לכאורה מההתפתחויות מאז התכנית הכלכלית שלב א'.

איראן - הרפתקה שנכשלה

מאת יעקב אדלשטיין

ריצ'ארד מרפי בשיחה עם שר הבטחון יצחק רבין על „העיסקה האיראנית". מה אמר שליחו המיוחד של ה„סטייט-דיפרטמנט" לשר הבטחון בתשובה לשאלה על הפירסומים בארה"ב לפיהם ישראל היא שיזמה את העיסקה?. תשובתו של יצחק רבין ידועה: לא ישראל יזמה...

פרסום המסמך האמריקני, לפיו היתה ישראל היוזמת של עיסקת הנשק עם איראן, גרם מבוכה בישראל. הבית הלבן הזדרז ושלח שדר לראש הממשלה, יצחק שמיר לפיו אין לראות בפרסום מסמך זה מדיניות הממשל להשליך על ישראל את האשמה. ארה"ב אחראית לפעולותיה המדיניות — נאמר בשדר. פרסום זה מבהיר את המגמה שמסתמנת בארה"ב מאז פיצוץ הפרשה להתנער מאחריות ולהשליך על אחרים את האשמה. ישראל עומדת כאן בפני דילמה קשה. היא יכולה לפרסם מסמך נגדי, אך זה יפגע במעמדו של הנשיא רייגן, ובכך ישראל אינה מעוניינת. לכן נוקטת הממשלה דרך של הכחשות מילוליות, בנוסח שמיר: „מצפוננו נקי לחלוטין. אין לנו שום קשר להעברת הכספים ל„קונטרס"; „אין יסוד לידיעות", וכו'.

אך החקירה בארה"ב אינה מתנהלת כיום בכיוון המדיני בלבד, אלא גם מן ההיבט החוקי. המגמה היא לבדוק האם נעשו הפעולות בעיסקה שעקפה את החוק. לא הצד המדיני מעניין את אנשי הקונגרס בפרשת הנשק לאיראן, אלא הדרכים שננקטו בדרך. מי החליט שלום כופר נשק לאיראן תמורת שחרור בני הערובה? מדוע לא דווח על כך לקונגרס? מי החליט על מימון לחזקי ה„קונטרס", ולא דיווח על כך למוסדות המוסמכים? בוואשינגטון הועלו הצעות ללכת בדרך התבונה, היינו, לנשיא יש סמכות להלבין בדיעבד פעולות שנתהוו שלא על־פי החוק. כל עוד בוואשינגטון לא מצליחים לנקוט צעד כזה, הרי ההחקירות תתמקדנה בצד החוקי של הפרשה לא יועיל הרבה פרסום המסמכים הללו שאיתם אנשי מקבל שיעמדו לפני ועדות החקירה.

האמת אי שם באמצע

האמת בפרשת הנשק האיראנית היא אי שם באמצע. באביב 1985 הופנתה בקשה אמריקנית לישראל לסייע לארה"ב בעניין האיראני. הפונה היה מייקל לדין, יועץ לבטחון לאומי. בישראל האמינו שהוא נושא עמו מכתב מאת הנשיא עצמו שלא טרחו לבדוק אם אמנם הבקשה הזו היא על דעת כל גורמי הממשל. אך מאידך גיסא, אין זה מתפקידה של ממשלת ישראל לבדוק אם פנייה אמריקנית שבאה מאת פקיד כיס־פך נושאת בחובה גם הסכמה של הנשיא.

זה היה שלב ראשון של הפרשה. בהתאם לפנייה זו ניצלה ישראל את הקשרים שלה כדי לחדש את הקשר עם איראן. בשלב השני הפכה ישראל ליוזמת. האינטרס הישראלי היה להשפיע על הרכב השלטון העתידי באיראן. זה היה זהה עם האינטרס האמריקני. אך לא תמיד היו האינטרסים בפרשה זו זהים. המגמה היה בהכנסתם לתמונה של סוחרי נשק שעסקו בקשר עם איראן כדי לנצל את המצב. זה היה ריצוי לא כחוכם ביותר, כיום שלסוחרי הנשק מן הסתם יש כוונות אחרות. צריך היה לדרוש לנהל הכו"ם ע"י נציגים ישראליים באופן ישיר עם נציגים מוסמכים של כהלה. אך מאחר שאצל סוחרי הנשק נמצא נבראת היה שהובילו למכשול חוקיות. לא היתה כדאית לנצל זאת.

לכן צידק אותו יועץ לביטחון לאומי באומרו כי זו היתה יוזמה ישראלית כאשר היא נכנסה לשלב השני של הפרשה. אך היא מתעלם מן השלב הראשון שהיה יוזמה אמריקנית. בשלב הראשון ביקש מייקל לדין אצל פרס שתגיע לפניו את הבחירה. ישראל נענתה לבקשה. ייתכן זה ראשונה זו לא הצליחה. אך היו הקשרים מכבר. שלב זה כבר היה יוזמה ישראלית. היוזמה הראשונה בשלבה כשהיה שהרין לא מילאה אחר התנאים ולא שחררה את בני הערובה. אילו הסתפקו בשלב זה היו מושכים את ידם מן העסק. לא היתה הפרשה מסתבכת. כנראה שהרפתקין לבצע עסקה לי־

איראן מצא חן בעיני שיהו. והוא ניסה להבריך במאבצעים אלה. המסמך של היועץ לביטחון לאומי מתייחס לאותו שלב של הפרשה שבו ניסתה ישראל לחדש את הקשרים עם איראן אחרי הכישלון הראשון. אגב, מייקל לדין איננו פקיד בלתי ידוע. הוא שימש בעבר שליחו של שר החוץ אלכסנדר הייג במגעים עם מדינאים החברים באינטרנציונל הסוציאליסטי.

הדו"ח החושף

באותו דו"ח של ג'ון פוינדקסטר לנשיא רייגן בדבר היוזמה הישראלית נאמר, כי יוזמה

עיסקת הנשק המשולשת: ארה"ב, ישראל ואיראן מעוררת סערה בארה"ב המביכה את המימשל בוואשינגטון * הניסיונות להעביר את הכדור למגרש של ישראל מעמידים את ישראל בפני דילמה: להגיב ולחשוף... או להבליג ולעבור לסדר היום *

זו תיפסק, כאשר האיראנים יעשו את המסירה לשתף את מטרותיהם, או יבצעו פעולות שיחרור נוספות. מן הדו"ח אפשר ללמוד שהוא הכניס לתמונה את שר החוץ ואת שר ההגנה במבצע. הם הגדירו את הסיכונים שבתכנית זו. היועץ מגדיר את התכנית הישראלית כמדיניות של התכוונה להשפיע על גורמים מתונים באיראן להגיע לשלטון. זאת יוכלו לעשות אם יפגינו את יכולתה של איראן לעמוד במלחמתה מול עיראק. יכן להרתיע את הסובייטים מהתערבות. ההנחה היתה שהיעוץ הליה של איראן באספקת הנשק של ארה"ב. וכעב זה יעניק למעורבים עמדת השפעה על האירועים באיראן.

האמת ניתנת להיאמר. שאילו הצליחה התכנית, היו מתהללים את ישראל ואת הממשל האמריקני. אולם עכשיו משהתכנית נכשלה, מתגוללים עליה כולם בטענה של אי חוקיות. אלא שהכשלה היתה זו הבנית הרפתקנית, בעיקר נוכח התוהו ובוהו השורר כיום באיראן, כאשר השלטון איננו אחיד. וקיימות בו קבוצות בעלי אינטרסים שונים. ואין כתובת ברורה לנהל אתה דו־שיח.

השאיפה להשיג הישגים מדיניים היא שהדריכה כנראה את פרס ועוזריו להיכנס להרפתקה הזו, יהיה צורך להפסיקה מיד בשלב הראשון.

ביקורו של ראש הממשלה יצחק שמיר בוואשינגטון בתקופה הקרובה ייתקל בבעיית עיסקת הנשק האיראנית. יתכן שמעמדו של רייגן ישוקם עד אז, אך האמינות הישראלית תישאר פגועה. כבר קרו מקרים שפקידים בכירים בבית הלבן לא רצו להיפגש עם פקידים בכירים בישראל. הוסף לכך את פרשת פולארד ותמצא התדמית הישראלית לא גבוהה ביותר בוואשינגטון.

המסקנה המתבקשת

בעוד בארה"ב מתנהלות חקירות בכל דרגי השלטון סביב פרשת הנשק האיראנית, הרי בישראל לא נערכה שום חקירה. השלישייה, שמיר, רבין ופרס, הם שבדקו את הפרטים. אך זו היתה בדיקה שטחית, ולא בגישה של ועדת חקירה בעלת סמכות. לא היתה גם חקירה על כך? כיצד נתבצעו הדברים? הכנסת לא הדריכה דרך קבלת ההחלטה בפרשה. מי החליט על הקמת ועדות החקירה בעניין זה. אך בארה"ב יעמוד הנשיא רייגן בפני מערכת החקירות. סכנה של בתי הנבחרים המורכבים היום ברוב דמוקרטי. שתקבל הרושם, כי האנשים שטיפלו אצלנו בכל הפרשה הזו היו חובבנים ולא אנשי מקצוע. הבדיקה של הסיכויים להצלחה לא היתה מעמיקה. את הנזק אי אפשר לתקן על ידי הודעות והכחשות של מסמכים שמתפרסמים בוואשינגטון. הכסף שהופקד בבנק בשווייץ „התנדף" אי שם בין סוחרי הנשק, המתווכים וה„קונטרס".

איראן איננה בנויה כיום להדרדה מדינית מבחוץ. המאבק על השלטון יתנהל מבפנים. זו המסקנה המתבקשת מהרפתקה זו שנכשלה.

هكذا من الأصل

هكذا من الأصل

הרב שאר־ישוב כהן הרב הראשי לחיפה, פרופ' אליעזר שבייד מהאוניברסיטה העברית והפסיכולוגים ד"ר מני קוזלובסקי וד"ר שאול פוקס מאוניברסיטת בר־אילן על הפנסיה של...

יפת ומשכורתם של אנשי שם

בשנת 186 לספירה (שימו לב לא אלף תשע מאות שמונים ושש אלא מאה שמונים ושש) מתגלה לפתע ששולחנאי אחד, נגיד תושב לוד (שתל-אביב לא היתה קיימת אז) ושמו אהרון ארנסתא (מתחרז עם חלפתא) עשה קנוניה וקבע שער חליפין מופרז, בלי שהציבור ידע על כך (נתן מנה וקיבל מאתיים). במחשבה שנייה, אולי לא בשולחנאי וחלפן כספים עסקינן אלא בשליח בשם רבי אהרון איש ארנסט שאמור היה להעביר קופת-צדקה או כספי ציבור (נגיד את סכום המס שהטילה רומא על יהודה הכבושה) ממקום אחד למקום אחר ותמורת העברתו דרש תשלום גדול שבעה מונים מן המקובל — ונענו לו מתוך חולשת דעת או שטות.

ועכשיו, ניצבים אהרון ארנסתא, או רבי אהרון איש ארנסט בפני בית דינם של חז"ל.

מה יהיה פסק ההלכה; איזה עונש יטילו על הנתבעים?

שאלה תיאורטית? ייתכן.

אבל תרגיל מחשבתי מסקרן — בכל מקרה.

מאת נ. גולן

כאשר הצעתי לרבה הראשי של חיפה, הרב שאר־ישוב כהן לנסות להתמודד עם פרשת משכורות הענק והפנסיות האסטרונומיות של ה,,מאון" הבנקאי העליון בישראל, מר ארנסט יפת ושותפיו, מנקודת מבט יהודית והלכתית — נענה ברצון ובמה שבהקשרים אחרים מותר לכנות ,,רוח ספורטיבית". אני מדגישה זאת מפני שארבעה תלמודיסטים מפורסמים אחרים אליהם פניתי נרתעו מן המאמץ או מן ההעזה. למרות היותם אנשי אקדמיה.

כדאי לזכור זאת בפעם הבאה שמישהו יטען כנגד הרבנים שאין הם נחלצים כביכול להביע דעה או לנקוט עמדה בשאלות האקטואליות המעסיקות את הציבור.

שליח שהזיק חייב בנזק

אומר הרב הראשי של חיפה: ,,לגבי תוקפם ההלכתי של ההסדרים ההשאיים שנעשו עם מר ארנסט יפה ע"י מנהלי הבנק — אני בדעה שאין להם תוקף.

ומדוע?

מכיון שלגבי כל שליח ועל אחת כמה וכמה שליח ציבור יש הלכה מפורסמת ששולחו יכול לומר לו: ,,לתיקוני שדרתיך ולא לעיוותי" — אתה עליך לתקן ולא לקלקל ולכן שליח שהזיק חייב בנזק ושליח שביצע שליחות בניהול עסקי שולחו וגרם לו הפסד מרובה — חייב לשאת בהפסד (בבא מציעא ק"ח. והשוו לקידושין מ"ב בסוגיית ה,,אחים שחלקו" ובעוד מקומות בש"ס).

על אחת כמה וכמה בשליחי ציבור. כאן יש בהלכה הבדל בין דיינים לשליחים לגבי ביטולה של פעולה המבוססת על טעות.

יכן האם הטעות פחותה משתית הערך או אם היא בדיוק שתית הערך ולמעלה מכך.

רבא בשם רב נחמן פוסק: שליח — כדיינים. מדוע זה נוגע לבעייה האקטואלית שלנו?

כיוון שאפילו דיינים שפיחתו או הותירו שתות, קובעת ההלכה: מיקח בטל אלא אם כן עשו אגרת ביקורת ביניהם. בתרגום ללשון ימינו: אלא אם דאגו למנגנון פיקוח הגון, למבקר ולהכרזה פומבית שתמנע שחיתות. רק אם כל המנגנון הזה קיים הם מכרו בטעות שווה מנה במאתיים או שווה מאתיים במנה — מיקחם קיים.

לפי זה אין כל צל של ספק כי פעולת הדירקטוריונים האחראים בבנק לאומי שנעשתה בשיאי וגרמה נזק חמור כל כך לבנק-דהיינו לשולחיהם של הדירקטוריונים — ע"י הסדרי פנסייה ופיצויים כפולים עשרות מונים מן המקובל ונוהג במדינה בימינו — פעולה זו בטלה ומבוטלת מבחינת ההלכה שהרי אין הדירקטוריונים אלא בשליחים של הבעלים ואינם הבעלים עצמם. ושליחים כדיינים. יותר מזה, לצניעות דעתי אפשר לחייב ,,של חיב מעייהים" כאלה להחזיר את הנזק והיו אם יתברר שאין אפשרות לגבות את הכסף בחזרה מן המנכ"ל שהרי הם בבחינת ,,מזיקים" ממש".

מוסיף הרב שאר־ישוב כהן: ,,ההסדר הדרקוני של פיצויי פרישה ופנסייה גרם זעזוע עמוק לכולנו. בעיני הוא מקרה ברור של מה שמוגדר בהלכה: עשיית עושר ולא במשפט ועליו אני קורא מירמיה י"ז י"א: קורא דגר ולא ילד עושה עושר לא במשפט, בחצי ימיו יעזבנו ובאחריתו יהיה נבל".

רש"י מפרש שם שעוף הקוקייה דרכו לצפצף בקולו ולמשוך אחריו אפרוחים שלא ילד, אבל כשהם גדלים הם עוזבים אותו שאינם בני מינו. רבינו המלבי"ם מוסיף: העושר יעזוב אותו והוא יהיה יותר גרוע ממי שלא היה עשיר מימיו ולא היה נבל — כי הוא ישאר נבל גם בהעלם העושר כי כבר טבוע בו הטבע לעסוק ולהמוס ולעשות נבלה.

זוהי חזות קשה של נביאי ישראל על המתעשרים שלא כהוגן ולא כדין. שלמה המלך, החכם מכל אדם, מבחין באופן נפלא בין איש אמון לבין המועלים באמון שניתן להם ע"י הציבור במשלי כ"ח כ': איש אמונות רב ברכות ואץ להעשיר לא ינקה".

מסביר שם רש"י זה ,,אץ להעשיר" דוחק את השעה להתעשר מכספם של עניים. לדעתי — תיאור הולם ביותר את המצב שאנו חיים בה, כשמצד אחד רבים סובלים מתנאי מצוקה ומצד שני אחדים נהנים ממשכורות ענק. לפי חז"ל — זה היה התאם המרכזי של בני דור המבול עליהם נאמר: כי מלאה הארץ חמס מפניהם.

מפרשים חז"ל: חמס היא גזל שנעשה במכליל כחוק ע"י כל מיני תכסיסים משפטיים. (ראה בראשית רבא לפרשה ל"א ה', ותלמוד ירושלמי בבא מציעא פרק ד' הלכה ב' ,,דבר שאינו יוצא בדיינים).

התורמים לחורבנו של עולם

כשעושקים בהסות החוק ובחוזים תוקיים כביכול — תורמים לחורבנו של העולם וצריך לעשות הכל כדי לבטל מעשים כאלה ולקיים את דברי הפסוק: לא יועילו אוצרות רשע ותמימים ינחלו טוב".

תמימים ינחלו טוב? אני עושה פרפראזה על הדברים ששמעתי מפיו של פרופ' אליעזר שבייד. איש הפילוסופיה וההגות, לא כל עוד ישאר המבנה החברתי והפוליטי הקיים היום במדינת ישראל.

לפרשיית ארנסט יפת וספיחיה — יש הרי עוד זוית שלא טופלה כראוי עד כה באמצעי התקשורת שלנו, בצד הזווית היהודית־הלכתית. כוונתי — לזווית ההומניות החברתית.

איזו מן חברה אנחנו — שדברים כאלה יכולים להתרחש בקירבנו. מה הם מעידים על מהותנו האנושית־מוסרית? צודק פרופ' שבייד כשהוא מתקן אותי ואומר: זה לא דבר שקרה לנו פת־

אמנם אם קרה היום — מה שנחשף בפרשות האחרונים הוא מצב שהתרקם בארץ במשך הרבה שנים. מצב שאנחנו חיים איתו דור שלם ואולי רק עתה התפנינו להתבונן בו בעיניים גלויות.

מה שהוליד את התנהגות ראשי בנק לאומי והתנהגות דומה של בכירים אחרים הוא הליקוי הבסיסי בתפקוד הדמוקרטיה הישראלית. אינני טוען שישראל איננה דמוקרטיה. אני רק אומר שיש בדמוקרטיה הישראלית שני ליקויים חמורים: (1) שיטת ייצוג שאיננה מאפשרת לציבור לפקח באופן יעיל באמת על נבחריו. צעקות בכלי התקשורת והפגנות ברחובות אינם די אפקטיביות. מדובר בפיקוח אחראי ורציני.

(2.) ביורוקרטיה שלטונית ריכוזית שהתפתחה מעבר לפרופורציה תסביכות הפועלת על פי הגיון מכני מצד אחד ופרוטקציוני מצד שני.

,,לא העכבר גנב — החור גנב..."

הנורמות שהתגלו בפרשת יפת (כולם חשבו הרי בהנהלת הבנק: שכר בקוכל) — הן הן הפטריות הצומחות על מירקם של שני הליקויים שהזהרתי. נצטינו חברה בה קבוצת אנשים מחזיקה במקורות התקציב ובמנופי הכוח וכשאין עליהם פיקוח — היא משתקעת בחלוקת השלל. ב, קח כפי יכולתך".

איך אומר הפתגם: ,,לא העכבר גונב, החור גונב". מערכת ציבורית הסובלת חורים — צריכה לצפות לגנבים...

איתי זעזעה במיוחד לא המעשה עצמו אלא ההרגשה שכך נוהגים. היום כבר לא מתנהגים בישראל לפי הכלל של ,,מגיע לי", ,,המגיע לי" היא כבר נורמה התנהגותית אגוצנטריסטית ותמימה. היום — כללי התנהגות מכתיבים: לעולם אל תיהיה ,,פראייר". אם לא תקח אתה — מישהו אחר ינצל את ההזדמנות ויקח. תפוס ככל יכולתך הביבר. ברור שבאווירה ציבורית שכזו — החלשים נעשים יותר חלשים ויותר עניים כי להם אין כוח לחטוף.

זהו איפוא האתוס האמיתי של החברה הישראלית והוא נובע מביורוקרטיה מנופחת שהשתלטה על חלוקת המשאבים ועל גיוסם. אגב זה לא התחיל אתמול. אנחנו גוררים ירושה זאת עוד מימי טרום מדינה".

שאלתי: האם בהתרעמות ובכעס הכללי ששטף את כולנו אין ערובה לתיקון המצב? האם תנועת מחאה עממית והמונית לא יכולה לשפר דברים?

פרופ' שבייד: תגובות מחאה אינן כלי לתיקון. הן צעקניות ולא אחראיות. אדרבא — הן מבציאות את הקיים שכן יש הדות להן חוזקה שבירה יעילה מאוד בין ההפרעות המבוגנה לבין התפרקות המחאה. הפתרון טמון בשינוי המבנה הפוליטי־חברתי".

אגב, פרופ' שבייד לא מסתפק בגינוי הרובד העליון ובשיטות ההחייתות ההשאיים שלו. הוא מציע לכולנו, לי, לך ולעצמו, להיות כנים ולהודות: כולנו כאלה. גם אם הכספים שאנחנו מגלגלים אל כיסנו מתחת לשולחן — קטנים יותר. אז מה? מבחינה מוסרית דין פרוטה כדין מאה.

אין רובד בחברה הישראלית הממוסדת שאין לו מנגנון עקיף שלא מגלים אותו (חודשים מציבא בינא,) כדי להשיג טובות הנאה מתחת לשולחן. כך אצל הפרופסורים וכך אצל כל סקטור אחר.

במערכת חברתית פרוטקציוניסטית — כל אחד מבצר את צרימת האצפה האישית שלו.

לכן, בזעם הציבורי הכללי לנוכח מר יפת אני מאבחן בצד תחרה המוצדקת שמישהו הכניס ידו לכיסנו הפרטי, עוד תחושה, פחות סימפטית: קנאה. בסתרי לבם של רבים מבקרת המחשבה: ,,הלך לו קליף". למה הוא ולא אני? מידה עצומה של קנאה!

האם באמת בשינוי שיטת בחירות או מבנת המדינה הישראלית נתקן ליקויים שכאלה, שאלתי את פרופ' שבייד?

האם לא בית הספר במקום בית המחוקקים, הוא הסדנא שבה עלינו לייצר ,,לב חדש ורוח חדשה"?

שבייד איננו מסכים: חינוך הוא מרכיב חיוני אבל כאשר נוצר פער עמוק מדי בין המסר החינוכי לבין נורמות ההתנהגות המקובלות — המסר החינוכי לא יכול להקלט.

הנכו כמה שתרצו לערכי מוסר, יושר והגינות אבל כאשר במציאות היום־יומית כדי לקבל את שמגיע לך ,,שכרך הסביר" עליך להצהיר הצהרות לא נכונות, לחתום על טפסים עם פרטים לא נכונים (מעשים שבכל יום) ואדם ישר נחשב לאוויל מטופש — מה יועיל בית הספר?

מוכרחים להבטיח מתאם יותר גבוה בין החינוך לבין חיי המעשה כדי שהחינוך יפעל.

רק עם ,,ניקוי אורוות" הבנקים — הציבור ירגע

בחברה של אחד בפה (או בנאומי הכנסת) ואחד במעשה (בסתרי חדרי ההנהלות הבנקים או בראש חוצות ליגלבולים הסביבה) האם איננו צפויים למשברים פסיכולוגיים?

בספרי ההיסטוריה יש תקדימים אחרים לרעידת־אדמה פוליטית או חברתית שהתרחשה בעקבות זעם עממי או תיסכול המוני. מסתבר שעם ישראל לא קורץ מן החומר המייצר זעזועים כאלה, משיחה עם ד"ר מני קוזלובסקי, ראש החוג לפסיכולוגיה באוניברסיטת בר־אילן וד"ר שאול פוקס, שניהם פסיכולוגים־תעשייתיים עם יד על דופק החברה שלנו התרשמתי שאם אכן

(סוף בעמוד 8)

זבולון אורלב, מנכ"ל משרד הדתות בשיחה ל,,הצופה"

השתתפות הממשלה בהחזקת הישיבות נשחקה בלמעלה מ־40%

מאת שאול שיף

איך תגדיר את המאפיינים של סגנון עבודתך כמנהל כללי של המשרד לענייני דתות? שאלנו את המנכ"ל החדש של המשרד זבולון אורלב.

ותשובתו: הסגנון בנוי על גוף ונשמה על מסגרת ותוכן. הגוף והמסגרת יהיו — ניהול יעיל, עניינו משולב עם טכנולוגיות ניהול מתקדמות. לשם כך אני מביא אתי את הניסיון הטוב שרכשתי בעשר שנות עבודתי במגוון תפקידים בשרות הממשלתי. באשר לנשמה ולתוכן, אין לי ספק כי במודע ובתת-מודע יבואו לכלל ביטוי כל הערכים שרכשתי בלימודי בישיבה התיכונית של בנ"ע בנחלים בישיבת ההסדר ב,,כרם ביבנה", במכון ,,מורשת יעקב". כחניך נאמן של תנועת בנ"ע. אני בטוח כי אעשה הכל שנקודת המבט הרוחנית תהיה ציונית-דתית וממלכתית. וערכים אלה המוטמעים בי עמוק ישפיעו בוודאי על מעשי ומחדלי אם ארצה או לא ארצה.

זבולון אורלב (41) יליד הארץ נשוי + 4. חניך הבונדית הנ"ל. כירה מוסמך, בוגר האוניברסיטה במדעי החברה ובוגר התוכנית למנהלים בכירים בשרות המדינה.

למנכ"ל החדש ניסיון עשיר בשרות הציבורי: ממייסדי המדרשיה לבנות ,,עמליה", מנהל היחידה להתנדבות במשרד העבודה והרווחה, מנהל לישכת שר החינוך התרבות וכמנהל אגף כוח אדם בהוראה. את שירותו הצבאי עשה בנח"ל מוצנח. במלחמת ששת הימים נפצע בקרב חטיבת הצנחנים על ירושלים, ובמלחמת יום הכיפורים זכה בעיטור המופת על אומץ־לב, תושיה ומסירות כמפקד מעוז בתעלת סואץ. משרת עד היום במילואים.

זבולון אורלב זהיר מאד בלשונו, בעל כישורים מיוחדים ביחסי־ציבור וניחן בסבלנות רבה ביחסיו עם הבריות. בראיון עמו הוא מתוה את תוכניותיו בעתיד הקרוב והרחוק ונראה כי השקיע בהן מחשבה רבה.

באחרונה אנחנו שומעים על מצוקתן הכספית של ,,ישיבות ההסדר" בפרט וישיבות בנ"ע בכלל. האם ,,אתר" המשרד מקורות תקציביים כדי לפתור מצוקה זו לפחות באופן חלקי?

השמועה על המצוקה הכספית היא נכונה. על־פי הנתונים שבידי המשרד, אני יכול לקבוע כי קיימת מצוקה כספית אמיתית, בעולם הישיבות בכלל ובישיבות ההסדר ובנ"ע בפרט. עיקר המצוקה הכספית נובעת מכך שהמדינה איננה משתתפת כראוי בהחזקת ישיבות אלו, על־פי כל קריטריון שהוא.

בחוקר כללי שערך המשרד, נתגלה שגם ההשתתפות הקטנה של הממשלה נשחקה בשנים האחרונות בשיעור ריאלי של למעלה מ־40 אחוז. המשרד נמצא כל העת בהידברות עם האוצר ובתיאום עם ,,איגוד ישיבות ההסדר". מצאנו פתרונות זמניים וחלקיים לסיום שנת התקציב הנוכחית. הפתרון הכולל צריך להינתן במסגרת התקציב החדש, שתחולתו בעוד חודשים וחצי ואשר יכלול כמה אלמנטים:

א) פיצוי מלא על השחיקה; ב) התאמת התעריף ורמת החזקה הממשלתית לרמות החזקה דומות של הממשלה במגזרי התרבות, החינוך, ההשכלה ודומיהם; ג) הקמת מועצה מיוחדת לתכנון ולתקצוב ישיבות, שתהיה מקבילה למועצה לתכנון ותקצוב במערכת ההשכלה הגבוהה (מל"ת).

בסיכום: השתתפות הממשלה בתקציב הישיבות עומדת היום על כ־20 אחוז מהעלות של הישיבות. בנתונים אלה אין פלא שישנה מצוקה. נתונים אלה מחייבים את המשרד לפעול בכל יכולתו לשנות מצב זה, והשר לענייני דתות גם הודיע כי בשבועות הקרובים יגיש לממשלה הצעה כוללת של כינון המועצה לתכנון ותקצוב ישיבות, וישיבות שיכללו במסגרת זו, יזכו להשתתפות גדולה ומשמעותית יותר של הממשלה.

האם נושא הקריטריונים מוישב לאורך כל מערכת המשרדות הרבניים, או שהתחייבויות קואליציוניות (,,יהודיים") מאפשרות עקיפתם?

כידוע, שקוד במשרד הדתות, האוצר ולשכת היועץ המשפטי לממשלה על גיבוש הקריטריונים שפורסמו ב,,רשומות" ואין כל דרך ואין כל אפשרות ואסור להקצות כל סכום שהוא אלא על־פי הקריטריונים שפורסמו ומטרות הגימון המוסכמות על השר לענייני דתות ושר האוצר.

לא ידועה לי כל דרך לעקוף זאת. זה אינו מגנוני. אני מאמין שבמסגרת הקריטריונים ומטרות הגימון, ניתן לבצע את המטרות המוצהרות של התקציבים, כפי שהם מופיעים בספר התקציב.

אני שמח לבשר כי בימים האחרונים השלים המשרד את כל המלאכה בנושא זה ועם קבלת הגימון ממשרד האוצר, יזכו כל הגופים המוסדות והמסגרות הזכאים לקבל את התקצבים המגיעים להם כדין, לשנת הכספים 1986.

רווחות ידיעות, כי שתבע לכם למסרוה להנהיג רפורמות בכל הקשור בבתי דין הרבניים. באלה תחומים אתם מתכוונים להתמקד?

השר לענייני דתות הודיע בציבור כי הוא נותן קדימות ועדיפות גבוהה לשיפור, תיקון וקידום בכל הקשור למערכת בתי הדין הרבניים.

בשבועות האחרונים קיים השר דיונים רבים, קיבל מסמכים רבים, וכן פגישות עם אישים לשם גיבוש התבנית הכוללת לשיפור מצבם של בתי הדין הרבניים. מאמץ מאורגן זה נעשה בתיאום עם הרבנים הראשיים ובהתייעצות כתמצית איתם.

באופן כללי יתמקדו השיפורים בשני תחומים עיקריים: הראשון — נושאי הארגון, המינהל, התקציב, כח־אדם מינהלי, שיטות העבודה המינהליות והתנאים הפיזיים של בתי הדין, ובתיאום עם מנהל בתי הדין, אנו נמצאים עתה בסיומו של עיצוב התבנית הכוללת בתחום זה. תבנית זו תכלול, בין היתר, הכנסת מיחשוב לבתי הדין הרבניים, פיתוח כח האדם המינהלי ותיגבורו, שינויים מקצועיים בארכיון ובתיקיה, שיפוצים ושיפורים בתנאים הפיזיים של בתי הדין והכנסת מערכת אר"ש מתקדמת בכל הקשור לתחום המינהלי. אינני יודע מה משך התהליך עד להשלמת יישום התבנית. אני יודע שנתחיל לבצעו בפרק זמן קצר וקרוב.

התחום השני: טיפול בסדרי הדין, השלמת התקנות והנושאים הנוגעים הקשורים למהות הדיון. כאמור, השר אישית מטפל בכך, וניתן לומר, כי יש היום אינה כמכובד ורציני של הצעות, אופרטיביות לשיפורים. השר הודיע, כי הוא נחוש בדעתו להביאם לכדי ביצוע, תוך התייעצות ותיאום עם הרבנים הראשיים.

הקריטריונים הקבועים לבחירת רבנים

הקיימת כוונה לקבוע קריטריונים למועמדים לכהונת רב או שלחצים פוליטיים מונעים זאת?

כידוע, יש קריטריון אחד להיות מועמד רשמי לכהונת רב — להיות בעל כושר מטעם הרבנות הראשית — כושר המתאים לכהונה המסויימת שבה מדובר. לא כל בעל כושר מתמנה לכהונת רב. קיים מנגנון מורכב לבחירת רב לכהונה, כדי שהציבור, באמצעות בתי הכנסת, הרבנות, המועצה המקומית, המועצה הדתית, יהיה המכריע והקובע מי ראוי לכהונה.

במשרת כהונת רב עיר מעוגנת הבחירה בחוק ובתקנות. בבחירת רב שכונה נעשה התהליך באמצעות המועצה הדתית. גם אם ,,לחצים פוליטיים" הם רק שמועה, ראוי לבוחרים את הרב להקפיד הקפדה יתירה, שבחירתם תהיה עניינית, מתוך כובד אחריות לכהונה הרמה והציפיות מהמכהן בה.

מה עושה המשרד, כדי להעמיק את ההסברה הדתית אשר תבנה חיסך עם הציבור שאיננו דתי?

צר לי שעיקר עיסוקו של המשרד כיום הוא יותר בתחום התקציבי, בתחום של ,,אספקת קמח". על דעת השר נקבע כי המשרד חייב להיכנס לעובי הקורה ולטפל בכל ההיבטים הערכיים, הרוחניים והתרבותיים, אשר נמצאים בתחום אחריותו. במסגרת זו אישרה הנהלת המשרד, הקמת יחידה של הסברה וארועים. יחידה זו הנמצאת כרגע בשלב הגדרה, תכנון ותקצוב — אמורה להיות אחת מגולות הכותרת של פעולות המשרד ולהעביר את מרכז הכובד מהטיפול התקציבי אל הטיפול הערכי. יחידה זו תעסוק בהסברה לציבור הדתי ושאינו דתי, תעסוק בארועים, כגון בר־מצוות, מבצע ,,הקהל" (סוכות תשמ"ח) ויצירת קשר עם הציבור בכל הנושאים הערכיים והתרבותיים. בזמן הקרוב תקבענה על כך המועצות הדתיות, שהן זרוע הביצוע העיקרי של המשרד, תדריך מתאים ותקציב הולם לביצוע משימות אלו.

מה נעשה במשרד בכל הקשור לשיתופן של נשים במועצות הדתיות?

מעבר להיבט החוקי והפורמלי, יש לנושא זה חשיבות בכל הכרוך בהתייעצויות עם הרבנים הראשיים, עם רבני ערים, עם יו"ר מועצות דתיות ועוד גופים ואישים הנוגעים לעניין זה. השר ואנוכי לא הספקנו שום פגישה, שום התייעצות ודיון שיכולים לקדם הבנה בנושא זה. צריך להבין כי כל הצעה שכרוכה בשינוי התנהגות, שינוי נורמה, אינה נעשית בלחיצת כפתור ובאופן מיידי. גם אם נניח שישנה גירסה האומרת כי שאלה זו אינה שאלה הלכתית, ברור כי יש להתחשב בדעת הרבנים ובדעתם של האישים הקשורים בתחום הדתי. זהו תהליך עבודתי ארוך ומייגע, אין בו קיצורי דרך ורק הידברות וסובלנות הבנה מצד כולם. תחייב לגיבוש הצעה מקדמת ומוסכמת. השר הודיע בכנסת כי בפרק זמן קצר ינסה לגבש בריח זו הצעה שתקבל הסכמה רחבה ככל האפשר מצד המעורבים בנושא. הבעתי את דעתי האישית כי ייתכן ואין אפשרות חברתית בשלב זה למצוא פתרון אחיד בכל הארץ וראוי לכן לשקול כל מקרה לגופו כאחד וכל עיר וקהילה שונות בהרגשים שלהן ובאופי שלהן.

קיפוח המקומות הקדושים לעומת אתרי תיירות

קודמיך במשרד החזילו בשיפוץ מקומות קדושים ליהודים ועדיין המלאכה מרובה. האם נתנה דעתכם על כך שאתרים רבים משוועים ל,,טיפול שורש"?

כבר בתקופה הקצרה שבה אני עובד כמנכ"ל, ביקרתי במרבית המקומות הקדושים, ונוכחתי כי רמת אחזקתם לקויה. ישנם מקומות רבים שאינם מכבדים את מבקריהם ואת השם הקדוש אותם הם נושאים. אני הרגש שזהו סימפטום בולט של בעיה יסודית, שמאפיין את הגישה לתיקצוב משרד הדתות.

עבודתי במשרד העבודה הרווחה ובמשרד החינוך התרבות, בבואי למשרד הדתות נדהמתי לגלות פער גדול ומשמעותי בין רמת תיקצוב ממשלתית מקובלת לשירותים הציבוריים התרבותיים והכוללים לבין רמת הקצב השירותים הדתיים. אינני יכול להבין מדוע אתרי נוף, טבע, עתיקות ונופש יכולים להיות מוחזקים על־ידי רשויות ממשלתיות שונות ברמת שרות נאותה ואילו המקומות הקדושים צריכים להיות מוקצבים ברמה נחותה? צריך להבין מדוע כשאני בא לוורשתם טל או לנחל דוד או למצפה, יש לי ענייני תעיה מסודר, גידור תקין שילוט, כבישה מאורגנת, טיפוח המקום, שירותים נקיים והמסודרים ואלו במקומות הקדושים כל אלה אינם בנמצא. הפער הגדול המשמעותי ברמה התקצוב של השירותים הדתיים לעומת השירותים הציבוריים עובר כחוט השני לא רק במקומות הקדושים אלא בכל השירותים הדתיים. הפער הזה חייב להצטמצם ואנו עושים כמיטב יכולתנו לשכנע את הנוגעים בדבר להתחיל בצמצומו כבר בשנת התקציב הנוכחית.

אני סבור שצמצום הפער יהיה מהיר יותר אם נצליח לשתף את כלל הציבור באחריות ובמהדות לצורך של השירותים הדתיים ורמתם. באם התביעה לצמצום פער זה תבוא לא רק מצד הציבור הדתי אלא מהציבור כולו. שכן, אין מדובר כאן בתקציב דתי, אלא בתקציב באוכלוסיה מקבל כל הציבור שירותים וצריך לכלל הציבור ירגיש אחריות למנוע פער בלתי מוצדק בין תקצוב השירותים התרבותיים הציבוריים לבין השירותים הדתיים.

נחזור למקומות הקדושים. על דעת השר אנו בודקים עתה את האפשרות להקים רשות ממלכתית למקומות הקדושים, שתהיה מתואמת למשרדי הממשלה הנוגעים בדבר ולרשויות המקומיות שבתחומן נמצאים המקומות. רשות זו תוכל גם לבנייה הרשות ולנהל ביעילות את המקומות הקדושים. צריך להדגיש כי משרדנו אינו מתכוון לוותר כלוא הנוכה גם במסגרת הדרכה המתוכננת על התביעות הדרישות שנקבעו בתקנות באשר לכיבוד המקומות שכודות קודשים והתנהגות ההולמת את המקומות הקדושים. צריך גם להדגיש כי במסגרת רשות זו, תינתן גם תשומת לב מיוחדת להדרכה במקומות הקדושים להפיכתם לאתרים בהם עובר האדם חוויה דתית, חוויה קונה־דעת ודוכו יודע ומתקרב אל שורשיו.

ומה נעשה בתחום השירותים הדתיים לאוזה (קבורה, נישואין, מועצות דתיות וכיו"ב)?

קיימות שתי תבנית בסיסיות שיש לפעול למענן. תבנה הראשונה היא לקחם את תקצוב השירותים הדתיים לרמה אותה הוא מגיד במערכת השירותים הציבוריים הממשלתיות והמוניציפאליות. תובה שניה

(סוף בעמוד 8)

תותחן והוא גם מורה הוראה

מאת חיים פיקרש

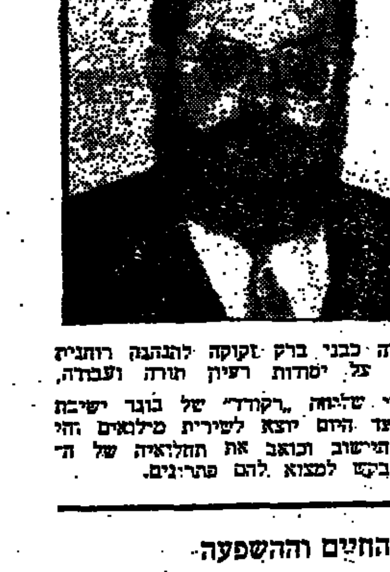

כשניצב השבוע הרב הצעיר זאב ולצר על בימת הכבוד ליד כותל המזרח של בית הכנסת ,,מהליבר" בשיכוני הפועל המזרחי בבני ברק, והוכתר, במעמד חגיגי, לרב בית הכנסת והשכונות, נזכר מן הסתם באותם ימים שבהם גברה בתוכו התרוצצות מחשבות לגבי עתידו. מחד גיסא, ציוניו המצויינים בתחום המדעי ומאידך גיסא — ,,הלב מושך" לנושא החינוכי...

החינוך, שח לעצמו הרב הצעיר, היה ל,,קו החזית" של מדינת ישראל הנבנית, ועם ישראל, אבי" לו גם רבותיו, זקוק לך ולכשכמותך. הנסיון היוכד" שהציונות המושתתת על יסודות האמונה, יהיה היכון אל ערכי ישראל ומושתת. על הציונות, הם הבליגים הידרדרות, הרי שאי" בה יה וצריך להכשיר את הלב לכיוון הזה של השליחות הרבנית! — אמר והיה.

ומאז שנפלה ההכרעה לכיוון העולם הרוחני־חינוכי יצא להכתרתו של הרב הצעיר דרך ישיבת ההסדר, חייל מן השורה בחיל התותחנים. שליה היה רב בפעילות הבטחונית על גדות התעלה ותעוזה חזית הלבנון, רב בית כנסת ומורה הוראה — הדרך היתה, כבדומה, קצרה.

הרב זאב ולצר, בן ה־34 נולד בתל־אביב לאביו ר' בינה־ארה. נשוי לרבנית יפה לבית הירשברג ואב לארבעה ילדים. התחנך בבית ספר ,,מוריה". מתלמידיו של המחנך־המנהל אלכסנדר מילכיאל, ואחר כך עבר לישיבה נתיב מאיר בירושלים. כששים היה למשך שנה לישיבת ,,מרכז הרב" כך אל ישיבת ההסדר ,,כרם ביבנה".

לאור המציאות

בישיבת ,,כרם ביבנה" הוסמך הרב ולצר לרבנות. סמיכות נוספת ניתנה על ידי גדולי ישראל. בהם הרב הגאון פרנקל זצ"ל, רבה הראשי של תל־אביב, והרב ר' אפרים בורד דיאנסקי יבלח"א ראש ה,,כולל" שבס מיהודה, של הרב אונטרמן זצ"ל בתל־אביב. היה אחראי על חבורת בוגרי ישיבות הסדר בבית המדרש הגבוה לתורה והוראה בגבעתיים, בנשיאותו של הרב הראשי הרב יוסף גליקסברג. בה"ל מקום בלה הרב הצעיר בשלידתו הפירו־ית בעולייה של היהדה, כך גם במרכז התורני בהרצליה המכשיר רבנים צעירים לקראה מבחני הסמיכה. בנוכחותו של הרב הראשי ר' חיים דוד הלוי שליט"א.

המציאות הישראלית, שבה ניכרת אווירת התפרקות מערכים, הדירה שינה כעיניו של הרב ולצר. כבר אז ידע שיעודו — ,,הורות ולה־ך בכל דרך אפשרית את הדור הצעיר והמבוגר גם יחד. ,,כי זהו צו השעה", יאמר לך. ,,עת לעשות לה'" — יוסיף. מה גם שהציבור הדתי שאורחות חייו מושתתים על יסודות האמונה, חייב לשמש דוגמה חיה וכוחנית לדרך חיים רצויה. וכך גם במסגרת הלימוד בכולל הרצליה, לא זהו הרב וחבריו וגילו מעורבות ערה בחינוך צעירים ובני נוער, אם זה במסגרת שיעורי הדינה והדרכה שהם מעבירים בין כתלי בתי הספר. הדתיים והכלליים כאחד, ועם זה בהרצאות הסברות הדרכה יהודית, כמו על שבת השמיטה, ימי ההגימה, ועוד, המבוססות על סיפורים מן החיים בצד תשובות של רב מוסמך לשאלות בנושאים הנידונים. הרעיון הוא, אומר לנו הרב ולצר, לתת להלכה מימד מוחשי־אקטואלי שנותן לתלמידים מוטיווציה ללמוד ולהבין טוב יותר את הכתוב. ,,זה מעין תיכון משלים" אומר הרב, בציינו את ההצלחה הגדולה שיש בשיטה זו של הפצת ערכי התורה בקרב בני הנעורים. במסגרת זו גם הוציא לאור, בסיוע עמיתיו, את הספר ,,השקפת עולמה של היהדות", על פי משנת המהר"ל מפראג, וגם נושאים כלליים אחרים.

ברבות הימים נקרא הרב ולצר לשמש ברבנות בשכונות הפועל המזרחי — א, ב, ד"ג, בבני ברק ובבית הכנסת המרכזי שם. להרביץ תורה ולעצב את דמות תושבי המקום ובני הנוער ברוח התורה והמסורה. לפי הדרך שבחר לו הרב ולצר, הוא נענה לשליחות, לא לפני שהציב תנאי לאפשר לו להמשיך ולשקוד על תלמודו במרכז התורני בהרצליה.

,,מספר על החזון אישי", אומר לנו הרב ולצר, נעים ההליכות, תוך שהיינו מסובים בביתו, ש,,רב צריך להיות כמו הכוס המלאה, וכל מה ש,,גולש' הוא בבחינת (מעשר לצאן מרעיתו"... דרב צריך להתמיד בתלמודו, בבחינת ,,כוס מתמלאת", שמסכת הלימוד תהיה עוד שנים רבות מונהגת על ידו, בצד שליחותו הרוחנית.

עם אנשי תורה ועבודה

בשכונות הפועל המזרחי בבני ברק ובבית הכנסת ,,מוהליבר", מצא הרב הצעיר ציבור דתי לאומי מגוון, ,,ציבור יקר" — הוא מעיד עליהם, אנשי תנועה שאורחותיהם מונהגים על אדני התורה והעבודה, במלוא מובן המלה. ו,,עם ציבור כזה פשוט נעים לעבוד"... ואמנם, שורה של מסגרות לימוד הונהגו כבר על ידי הרב בשבת ובימות השבוע, כשרב העיר, הרב שלמה קורח, ראש המועצה הדתית ר' שלמה זוטרוני ועסקני החינוך הדתי־הלאומי. מלווים פעולות רוחנית־תרבותית זו ומעודדים את העושים והמעשים גם יחד.

גם בבתי הספר בשכונות מצא הרב תלמידים רבנים המבקשים לקנות דעת הלכה, בתחומים שונים. נוהג קבוע הנהיג הרב, שהיו שואלים אותו שאלות ומעלים לפניו לבטים. והוא נענה בנפש חפצה ומקדיש רבות מעיתותיו להסביר, להדריך ולכוון.

דגש מיוחד מתכוון הרב לשים על ערך המצוות שבין אדם לחברו. בציינו, כי ,,הכוח הגדול של הציבור הדתי כיום הוא בהורחות חייו. ,,כאן יכולים אנו לשמש דוגמה לרבים המתלבטים ומתייסרים בשאלות רבות. ורואים בנו, ובצדק, את ה,,חברה הבריאה" ברוחה ובנפשה. כך שהיעוד שלנו היה הינו — לקרב רחוקים".

,,רבים", אומר לנו הרב ולצר, נמצאים ב,,עמדת ההתנגה". הם מעוניינים לחזור למקורות, לדרך האמונה, לשנות את סדרי חייהם. הבולטים בריקנותם. אבל אין מי שיקלוט אותם. לכן אנו צריכים להכשיר את הלבבות לקליטתם של אלה בתוכנו, לקרב ולעודד אותם ע"י דוגמה אישית. מחפשי הדרך מוהרים לשלימות, וזאת הם מקווים למצוא במתנה שלנו" — אומר הרב.

את עבודת היותו רב בבני ברק הסביר הרב ולצר ב,,יד ההשגחה העליונה" שכיוונה אותו לאפיק שליחות זה. במקומות רבים גהים בייי חלים לרבנים צעירים שכמותו, אך כנראה שגם עיר התורה כבני ברק זקוקה להנהגה רוחנית המושתתת על יסודות רעיון תורה ועבודה.

שכאחרי שהיותו ,,קודרי" של בוגר ישיבת הסדר, שעד היום יוצא לשירות מילואים והי את יחזי הישוב וכואב את תחלואיה של המדינה ומבקש למצוא להם פתרונים.

מסלול החיים וההשפעה

,,עניי עירך קודמים". אך דומה שמכוח השפעתו של הרב, שמסלול חייו תואם את חינוכו הדתי לאומי שקיבל בבית הוריו, ישפיע על הרבנים גם, כחזון לעיר התורה — בני ברק.

הנה כי כן, הרב ולצר מבקש לרתום עצמו גם במסגרי ,,חבר הרבנים" של הפועל המזרחי ונכון גם להרחיב את מסגרת הפעילות ההסברתית שלו בסניפי התנועה, להמשיך ולהדק את הקשר עם הנוער, שהוא כעדותו ,,נוער נפלא ממש", שמעוניינים אותו גם הילכות התפילה, כשרות וקיום לפי מצוות התורה.

כשנשאל מדוע הוא מתעסק כל כך בכתובים כדי לענות על שאלות של הבאים בפתח ביתו ד"א כשיב. כי דעת הרב היא דעת ההלכה, ו ייבים להיזהר בה. שכן קביעה הלכתית זו ... אהרת, משרתת ומהדה גם לצבור הלאה, לי"ז כל פסק הלכה מצריך עיון מעמיק ,,בשבע ע ...ים"...

ביתו גדוש ספרי קודש, ושעות רבות שוקד הרב על תלמודו, בנוסף לאותן שעות ארוכות שהיא עושה בין כתלי המרכז התורני בהרצליה ובתחום עבודתו הרוחנית בשכונות של הפועל המזרחי בבני־ברק.

אל הציבור בכללו הוא מתייחס כמי שצצא דעת אך לא תמיד מוכן להכיר בכך. גישה זו התבססה אצלו בעקבות שירותו הצבאי במסגרת יחידתי שהחזיקה סוללת תותחים על גדות התעלה יעברה לא אחת תורות קשות של הפגזות ולוחמה. כאפיזודה ש,,אי אפשר לשכוח יהה", היא מספר על תפילת יום הכיפורים ביחידתו, כשכל אנשי היחידה, דתיים וחילונים כיחד, השתתפו בה. התפילה פסקה מפעם לפעם כשהיינו צריכים לרוץ אל התותחים ולחדש את ההתגוננות על המוצבים המצריים". כך, לחוילי־פי. התפללו יחד, התפללו ויחד. את המראה היה של בחורים שהתפללו בתפילה וחילונים בהתרגשות נוברת את פסוקי התפילה, לא יוכל הרב לשכוח לעולם!

זה לימד אותו, שלכל אחד יש לב רגיש. אף כי כלפי חוץ מבקשים להיראות לפעמים אדישים, אלא שזוהי הקליפה החיצונית ובפנימיות ,,סמן לב יהודי חם וטוב".

,,התכלות אחרת" זו של הרב הצעיר לגבי כל אחד ואחד מייחדת את השליחות שנטל על עצמו לעורר את הצד הפנימי — הצד הרוחני!

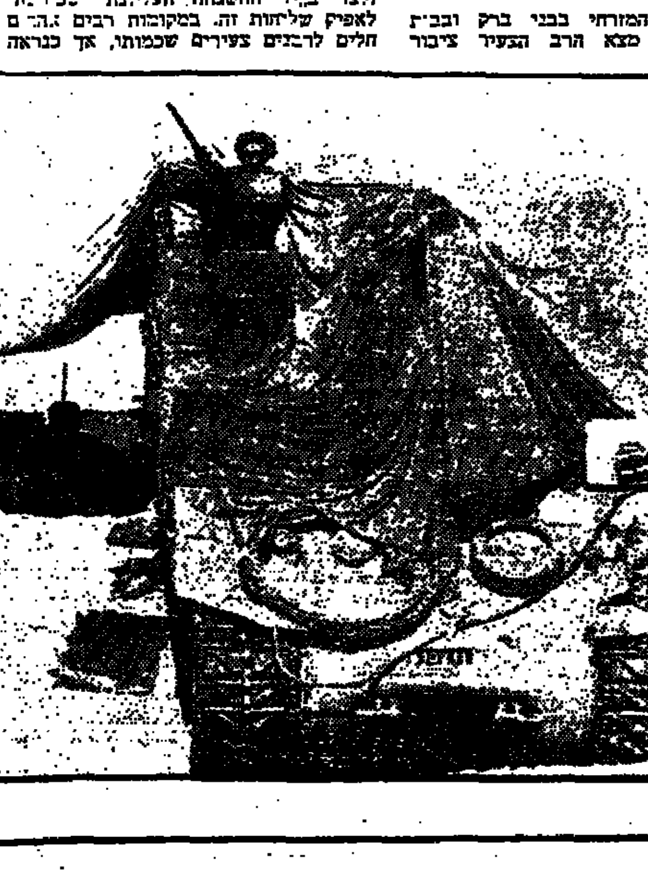

הרב זאב ולצר ליד התותח בעת שירותו בצה"ל

אמות מידה של מנהיגות

מאת הרב אליעזר ברנשטיין
(ניו יורק)

יהודי ניו יורק נרתעים בתקופה האחרונה מן הכותרות בעתונות. שתי שערוריות ההולכות ומתפתחות טורדות את שלוות הנפש. ראשית, עסק הביש בוול סטריט שהתחיל בבנקאים ועורכי דין צעירים ושהגיע לאחד מאילי ההון היהודיים, איון בוסקי.

ומיד אחרי הקנס הגדול שבוסקי הסכים לשלם, בא פסק המושבעים של בית המשפט בניו היוון ארבעה עסקני ציבור יהודים ובראשם סטנלי פרידמן, ראש המפלגה הדמוקרטית בברונקס צפויים למאסר של 50 שנה בעד שוחד וסחטנות. (המשפט הועבר מניו יורק למקום אשר הנאשמים לא ידועים ויוכלו לצפות למשפט צדק). ברור שיהיו השלכות בעתיד כי ייתכן שעד עתה נתגלו רק קצות קרחונים. על השופט עוד לחרוץ את המשפט הנאשמים, יהיו ערעורים. ומשפטים נוספים. יודעי חן מתנבאים שבוסקי ישב בבית הסוהר אבל דבר זה עוד תלוי במידת התפשרותו עם פרקליטי הממשלה. המשקיעים אשר רימה בטח יתבעו אותו בדיני ממונות.

בבני המקרים, העובדה שהאנשים המרכזיים הם יהודים נדחקת לתת התכרה בשיחות חברתיות פומביות אבל יהודים אינם מסתירים את העובדה בינם לבין עצמם. בכל מפגש ציבורי, בשעות התפילה בבית הכנסת בבוקר בחתונות ובמסיבות בר מצווה בסופי שבוע זהו הנושא המרכזי של שיחות היום. בתמונה אחת שהופיעה בכתב עת נפוץ, יושב בוסקי מיד על כסא ועל ראשו בולטת הכיפה בידיעות על הצעירים שהעבירו לבוסקי ידיעות נגד החוק, מודגש שהכלים נפגשו לסעודת שבת. בדיחות אמנויות ועקיצות אנטישמיות צצו ופרחו בוול סטריט. טוב שיפוק המניות התאושש ועלה מהר.

בוסקי, העשיר כקורח היה חבר בהנהלת מוסדות לאומים כגון המגבית, הסמינר התיאולוגי, וישיבה אוניברסיטה. הוא פיזר צדקה על ימין ושמאל. סטנלי פרידמן ואחרות מרעיו. מיק לזר, לסטר שפרן, ומרווין קפלן אף הם מוכרים היטב בוועדות מקומיים כגון בתי כנסת פעולות הקרן הקיימת וכו'. אבל רק יחידים שמעו על בוסקי עד ששמו ותמונתו פורסמו בכלי התקשורת.

אלפים הכירו אישית את פרידמן ולזר, הצד

השווה בין איל הממון העסקנים הציבוריים הוא הכאב והעלבון הצורב שהסבו לעצמם ולמשפחותיהם, ואשר, בעקיפין, מגיע ומורגש על ידי יהודים, אחרים.

לצערנו, התופעה אינה מוגבלת לניו-יורק. בלטימור, עיר ואם בישראל, מתגנה באותם הירסורים. בימים אלה, מתקיים משפטו של דורי קרדין, אחת הדמויות המרכזיות בציבור היהודי, על שלשלת יתר בהון של בנק וגרם לסגירתו.

היגאה בספיה וסמכות פוליטית אינן מיוחדות או מוגבלות ליהודים. באותו זמן שרעלולי בוסקי ופרידמן עלו לכותרות, נשפטו מנהיגי מאפיה ידועים לתקופות מאסר ארוכות, תרמית בינלאומית מובילה למרתף בית הלבן. אבל יהודים נעשו רגישים על ההסטוריה והכלל שהם ערבים זה בזה שריר וקיים גם היום. אין יהודי שלא איכפת לו שרק שמות של יהודים מופיעים בסקנדלים. בניו יורק. כשהעניין על קרדין נתגלה בבלטימור, עורך העתון היהודי המקומי „בלטימור ג'ואיש טיימס" סקר כדי להודיע אם המאורע הגדיל או החמיר את האנטישמיות. גויים ענו שלא היתה כאן בעיה יהודית, לכל הפחות כלפי חוץ. אבל, יהודים, אנו שהגויים כן הרגישו שיש כאן בעיה יהודית.

השאלה שנשאלת מעצמה: מה גרם שאנשים אשר כבר היו עשירים והגיעו למקומות מכובדים בחברה מצאו צורך להרחיב את פעולותיהם לתחום הפשע של הצווארון הלבן. אחד מעורכי הדין הצעירים בענין בוסקי כבר היה מרוויח חצי מליון דולר לשנה ועדיין לא הגיע לגיל שלושים. קרדין טוען בהגנתו שהאשמה שמעל ב־385.000 דולר מכספי הבנק מגוחכת כי הסכום הוא זעום ביחס להונו ולא היה כדאי לו להסריח את עצמו או להסתבך בשביל כסף חסר ערך זה.

התשובה הברורה היא אהבת בצע. הכלל התלמודי מי שיש לו מנה רוצה מאתיים הוא עדיין מניע חברתי במלא העצמה. בוסקי היה גלוי. בנאום סיום בבית הספר לניהול כסחרי של אוניברסיטת קליפורניה, הצהיר „אהבת בצע זה בסדר. אני רוצה שתדעו את זה. אני חושב שאהבת בצע זה דבר בריא". הוא קבל תשואות מהקהל.

יהדות אמריקה סופגת את ערכי החברה בעת שהיא מסתגלת לזרם המרכזי של חיי ארצות הברית, כלי התקשורת באמריקה מקדישים בתקופה האחרונה תשומת לב לצעירים המתעשרים בקצב מהיר. צעירים חולמים על חיים טובים, פרישה לאיטלאות בגיל ארבעים, אוטומובילים המעוררים תשוקת לב, חיים של קייץ בקרים ובאירופה וחורף באיי הקאריביים וגלישה בסקי במקומות נופש לעשירים. דניס לוין, שמסר לבוסקי ידיעות סודיות, אמר לחבריו עוד בהיותו נער שהוא יהיה מליונר, באיזו דרך שהיא. כל הכלים של מסי ציבור וכלי התקשורת מרביצים בלי הפסק את המסר הזה, על צורת החיים בארצות הברית.

הרצון לדולר הקל ו„החיים הטובים" חדרו עמוק אפילו לתוך החברה היהודית המסורתית. לפני חודש שאלתי כעשרים מתלמידי בישיבה אוניברסיטה במה מתבוח. עוד לפני שנתיים, היו רוב גדול של התלמידים שמים את פניהם לרפואה, רופאות שיניים ומשפטים. הפעם היה הרוב מעוניין בבסחר, למרות שבית הספר למסחר לא יפתח את דלתותיו עד ספטמבר.

ואם לא עכברא גנב אלא חורא גנב בעולם הממון הגבוה, הזירה הפוליטית אשר מרכבת יהודים בספר הולך וגדל זורע במלכדות מוסריות. כשאדם מוציא כמה מאות אלפי דולרים במרוץ לתפקיד המשלם 380,000 לשנה, הפיתויים למלא את החסר גדולים. ההשלכה על הציבור היהודי כתוצאה מפשע של עסקני ציבור יהודים, חמורה ביותר מאשר פשעים של הצווארון הלבן כי האורח מרגיש עצמו נפגע יחיד.

יש בעיה ספציפית אשר יהודים שאיכפת להם אינם יכולים להתעלם ממנה. חייבים להדגיש שבוסקי היה פנים חדשות בחיי הציבור. רובו ככולו של הממסד היהודי האמריקאני מורכב מאנשים בלי רבב על בגדיהם בחיים האישיים והציבוריים. אבל בוסקי נקלע לעמדות הנהגה גבוהות והאחראיות האחרים היו פעילים באזורי מגוריהם. המאורעות האלה תופחים שורה של שאלות נוקבות על איכות ואמות מידה למנהיגים ביהדות ארצות הברית בכל דרגות החברה.

נופים וערים באיבריה (ד)

מאת יקותיאל טלאב

טולידו — עיר שהיא בית נכות

אל טולידו לא נוסעים כי אם מטפילים ומטפסים באוטובוס, בהיותה עיר חומה היושבת על גבעות ומוקפת משלושת עבריה על ידי הנהר טאחו, הנהר הארוך ביותר שחוצה את ספרד ומגיע אף לליסבון בפורטוגל. בספרד של חדש וישן, מגלמת טולידו — עיר הולדתם של ר' יהודה הלוי ור' אברהם אבן עזרא — את הגרש, ומכאן עולה כפרזת פילוסופיה ומחשבה של תרבות יהודית, ערבית ונוצרית, שהותירו את רישומן בסמטאות המפותלות והבתים הצפופים.

טולידו של היום היא גלויה ציורית שהוכרזה כאתר לאומי, ולכאן נוהרים תיירים מכל העולם כדי להזין את עיניהם בכנסיה, בתי כנסיותיה ומסגדיה. כאשר אתה נכנס לעיר דרך הגשר הרומי הויזיגוטי, הערבי הנוצרי — מתגלה המצודה המרשימה של אלקסר על מגדליה השולטים על העיר. אלקסר, שהיה משכן המלכים בטולידו הבירה הראשונה (לפני מדריד), הוא אתר היסטורי שניזוק קשה בהפצצות מלחמת האזרחים בשנות השלושים, ולאחר מכן שופץ ושוחזר, כדי לספר את ההיסטוריה לדורות.

אנו יורדים מהאוטובוס המודרני ומתחילים להשקיף על פני הגבעות בעיר שבמאה השתים־עשרה ישבו בה אלפי בתי אב יהודים, והקהילה היהודית רשמה דף מפואר בתולדותיה. לפי מסורת אגדית טולידו היא הקדומה שביישובי היהודים בחצי האי האיברי, ולפי מסורת אחת היו לראשוניה מגולי יהודה ובנימין בימי חורבן בית ראשון. היהודים התיישבו בה במאה השישית וזכו למלא הזכויות. טולידו היתה טבור היהדות בספרד, עד אשר צלה עליה הכורת במאה החמש־עשרה ואנוסים רבים נשרפו על אש האוטודה־פה.

אנו נכנסים לטולידו דרך השער ופונים לשכונה של רובע היהודים „יודריאה" על סמטאותיה העקלקלות, עד החצר של „סנטה מריה לה בלנקה" שם ניצב בית הכנסת המפואר לשעבר, בנוי על קשתות ועמודים, עם ארכיטקטורה מורית, המעוררת זכרונות על העבר. תקרת העץ מקושטת בפיתוחים רבים. אם כי הקירות עצמם, מעוטלים בחלקם ובחלקם מצוירים בערבסקות עם גומחה לארון קודש. בשדה הראשונה לרוחב ולאורך האולם מתנוססים פסוקי תהילים הכתובים ללא רווחים, וכן סמל מגן דוד ובציורו גם צלב קטן. בית כנסת זה שהוסב לאחר הגירוש לכנסיה, מעיד כמאה עדים על ההרס והחורבן המזכירים את יהדות ספרד.

אנו מתקדמים קמעה ובאים אל חצר קטנה עם צמחי גני, אל בית שמואל הלוי שהיה שר האוצר בחצרו של המלך פדרו הראשון, ובשולי הבית בית הכנסת „אל טרנזיטו" שנבנה בשנת 1366 והוא נועד למוזיאון ובו נמצאים סמלי חג ומועד ושבת יהודים וכן תשמישי קודש. בגן הבית הזה, שבנה שמואל הלוי, מובילה לבית הכנסת מנהרה, שהיתה צריכה לשמש מפלט לשר יהודי שצפה את החורבן. בית זה שנהיה כצונו של הצייר המפורסם אל גרקו ששם חי וצייר, מושך את התיירים המטיילים בחדרים ומתפעלים בכל אביזר או תמונה, כשרידי כצבות של זמן ומקום.

נופי טולידו כובשים את העין, אך צובטים את הלב, כי ליד הבתים הקטנים בפיתולי הרחובות נותרו זאמות אך לא אנשים, קריה יהודים. אין יהודים בטולידו, חוץ מהיהודי האחרון בחנות המרציפן שנשאר לפליטה ומוכר מזכרות וקרמיקה עם סנדוויצים ושתיה ומרציפן בטעם הטולידי המפורסם.

כאשר אתה יוצא מאווירת הדיכאון של בית הכנסת שנמסר לבסדר הנזירים, ורק התקרה ורצפת ההרס מדברים בשם האמנות — אתה נשאר עומד על עומדך ותוהה בדומיה. בביקור בטולידו אנו תרים בעיניים יהודיות לפענח שרידים, אך המדריכה מכוונת אותנו אל העבר השני — אל הקתדרלה המהווה את סמל השלטה של הארכיבישוף הראשי של ספרד היושב בטולידו כמרכז של הקתולים. הקתדרלה המצטיינת באמנות ברמה גבוהה ובעליה האסתטיים מפגינה את סגנון הגותיקה והבארוק, ועל כתליה שפע של אוצרות ציור של הזמן. בקתדרלה זו, שבנייתה החלה במאה ה־13 ונמשכה 200 שנה, ריכזו נכסים בשם הנזירות, אבני חן וחפצים העשויים זהב. העולם הנוצרי הדגיש תמיד את שכיות החמדה והאמנותיים שבכל הזמנים ושיעבד את אמניו לתכלית זו, שכן לגביהם ירודה האמנות הדת טרוכים יהודי.

בטולידו של היום חיים 70 אלף נפש, מהם 30 אלף בעיר העתיקה, היא כל מלה אתר, שבו אין בונים ואין הורסים, כי אם משמרים את הקיים. טולידו היא עיר קסומה, עיר שהיא בית נכות.

*

עמק הנופלים

עמק הנופלים — זוהי אנדרטה ענקית החצובה בסלע אשר פראנקו אסף לתוכה את כל החללים ממלחמת האזרחים, וביניהם גם של הרפובליקאים. לאחר הקרבות העקובים דם, הגיעה שעת הגעגע, והרודן הספרדי נזכר שכדי לסיים את מפעלו, הוא חייב גם משהו לעם, וגם הרפובליקאים שברי המשטר אמרו אחריו „אמך" תחלצו יחדיו כדי להקים גלעד לשבעים וחמישה אלף קרבנות. האתר נבנה על רכסי הרי סיירה דה גואדרמה על ידי מחנה של כמיליון איש, צפונית-מזרחית למדריד, בגובה 1,100 מטר מעל הים, עם צלב כמו דחליל המתנשא אל על לגובה של מאה וחמישים מטר.

בית הכנסת „אל טרנזיטו" בטולידו

ירדים מציינים, שהאנדרטה הגדולה הזו הורקמה בידי המנצחים כדי להראות לארץ, ולעולם כולו, את קטנות המנוצחים, שכן על לוח השיש של הקרבנות לא מופיעים שמות הרפובליקנים. את אתר הבנייה הזה על עוצם הבטון שלו, והצלב המטיל את צלו הצפום על עמק האבן, רואים עד היום בחוגים רבים כצלב של חרב וצלב של כוח, המסתער על ארבע רוחות השמים. רא אינו מתחשב בגבולות הטבעיים, בגבעות הסלעיות ובחורשות האשוחים. הגשם זירזף וטיפות קלוף. בעלותנו אל המקום, אנו פוסעים בטור ארוך ומסביב דוזו סלע בולטים בשביל הכבוש, עד שאנו נכנסים לתוך מערה ארוכה עם אורות מעומעמים, וכל העיניים מתבוננות לאורך הקירות הקמורים. מלחמת האזרחים, שכיום תולים בה משמעויות עולמיות, בעטיירה כמאבק בין כוחות הקידמה והשחור, ומכל העולם התנדבו ובאו לבריגדות כדי לסייע בקרבות. בחודש האחרון התקיים במדריד ובברצלונה קונגרס של המתנדבים לבריגדות הבינלאומיות לרגל מלאות יובל שנים למאורע. בכלל המתנדבים נמצאו אז משוררים וסופרים מפורסמים שנתנו ביטוי לחוויותיהם וקשרו מיתוס סביב המלחמה. וביניהם המינגווי וקסטלר, אראגון וברכט, ארנבורג ומאלרו. באותו כנסייה זה קבור חוזה אנטוניו — אב הרעיון הפשיסטי וכן פראנקו, שקברו גבוה בתוך האדמה מתחת לרצפות, ללא כל סימן של תל או מצבה, הנזירים הבנדיקטינים מחליפים כדי יום פרחים על הקברים הללו. כנסייה זו היא השלישית בגודלה בעולם וכתליה בעטורים שטיחים עתיקים ותקרתה עשויה מפליון אבני פסיפס. את מצבת הזכרון עם הצלב הפאיים, בנו כמשך 15 שנה, יד ביד האויבים היריבים, כדי לאחות את הקרעים החברתיים שטרם הגלידו עד היום.

בצאתנו מ„עמק הנופלים" בצהרי היום, שוב העיפו מבט נוגה לעבר ההרים לנוכח הטבע שהשלים עם האבדן, והעצים הנעים ברוח נשמעו כמלמלים המנון אשכבה לחללים. אך מי ישא הספד לחורבן יהודי ספרד בשכחת הדורות?

הגשם יורד עלי, ומתחיל לטרוגין, ואני עם הגלימה החומה השקופה נושא בחובי את אבק הימים.

*

אסקוריאל

מהקתדרלה, שבשיא הגבהה אנו נוסעים בין בתים פיטורסקיים ועצים המתנשאים על צוקים זקופים כעל למימי נחל. הנופים מתחלפים דרך הכפרים נעלמים. אזורים חקלאיים משתרעים במרחב ומכאן — האסקוריאל, מנזר שנבנה במאה השש-עשרה, והוא אחד הבניינים האפורים למראה, אך הנרהבים ביותר, הכוללים את הפנתאון הלאומי, ובו מקומות קבורה למלכי ספרד.

וכן ספריה עשירה שבה שמורים ספרי תנ"ך וכתבי יד מימי הביניים והזמן העתיק. בספריה זו מצויים מוצגים מוגים בשולחנות מזוגגים מהמאה העשירית ואילך, בשפות שונות החל ביוונית, אכדית, ערבית, עברית ואשורית. הספריה עטורה בפריסקות וכוללת מערכות ספרים בנושאי התיאולוגיה והפילוסופיה, הצגים אולי לתיזה יסודית שהדת המדע הולכת יד ביד. במנזר זה, שבו משרתים אוגוסטינים, תרפסת את רוחה של ההתנבדגות. הספרים עוכים כאן בסדר הפוך מאשר בארונותינו, עם הכריכה מבפנים והדפים מבחוץ. על הקירות דיוקנאות של אריסטו, אפלטון וסוקרטס, בחבורה אחת בעיון מעמיק. באולם המרכזי של הספריה מוצג מתקנו של תלמיאוס קלאודיוס, האסטרונום מאלכסנדריה, במאה השניה לספירה, אשר ראה את הארץ במרכז היקום כאשר כל הכוכבים מסתובבים סביבה. הדרה זו הוכחשה על ידי קופרניקוס שהוכיח כי השמש היא המרכז של המערכת, ומן ההכרח שהארץ תסתובב סביב השמש. אתה צועד עקב בצד אגדל ונותץ עיניך בכול, ולוכד בצל פה אסטרונומיה וגיאוגרפיה.

אחרי שעה ארוכה באווירה ספר, אנו יורדים למעבקי המרתף, לפנתיאון שם טמונים בקופסים שרידי מלכי הבורבונים בעיקר. בתקופה העתיקה יהיה הפנתיאון מקדש לכל האלים, והמפורסם ביניהם היה ברומי. עכשיו אנו ב„אסקוריאל", הבנוסם מקום מקלט להתבודדות ומרכז לחינוך של ספרד הדתית הקתולית.

סיכומו של שבוע

עסקת החבילה ו„עסקת קופ"ח"

עסקת החבילה ו„עיסקת קופ"ח בצידה בין הנוגה הזקם „גבלוהו, פה שקיטם לג"ן של ישראל קיסר, בבוקר ישיבת הממשלה שהוזה וההחלטה לגבי התכנית הכלכלית ההורכה, לבין פגיעתו של מזכ"ל ההסתדרות על הפרי הליצוד הפרטה „והתבנית בהצבעה פה אחד", התגבשה עמדה נחרצת של ההסתדרות לעשות „מעני עירך" — ולהבטיח קודם כל את העברה הכספים הדרושים להבראת משק קופת חולים.

„בלי זה", אמר קיסר, „ההסתדרות לא תחתום על עסקת החבילה החדשה".

היו שניסו לברר כה גודל התקציב הנדרש להבראת קופת חולים, והתברר, כי „הבור עמוק" ואין מי שיוכל לקבוע בוודאות את הסכומים הדרושים. סך של 30 מיליון דולר נזרק בחלל, וייתכן שעל סכום זה עיקרו של המאבק.

כך או כך, מזכ"ל ההסתדרות, ישראל קיסר, המתכוון לכנס ביום ראשון הבא את מליאת הוועד הפועל של ההסתדרות, זוקף לזכות נציגי ההסתדרות הישגים רבים אחרים: ביטול כוונת הממשלה לבטל את הפטורים ממס לשכבות שונות באוכלוסייה, מניעת העלאת תשלומי המס האחיד וביטול הדרישה לשלם בעד ביקורים אצל רופא. ראשי ההסתדרות התעקשו שלא יוקלו גזירות אלה — והאוצר „נכנע", אולי מתוך ההסבה המוקדמת שביטול גזירות אלה יחיש את החתימה על עסקת החבילה. אך לך תדע שענין קופת חולים יהיה לעניין כה עקרוני אצל ההסתדרות, עד כדי הוויית החתימה על עסקת החבילה.

ההסתדרות מרגישה עצמה על הגובה. העובדה שישראל קיסר וחיים הברפלד, ראש האגף לאיגוד המקצועי, הצליחו להרגיע את מזכירי האיגודים המקצועיים — להוציא את „המורדין" יצחק וולבר, מזכיר הסתדרות המורים, שהצביע בוועדה המרכזת נגד התכנית, ואף הכבית, הלקית, את מערכת החינוך, מלמדת למעשה על שליטה מוחלטת של ההסתדרות באיגודים המקצועיים. עובדה זו כשלעצמה חשובה. יש בה כדי להוכיח לממשלה, שיש לסמוך על „ה־קיסרי", שזה בצידו אינו דרוש עתה הרבה — רק תקציב המבטיח היערכות בחודשת בשירותי קופת חולים, לממשלה ברור, שאי הענות לתביעה זו לא תמנע את חתימת ההסכם, אלא תגרור צעדים ארגוניים ארציים של האיגודים המקצועיים כולם, ומשמעות הדבר — סחרור המשק לצורה של שביתות ועיצומים.

נראה כי ההסתדרות נערכה כראוי למצב זה. האיגודים המקצועיים כולם כבר הכריזו לפני שבועיים על סכסוך עבודה, שמשמעותו — שביתה כללית גם ללא הודעה מוקדמת, את זאת מבינים גם בממשלה, ולכן עמדת ההנהגה של ההסתדרות אינה צריכה הסבר.

האם כופים על הממשלה העברת תקציבים לקופת חולים? נראה שכן. אך בהסתדרות סבורים, כי זכותם לעשות הכל כדי להבטיח הבראת קופת חולים. „זוהי הזדמנות היסטורית" — אמר אחד מחברי הוועדה המרכזת והוסיף, כי בעצם אין הכוונה רק לקופת חולים, כי אם למערכת הבריאות כולה. במסגרת זו, התכנון, צריכים גם ידיעה למבצע את ההסדר עם האחיות.

ה-פ-ן

„החשבון הקר" של יצחק שמיר

בשבוע ראשון יצא מיום ראש הממשלה שמעון פרס, עם רווח עיניים ביחד שהתהליך ניבוש הי התכנית הכלכלית. התקבל הרושם כי נזקקו לו כדי להביא לגיבושה ושלמותה של התכנית תהיא הופיע אותה במידה רבה; כפי שעשה זאת בשלב הראשון בשנת 1985 בהיותו ראש הממשלה.

אך משקיפים בצמרת מצביעים על כך שראש הממשלה, יצחק שמיר, עשה חשבון קר — גם לאומי וגם פוליטי.

* הכוב שהגיע לאישור זו תכנית המפעלתה. מדובר במבצע אחזת לאוכית, והלק בהכלכלה יכול לגרום לקשיים. אב כדי להפעיל את התכנית ולהשיג את הסכמת ההסתדרות דרושה מעורבות של שמעון פרס ברמה גבוהה — צריך לעשות זאת.

* בתהלך כולו יש סיכונים לא מעטים. בשלב ראשון הוא גורם לאינפלציה מוגברת. אפשר לצפות גם למצב שבו מתארים את שמעון פרס כבולם האינפלציה בתכנית כלכלית יולי 1985, ואת יצחק שמיר כמחדש אינפלציה בינואר 1987. לכן לא מזיק ששמעון פרס יהיה בפנים.

יכרות צבירת הנקודות של שמעון פרס — החשבון הקר של יצחק שמיר הוא הגיוני לבדי הוגן מבחינה ציבורית.

אין גם להתעלם מכך שהתכנית הוכנה על ידי שר האוצר, משה נסים, ובסופו של דבר יסודותיה נשמרו, גם אם היו בה שינויים מסויימים, כפי שמקובל בישראל בשלבים שבין הכנת הכנית לאישורה. י. ד.

החכ"ים על עצמם

ח"כים מכל הסיעות התאחדו השבוע סביב התביעה להעביר את מכלול הבעיות הקשורות בגובה שכרם, בתנאיהם ובהטבות למיניהן, לדיון בוועדה ציבורית. נראה שבסופו של דבר תוקם ועדה כזו.

אותה ועדה תפזר ענני „אגדה" שנקשרם של החכ"ים „גבוה מאוד", וכי הם נהנים מהטבות „כפליגות" וכדומה. הוועדה תצטרך גם למצוא דרכים „לקשור את חה"כ לכנסת". היינו לחייבו להשתתף בפועל בדיוני המליאה ובוועדות. עתה קשורים החכ"ים היטב לתאריך ומעט מאוד לאולם המליאה ולחדרי הוועדות.

רק השבוע, לדוגמה, היינו עדים לעובדה זו. בישיבת ועדת החוקה הוחלט להביא לאישור הכנסת הצעת חוק לשינוי בחוק יחסי הממון בין בני זוג העומדים בפני גירושין, בניגוד להלכה ובניגוד לעיקרון הסטאטוס-קוו.

ב„ועדה" השתתפו שניים (!): א. קולאס (הי"ר) וב. וירשובסקי. לא יותר. הישיבה נמשכה שבע דקות, לא יותר. לא חיכו לתגובה ולהבעת דעה אחרת מפי נציג משרד המשפטים. נראה שנציג המפד"ל (שהיה אותה שעה בוועדה אחרת) יתבע דיון חוזר.

גם חוקים והחלטות, מהן החשובות והכריעות בחיי האזרח, מתקבלים ב„מליאה", שלמעשה היא ריקה.

וכל כך למה? משום שחכ"ים מסיעות שונות מתאחדים נגד כל הצעה להנהיג מניין חוקי („קוורום") כתנאי לקבלת החלטה או חוק, אם במליאה ואם בוועדה.

זאת ועוד. ישנם ארבעה סוגים של ח"כים: ח"כים המתפרנסים רק מעבודתם בכנסת, ועיסוקם הוא בכנסת בלבד. ב) ח"כים גימלאים. ג) ח"כים חברי קיבוצים ששכרם הולך למשקם ופרנסתם מן המשק. ד) ח"כים, וכמותם מצויים במרבית הסיעות, שהשכר שהם מקבלים מן הכנסת (וההוצאות), הוא להם „דמי כיס". עיקר רווחיהם ועיקר פרנסתם הוא מעיסוקים צדדיים אחרים. הללו מנצלים מעמדם כח"כים להאדרת מעמדם ולהפקת רווחים נוספים. ביניהם נמצאים עורכי דין, מנהלי חברות, יועצים כלכליים, וכדומה. הללו מהווים רוב המצליח למנוע קבלת כל הצעה שתכליתה למנוע מצב כזה. גם הצעה להתיר לח"כ להשתכר מחוץ לכנסת „רק פי שניים" מהשכר בכנסת, לא התקבלה. הללו טרודים למעשה בעיסוקם מחוץ למליאה ומחוץ לוועדה, ולרוב מחוץ לעיר הבירה, יותר מאשר בכנסת. יו"ר הכנסת שלמה הלל, טורח מכבר למצוא תרופה ל„מכה" זו. השבוע הודיע שבתוך חודשיים יותקן מכשיר אלקטרוני שיאפשר רישום מדויק של נוכחות הח"כים במליאה ובוועדות. הח"כ לא יקבל אש"ל על ישיבה שייעדר ממנה.

השבוע היה בדיון בהצעה לתת לח"כים הוצאות רכב לנסיעות במסגרת מילוי תפקידם. ההסבר הזה שהח"כ אינו רק שלושה ימים בשבוע, הוא זכאי גם להוצאות נסיעה למרכז המפלגה ולסניפיה בארץ.

הגיעה העת שסוגיה זו של נוכחות, או יותר נכון, היעדרות מישיבות, שכר והטבות ועיסוקים צדדיים תידון ביסודיות בוועדה ציבורית. הגיעה העת שתיקבע חובת „קוורום" (מניין חוקי) לקבלת החלטות וחוקים.

יונה כהן

שינוי בדרום לבנון

האירועים האחרונים ברצועת הביטחון בדרום לבנון מעידים על שינוי מצב. התגברות התקפות ארגון „חיזבאללה" על מוצבי צד"ל והקשר שנוצר בין אש"ף לבין ארגון קיצוני זה הרשיבו שינוי אסטרטגיה מצד ישראל. אנשי „חיזבאללה" בהקיפם את מוצבי צד"ל בכוח גבר הולך, עד מאה איש, בליווי ירי מוקדם, במקובל בקרבות אלה.

האפשרות שישראל תנקוט בצעדים חריפים ניתקלת בשני מכשולים: האחד, הלחץ מצד ארה"ב, שלא לתקוף את „חיזבאללה", כדי שלא יתנקמו בבני הערובה האמריקניים, הנמצאים בידם. והשני, החשש שמא תיתפך העדה השיעית כולה בדרום לבנון לאויב של ישראל. ארגון „אמל" אינו משתתף בהתקפות אלה. מפקדו, נביה ברי, יושב בדמשק, לאחר כשלון מלחמת האמל בביירות ובדרום. לאנשי „אמל" לא הצליחו להכניע את הפלשתינאים במחנות בביירות. אלה קיבלו סיוע בידי הפלגות הנוצריות: כזכור, מלחמת העדות בלבנון החלה בין הנוצרים לבין אש"ף. עכשיו התהפך הגלגל, והאויב של אתמול הפך לאוהב של היום. אש"ף שילם סכומי כסף נכבדים לפלגות תמורת הסיוע בנשק ובהעברת מחבלים באוניות מקפריסין לנמל ג'וניה. בהתאם לאמירה הידועה „אוייבך הוא גם אויבי", עזרו הנוצרים לפלשתינאים להילחם נגד „אמל". ההנחה היתה שבמלחמה הזו בין שני הכוחות ייטב לנוצרים.

אבל התברר שיש כי שהוזב גם על הנוצרים. מכונית תופת התפוצצה במעבר הגירה של כאמיל שמעון מנהיגי הנוצרים, אך הוא יצא בשלום מן ההתנקשות. היתה זו כבר ההתנקשות הרביעית בו. כתגובה על כך פוצצו הנוצרים מכונית תופת בזחלה, ליד מפקדתו של אלי חוביקה. ממורדי הנוצרים הפרו־סורי. ההנחה היא שהסורים עשו זאת. בעת ובעונה אחת הפגיזו את שדה התעופה בביירות הנמצא בשליטת השיעים, כדי לאלץ את השיעים להכיר בשדה תעופה אחר שסללו הנוצרים.

צד"ל נפגע קשות מן ההתקפות האחרונות. רבים מחייליו נטשו את שורותיו. כדי לעודד את הגיוס לצד"ל הוצאה הוראה שכל מי מרצועת הביטחון הרוצה לעבוד בישראל, צריך להביא אישור שאחד מקרוביו משרת בצד"ל.

השבוע נהרג חייל אירי מכוח יוניפי"ל בדרום מאש צה"ל. הדבר גרם לתקרית בין ישראל לאירלנד. שגריר ישראל בבריטניה, יהודה אבנר, המואמן גם לאירלנד, נקרא למשרד החוץ וספג מחאה חריפה. זו היתה טעות טראגית של מפקד בצה"ל שנתן פקודת אש לעבר כוח מחבלים שנמצא סמוך למוצב יוניפי"ל.

שינוי המצב הצבאי בדרום לבנון מחייב היערכות חדשה של צה"ל וצד"ל. שכן מדובר בהתארגנות חדשה של הצד השני בממדים שלא ידענו כמוהם קודם. י.א.

במסיבה פצועי צה"ל, שהתקיימה השבוע במלון הילטון בת"א. השתתף גם חבלן המשטרה, סולימן חידבאווי, שהתעוור בעת שניטרל מטען-נפץ בגבעונית ראשי העיים ביו"ש. במסיבה בה השתתפו נכים רבים. נטלו חלק אלוף פיקוד הדרום, יצחק מרדכי, וקצין שריון ראשי, תא"ל יוסי בן חנן. בתמונה: הקצינים מברכים את חידבאווי, לידם „אבי הפצועים", שמחה הולצברג. צילום: אלונה יפת — יחידת דובר צה"ל)

מלחמת איראן–עירק: „התאבדות איטית אך ודאית"

המלחמה בין איראן ועירק, הנמשכת זה השנה השביעית, קיבלה השבוע ממדים נרחבים, ושני הצדדים הולכים זה מול זה באכזריות ובלי לבחור באמצעים.

איראן שיגרה השבוע שלושה טילים לעבר בגדד, ועירק לא טמנה ידה בצלחת והפציצה ערים באיראן. כמו בכל מהלך המלחמה הממושכת אין לדעת במדויק מה מתרחש בחזית עצה — שכן שני הצדדים מפרסמים הודעות סותרות ומנפחים זה את אבדותיו של זה.

קציר הדמים במלחמת המפרץ בין איראן ועירק מגיע לרבבות איש. במתקפה האחרונה, שבמסגרתה מנסה איראן להפקיר את הבצרי הסתום.

העתון הגדול ביותר במפרץ „חאליג' טיימס", פרסם קריאה „שימו קץ לטבח", בעוד הידיעות מחזיות הקרב מסרו כי מספר ההרוגים והפצועים — לשני הצדדים — עלה על 70 אלף.

העתון הרואה אור בדובאי, „קול איראן במפרץ, כתב: „עירק ואיראן מבצעות התאבדות איטית אך ודאית, בלי לדעת זאת".

המשקיפים אומרים, כי קשה להעריך אל נכון את מספר הנפגעים, משום שכל צד מנפח את האבידות של הצד השני, ומפחית את אבידותיו הוא, לצרכי תעמולה. אולם, המשקיפים מעריכים את המספר הכולל של הרוגים ופצועים בקרוב למיליון איש, במלחמה הנמצאת עתה בשנתה השביעית ונמשכת כבר זמן רב יותר ממלחמת העולם השניה.

הם גורסים כי האבידות של איראן הרבה יותר גבוהות, ביחס המתקרב ל־1:3. ע. רין

עט לשחוק

הגזרות החדשות לציבור הלאומי: פיחות — במעמד הבנק, הקפאה — של התפטרויות ועלייה — בצריחה הציבורית.

* * *

עת לשחוק (ש ימנית): הממשלה נענתה לדרישת היצואנים לשחוק את השכר ולפחת את השקל על חשבון השכירים שנמצאים פעם נוספת על עברי פי פחת.

* * *

לאחר התקרית שבה נהרג חייל אירי בשגגה בידי כוחות צה"ל יש שינוי-מה בתגובותיהם של ישראל ושל אירלנד. ישראל: טעות אנוש, אירלנד: טעות אנושה.

* * *

גרושתו של יפת עתיר הממון הגישה עתירה לבג"ץ. הנימוק: גם היא חפצה להיות עתירה.

* * *

הנסיך אדוארד, בנה הצעיר של מלכת אנגליה, לא נעניה להפצרות בני משפחתו והחליט לפרוש מחיל הנחתים המלכותי. המלכה אליזבת לא רואה ממנו נחת.

* * *

המשטרה תובעת להעמיד לדין את אלוף ישראל בסייף מאחר שלטענתה עמד בראש רשת בלדרי סמים. הגדרת האשמה: הסייפא עמד ברישא.

אילן בומבך

صورة عن الأصل

صورة عن الأصل

עיטורי סופרים וספרים

אהלי יהודה

מאת א. אביגד

אהלי יהודה, כולל בירורים וביאורים, חידושים והארות בסוגיות הש״ס ותשובות בעניינים שונים. בעזרת החונן לאדם דעת בסייעתא דשמיא ובזכותא של ארץ ישראל, מאת מ. יהודה הלוי אושפיזאי הרב הראשי רב ואב״ד רמת גן, ובסופו קונטרס „גדולת מרדכי״, מאת מו״ח הגאון ר׳ מנחם מרדכי פרנקל־תאומים זצ״ל. הוצאת ישיבת אוצר התלמוד רמת גן.

הרב המחבר, ר׳ מנחם יהודה אושפיזאי, דמות מוכרת בארץ, כזקני הרבנים ביישוב, משרידי גדולי ליטה בתקופת הפארה שלפני המהפכה הסובייטית, תלמיד הגאון ר׳ אליה מאיר פיגלסון ביקטריטס־לאב ובהנהגי ישיבת נובהרדוק ברוסטוב ובהרקוב. עבר את רדיפות הייבסקציה הרשעה ועבר לישיבת פוני־בז׳ בליטא. בתרפ״ה עלה ארצה ללמוד בישיבת מרכז הרב. מרן הגראי״ה הכהן קוק והגאון ר׳ איסר זלמן מלצר זצ״ל עמדו על גדלותו בתורה והפצירו בו לפרסם חידושיו בתורה ולקבל את משרת הרבנות רמת־גן בהיווסדה. הגאון ר׳ איסר זלמן מלצר כותב עליו בהסכמתו „ויהיה לבאר מים חיים אשר מבנו ישלו הצמאים לדבר ה׳״. חזונו של ר׳ איסר זלמן נתקיים במלואו. בעומדו על משמר התורה בעירו יסד וביסס את יסודות הכשרות וביסודותיה הדתיים לאשורם. הד רישומם של מעשיו מתגלה לפנינו בספר זה, בחלק מהתשובות משתקפ״ם פרקים מהווי החיים הדתיים בארץ. הרב דולה ממעמקי המקורות בש״ס ופוסקים לפתור בעי״ת שהתעוררו בתקופה ההיא, אם בענייני שבת להכריע בעניין הפסד מרובה באבירה לנכרים, אם בענייני כשרות בשאלות שהתעוררו בבתי חרושת למצות, או להגדיר מידת פיקוח נפש בתעשיית נשק בעת מלחמה, ואם בכשרות עופות בימי הצנע. בכל השאלות הכריע, וקיבל עליהן הסכמה מהגראי״ה קוק ומה„חזון איש״ זצ״ל.

פרקי מחשבה

בהקדמתו לספרו מקדיש הרב פרקי מחשבה ומוסר ברוח בית נובהרדוק — מקור מחצבתו. בפרקים אלה, „החינוך בסדרי אמונה״, הוא מסביר דרגות באמונה ובטחון של אדם בה׳, שעל ידם הוא מושך על עצמו חסדי ה׳, המגינים עליו אפילו בשעת צרת גדם, בבחינה „יפול מצדך אלף ורבבה מימינך אליך לא יגש״. הוא מביא דברי רש״י ב״ב בבא מציעא ק״ו על הפסוק כ״ב הנזור אומר ויקם לך״. הגמרא אומרת: המחכיר שדה ואומר לחוכר לורעה חיטים וזרעה שעורים ונשתדפו השדות במכה מדינה, יכול המחכיר לומר לחוכר אילו זרעתיה חיטים היה מתקיים בי הפסוק „ותגזר אומר ויקם לך ועל דרכיך נגה אור״. ומפרש רש״י „ותגזר אומר״: מה שתבקש מן הקדוש ברוך הוא ואני בקשתי שיצליחני בחיטים ולא בשעורים. למדנו שבכוחה של תפילה לשנות מציאות. וזה היה כוחו של חוני המעגל שתפילתו נשמעה כמסופר במסכת תענית.

בירורי סוגיות

בספר דן הרב בעשרות סוגיות בש״ס, צולל בהן בבקיאות רבה ומביע רעיונות וחידושים ומיישר על ידם הדורים שהתקשו בהם האחרונים מבלי לפותרם.

בהקדמתו מבאר הרב את הסדר בששת סדרי המשנה. ששת הסדרים מקיפים את כל הנמצא בעולם, כל סדר והבנו, ובהתאמה לפסוקו של ישעיהו בששת הבנינים: והיה אמונת — סדר זרעים, עתיק — סדר מועד, חסן — סדר נשים, ישועות — סדר נזיקין, חכמת — סדר קדשים, דעת — סדר טהרות. בסדר נשים מתעכב הרב בתמיהה רבתי לכה למסכת קידושין, שהיא הראשונה לפי סדר הנישואין, היא האחרונה בסדר נשים, ומב״א דברי הרמב״ם בהקדמתו לפירוש המשניות, „והיה נכון להקדימה קודם כתובות ואם לא רצה להפריד בין יבמות לכתובה שעניינם אחד היה צריך לסדרו קודם גיטין שיבוא על הסדר, קודם קידושין ואחריה גירושין״. והתשובה היא שסדר המסכת היא סדר הכתוב — וכתב לה ספר כריתת ויצאה מביתו והיתה לאיש אחר (דברים כ״ד). וכתוב שאמר והיתה לאיש אחר למדנו פרק מפרק הקידושין כמו שמתבאר בגמרא בקיש הויה ליציאה.

שואל הרב: הלא אותו הכתוב מתחיל בראשו „כי יקח איש אשה״, ולומדים כזה שקיחה פירושה קניין כסף. ואם כן גם בסדר הכתוב הוא קידושין קודם? כסביר הרב, קניין הקידושין הוא משנה מציאותה האישית של האשה, שקודם מותרת לכל העולם ועתה על ידי הקידושין נאסרת לכל העולם, וזה מוכח מהיקש לגירושין שקודם היתה אסורה לכל העולם ועתה הותרה לכולם וזה מוכח רק בפסוק זה ולכן מקדים גיטין לקידושין.

כאן יש להעיר שר׳ יעקב עמדין בהגהותיו הקדים אותו באותה השאלה בפסוק זה „כי יקח איש אשה״ ומתרץ תירוץ אחר, שפשוטו של דבר כביר יובר שהרמב״ם במלים „פרק מפרקי קידושין״ התכוון לומר שהפסוק הזה הוא „פרק־יסוד בהוי־כות קידושין וגירושין. ההיקש הוא יסוד להרבה הלכות בקידושין וגירושין שדין אחד בשניהם, ובהיקש זה שפותרין בו הרבה בעיות בש״ס, גם בקידושין וגם בגירושין, הקדים הכתוב גירושין לקידושין.

דין קריאת שמע ותרומה

רעיון יפה מביע הרב בבאורו הראשון בספרו. המשנה הראשונה בברכות מתחילה „מאימתי קורין את שמע בערבית — משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתם״. איזורה הגמרא: תנא אקרא קאי: ובשכבך ובקומך, ובאי התנא דברה שזמן ק״ש בערב היא משעה שכהנים שטבלו מטומאתן נכנסים לאכול תרומתם שהרי אצלם כתוב ובא השמש וטהר. שואל על זה הגר׳ ר׳ בנ־ציון שטרנפלד הרב מבילסק בספרו „שערי צ״ד״: איך תלה התנא שיעור זמן ק״ש בזמן אכי־לת תרומה, הלא ק״ש היא חיוב מן התורה וספקו לחומרא, ואם קרא בין השמשות לא יצא ידי חובתו, ואילו תרומה בזמן הזה דרבנן, וכהן שנטמא וטבל כשמשאתו מותר לו מן הדין לאכול בין השמשות שספק דרבנן לקולא. שהרי ספירת העומר שהיא בזמן הזה דרבנן מותר לספור בין השמשות ואפילו אלו שמחמירין לא לספור לכתחילה, אם ספר בין השמשות יצא ידי חובתו. ואם כן איך תלה התנא זמן ק״ש באכילת תרומה? (יש אמנם להעיר שהש״ך ביו״ד ק״י ס״ק כ׳ אומר שהכלל של ספקא דרבנן לקולא הוא רק במקום שאין חזקת איסור, אבל במקום שיש חזקת איסור גם ספקא דרבנן לחומרא וכאן בטומאה יש לספק חזקת טומאה).

הרב מביא דעת המשנה למלך בהל׳ תרומות פ״ז בנוגע לאשת אנדרוגינוס שאסור לה לאכול תרומה בספק. לגבות שספק תרומה היא רק מדר־בנן, בתרומה כתרומת בספקה מא״ו היא ספק דאורייתא. אך המשנה למלך איננו מבאר טעמו למה דין תרומה בזמן הזה שהיא דרבנן הימרתה כספקא דאורייתא.

אומר הרב רעיון יפה בהסברת שיטתו של המשנה למלך: תרומה יש לה חומרא של ד־אורייתא, מפני שכאשר עלו עולי הגולה בעליית עזרא ונחמיה הם ציפו שכל בני הגולה יעלו אחריהם ארצה, לפי הברית כורש ותהיה „ביאת כולכם״. לכן קיבלו עליהם להפרישם כדין תורה, שהרי עליית כולם בידך. ואם אמנם לא עלו כולם אתו ולא נתחייבו עוד מן התורה להפריש תרומות ומעשרות, אבל בגלל דעתם שתגיע הגה באים כולם — קיבלו עליהם תיכף בצורת תרומה כדין תורה, ולכן נשאר החומר בספקא כספק דאורייתא גם בזמן הזה. כפי הקב״ה שקיבלו עליהם וצל דירת הרדב״ז שלא יעלה היתה ביאת כולכם בימי עזרא בגלל חסרונם של עשרת השבטים, היא שואל: הרי הגמרא מספרת ביומא ט׳ שריש לקיש אמר על בני בבל: ה׳ שונא אתכם דכתיב אם חומה היא נבנה עליה טירת כסף — אם עשיתם עצמכם כחומה ועליתם כולכם בימי עזרא — נמשלתם ככסף שאין רקבון שולט בו, ובגלל שלא עשיתם כולכם נמשלתם כארז שהרקב שולט בו. הרי הוא״ב שאם היו עולים בני בבל כולם אפילו בלי עשרת השבטים היה נקרא ביאת כולכם והיו זוכים להשראת השכינה לעד.

חייב המעביד בתשלומים

בעד ימי מחלה

האם מותר לעובד המשתתף בימי חופשת מחלה לקבל דמי כיסה לאמיר? בשאלה זו דן הרב ומברר את מקור החיוב של המעביד לפי דין תורה בתשלומים בעד ימי מחלה לנפגעי תאונת עבודה. בתורה כתוב „ושבתו יתן ורפא ירפא״. ואם אמנם החייב של „שבת״ היא רק אם המזיק הוא אדם שהזיק בחברו שחייב בארבעה דברים נוסף לנזק שעשה בו, חז״ל אמרו „איש בעמיתו״ ולא שור — מכמן של האדם. כלומר, אם ממונו של אדם הרי דבר השייך לו, הזיק פטור מהם וחייב רק בתשלומי הנזק בלבד. הוא מביא כמה סברות להוכיח שגם כליו של האדם מחייבים כא״לו היא בעצמו הזיק, אם משום חציו כמו אש או בגלל שאלה הם תנאי העבודה בארץ הנע״ל כמנהג המדינה. שכן הירושלמי אומר (ב״מ פרק ז׳ א׳), מנהג מבטל הלכה וכיום יש הסכם לפצות פועלים בענייני בטיחות בעבודה, והמנהג מקבל מסבות הלכתית. וגמרא ערוכה בבבא קמא צ״א, „חמשה הדברים אומדים אותו ונותנים מיד (לנפגע) ריפוי ושבת — עד שיתרפא. אמדוהו (ימי מחלה) לזמן מרובה והבריא לזמן מועט — נותנים לו כל מה שאמדוהו, וכך פוסק הרמב״ם והשולחן ערוך. ולכן הנפגע שהבריא בפחות זמן שאמדוהו, מותר לו בתקופה הזאת לעבוד ולהשתכר ולקבל באותו הזמן הגמולים מהביטוח הלאומי.

כאמור, דן המחבר בהרבה סוגיות עמוקות בש״ס, ההלומד בספר יתבשם וייהנה מהצגת הדבי־רים בצורה קלה. בסוף הספר „גדולת מרדכי״ תשובה בדין פיאה נכרית מאת הרב מנחם מרדכי ז״ל פרנקל תאומים, חותנו של הרב אושפיזאי, כמחברם של ספרים רבים שהודפסו בארצות־הברית. הספר דן בדיני פריעת ראש של אשה ובכל דיני לבושי אשה שפריעתן אוסרת לקרוא ולהתפלל נגדן.

אנו מאחלים למחבר שיזכה להדפיס ספרים נאחרים שישנם בכתב ידו, ויהנו רבים לאורו.

חידושי הרשב״א למסכת שבת במהדורה מדעית

מאת ש. בן־משה

חידושי הרשב״א למסכת שבת ז״ל עפ״י כת״י ודפוסים ראשונים, בצירוף מבואות, ציוני מקורות, מקבילות הערות ובאורים מאת הרב יאיר ברונר. הוצאת מוסד הרב קוק.

המשנה במסכת חגיגה (פ״א מ״ח) מגדירה את הלכות שבת כהררים התלויים בשערה שהן מקרא מועט והלכות מרובות. אולם, המקרא המועט שבהן אינו מפחית מחשיבותן, נהפוך הוא, המדרש בילקוט שמעוני ריש פרשת ויקהל אומר: „...אמר הקב״ה עשה לך קהילות גדולות ודרוש לפניהם ברבים הלכות שבת...״.

חשיבותן של ההלכות נובעת מן העובדה שה־לכות אלו הן מן החמורות ביותר בתורה ובהא כשיב עליו אדם להכשל באיסורים שעונשם סקי־לה, וכבר כתב ר׳ יהונתן אייבשיץ ב„יערות הדבש״ שכי שלא ילמד הלכות שבת היטב על בוריין אי אפשר כלל שינצל מאיסור שבת. וכאשר שהלכות אלו הבקיאה בהן כיעט ופרטיהן מרובים, הקושי בלימודן הוא רב וחייבים להתעמק ולדקדק בדברי הש״ס ומפרשיו כדי שנוכל לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא.

והנה, דווקא בחידושים על מסכת שבת רב הבלבול בספרי הראשונים שנדפסו, וכך למשל, החידושים הנדפסים בשם חידושי הריטב״א אינם אלא חידושי הר״ן והחידושים שנדפסו בשם חידושי הר״ן אינם שלו אלא מיוחסים לאחד מתלמידיו. בלבול זה, מחד גיסא, וחשיבות ליחוד מפרשי ה־מסכת, מאידך גיסא, מהווים את הצורך בהוצאה לאור של החידושים על מסכת שבת של אחד מגדולי מפרשיו הראשונים של הש״ס בכלל ומסכת שבת בפרט — במהדורה מדעית מדויקת ומוגהת.

ספר חידושי הרשב״א על מסכת שבת המונח לפנינו, הינו נדבך נוסף במפעלו המבורך של מוסד הרב קוק המציא עתה לאור את חידושי הרשב״א על הש״ס במהדורה מדעית עפ״י כתי״ במסגרת המכון להוצאת ראשונים ואחרונים שכבר התמנה להוצאתם לאור של ספרים רבים מחידושי הראשונים על הש״ס. לספר חשיבות כפולה: ראשית, הדיוק בלשונו של הרשב״א תוך השוואת חידושיו הנדפסים עם כתה״י ותיקון הטעויות הרבות שנפלו בהם, ושנית, הערות המהדיר הפות־חות בפני הלומד פתח לעבר ספרות המפרשים וה־פוסקים, הראשונים והאחרונים, והאפשרות ל־מעיינן להמשיך ולצלול בעומקה של הלכה עד לבירורה וליבונה הסופי.

כפי שכותב המהדיר במבוא לספר, חידושי ה־רשב״א נדפסו לראשונה בתוך הספר „שבע שיטות״ בקושטא בשנת ת״פ, לאחר מכן בברלין בשנת תק״מו ועוד. טעויות רבות נפלו בספרים הנדפסים ואותן מגמה המהדיר להגיה עפ״י כתה״י הנמצא בספריית גינצבורג מוסקבה ואשר צילומו נמצא במכון לתצלומי כתבי יד שבירושלים.

כתב היד מכיל פרקים א׳־ו׳, חלק מפרק ז׳, ופרקים י״־ט״ו. החידושים מפרק ששה עשר ואילך שלא נמצאו בכתה״י נערכו בספר עפ״י הדפוס הראשון שהוא המתוקן ביותר מכל שאר הדפוסים. לגבי החידושים על חלקו של פרק שביעי, ועל פרק שמיני ותשיעי נמצאו בכתה״י שתי גירסאות; ב־כתה״י נמצא כתוב: „לא חיבר הרב ז״ל יותר בפרק זה גבי בפרק המוציא ובפרק ר׳ עקיבא לא חיבר כלום״. ואילו בשולי הגיליון בכתה״י מופיע: „ודאי שחיבר הכל על דאבדיק״. המהדיר אינו מכריע בין שתי הגירסאות אך מציין שלא מצא בראשונים, שרגילים להביא את דברי הרשב״א, שמבססים מחידושיו לפרקים אלו.

כאמור לעיל, קיימת חשיבות מיוחדת ללימוד מסכת שבת, וכמו שכותב המשנה ברורה בהקדמתו להלכות שבת, שכדי להבין היטב הלכות אלו יש צורך לדעת מתחילה את מקורי הדינים בגמרא ובפוסקים. ומכאן ערכו הרב של הספר על מהדיו וההערות שבו, שללא ספק יביאו תועלת מרובה ללומד ולפוסק.

מול / מאת יצחק מאיר

(לחיים בסוק, עם צאת ספרו „שערי שאול״)

„ירח טבת מאוד לקיתי בו, ונשתנה עלי סדרי נתיבו...״
(מתוך סליחות לי׳ בטבת. ובסידורו של בעל — סידרי. נתיבו — סדר מירוחיו).

אדם הוא בריאה של מול,
מול חידת קיומו
מול בלתי-הנמנעות של מותו,
מול קונו.
אדם הוא נסיך הוגה במלכות השאלות.
רק הוא,
כי רק הוא נולד להיות מול
וכל העולם כולו
לא היה אלא תוהו ובוהו של סתם
אילולא נתן יוצר האדם
באדם את מידת המול
ממנה נעשים כל שלמעלה שמים
וממנה כל שלמטה ארץ
וכל שבינתיים מים שאין להם סוף.
אין „אני״ אם אין מול, ואין מה,
ואין למה,
ואין בלא מול מי שיכול לקרוא
עצמו — לבדו בשם
ומי שיכול לקרוא מתוכו
שמות לכל הניצב כנגדו.

קשה מכל מול
מול המוות
שאיננו יכול להיות על פי דין
תורה שאנחנו יודעים
של גמול
המול הזה שאין לו פותרים
אלא בפיו של מי שאיננו
עומד
אני
אל מולו
נועל כל מול שפתרונו
בבריה עלבון עולמים.
ואלף שאלות,
ריבוא שאלות,
שאלות גבישים אין סוף עושות
שאלה אחת פרושה מרום
הרים על כל אדמת עמו
כשלג צח שאין בו טביעת
מדרך כף רגל אדם.
רק מי שהיה שם מול, יודע,
רק מי שהיה שם, שב,
עומד מרעיד תמיד מנגד
עץ יתום טרפים ברוחו
כבד גלידים קופאים.

ירושלים, י׳ טבת תשמ״ז (11.1.87)

אי יווני

מאת אב־קלמן בלאט

אי הוא חלקת ארץ מוקפת ים או נהרות, ובכל הגרסאות או הנוסחאות הוא קשור במושג של בדידות או מרחק, שמשווים לו דימוי או תדמית של פרישות.

כאשר מזכירים לשונות ארץ שנתלקות לגזרים, אני נדרדים למחשבות עתיקות ולנושאים נפתלים, האוצרים תמיד את עפר האדמה של איי יוון, על זרועותיהם הארוכות, הבלים מתחילות לפעפע בכל הג׳ימים הקדמונים של העם הים־תיכוני שנשאר לנו זר, בעוד הזיית המיתולוגיה מפריגבת עדיין את דמיון חסידי ההדוניזם. גם בישראל המתחדשת וה־נכרית ישנם כיום שוחרי הלס הנבשכים ל־חופיה המפורצים תנופית הקורצים, ועדת לכך ה„יאכטות״ המפליגות מה„מרינה״ התל־אביבית או החיפאית כדי לבוא בסוך עם זורבה או תיאו־דורקיס. מסעות אלה אינם פונים בעקבות התרבות היוונית או מעלליהם של גיבורי יוון האגדתיים, כי אם אל הנהנתנות של המרחב וגלי הים. גם מאיר ויזלטיר לא ביקש בודאי את יוזרת האידי־אות של אפלטון או את משנתו של סוקראטס, ב־צאתו ל„אי יווני״ *), או לתהות על שורשי הגשמה ההיסטורית באי קפאליוניה, כי אם הלך למצוא את גן העדן האבוד, במסע פיוטי תוך שהייה על הגדול משבעת האיים היוניים הפזורים ברצועה שסועה, לאורך האגן המזרחי של הים היווני מחופיו המער־ביים של חצי האי הפלופונסי בדרום עד לחופי אלבניה בצפון — השוכן בקרבת איתקה האגדית של אודיסיאוס.

מונולוגים של עצמים אילמים

ישיבתו של ויזלטיר כאורח סורח בכפר פיקאסה, שהוא מעין רחוב הצי ובו כעשרה בתים, המוקף בשרידי הכפר הישן שנהרב ברעידת האדמה של 1953 — היא גילוי אסתטי שירי ופרוזאי של ה־משורר המספר על נוף פראי עקור, בתים קטנים האפופים גנים בזודים שאין בהם כן הבעוד, כי אם כן התהומל המדהים. המשורר מספר את תולדות הכפר ההרוס, הרעפים הנתוצים הקירות ההרוסים:

היינו אלפים, אומרים הרעפים.
צבא גדול היינו, מגני הבית ממעל
יותר מחמשה דורות אדם
בכל רפיפותנו חפינו על הבית הישן
בכל פשטותנו היינו
פלנקס איתן, תריס
מפני סקד פתאום, וחצי ברד, רוחות המערב
גשם מתמשך, הכל בלמנו
בכל רפיפותנו היינו אדירים (עמ׳ 16)

לא מקירות רחוניים נפתחים לפנינו, כי אם מונולוגים של עצמים אילמים אוצרים הוים ורח־שים של ארץ זרה, שאינה לוטה בהילה מיסטית מצורפלת, כי אם במושגים כאוד תמימים של עבר שקרס. המונולוג הוא לא של הפייטן, כי אם של רעפים כואנשים שפתחו את פיהם ומדברים על שהגנו על חוסנם של בתים, שישבו בהם אנשים לבטח, עד אשר:

נפתחה הרעה, האדמה
האדמה מתחת מעדה
והקירות, גדמי הסלע העבים
הדרדרו תחתינו
בחלוקי אבנים מתוך כף ידו
המשוטה של ילד קטן (עמ׳ 16)

הרעה היא כאן סימן המפולת של אדמה שנפ־ערה, בית שנהפך לקבר, ורעפים — לחלוקי אבנים. התמורה הגיאולוגית של תנומה שמביאה בעטיה את החורבן מעוררת בלב מ׳ ויזלטיר את תודעת הארעיות של עולם, אשר שקע כאטלנטידה, והוא מצייר באפוק את האווירה המשובצת הרסים ורעפים שנותרו כגלעד אילם, והם משתקפת ארשת כנועה של אין אונות. האדם שותק ומכונס בתוך עצמו, אך הרעפים מדובבים שפתי מתים, בתחרותם היתומית:

עכשיו נותרנו עשרות
מצופפים בקצה החצר
אין חפץ בנו, לא נמצא לנו תפקיד
אף על פי כן אין משליכים אותנו
אנחנו כל אשר נותר
מעברים של חמשה דורות (עמ׳ 17)

הרעפים המצופפים שהיו לאלפים ונותרו עשרות משמשים כאן כארמז כדי להדגיש את הדרמאטיות ההוקה, הבאה מכוח האסוציאציה. רעפים אלה טעו־נים מטען דורות חדירות, הם משתלבים בחשבון ההמשכיות. המשורר המתבונן בפרספקטיבה של עבר ההוה משקיף על ההווה העקורה ללא אבפי־סיה עמוקה. מ׳ ויזלטיר נקלע באקראי לאי נידח זה (בהזמנת ידידו היווני) בין אבני ההרבות ו־בוסתני פרי שנשרפו בדליקות קיץ והבצצות על רקע של מכטוני שכנים, והאמאפגאילה שלו מצטיירת כנוף חנוט וקפוא השרוי בשלום קדום. ניקוס, נצר לבית פוקאס המנותץ, מבקש לבנות קיר מה־לי העיים של מפולת הבית הכבותציאני לפני שלושים שנה, והא בורר אבנים למריצה, בונה תבונה ל־מדרגה ומנסה להיזכר בחכמת הגאבנים של אבותי הראשונים פליטי הביזנטיון. („לא פליטי חרב כ־כותבם״ — „היהודים מספרד״ — הוא מעיר. א. ב). הוא משכים בבוקר לחשוב קיר, ולחשב שורות מול פני המתהווה, הוא מבקש להשיג את גלגל הזמן. אבל:

אין גלגל כזה, הלא יסוב לאחור
אבל תבוכן של מלים
כנגד הגלגל המדמה
במים הקיים מגמר את השורות. (עמ׳ 26)

היקום והקיום

ניקוס היווני שבא לתעות בשבילי ילדותו הכמו־הנ״כיים מחפש כמבוא בסתתר. הוא מבקש להשיג את גלגלי הזמן אחורה, אבל חוקי הטבע מעוגנים בבריאה, ואין שיבה לזמן אבוד. כי החיים עוזים את שלהם והיקום קשור בקיום, ולכן מנסה האדם את כוחו בהנוה לבנות בית חדש. בן יוון מבקש להקים לו בית, אך מה מחפש לו מאיר ויזלטיר במסע זה אל האי ההרוס, נוכח ניקוס שבא לזווג אבן לאבן בלי דעת, בלי ללמוד דבר? הפלט הזה בין עולמות, כמציאות ישראלית לבציאות שומ־כת בארץ נכריה, בכה הוא בא להשיב נפש ה־ישראלי?

הנוף הצחיח הספציפי של קאפאלוניה אינו אפיק אותו קסם של איים יווניים אחרים שכולם משתבח בו. אין זה דווקא מקצר ורמז על דימוי שיר, על רעידת אדמה איטתית ודפרסיווית, של רוחות עיוורים ו„עולם הדם הניבט מעיני הבשר״ — „יעימת היסוד ההושבי של יוון השמשית האגדתית.

בניגוד למסעות העורסים שהאדם בעולם המודרני התל, למפה אותו עקב ניכורו וזרותו בחברה — יוצא המשורר הישראלי דווקא אל שביל הקוצים ללא רקע קיומי, אל מאפוריקה שיוצרת מסית ואינה כתמגת בתבנית הכלייה. השירה על ה„אי יוני״ איננה מצלה חווית משלו. ביחון שהיא קולאז׳ רצלום של מצב אנושי יוצא דופן המעלה דמדוך ומועקה אף לישובי האי. אף אין בהן כי נקודת גשטה למצב הישראלי. המשורר אפילו בגלה שוויון נפש כוהנן ואדירה:

רצוני אשב על מדרגות המאפיה
מודע ענבים
כאחד הריקים
מודע אנהב אותר אחד
מהר בדבר מביר
מודע בבגן הפורש (עמ׳ 14)

המשורר הישראלי באור במצב מסאת יושב על המדרגות וארי שיבש את גלגלי ההיסטוריה של יוון הפילוסופית, כי אם עד לתמונה הגיאולוגית להתפעמת מתוכית „כאחד הריקים״ „בנקלה וקל דעת״, אם כי הוא עבר את גיל התמימים ובוש־כבר גזרקה שיבה. האי היווני של ויזלטיר מזכיר את הציור־הריצה, ואילו התרבות הנשארת בקרן זווית, אין זו עדות רגשית, כי אם תהודה להתוכיה אישיות, נוכח אנשים שנשארו להלך בעידם ישן בצל השרידים־התחזרם שהושבים להשיג את גלגל הזמן שנעצר, הם בצירים „במתק המואר״ ושוא־לים:

מה יעמוד לנו מחר
מה ישארנו (עמ׳ 58)

השחר עטוף באור קטן ביותרי, והאהדן אחד השארות הנפש איני עוגה זצרכי תקווה.

בחוים מותנו כל הימים
קצה הנפש המר־צצת להמתין
להשארות בנפש
קפסת הבעותים, האדמה
קופצת כעו משגעת
היוצים הוא בהים באים ביאאה
בתבערה בשדה קוצים. (עמ׳ 36)

ואם אמנם זהו האנאכיביה של האי ההרב עם הפנים המצומצמים שציר גני המשורר, אני תהיים והמהים על הפיגד בין המגאי לבין הגאווה, בין החשיבה האקסתטית התאיר של הידעת.

בה איפוא הגיע את מאיר ויזלטיר להוסלל בין הקטבים להפיק את צללי היצב בין הבלתי מגמי של שלוה לא רוגעת ופתיה מיתולוגית? קוד ואדים הפייק?

*) „אי יווני״ מאת מאיר ויזלטיר, הוצאת הקיבוץ המאוחד, תשמ״ו.

„חיים של יצירה״ — במבחן הזמן

מאת נעמי גוטקינד

לילה ירושלמי צונן וקר ניבט מן החלונות, אור לכ׳ בטבת, בדיוק ביום רביעי הבא לפני ששים וחמש שנה. בחדר פנימה, בתוך דומיה גדולה, יושבת חבורה של תלמידי חכמים, אנשי ישיבת מרכז־הרב, מנסה לעכל את משמעות המלים הפיוטיות, המפעימות, שהשמיע זה עתה המורה הגדול, הכאריזמטי, הראי״ה קוק זצ״ל.

לא רק דברי תורה היו אותו לילה בפיו, ולא רק דברים של הגות. אתגר זרק לעוסתם. ואולי נכון לומר — פרוייקט אדיר מבדים. עשרות אנשים, מאות שנים, יידרשו למימושו. האם יידעבו למשימה? האם יעזו לפתח את המפעל הזה השואף להתמיד ולהמשיך את העבודה המונומנ־טאלית של האמוראים, של האלפסי, של הרמב״ם, שכולם נזכרו בפי רבם?

„לחיים של יצירה הנני קורא אתכם״ — אלה היו שם המלים האחרונות הראשונית באותה הרצ־צאה לילית. האם בבוא השחר — יתפוגגו אל הכפור הירושלמי או שחוטו של החזון הבלתי רגיל יפציר את כל המקשיב שבפני כימוש?

ביום רביעי הבא, כ׳ בטבת תשמ״ז, בדיוק באותו המקום, בבית הרב המשופץ והמשוחזר שבשיפוצה הפוליטיק״ה ב יוב יפו, בדיוק באותה השעה, שעת ערב ירושלמית צוננת, אבל במרחק של ששים וחמש שנה תתכנס שוב חבורה של תלמידי חכמים, כבדיהם הרוחניים של אותם שזכו לשמוע את הדברים שבפי הרב בשעה נתינתם ית׳מאל: נו, מה הספיקו מאז? מה כיהשנו מן התכנית? האם גרתטבר ה„חיים של יצירה״?

את השאלות ואת התשובות יעלו אנשים כמו הרב יהושע הוטנר, העומד היום בראש מפעל האנציקלופדיה ההלכתית, הרב ברוך רקובר, ה־מפענח, בעבודת היחידים. את ביאור הגר״א, הרב אריה שטרן, האחראי להוצאת התלמיד של „הלכה ברורה״, ועוד כן הציבור במלאכה. אנחנו — הציבור, מוזמנים לשמוע, אלא שלפני שנשמע אותם — צריך לשמוע מה היתה התכנית. לאיזה פרוייקט קרא הרב את חבריו ותלמידיו.

בניין רוחני

„הנני מביע לפניכם קווים כוללים של יצירות דרושות מאוד לנו בהוי תורתנו״, אמר אותו לילה לשומעיו. „יצור יצירות תורניות שיהיו מופת לעולם כולו״.

יעוד ייחוד יש ליצירה אלה: „לעורר את התחיות הקודש באומה. לפקד ולקדש את יסודי התחיה ההתיישבית (!)״.

כל העם ידע שהראי״ה קוק כחייב את בנייה המכשר של הארץ, את המושבים, הקיבוצים, עבו־דה האדמה והפיגונים. עתה דיבר גם על בניין רוחני: „להליל כפילה להוצכיתה, של תורה בתכוה של בניין... יכתן ידע ישראל כי הבנית הבנגי הגינה לשרירתה הפנימית, השדירה של עיקרי עבודת הקודש״.

השיב ברגים הרב: „שהאורה הרוחנית של היצירה התורנית... העדן, תקדיש ותפאר... את כל בהיותה של התחיה הלאומית״.

לאלו עבודות הבוה להשיג הישגו כשגב כל כך? בלי להה ציינים או ידיע דירוגים, ולכרות שב־הרצאתו של הראי״ה ק״ק, כוונת הפרוייקט הזה בכ״ל׳ בספר — אוכיר דווקא תחילה את האנציקלופדיה התלמודית.

בהגנגו המואר של הרב כתוארת האנציקלופדיה כך:

„ספר אחד שיבאר את התמצית של כללי ה־תורה לצייציהם, לא רק בתוך באקת של סוגיות... כמו „הכסף נבחר״, ולא בתור מפלפל בסוגיות שונות כמו „מלא הרועים״... לא מאפס לדברי אחרונים כמו ה„שדי חמד״... כי אם אוצר גדול שילך על פי כל התורה שבעל־פה ביחוד, ובפרט על פי התלמודים... בהסברה למדנית ומדעית... על פי ערכים אלפאבתיים... מרצה ומבאר את העניינים על פי מקורותיהם הראשונים על בוריים... בשפה ברורה והסברה פשוטה...״.

הרב כפכייך ומציע לחלק את העבודה הגדולה ל„מושחים שהיבי״ הן באיי והן בחו״ל „איש לפי כשרונו״.

האנציקלופדיה התלמודית — עבודת בראשית

את הרב יהושע הוטנר שאלתי השבוע. האם הספר הזה, עליו דיבר הרב קיים כבר?

הרב הוטנר: „הוצאנו עד היום שמונה עשרה כרכים ראשונים של האנציקלופדיה התלמודית, שהרב כינה בשם: ספר ערכים, והגענו עד האות ח׳. היום אנחנו עובדים על שלושת הכרכים ה־באים, מכספר 19 עד 21 ועל האות ט׳ והאות יו״ד. כל כרך לוקח לנו בערך עשר שנים כדי להשלימו, ומאז הכרך הראשון עברו כבר ארבעים שנה״.

בקצב הזה הרי שאת האות ת״ו יזכו לראות רק בנינו או נכדינו במאה ה־21. מדוע כה קשה ואיטית המלאכה?

הרב הוטנר: משום שאנחנו עושים עבודה ראי־שונית כמוה לא נעשתה מעולם בהיסטוריה היהו־דית. בתרבות האירופאית הלה תקופת האנציקלו־פדיסטים הגדולים במאות ה־17 וה־18. באותן מאות נתחברו הערכים הראשונים על המדעים ועל האמנויות. בעם ישראל — לא נעשתה אז עבודה מקבילה בתחום התורה. מה שאנחנו מב־צעים היום היא אותה עבודת בראשית, אותו חידוש ראשון, שלקח לתרבויות אירופה לעשות בתחומים במשך כמאתיים שנה.

בימינו, כל מי שמוציא אנציקלופדיה כמעט בכל תחום — יכול לשאול, לשאוב, להעתיק או „לגנוב״ מאנציקלופדיות קודמות.

אנחנו — לא יכולים להעתיק או לקחת מאיש. הצוות שלנו חייב להתבודד עם עשרים וחמישה אלף בעיים בתחום התורה, להתבודד, ללמוד, לשנות ולהתמקד תוך כדי עבודה, ובית ספר ל־עריכת אנציקלופדיות — אין כידוע.

במקביל לאנציקלופדיה — אנחנו מוציאים בהו־צאה מדעית במסגרת מכון התלמוד הישראלי השלם את המשנה והתלמוד בהוצאה מדעית. גם זו עבודה ראשונית באופיה. אמנם לפני כמאה ועשרים שנה ניגש ר׳ נתן רבינוביץ למפעל הזה, וניסה בכוחות עצמו, על סמך כתב יד מינכן של התלמוד, להוציא טקסט מבורר ונקי משגיאות. בעל „דקדוקי סופרים״ הספיק לבדוק ולהוציא בערך חצי מן התלמוד ובהוצאה מצומצמת. בינ־תיים — הצטברו עוד מקורות ועוד כתבי יד (ביניהם גניזה קהיר הגדולה, שלא עמדה כלל לנגד עיניו) והיום עלינו לבדוק מקורות בכמות הגדולה פי עשרה על זו שעמדה בפני ר׳ נתן.

האם חזונו של הראי״ה קוק מתגשם איפוא?

הרב הוטנר: „בשני המפעלים שלנו — ללא כל ספק, את הקריאה לחיים של יצירה ירש הרב מאיר בר־אילן (ברלין) ז״ל ונימש בלהם רב להגשימה. עשרים שנה אחריו נרתם הגרש״י זוין זצ״ל למלאכה, והוא היה הארכיטקט הגדול של האנציקלופדיה והיום — בע״ה, אנחנו ממשי־כים...״.

והכסף מבין? בהרצאתו החזונית היה הרב קוק משוכנע שהכסף לא יהווה בעיה. כך אמר לחבריו: „כשתהיו אתם אחי מוכנים לעבודה מסודרת ה־ראויה לכם — יהיה כלל עמנו גם כן מוכן לבוא לעזרתנו הרוחנית והחומרית״.

הרב הוטנר, האם „כלל עמנו״ עזר לכם חומ־רית?

הרב הוטנר מצטחק: לא תמיד המציאות מגי־ביקה את החזון. ממשלת ישראל על כל פניה משתתפת במימון מפעל האנציקלופדיה התלמודית ב־30% אחוז בלבד. כל היתר — תרומות של עם ישראל פלוס דפיציט גדול...

„הלכה ברורה״ — עבודה אינטנסיווית בשלבים

אבל נחזור לחזון ולפרוייקטים. מה עוד הציע הראי״ה קוק זצ״ל לחכמי ירושלים? „מלאכה אהה גדולה... לבאר על פי התלמודים את ההלכות של הפוסקים... ובמקום שעל פי הפוסקים... יש... שינוי דעות, לצרף את לשון השולחן ערוך... להעלות בצעירה גם את המסקנות... בלשון של המקור של הפוסקים ולהציבם עמוד על עמוד ודף על דף אצל התלמודים... העבודה הזאת של הלכה ברורה... תאיר את עיני הלומדים ותרגיל אותם לסבל את הידיעה של כל הלכה עם מקורה וסיבתה״.

כאשר הרב אריה שטרן מדבר על מפעל הלכה ברורה, מתרומם לאט לאט קולו, כשהתלהבות כניכית ניכרת אצלו אפילו על הצדדיות. היא מציג עבודה אינטנסיווית בשלבים, כאשר בשלב הראשון יושב צוות של כתריסר מתלמידי „מרכז הרב״ ועושה עבודה ראשונית, בשלב השני יושבים ארבעה, והוא בתוכם, ועוברים על החומר שוב לשם בדיקה ועריכה, ובשלב השלישי — עוד שלושה הדואגים לשיפוץ האחרון.

„מי שמבין את המפעל״, אומר ר׳ אריה שטרן בהום, „יודע שאנחנו מעניקים לו דרך לימוד כיסתית כאוד אותה התווה הרב זצ״ל; והוא מסוגל ההדות לה ללמוד גמרא תוך הבנה עמוקה למה שאמרו המפרשים לדורותיהם ואיך דיבוריהם באו לידי ביטוי אצל הפוסקים״.

והקהל, האם הוא מבין, האם הוא מגיב?

ר׳ אריה: „הקהל האידיאלי שלנו הם מגידי השיעורים בבתי הכנסת, ובאלה ברוך ה׳ לא חסרים בישראל. שמעתי מפי מגידים רבים שהם נהנים מאוד מן ההלכה הברורה ומקבלים כאן הדרכה ליכותית רציניות. לי נראה שחזונו של הרב התמשש, שארץ ישראל הופכת למרכז התורה ה־גדול ביותר בעולם, שדבריו היכו גלים, וגלים אלה עשו גלים, והמעשה הרוחני שהסיף לו — אכן נעשה והולך...״.

פענוח ביאורי הגר״א על השולחן ערוך

ואם כך — נפנה לפרוייקט השלישי „שבחיים של יצירה״: „צריך לשים לב להשלמת של ביאורי הגר״א על ארבעת חלקי השולחן ערוך״, אמר הרב. „חייבים אנחנו להרחיבו לפרשו ולבאור בשפה ברורה עד שיוכל גם תלמיד חכם בינוני לעסוק בלימוד חלקי השו״ע עם ביאורי הגר״א בבלי שיצטרך להתייגע הרבה ולקבל המון ספ־רים, בסכתות שונות מבבלי וירושלמי, תוספתא, ספרי וספרא, ומכילתא עם ספרי הראשונים עד שיעמוד על הכוונה של דברי הגר״א בביאוריו״.

אין, נדמה לי, כלים שיסבירו באופן משכנע יותר את עבודות הנמלים המבירה שעושה הרב ברוך רקובר בכוחות עצמו במפעל ביאורי הגר״א שלו יותר מאשר אלו...

על ערכו של פענוח ביאורי הגר״א בעיני ה־ראי״ה קוק ובעיני בנו ר׳ צבי־יהודה סיפר לי הרב יעקב פילבר בצורת מעשה שהיה. כאשר יזם את הקמת הרשת החינוכית של „ברכה״, והחסרים היו ספרי לימוד מתאימים, רצה הרב פילבר לכתוב סיפורים על פי מדרשי חז״ל בשם „מדרש לילדי״ יום אחד פנה לצייר, בעל־תשובה, שהתגורר בביתו של ר׳ צבי־יהודה ז״ל, והציע לו לאייר את סיפוריו לילדים. שמע ר׳ צבי־יהודה בכה מהדבר וגער ברב פילבר: מה איתך? אתה צריך להתמסר לביאורי הגר״א, ואל תתעסק לך בעניינים צדדיים...

העיר הרב פילבר, שבימיו כתלמיד בישיבה אכן החל לעבוד על פיענוח ביאור הגר״א ויש לו פנקסים ורשים ראשוניים בנושא זה: הלא לעבודה כזו צריך לדאוג למכון רב, הבאה ל־דפוס, ההדפסה, ההגהה וכו׳.

„אל דאגה״, אמר ר׳ צבי־יהודה, „אתה עשה במלאכה ואני אדאג למימון״.

עשר שנים חלפו מאז. הרב יעקב פילבר שקע בעבודתו החינוכית אבל את הדגל הזה הרים הרב רקובר, אב״ד בחיפה שיצא לפנסיה מוקדמת כדי שיוכל להתמסר, ימים ולילות, למפעל שהגה הרב קוק. הגאון מווילנא, כידוע, סבר שמי שפוסק הלכה על סמך השולחן ערוך ולא מכיר את מקו־רותיו של השו״ע — עלול לטעות בפסק ההלכה שלו. הוא צירף איפוא, בקיצור נמרץ, לכל הש״ס והראשונים את מראי המקומות שלהם בתלמודים. הקושי ללומדים הרגילים היה ללמוד לבד כיצד מן המקור מתפתחת המחשבה עד לפסק. הרב קוק החל בעצמו לפענח את התהליך הלימודי הזה בספרו „באר אליהו״ על החלק הראשון של הלכות עדות והלוואות.

הרב ברוך רקובר המשיך וכבר הוציא שלושה כרכים על כל אבן־העזר וגם עבד על אורח־חיים עד סוף הלכות פסח. מוכנים אצלו גם הלכות יום טוב וחול־המועד עד סוף חנוכה.

כיצד יכול אדם אחד לעבוד על מפעל שב־ימינו נהוג להושיב עליו צוות שלם — חידתו של הרב רקובר היא, כה גם שאין הוא נעזר לא בכרטסת מדעית ולא במחשב. בזמנו, כשביקש את הסכמתו של הגראי״ אונטרמן ז״ל לעבודה שלו הגיב הרב הראשי: הרי זה מפעל עולמי, וכבודו מתכוון לעשותו לבד? אבל הרב רקובר, שלמד אצל הגאון ר׳ איסר זלמן מלצר זצ״ל את השולחן־ערוך יחד עם ביאור הגר״א, ושנים־תנו כאב״ד בחיפה ליכדהו כמה חיונית לפוסקים הצי־מדת המקורות אל השולחן־ערוך כי רק כך יוכלו להתמודד עם שאלות אקטואליות באותן דרכים בהן התמודדו הפוסקים הראשונים — החליט להפ־ליג אל מה שהיא ללא ספק עבודת חייו הגדולה. על עבודה זו, קיבל הסכמות מגדולי הדור, לפלגי־הם, סיעותיהם ושיטותיהם השונות.

התקרבות אל המטרה

כדי לעשות צדק לחזונו של הראי״ה קוק זצ״ל אני חייבת להזכיר עוד פרוייקט שלו: עריכה חדשה של „השיטה המקובצת״ על כל הש״ס ה־בבלי והירושלמי „בבחירה הגונה ובסדר נכון״, שבה לא נתעבק הפצם, אבל לא אוכל שלא להדגיש כי בעיני הרב יוחנן פריד, חבר הנהלת בית הרב (הרב הראשי לישראל, הגאון רבי אברהם שפירא, עומד בראש הנהלה זו) הרוח החיה שלו, מנהל המחלקה לתרבות תורנית במשרד החינוך והתרבות — אין המפגש המרגש שיערך ביום רביעי הבא אלא אחד בלבד מן האירועים הממל־אים את המקום הזה בתוכן רוחני.

העיקר, אומר הרב פריד, הוא למלא את ביתו של הרב בקולם של לומדי תורה, בכל הגילים ומכל שכבות הציבור.

בבית הרב אכן מתקיימים כל ערב שיעורים לנוער ולמבוגרים, נערכו בו סימפוזיונים על „אמונה ותורה״ במשנת הרב בהשתתפות האלוף מ. בר־כוכבא והרב ב. פירון, (מתוכנן סימפוזיון לחודש שבט) על הקשר שבין עם ישראל לארץ ישראל בהשתתפות הרב י.מ. לאו, ועל משמעות החירות, בראש חודש ניסן, בהשתתפות ראש הממשלה מר שמיר, מאות תלמידים מבקרים בבית הזה דרך קבע כדי לראות את החלק הראשון, הגמור כבר, של תערוכת תולדות חיי הרב קוק ואת חדרו המשוחזר. היתפה, יש תוכנית לרכז בבית הקטן את עשרות אלפי דברי הדפוס שנכ־תבו על ידי הרב או נכתבו עליו ועל תורתו, כולל עבודות דוקטורט.

ואם מבקרים פה כל ערב כשמונים—כמאה יהו־דים לשם לימוד, שמיעה והתרשמות, מסכם הרב פריד, הרי שאנחנו מתקרבים אל המטרה.

והמטרה מהי? להעשיר את החיים התרבותיים של בירת ישראל ולהקרין את אורה של משנת הרב.

צוריאל ציון, ראש המחלקה לתרבות של עיריית ירושלים, אומר לי: „כל תוספת למירקם התר־בותי של ירושלים — ברוכה. תוספת יהודית בכו־ו של בית הרב — ברוכה שבעתיים״.

האם אתם תומכים בו איפוא תמיכה תקציבית? — שאלתי.

„לצערי הגדול — התשובה שלילית עדיין״, עונה צוריאל ציון. התגברתי על הפיתוי לצטט באוזניו את מה שאמר הרב בדבר אותו יום שבו „כלל העם״ יהיה מוכן לממן חומרית כל מפעל רוחני בישראל, אבל אין ספק שהיום הזה מתקרב.

בין הדף והמדף

● ענייני שמיטה — הלכה למעשה

לקראת שנת השמיטה, משיעורי הרב הראשי לצה"ל אלוף הרב גד נבון שליט"א. הרבנות הצבאית הראשית, הישיבה הצבאית. 97 עמ'.

חוברת זו היא סיכום שיעורים שנתן הרב הראשי לצה"ל, אלוף הרב גד נבון, לסגל הבכיר של הרבנות הצבאית במסגרת היקף בה הצבאית. טבעי הדבר שב־החודשים האחרונים של תשמ"ז הוקדשו שיעוריו השבועיים של הרב נבון להלכות שנת השמיטה ולהלכות ובעיות התלויות בארץ בכלל, וכפי שכותב הרב הראשי בפתח החוברת: „מאחר ובצה"ל האחדות היא בסיס ועקרון לפעילות תקינה בכל התחומים, ובמיוחד בכל הקשור בשרות ושמירה על כוחי ישראל, לא ניתן לקיים שני מטבחים בצה"ל — אחד לשומרי שביעית, והשני לכלל צה"ל, על כן החלטנו ללמוד דיני שמיטה ביסודיות, הוך כאיפה לחזק את האחדות המאפיינת את צה"ל. גם קיימנו התייעצות עם גאוני הדור ועם הרבנים הראשיים בנושא".

השיעורים מחולקים לפי נושאים והם בנויים בצורה של לימוד הסוגיות כפי שמופיעות בתלמוד בבלי וירושלמי, בפוסקים הרא־שונים והאחרונים, תוך הדגשת היסודות של השמיטה בזמן הזה, וכמובן תוך ציון מיוחד של יישום ההלכות הדינים במסגרת צה"ל. החלק הראשון מוקדש למצוות התלויות בארץ בכלל. תחילה מברר הרב נבון את המקורות החיובים הן מן התורה והן מתקנת חכמים בתרומות ומעשרות, שמיטה וכו'. לאחר דיון במהותן של כמה מהמצוות התלויות בארץ יש בירור רחב בענייני שמיטה ויובל, שמיטת כספים ופרוזבול, ועוד. מכאן עובר הרב הראשי לדיני שביעית הלכה למעשה, דן באיסורי עבודות הארץ, מכירת קרקע לנכרי ועוד, מביא מחלוקת ראשונים ואחרונים ומברר בהרחבה את שיטתו של הראי"ה קוק זצ"ל לגבי יסוד היתר המכירה ואם יש קנין לנכרי להפקיע או לא. בעניין זה מציין הרב נבון כי בתוכן הדברים כפי שנאמרו וכתובים בספרו של הראי"ה קוק, „שבת הארץ", כשמע בבירור שפתרון המכירה היה כורח המציאות בימיו ודאגהו ליישוב ולא לפתרון לכל הזמנים. העיקר שתלה את עניין המכירה גם בזמנו בהסכמת בית הדין הגדול של היישוב וקיומו לא פגו גם בימינו אף שנשתנו המצבים; במיוחד לגבי רוב האדמה שהן של ישראל ושל מדינת ישראל, ועל כן יש צורך בכל צורה של פתרון לשקול ברוח דבריו ולשתף בית הדין בהכרעה. במקום אחר בחוברת כותב הרב נבון לגבי השאלה כיצד יש לנהוג בצה"ל: „לאחר בירור מעמיק, באנו לידי מסקנה שבעיית היישוב שעמדה בפני מרן הראי"ה הכהן קוק זצ"ל, לא עברה, ובהתייעצות עם הרבנים הראשיים בהווה וכעבר, קבענו שיש לנהוג לפי דעת השמיטה שעל יד הרבנות הראשית, ובית הדין שנקבע על ידה למטרה זו".

בחלק האחרון של החוברת מובאים דינים ומנהגים להלכה, ומתבררים כאן דברים האסורים ודברים המותרים בעבודת האדמה בשנת השמיטה. נדונים נושאים כמו תוספת שביעית, טיפול בגינות נוי. איך לנהוג בפירות הגדלים בשביעית, איסור ספיחין, ביעור פירות שביעית, ולבסוף — השמטת כספים והפרוזבול ונוסחו. כאמור, יש כאן התייחסות מיוחדת למצב בצה"ל. כך, למשל, מאחר שגם בצה"ל יש מקומות המחייבים עבודה אף בשנת השמיטה, כגון האחזויות, גינות נוי במחנות וכו', יש להנחות את היחידות ובמיוחד האחראים לטיפול, איך עליהם לפעול בכל השטחים ובכל העבודות, כמו גיזום עצים וגדרות חיות, התזקת צירת הצמחים וכל עבודת הגינון וטיפול בעציצים הנמצאים במחנות.

חוברת זו מיועדת בעיקר לסגל הרבנים הצבאיים, אך כל הרוצה למצוא בירור ענייני ובהיר של הסוגיות השונות הכרוכות בשנת השמיטה — יוכל להפיק ממנה תועלת מרובה.

*

● שורשים, מסורת ועיונים ספרותיים

שורשים ומסורת בית־דוות תוניסיה, מאת הרב מאיר מאזוז. מכון הכרמן למחקר שפרות, לוד. 48 עמ'.

במאמר „שירת חכמי ספרד וצפון אפריקה", הפותח את ה־ספר שלפנינו, מציין המחבר לגבי שירת ספרד כי „כל זה אינו מקצוע שלי, רק תחביב בעלמא. כי לא למדתי שירת ספרד אצל מרצים, רק מורשת בית אבא. מאז בכל שעת הפנאי כד חליש לבא מגירנה קראתי שיריהם הנפלאים של חכמי ספרד ונתחדשו לי בהם הערות רבות שהכשמתי בגליוני הספר". דומה כי דווקא העדר הגישה המדעית היבשה היא המעניקה למאמר זה, כמו שאר המאמרים בספר, את הטעם המיוחד. הדברים כתובים בסגנון יהודי שורשי, עם אהבה לעניינים הנדונים בהם, ואצור בהם חומר חשוב על יהודי תוניסיה וג'רבא ויהדות צפון אפריקה בכלל, בצד עיונים ספרותיים בשירת חכמי ספרד וצפון אפריקה.

המחבר, הרב מאיר מאזוז, הוא ראש ישיבת „כסא רחמים" בבני־ברק ויו"ר המכון להוצאת ספרים וכתבי יד ע"ש אביו, הרב מצליח מאזוז הי"ד. שייסד בשנת תשכ"ב את ישיבת „כסא רחמים" בתוניס ונרצח בשנת תשל"א.

במאמרו „שירת חכמי ספרד וצפון אפריקה" מציין הרב מאזוז בצדדים שונים של שירה זו ומאפייניה הן מבחינה סגנונית־צורנית והן מבחינה תכנית. בהמשך הוא מביא הערות לשירים של רבי שלמה אבן גבירול, רבי יהודה הלוי ורבי פרג'י שוואט, בן העיר תוניס שחי במאה הי"ח. לאחר מכן באות שתי הרצאות על מסורות ומנהגים ליהודי תוניסיה וג'רבא, ובהן פורס המחבר יריעה רחבה של החיים הקהילתיים; אורחות חיים ומנה־גים, לימוד תורה, היצירה הרוחנית והספרותית ועוד. בין היתר הוא כותב על שיטת הלימוד בתונס. בשיעורי גמרא, למשל, היו מתנהגים שהתלמיד „מצייר". התלמיד מעיין בסוגיה בעצמו (בלי חברותא) ומחפש כוונת רש"י, התוספות, והמפרשים עד כמה שידו מגעת. אסור לשאול את הרב באמצע ה„ציור" רק פירוש מלים או פיסוק הגמרא, ותו לא. בשיעור עצמו התלמיד מרצה ומסביר את הסוגיה, והרב שואל מה הוקשה לרש"י, מה תירץ, למה הוסיף מלה זו, מה הוקשה לתוספות, מה הקשר בין דבריהם לקושיה הבאה, וכך הלאה. כך היה התלמיד „חי נושא את עצמו" במשך שנים לכל להתהלך במעמקי התלמוד באופן עצמאי ובטוח.

בחלקו האחרון של הספר באים כללי טעמי התנ"ך — שמות הטעמים וצורותם; כללי טעמי אמ"ת (איוב, משלי, תהלים), מאת הרב מצליח מאזוז הי"ד; דף ללימוד הכתב הספרדי בישיבת „כסא רחמים"; צילום כ"י הגאון ר' מצליח מאזוז זצ"ל; צילום מאמר של הגאון ר' כלפון משה הכהן זצ"ל, ראב"ד אי ג'רבא, על שיטת הלימוד והעיון בתוניסיה.

*

● שער הכניסה הראשי לעלייה

שער העליה, יומן העליה ההמונית, 1947—1957, מאת יהודה ויסבורגר. בהוצאת ההסתדרות הציונית העולמית, הופק על־ידי מוסד ביאליק, ירושלים. 132 עמ' + 8 עמ' צילומים.

32 שנה עבד יהודה ויסברגר במחלקת הקליטה של הסוכנות היהודית, ממרס 1947 ועד ל־פטירתו בשנת 1979. כשהתקבל לעבודה אמר לו ראש המחלקה, גיורא יוספטל ז"ל, כמה פעמים: „אני מחפש עובדים עם לב". ואכן, עבודתו היתה עם הרבה לב בתפקידיו השונים בתחום ה־עליה והקליטה בארץ, בצפון אפריקה, באירופה ובמזרח הרחוק, חלקם בשליחויות שהיו עמוסות במעטה של סודיות.

את התקופה שבה שימש כמנהל מחנה „שער העליה" שליד חיפה ראה כשיא בפעולותיו בתחום העליה והקליטה. ואין בכך פלא, שכן בשש שנות קיומו, בין השנים 1949 ו־1955, עברו דרך „שער העליה", שער הכניסה הראשי של העולים בראשית שנות המדינה, 332 אלף עולים, כ־60% אחוז של העליה הכללית. בשנת 1952 בלבד עברו דרך המחנה זה קרוב ל־128 אלף עולים. יהודה ויסבורגר הוא שניצח על עבודה זו, יחד עם צוות עובדים מסור. חוויותיו וזכרונותיו מהשנים 1947 — 1955, שבהן שימש כמנהל מחנה העולים בנוה היים ו„שער העליה", הן עיקרו של ספר זה. את רשמיו ויומניו כתב בימים וקיווה להוציאם בספר, אך פטירתו קטעה את חלומו זה. הספר שלפנינו מבוסס בעיקר על אותם יומנים, שרוכזו על־ידי יוסף אוליצקי, אשר אף ליקט את החומר וראיין את עובדי שער העליה והכין גרסה ראשונה. הספר נערך והובא לדפוס בידי מיכאל ששר.

בספר יש שילוב של קטעים מתוך היומנים עם סיפור הקורות את יהודה ויסברגר באותן שנים. אין זה רק סיפורו של מחנה „שער העליה", אלא סיפוריה של העליה ההמונית בשנותיה הראשונות של מדינת ישראל. יש כאן חומר מעניין על קליטתם הראשונית של מאות אלפי עולים שבאו משבעים ארצות ומעלה, שהשתכנו באוהלים, בבדונים, בפחונים ובמבנים ארעיים בבתי־עולים ובמעברות. בספר ביטוי נוקב לכל הלבטים והקשיים שליוו מבצע רבת־היקף זו שהמדינה הצעירה עמסה על שכמה, בצד תיאור עבודתם המסורה של אלה שעסקו בפועל בקליטת גלי העליה שזרמו אז מכל קצות תבל.

ש. יהושע

לאורו של הרמב"ם

מאת אנידה שנפלד

לא מכבר פירסם המכון לחקר כתבי הרמב"ם בחופה ספרו של פרד רוזנר על „מאמר העפולים" ו„ספר הסמים" מאת הרמב"ם ז"ל. ב־1977 ראה אור ספרו הקודם של מחבר זה, בדבר תכנון המשפחה לפי הרמב"ם.

ד"ר רוזנר הוא רופא קליני בעל שם בינלאומי, שהעשיר את הספרות המדעית הרפואית בעשרות ספרים. שמו מופיע במילון הביוגרפי האנגלו־אמריקני ואף באנציקלופדיה „יודאיקה". בעבר תירגם לאנגלית את פירוש המשניות ואת ביאור שמות התרופות להרמב"ם. כיום הוא מכהן כחוקר וכמרצה בכיר בבית־המדרש הגבוה לרפואה בניו־יורק. סיגל לעצמו את שפת ישמעאל הנאה, שבה נקרא הרמב"ם אבו מימון אבן עבדאללה. ד"ר רוזנר מציין, כי עד היום הזה נוהגים לרפא לפי שיטת הרמב"ם, המתיישבת כמעט בכל עם תקני הרפואה המודרנים, בייחוד באסכולה הצמאונית, שהוא היה מסייליה. המכון עצמו עוסק זה שנים בהוצאת כתבי היהודיים של גדול הפוסקים והפילוסופים היהודיים. דיקן המכון, הרב יהודה אסף, מדגיש בהקדמתו, כי הרמב"ם הבהיר את חשיבותה של שמירת הבריאות, כתנאי בל־יעבור לקיום כל מצוות התורה. את הפסוק „ונשמרתם מאוד לנפשותיכם", מפרש הנשר הגדול כציווי „להתרחק בדברים המאבדים את הגוף".

מת חסר בספר

אמנם קשה למתוח ביקורת על מחבר בעל־שעור קומה כד"ר רוזנר. אולם עובדה היא, כי בספרו התעלם מרוב כתביו הרפואיים של הרמב"ם. הוא הרמב"ם כתב כ־15 ספרי רפואה שנשתמרו. מהם „מבוא לפרקי אבוקראט" (היפוקרטס בערבית), „פרקי משה" — 1500 אפוריזמים המקיפים את כל שטחי הרפואה, „ספר הקצרות" — על האסכמה (ממנה סבל הרמב"ם עצמו) — בספר רעיונות בדבר הרפואה כשליחות, „הנהגת הבריאות", „מאמר ההנהגה", „התשובה על קץ החיים", „ספר הנבצא" (ראה: כרך 36 של „סיני" תשל"ו), ועוד. פרופ' רוזנר גם מסיח את דעתנו מתגליותיו החשובות ביותר של הרמב"ם כרופא: אבחנת הסכרת, ה־פולסטרול, מחלות הלב וגורמיהן, הופעות הלוואי לכל תרופה, סימפטומים פסיכוסומטיים, טיפול ב־מחלות הריאה ע"י אוויר־צח, הכתבת התזונה ה־נכונה, דיאטה, התעמלות, וגילוי תרופת הפלא לכל חולי — השום. כמובן נפקד מקומו של תפילת הרופא האישיותו של המיימוני כ„פילוסוף מרפא". פרופ' רוזנר מזכיר בספרו את אחד הביאורים ל־תורה מאת ר' אברהם אבן־עזרא על נחש־הנחושת, שאמונתנו ראו, בו „סגולה למרפא" עד שלא כיתתו המלך חזקיהו — בקשר למפעלו המדעי של הרמב"ם — שיחרר הרפואה מן האמונות התפלות. אולם אין ד"ר רוזנר מציין את תרומתו של אבן־עזרא לרפואה, שהוא פחות מוכרת מגדולתו כפרשן, אס־טרונום, מדקדק, פילוסוף ומשורר. כיון שהוא סמוך לדורו של הרמב"ם, היה איזכור זה מוסיף נופך משלו — לתוכן הספר.

רבותיו ותלמידיו הראשונים והאחרונים של הרמב"ם

הרי זה פלא, כי אין המחבר ממקם את הרמב"ם בתולדות הרפואה היהודית, מפני שהקדימוהו שני רופאים חשובים — אסף הרופא ושבתי דונולו. אסף הרופא השפיע על הנשר הגדול בדרישותיו המוסריות והמוגרות מכל רופא — „יראת־שמים, טוהר־מידות, ריפוי העניים חינם, הבנת התרופות בדיו־הוול, עידוד החולה ותיקון־נפשו מעבר למחלה שסבל ממנה, כהמצאת הרגילי התעמלות, עיסוי הרפיה, דיאטות לשכידת המשקל, פתרונות אקולוגיים להזזות הנשימה, גלולות, טבליות, תמיסות, מיפוח, וכן בגילוי הגורמים למגפת הטיפוס הה־חולי־רע, ואילו שבתי דונולו, 300 שנה לפני הרמב"ם, הנציח ב„ספר היקר" אלפי תרופות ונתונים מכתבי היפוקרטס, ובכך סייע לרמב"ם בביאור משנתו של אבי הרפואה.

הרמב"ם עצמו האציל מרוחו על גדולי ישראל שהתפרנסו מחכמת הרפואה לאחר הסתלקותו. כאן ראוי להזכיר, כי גם הרמב"ן הצטיין ברפואה, אם כי הוא פחות מפורסם כצד זה. הוא הסכיל לרפא את דלקת גיד־הנשה ע"י הקולה — קשירת טסיכסף סביב מתניו של החולה, והפצלת גלי־הקול ע"י הנעתו הסיבובית של המגש. בדרך זו ניסה לרפא אפילו את מחלת־הסרטן, המאיימות על כולנו אף בזמן הזה (ראה: „תולדות הרופאים היהודיים", תוצאת מכון בן־צבי, תשל"ד). רופא דגול אחר, ששתה ממימי הרמב"ם, היה ר' יעקב צהלון מרומא (1630—1693), מחבר האנציקלופדיה הרפואית „אוצר החיים" — מורה־דרך לרופא בתהום־האתיקה והמק־צועית.

מענינים היו הרופאים כמצאצאי האנוסים־לשעבר. אמטוס לוזיטנוס (1511—1568) — יהודי יליד תבל לוזיטניה שבפורטוגל, נמלט תחילה לרגוזה, שם יצאו לו מוניטין כרפלוכס וכרופא־חצר, לבסוף עבר לסלוניקי, שם כיהן כרופא הקהילה היהודית, ומת עם החולים במגפת הדבר. הוא טיפל בזריזות בנצלים במחלות שונות, ערך שבעה כרכים של כתבים רפואיים — „צנטוריות" — בהם מרוכזות המצאותיו, ומשולבת שבועת־הרופא שלו, העולה על זו של היפוקרטס, המשקפת את רמתו המוסרית הה־גבוהה. הוא הפריד את תורת־הרפואה של בלנוס, ונודע כשצרים אף כהוגה־דעות.

רופא מיוחד אחר מזרע האנוסים היה זכותוס לוזיטנוס (1575—1643), כמצאצאי מהמטיקאי, והאס־טרונום, הגיאוגרף ההיסטוריון ר' אברהם זכות (1452—1515) ודודו של המקובל, המשורר והמשורר הגדול ר' משה זכות (1620—1697). כששמלם ל־אמסטרדם, שם חזר בגלוי ליהדות, נקרא בעברית ר' אברהם זכות, אך בלטינית המשיך לחתום „זכותוס לוזיטנוס". שני כרכי כתביו מכילים חומר פיקנטי על תולדות הרופאים הראשונים, 80 כללים לתורת־המידות של הרפואה ולגישת הרופא אל הפרקטיקה, תגליות והמצאות בתורת הרוקחות לאור התרופות שיובאו בדורו בן העולם החדש, חידושים בשטח הרפואה הפנימית, הצעות לריפוי מוסי־לידה נדי־רים, המצאת סם־מרפא להתרוות למחלת הנפילה. הוא חיזק את דברי הרמב"ם, כי „כל המתייגע ומזונותיו מועטים — מובטחים לו חיים ארוכים", והוסיף את דעתו האישית, כי בשום מחלה אסור לרופא להקל ראש באבחנתו.

רופא גדול אחר, שהלך בעקבות הרמב"ם, היה ר' בנימין מוספיא (1606—1675), הוגה־דעות, פרשן בדיר של התלמוד הירושלמי, בלשן ומשורר. מספריו הרפואיים — „הרפואה במקרא" (המבורג 1640) ו„מי זהב" — על סגולות הזהב ברפואת השיניים (המבורג 1638). מוספיא היה רופאו של מלך דנמרק, וכן הקדיש את ספרו המדעי „מי הים" — על הגאות והשפל. הוא היה רגיש מאוד למותם של החולים אשר לא הצליח לרפאם, וכשנפטרה אשתו, חיבר לזכרה את הפואמה הנהדרת „זכר רב" — על בריאת העולם, להצדקת־הדין...

חבל מאוד, שאין ד"ר רוזנר מבליט במידה מספקת את שלשלת־הזהב של גאוני־הרפואה ב־ישראל, שהכשירו את הקרקע למשנתו הרפואית של הרמב"ם, או חיו בתקופה מאוחרת ממנו, והלכו לנוגה זרחו. סוף־סוף, כשאנו באים לפאר את דמותו הנשגבה של הרמב"ם, איננו מדברים על גאוניותו בלבד, אלא גם על צדקותו. לא פחות חשוב להדגיש את תרומתם של ממשיכי־דרכו, הלכולים להיות נר לרגלי כל העוסקים ברפואה בימינו.

ה„קונטראס" ברומן מתח

מאת בת שלום

כל מי שמבין משהו בעמקי דפוס וכריכיה לא יחשוד באל־מור לאונרד שאת עלילת ספ־רו „בנדיטים" הצליח לכתוב, ל־הביא לבית הדפוס, להגיה ול־הדפיס במשך השבועיים או ש־לושת השבועות האחרונים בהם מככבת פרשת מכירת הנשק ל־איראן והעברת כספי המכירה ל־ידי מורדי ה„קונטראס" בניקר־גואה — בראש כותרות החדשות בכל העולם.

מה שקרה לאלמור לאונרד הוא אחד ממעשה הקסם המופלאים ב־יותר של הספרות: סופר מעלה ב־דמיונו עלילה אפשרית במציאות, והמינונית ככל שתיראה ליד שולחן הכתיבה — כעבור זמן קצר או ארוך המציאות עצמה מד־ביקה את הבדיון ומגשימה אותו. אם ז'ול ורן צריך היה לחכות עשרות שנים עד שבדיונו הספרותי בדבר הצוללת האטומית או הקפת העולם בשמונים יום יהפוך למצי־אות — ליאונרד חיכה שנה קצרה אחת בלבד כדי להיווכח באמיתות השערותיו. כאשר כתב את עלילת ה„בנדיטים" לפני כשנה בערך, מי היה לוקח ברצינות את סיפורו ל־פיו מופיע יום אחד בניו־אורליאנס הקולונל דגוברטו גודוי, חבר ל־שעבר בדיקטטורה הצבאית של סו־מוזה בניקרגואה והיום מנהיגם של ה„קונטראס" ויריבם הגבר של ה־סנדיניסטים, ובידו מכתב התחייבות חתום בידי רונאלד רייגן לספק לו חמישה מיליון דולר כדי לרכוש בהם נשק לחייליו?!

לקולונל דגוברטו גודוי יש עוד „משימה צדדית" בביקורו בניו־אורליאנס. הוא מתכוון לר־צוח את אמליטה סוסה, פילגשו ל־שעבר, שברחה מניקרגואה ועתה היא מסתתרת בבית החולים למצורעים המנוהל ע"י נזירות מסדר פרנציסקנים.

את המתח והרפתקה לעלילה מ־קנה האסיר לשעבר ג'ק דלאני, ש־במסגרת שיקומו התקבל לעבודה אצל גיסו הקבלן ועושה ארונות מתים.

יום אחד מזמינים את דלאני, ש־דר הכשיטים במקצועו הקודם, ל־העביר גוויה מבית החולים אל בית הקברות. את הגוויה מלווה נזירה קתולית שאמורה לפקח על הקבו־רה. בדרך מגלה דלאני שהגוויה לא כל כך מתה והנזירה איננה נזירה. בארון המתים שלו מסתת־רת אמליטה סוסה. לאחר שנודע לה כי הקולונל גילה את מקום מחבואה ושלח את בריוניו לחסוף אותה, הנזירה היא לוסי ניקולס, מיסיונרית אמריקנית שסייעה ל־אמליטה להימלט מארצה ועתה היא מתכננת יחד עמה לשדוד מן ה־קולונל את חמשת מיליוני הדול־רים שלו והקים בניקרגואה מר־פאה מודרנית.

אמליטה ולוסי משכנעות את דל־אני, האקס־פושע, להיותם לבי־צוע השוד המתוכנן. בהתלהבות ר־בה שוכח השודד את כוונתו ל־חזור למוטב, מחדש את קשריו עם חברים, לשעבר מעולם הפשע ומ־כאן מתפתחת בקצב מסחרר עלי־לת מירדף ושוד, כשהעלילה מה־„קונטראס" ואנשיו בכאן ותבורת

המושפעים האמריקנים מכאן — נל־חמים אלה באלה, בתוך מוצאים גם את אנשי משטרת ניו־אורלי־אנס. טיפוס נוסף שכנראה שייך לסי.אי.איי. ו...האמינו או לא, הבר בצבא הרפובליקה האירית, העולה על הצגלה כנראה בתקופה שהכסף או הנשק יפלו להיקו ויגיעו דרכו אל המחתרת האירית.

„בנדיטים", מרגע הופעתו על מ־דפי חנויות הספרים בארה"ב — הוא שלאגר היסטורי, בסט־סלר ע־נק ואם יתורגם לעברית נזכה וד־אי גם אנחנו את מחברו במהלגים שבנים.

*

הריגול הבינלאומי — „ג'ונגל של מראות"

מהו המקצוע השני העתיק ב־יותר בעולם? על פי פיליפ נייט־לי — שכך כינה את ספרו הא־חרון — מקצוע זה הוא... הי־ריגול.

תולדות הריגול. הריגול הנגדי, הסוכן הכפול והסוכן המשולש, ת־יאור מדוייק עד כמה שניתן של שיטות הפעולה ומספרי הפועלים בתחום עלום ובסתר זה — הם הם הנושא של הספר המסקרן: „המ־קצוע השני העתיק ביותר בעולם". פיליפ נייטלי מתמקד במאה ה־עשרים וסוקר שכרגע מתפרנסים מן הריגול בעולמנו כמליון זרפק בני אדם. כמה משקיעות המעצמות ברי־גול? על פי המידע שאסף, הן ברית־המועצות והן ארצות־הברית מקצי־בות לא פחות משבעה ועשר מיל־יארד דולרים למטרה חשובה זו. בריטניה, צנועה יותר — כתשע־מאות מיליון דולר בלבד.

האבות המייסדים של הריגול ה־מודרני לא הילכו בגדולות שכ־אלה. השירות החשאי הבריטי ב־ראשית המאה היה מורכב מחבור־ה אליטיסטית של בני אצולה שעסקו בריגול כתחביב התואם היטב את מעמדם ואת הנייידות שאיפ־שר להם רכושם הפרטי.

הסופר ג'ון לה קארה, שכן בי־יון בריטי לשעבר, מצוטט בספר כמי שמתייחס בלגלוג מריר אל אותה חבורת מרגלים אצילים ו־דילטנטים: „האימפריה הבריטית התמוטטה ונהרסה סביבם באותן עשרות שנים ראשונות של המאה העשרים אבל הם התנהגו כאילו עוצמתה של בריטניה תחיה לעד ולא נתנו אמון באיש בתוך חב־ורתם הסגורה".

המרגל־הג'נטלמן אפיין גם את ראשית עבודת הבון האמריקנית. בשנת 1917 כינו את חברי הקלי־קה הסודית האמריקנית בשם: „ה־חדר" (כשם שאצלנו כבנים אותם „המוסד"). חברי „החדר" התחפשו בצלם בדרך כלל למשלחות מחקר או ל־סוכני נסיעות. לעתים קרובות היו אנתרופולוגים וארכיאולוגים לכאו־רה, שחיטטו, הפרו וראיינו במזרח התיכון או הרחוק — למעשה, מר־גלים אמריקניים. חברי „החדר" ני־מנו עם העילית הוואספית של א־רה"ב ושמות כמו אסטור או רוז־ולט או דאבלדיי (היום הוצאת ספרים מכובדת) הופיעו ביניהם ל־עתים קרובות.

אפילו כשהוקם הסי.אי.איי. כ־אחד מתוצרי מלחמת העולם הש־נייה — שמר זה עדיין על אווירה של מועדון סגור.

כשהוזמן אלן דאלס להעיד בפני ועדת הקונגרס בשנת 1947, טען ש־שני תריסרי אנשים עובדים בש־ביל הסוכנות שלו (הסי.אי.איי.) בתוך ארצות הברית ושדי להע־סיק כמה עשרות אנשים ברחבי העולם כדי לספק לארה"ב את כל המידע שהיא זקוקה לו.

היום, לפי השערותיו המלומדות של פיליפ נייטלי — מעסיק הסי.אי.איי. בשכר מלא שנה עשר א־לף סוכנים ויש לו עוד מאות אל־פים בכל ארצות העולם האוספים אינפורמציה על בסיס של פרי־לאנסים או עובדים חלקיים. במצב שכזה, טוען נייטלי, האפשרות ל־אבד שליטה או להעסיק סוכנים כפולים — ברורה ומפתה. מי יכול, במזרח או במערב, לעקוב או „ל־החזיק קצר" מאות אלפי או מיל־יוני מועסקים?

את הריגול הבינלאומי בימינו מ־כנה המחבר בשם „ג'ונגל של מר־אות". כל מראה משקפת את חב־רתה עד אין סוף והתועלת שמ־פיקים מכל הפעלתנות האינטנסי־בית הזו — מפוקפקת ביותר.

דוגמה אופיינית ביותר לסיבו־כים הללו היתה הקריירה של קים פילבי. פילבי, כזכור, היה איש הבון הבריטי שהקים את המחלקה האנטי־סובייטית בסוכנות הריגול של ארצו והיה מתאם הפעולות בי־נה לבין הסי.אי.איי. לא היה פרט או סוכן מערבי בבה"מ שפילבי לא ידע עליהם או לא דיווח על־יהם לרוסים שהפעילוהו. הצלחתו היתה כה גדולה עד שהבריטים ר־או בו כמועמד בטוח לתפקיד „סי", ראש ה„אם.איי. 5" (משהו כמו ראש אמ"ן או ראש „המוסד" אצלנו). מה יכול להצביע על הצלחה כתח־צת יותר מאשר מרגל סובייטי כראש הבון הבריטי? רק משגה עיקרי של הק.ג.ב חשף את פילבי והציל את הבריטים.

בספרו של פיליפ נייטלי זוכה פילבי לציון הגבוה ביותר בסולם ההצטיינות של המרגלים אבל אין ספק שסוכנים כפולים ומרגלים רבי פעלים פועלים בשטח גם היום, ולא עוברת שנה בלי שאחד מהם נחשף (בעיקר במערב) והנה הוא שר בממשלה (כמו בשוודיה), מקו־רב לבית המלוכה (כמו בבריטניה) או עוזר קרוב לראש הממשלה (כ־מו בגרמניה, שם הוגלה אחד מ־עוזריו של וילי ברנדט כמרגל קו־מוניסטי).

האם צודק פיליפ נייטלי בהערכותיו שהריגול הבינלאומי כיום מורכב מדי מכדי להביא תועלת ממשית?

דבר אחד בטוח — הריגול נמנה עם התעשיות המסובכות ביותר בעולם.

כתיב מקראי מלא או חסר משמעויותיו

מאת מאיר שילוח

בהתחלת פרשת תולדות מתייחס רש"י לקטע „ואלה תולדות יצחק" ומפרש: „יעקב ועשו האמורים ב־פרשה". לכאורה רוצה הוא לתרץ למה לא נזכרים בהמשך הקטע הנ"ל שמות בניו־תולדותיו. אבל מפרשים רבים בדעה שרש"י רצה לתרץ למה כתובה המלה „תולדות" מלא בהתחלה (עם ו"ו) ובסופה חסר. ומפרש: „יעקב ועשו", כלומר הראשון היה צדיק ושלם עם בוראו, לכן הכתיב מלא, והשני עשו שהיה רשע וחסר שלמות, לכן הכתיב חסר. ויש למצוא חיזוק לפירוש זה בדברי רש"י שם (פ־סוק כ"ד) על הקטע „והנה תומם בבטנה" (של רבקה) שהוא שואל: ולמה בתמר כתוב תאומים מלא? ובתרץ לפי ששם היו שניהם צ־דיקים (עיין ל"ח כ"ז) ואילו כאן היה אחד רשע (עשו); הרי יוצא כשמדובר בהעדר שלמות, הכתיב הוא חסר. הנחה זו תסביר לנו למה בבריאת העולם כתוב „אלה תול־דות השמים והארץ" — מלא (ב־ראשית ב' ד'). כי אכן יצירה כה שלמה ברא הבורא, ואילו אצל ישמעאל כתוב „ואלה תולדת יש־מעאל", חסר (כ"ה, י"ב), כי מ־דובר ברשעים, הוא גם לעצבת ואת כתוב אצל נח בהת־חלת הפרשה „אלה תולדת נח" כ־לא וחסר כי שם היה צדיק ותם רשע.

גם בהלכה ניתן למצוא חיזוק לשיטה זאת ומשמעותה. הגמרא במסכת בבא קמא נ"א מתייחסת ל־פסוק „כי יפתח איש בור או כי יכרה איש בר" (שמות כ"א ל"ג) ושואלת אם על פתיחה — הסרת המכסה מבור שאחר חפר — הוא חייב בנזקי בהמות שנפלו שם, ב־ודאי שהוא חייב על כריה — חפירת בור שלם — ולמה כותבת התורה גם „כי יכרה", שהוא מיו־תר? ומתרצת שהקטע האחרון עו־סק בהשלמה, כלומר אדם חפר בור רק בעומק של תשעה טפחים, ובא אחר והעמיק עוד טפח, ולכן עכשיו עומק הבור מוות לבהמה הנופלת, גם האחרון חייב. מעיר הגר"א שלכן כתובה בהתחלה ה־מלה בור כלא, מכיון שהוא פתח בור בעומק מלא (עשרה טפחים), ואילו בקטע השני כתוב בר חסר, מכיון שמדובר בבור שאחר הפר היה חסר טפח והאחרון השלימו. המסקנה היא שכתיב מלא מעיד על שלמות וכתיב חסר מורה על העדר שלמות.

נוסף לכך יש מובן לכתיב מלא ו"ו — של שוני וחוסר זהות. ו־אילו לכתיב חסר — של שחרון ודימוי וזהות. והרי שתי דוגמאות.

א. בבראשית מ"ה כ"ב כתוב שיוסף נתן לאחיו „חליפות", מ־לא, ולבנימין נתן חמש חליפת, חסר. ההסבר הוא שחליפות של האחים היו שונות במידותיהן, ב־התאם לשוני במידות הגוף של־הם. כתוב, לכן, חליפות מלא, ו הכוונה — לת היא של לשון ר־בים. אבל של בנימין היה לכולן מידה זהה, כי הרי נועדו לאיש אחד. לכן כתוב חליפת חסר. ר השווה הנאמר בשמות ל"א י"ח „לחת העדות", ובעיר המדרש — ורש"י במקום — „לחת חסר כ־תיב, כלומר שהיו שתיהן שוות".

ב. דבר דומה אנו מוצאים ב־ספר שופטים י"ד י"ב. מסופר ש־שמשון שואל את מרעיו חידה ו־מבטיח להם שאם יפתרו אותה... „ונתתי לכם — — — שלושים ח־ליפת בגדים". בגדיו מהשלתמה של לו היו שוים בידיהם, לכן כתוב חליפת חסר. וממשיך „ואם לא תו־כלו להגיד (הפתרון) ונתתם אתם לי שלושים חליפות (מלא) בגדים". כי לבגדיו האישיים של כל אחד מהם היו מידות שונות. לבסוף אח־רי ש„חרשו בעגלתי" ואמרו לו חידתו, כתוב בפסוק י"ט שהלך והרג שלושים איש (פלשתים) „ו־יתן החליפות (מלא) למגידי החי־דה", כבאן שנלקחו מאנשים שו־נים.

*

נגעתי בקצה עטי בנושא פרשני שאינו מצטמצם רק באות ו"ו אלא משתלב בנושא הרבה יותר של „חסר ויתר". עיסוק עיוני בו מ־סוגל להעשיר את ידיעותינו ב־מקרא ולגלות רבדים לא ידועים.

„זאת לא חכמה"

מאת רפאל לוי

„בקונטרס זה, היוצא ב־מלאות חמישים שנה לשי־דור העברי מירושלים, נתתי את לבי לציין קווים מספר בהתפתחות הדיבור העברי החי ביובל השנים הזה" — כך כותב ד"ר ראובן סיוון בחוברת „לשוננו לעם" (מ־חזור לז, קונטרס ד—ה) ש־הוקדשה כולה ליובל. החו־ברת יצאה לאור לאחרונה בעריכתם של פרופ' עלי אי־תן ומאיר מדן.

ד"ר סיוון ממשיך: „כלי התק־שורת האלקטרוניים ההמוניים — הראדיו והטלוויזיה — מסייעים ב־יובל האחרון להכוונת התפתחות הדיבור העברי בתחומי המבטא, ד־יוקי ההגייה והיטות ההבעה בקול, ובבחירת כה גם בתחומי הרחבת הלקסיקון ופיתוח דרכי הסגנון העברי". בחוברת, הספונה נוסטלגיה מי־מיו הראשונים של קול־ירושלים ששידר לראשונה בשפה העברית, מפרט הכותב ביטויים מעניינים, שהשתמשו בהם בראשית דרכו של השידור העברי בדיבור, ביטויי, ההולך תכתו ולהם נשארו. ביטוי, ההולך ונעלם, שנשמע (בניסן תרצ"ו), לפני חמישים שנה, הוא: „מעל גלי האתר". (זאת לפי השקפה קדמת של הפיסיקאים, שסברו כי אתר היא החומר המשוער הממלא את כל חלל העולם ובו מתפשטת תנועת הגלים האלקטרומגנטיים, כ־גון האויר וגלי הרדיו. החוקרים בדורנו שוללים קיומו של אתר זה).

והרי עוד מסיפוריו הבדיחנים של ד"ר ר' סיוון: את הכם „שידור" המפוצל „ש־דר" לציין הדרה זה של הצברת קולות ברדיו — כספר סיוון — הצ"ע פרופ' נ"ה טור־סיני ז"ל, שהיה נשיא ועד הלשון, כ־פי שסיפר פרופ' עלי איתן. הפועל „שדר" במובן „שגר" מצוי בארמ־ית המקראית (בדניאל) ובספרות ימי הביניים שלנו בהוראת „ש־לח".

עוד מספר המחבר על „סוד מ־גיני השפה", שפעל בתרפ"ג עד תרצ"ו ועסק בתעמולה למען דיו־בור עברי בכל מקום ובכל שעה. על הכבאיה זו סיפרה בתו של אליעזר בן־יהודה, שבביתם דאגו לכך שתהיה הכיר משרתת תימניה או ערביה, כדי שהבנים והבנות יקבלו רק מבטא ספרדי. אחותי של הכותב, גבי פיוסה פלשנר, סיפרה שכהיותה מורה ב־כיתה ג' או ד' של בית־ספר יסודי היתה נוהגת לבחון את תלמידיה בהכתבה אגב ביטוי נאות של החי ושל העי. ואז העידו ילד או ל־זה: „מורתי, זאת לא חכמה, אם תבטאי כך נדע כיצד איך לכ־תוב...".

סיוון כותב על הדילוגים בדבר דרך ההטעמה של שמות פרטיים צונה, זהבה, הלבה וכו', שיש לבטאם מלעיל לעומת שמות גי־לה, עליזה וכו' — שיש לבטאם מלרע.

בוויכוח שנערך בדרך בין ראש עיריית חולון לבין צוות עיתונאים שאל אחד: „אדוני, ראש העיר, מה מצב השיכון בחולון (שורק, חולם)?", הציב ראש העיר: „שם עירי הוא חולון (חולם, חולם) ולא חולון (שורוק חולם)".

התכרל רכ־זים על ניטאים כגון זקניהם — שכניהם, בעיבוד לזכר־הב נקבת, שיש לבטא שכניהם (ש־וא, צירה, צירה, סגול).

ההדושי חשוף כלי „הבלצה". ל־אדם ה„מליץ" קראו המשכילים „מליץ" או „מליץ יהודי" וביקשו להתבטא בשם הפעולה הכעיצו ל־„הלצה" (כמו „הקמה" כ„הקים"), והיאל והעניין היא רצוני נקבעה מלה חדשה „הבלצה" כאילו הכ־שורשית. ועל כך אמר פרופ' חיים רבין: „ובאמת יש הרבה „הבל־צות" שאינן אלא חלצות...".

ועוד: איך לבטא נוצעות (יש לנקד: הנ' בחיריק), אופנים (יש לנקד: ה' בחולם, פתח, פתח דגש, חיריק), להיטים (ל' בקמץ), להיטים (ל' בשוא). „תקריות" במובן „אינצידנטים" — חידוש לשון של איתמר בן־אב"י. „נוהל" (במקום פרוצדורה), חידושו של משה שרת ז"ל.

עוד ניזונו: נראה (א' בקמץ) במקום נראה בסגול (בלשון הזהה). קן (צירה) וקן (בפתח בסמיכות) משירו של ח"נ ביאליק „הכניסיני תחת כנפך". בימים ההם שר זכור דוגע: קן (בצירה) תפילתי. והנה בימים אלה תוקן הדבר על־ידי הוצרת ריטה ל„קן" בפתח.

ד"ר סיוון מפרט שימושי לשון שהיו ביובל הראשון להחיית ה־דיבור העברי, השונים מאלה של ימינו. אז השתמשו במלים „אח־ראי בעדי" — היום „אחראי ל־". או: או: „בשנה העברה" וכיום „בשנה שעברה", „בהסתר שמש" — „בצילים שמש", „הצתיק" — „תרגם", „מעת לעת" — „יממה", „בשרות" — „בחורה", „שר ה־הציך" — שר החוץ, „תמידי" — „קבוע" וכו'.

עוד כותב על „תפוס לשון אח־רון" — עיקרון, שהפרופ' יוסף קלוזנר הטיף לו לפני הסטודנטים שלו (לא „אניות" כלשון המקר־א, אלא „ספינה" כלשון חכמים וכו').

נושאים אחרים בחוברת: תיקו־נו של ביאליק לעוצת הידושיו (ל־בכל את השימוש במלים: היות, ליכרות, החזות, היאיל, במקום „היות" מ־צית בכיוון, היאיל, מתוך וכו'. במקום „לעוף" — „לטוס", „אווי־רון" — „מטוס" וכו').

הסיכום בגלת היחס „אצלי". ה־מחבר בא בטרוניא עם מתקני ה־לשון, הקובעים שאין לומר: „נכ־נס אצלי", „הלך אצלו". והרי ב־ראש השנה ב, ט, מצאנו: „גוזרני עליך שתבוא אצלי במקלך ובמ־עותך ביום הכיפורים שחל להיות „בחשבונך". „לא לחינם הלך זר־זיר אצל עורב מפני שהוא מינו" — בבא קמא צב ע"ב. על־כן הב־טויים „נכנס אצלו", „הלך אצלו" כשרים להנהירין.

גידול ריאלי של 80% בהקצבות לכתבי־עת ספרותיים ב־1986

כך ראה המנהלת לשר החי־נוך והתרבות, יצחק נבון אישר סבהל השנה התקציבית הנוכחית הוספה ריאלית של כ־80% בהק־צבות המשרד לכתבי־עת ספרו־תיים המופיעים בארץ.

ההקצבות המשרד בשנת 1985 הס־תכמו בכ־74 אלף שקל ובשנת 1986 הסתכמו ההקצבות בכ־218 אלף שקל. זו, כאמור, תוספת ריאלית של כ־80 אחוז. המשרד תומך ב־14 כת־בי־עת.

פרטים אלה נמסרו בפגישה שקיים שר החינוך והתרבות בלשכתו ב־ירושלים עם עורכי כתבי־העת. השר אמר בפגישה כי החליט על הגדלת ההקצבות, על־ידי שינוי סדרי־העדי־פויות הפנימיים בתקציב המשרד, מ־כיון שהוא רואה בכתבי־העת ה־ספרותיים, אחד הביטויים התרבותיים החשובים ביותר בארץ.

מנהל אגף התרבות במשרד החי־נוך, אבנר שלו, אמר, כי לפי הנ־חיית השר יש החלטה במשרד לפ־על להגדלה הדרגתית של הקצבות הקבועות בכתבי־העת ולהצמידן על כ־50% אחוז מהעלות המבוקשת (כיום עומדת ההקצבה על כ־25%).

עורכי כתבי־העת ציינו בחיוב את השינוי במדיניות של החינוך וביש־רו לכלי כתבי־העת הספרותיים. שר החינוך הודיע כי מדיניות זו תימשך ואף תוגבר במסגרת האפשרויות ה־תקציביות.

לפרשת השבוע — ויחי

כי באפם הרגו איש

מאת הרב חיים פרדס

בסודם אל תבא נפשי בקהלם אל תחד כבודי כי באפם הרגו איש וברצונם עקרו שור (מט ו). ולהלן בפסוק ז נאמר: ארור אפם כי עז ועברתם כי קשתה. ומפרש רש"י: כי באפם הרגו איש, אלו חמור ואנשי שכם, ואינם חשובים כולם אלא כאיש אחד. באפם הרגו כל איש שכעסו עליו (שמעון ולוי), וכן (נאמר ביחזקאל יט ג), וילמד לטרוף טרף, אדם אכל. נמצא, שיעקב נזף בשמעון ולוי וגינה את מידת הכעס ואת מהירות החימה שבהם, אשר בגללה הרגו את אנשי שכם וביקשו לעקור את יוסף. מידה זו של כעס וחימה, מה טיבה ואופיה ומה דיברו חכמים.

במשלי יד כט נאמר: ארך אפים רב תבונה, וקצר רוח מרים אולת. המהר"ל מסביר את הפסוק הזה בנתיב הכעס שבספרו „נתיבות עולם", בזה עומקו ותוכנו. כל מהותה של מידת הכעס שבאדם, היא ההתפעלות, ההתרגשות והתסיסה הנפשית של המי־דות שבו. כל התפעלות שהיא, יסודה ושורשה העיק־ריים נובעים מן התכונות הגשמיות והמגושמות שב־אדם. שכן השכל הרוחני המופשט, כולו מתינות, שי־קול דעת, איזון, ארך אפיים וכבישת היצר וכוחות הנפש. וכמו שנאמר עוד שם טז לב: טוב ארך אפים מגבור, ומושל ברוחו מלוכד עיר. משום שגבורתו של הגבור וכן הקשיים הכרוכים בכבירת עיר, הם קשיים גופניים־ממשיים־פיסיים. ואילו ההשתלטות על כוונות הנפש ורגשת סערותיהם, היא ממשלה על זרות ועל המידות המתפרצות שבנפש האדם. ומאבק פנימי רוחני זה קשה וחמור הוא בהרבה באיכותו מן המל־חמה הגשמית של הגבור המבקש ללכוד את העיר ולכבשה. וזו כוונת שלמה המלך באומרו שם: ארך אפים (שהוא הסבלן־הנוח־המתון) רב תבונה (משום ששכלו שולט ומושל ברגשותיו ובמידותיו), וקצר רוח (שהוא הכועס והקפדן) מרים אולת.

וכך מסביר המהר"ל שם, את מה שאמרו במסכת עירובין יג ב: מפני מה זכו בית הלל לקבוע הלכה כמותן, מפני שנוחין ועלובין היו, ושונין (ומלמדים לתלמידיהם את) דבריהם ודברי בית שמאי. ולא עוד. אלא שמקדימים דברי בית שמאי לדבריהם. והנה, ברור הדבר ופשוט, שתלמידי בית שמאי היו ענקים בתורה, בקדושה וביראה, לא פחות מתלמידי בית הלל. אלא שחריפותם בתורה וקפדנותם היתירה, שהן מע־לות גדולות במשאה ומתנה של תורה, יש בהן משום חסרון מסויים בהלכה. שהרי אמרו במסכת יומא כב ב: כל תלמיד חכם שאינו נוקם ונוטר כנחש, אינו תלמיד חכם. ובמסכת שבת סג א אמרו: אם תלמיד חכם נוקם ונוטר כנחש הוא, חוגרהו על מתניך. ומפרש רש"י שם: חוגרהו, הדבק בו, שסופך ליהנות מתלמודו. וכל זה, בכל הנוגע לפלפולה, לבירורה ולמשאה ומתנה של תורה, שאז יש בה בחריפות על כל הנלווה לה משום יתרון ומעלה. אך כאשר באים לפסוק את ההלכה ולהכריע בין הצדדים והסברות, הספקות וה־שיקולים הרבים והשונים שבנושא הנדון העומד על הפרק, שוב אין מקום אלא לשלוות הנפש, למתינות, לאיזון הנפשי והשכלי ולכוח החשיבה הזך והשקט בלבד. ובזה היה כוחם של בית הלל העלובים, הע־נווים והנוחים, גדול משל בית שמאי, ולכן נקבעה הלכה כמותם. וכך מסביר המהר"ל גם את מה שאמרו במסכת פסחים קיג ב: שלשה הקב"ה אוהבן, מי ש־אינו כועס, ומי שאינו עומד על מידותיו, ומי שאינו משתכר. וזאת, משום שכל השלושה הנזכרים רחוקים ונעלים הם מן הנטיות הגשמיות שבאדם, ולכן קרו־בים הם ומתקרבים לקב"ה שכל מידותיו מופשטות, נבדלות ונשגבות הן מכל מוגבלות וצמצום שבחומר ובחומריות. ומשום כך הקב"ה אוהב את השלושה הקרובים אליו, וביניהם את מי שהוא כובש את כעסו ונעשה ארך אפים ורב תבונה. וכך יש לפרש גם את מה שאמרו במסכת סנהדרין צב א: כל פרנס המנהיג את הציבור בנחת, זוכה ומנהיגם לעולם הבא. משום שכל מהותו ומשמעותו של העולם הבא, הוא שאין בו לא קנאה, לא שנאה, לא תחרות, לא כעס ולא קפדנות, אלא כולו שלום ושלוה, השקט ובטח, מנוחה וקדושה. ומי שמנהיג את הציבור בעולם הזה הגשמי, שכולו מידות גשמיות גסות ומכוערות, באותה מידה של ארך אפים, נחת ורחמים הנוהגת בעולם הבא, משמע מזה כי בעומק לבו ונשמתו קשור הוא ומחובר למבוע הרוחני של העולם הבא. ולכן זוכה הוא ל־הנהיג את אותו הציבור לעתיד לבוא בנחת רוח ובשפה ברורה ונעימה.

עוד אמרו במסכת פסחים סו ב: כל אדם שכועס, אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו, ואם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו. כל אדם שכועס, אפילו פוס־קין לו גדולה מן השמים, מורידין אותו (מגדולתו). והנה, שלושת העניינים הללו — חכמה, נבואה וגדולה — מכוונים הם כנגד שלושת חלקי הנשמה שבאדם. הגדולה שהיא המלכות והשררה מכוונת כנגד הנפש, שאף היא מושלת, מכוונת ומדריכה את כל כוחות גופו וחושיו של האדם. החכמה ממלאת את מוחו, שכלו ומחשבתו, ואילו הנבואה שורה ומתקשרת עם חלקה העליון של הנשמה, המחובר עם העולם הרזי הנעלם, הגנוז והמופלא. וכל הדברים הללו — החכמה הנבואה והגדולה — יסודם ושורשם הוא בעולם ה־עליון הרוחני. ולכן מסולקות הן ממי שהוא כועס, שאינו מושל ברוחו וכובש את יצרו, ושכל הווייתו גשמיות, קוצר רוח ואיוולת. ולכן אמרו במסכת ברכות כט ב, כי אליהו הנביא התגלה לרב יהודה אחי רב סלא חסידא, ואמר לו, שלא יכעס ולא יחטא. משום שהכעס מביא כאמור לידי איבוד העשתונות, השכל ושיקול הדעת, ולידי נפילה ברשת החומר והגוף, ומ־מילא נמצא שהוא הולך ושוקע בחטא ועוון. ולכן היה זה דווקא אליהו הנביא, שהורה לרב יהודה ולימדו והעמידו על גנות הכעס והחומריות הטמונה בו. שהרי אליהו היה בכל תמצית הווייתו מופשט ונעלה מכל זיק של שייכות לעולם הזה, שהרי לא שלט בו מלאך המוות והוא עלה ונתעלה בסערה השמימה. ולכן בא אליהו דווקא ואסר את מידת הכעס, הסותרת באופיה את כל דמות דיוקנו ושיעור קומתו.

משום כך אמרו במסכת נדרים כב א, שכל הכועס כל מיני פורענויות של גיהנום שולטין בו, ושאפילו שכינה אינה חשובה בעיניו. וכן אמרו שם, שהוא משכח תלמודו ומוסיף טפשות, ובידוע שעוונותיו מרובין מזכויותיו. וכל זאת, כאמור, משום שמידת הכעס מרחיקה מן השכינה, מן התלמוד ומן הזכויות, ומקרבת את האדם לגיהינום, לטפשות ולעוונות, שכל משמעותם גסות חומרית מכוערת ומגושמת. וכך מצינו שאמרו במסכת שבת קה ב: הקורע (בגדים) בחמתו (ומתוך כעסו), והמשבר כליו בחמתו, יהא בעיניך כעובד עבודה זרה. ובמסכת עירובין סה ב אמרו: בשלושה דברים אדם ניכר, בכוסו ובכיסו וב־כעסו. ובמסכת פסחים קיג ב אמרו, כי הרתחנים ובעלי הכעס חייהם אינם חיים. ובמדרש תנחומא לחיי שרה אות ב אמרו: מפני ארבעה דברים הזקנה קופ־צת על אדם מפני כעס בנים. ועל כך גינה יעקב את שמעון ולוי בשל מידת הכעס שבהם, ואמר להם: ארור אפם כי עז, ועברתם כי קשתה.

صورة عن الاصل

صورة عن الاصل

מורי ורבותי, אחי ורעי

מאת משה קרונה

הציונות בארה"ב לאחר מלחמת העולם (ב)

מול אדישות ועוינות

ביהדות אמריקה מצויה היתה תנועה ציונית אולם יהדות אמריקה כשלעצמה לא היתה ציונית כלל וכלל. היו שם כל המפלגות הציוניות, שלל גוניהן, והן עסקו פעילות. היו אסיפות ו„דינרים" לרוב. העתונות היהודית באידיש היתה מלאה מהן ומי שהיה אמון על קריאה בעתוני אידיש בלבד יכול היה בקלות להיתפס לאיזו אשליה אופטית שהנה הנה יבנה התעוררות רבתי בעם. המנהיגים הציונים היו מרבים לפרסם גילויי דעת ותמציות קולניות על נאומיהם והודעותיהם.

וכאן במקום להעיר כי אינני מדבר בקלות דעת וזלזול על הדברים האלה. תמיד סבור הייתי כי חייבים אנו להיות אסירי תודה היסטורית לכל אותם המנהיגים הציוניים אשר מאז ייסודה של ההסתדרות הציונית העולמית בתקופת הרצל ועד הימים האלה שעליהם אנו כותבים כאן — היו נושאים את דגל הרעיון הלאומי הציוני ברמה. הן באמריקה זו העשירה, הבטוחה, השופעת כל טוב — כלל וכלל לא היה קל להיות ציוני ולהתמודד נגד הזרם. היו לנו הרבה טענות לציוני אמריקה והן טענות מוצדקות, וציונותם של לואיס בראנדייס, ויליאם מאק, פליקס פרנקפורטר ודומיהם לא תמיד מצאה חן בעינינו. אפילו חיים וייצמן בכבודו ובעצמו היה נאבק עמהם שנים על גבי שנים כי לא יכול היה להסכים לשיטות הבנתם את הרעיון הציוני ולאמץ את שיטות העשייה הציונית שברכשו. אולם ציונים היו ומכל המינים והסוגים. כבר יצאו לתהילה ולשם ולתפארת פעולתן של ארגוני הנשים הציוניות כגון „הדסה", „נשי מזרחי" ו„נשים חלוציות" (קבוצות לתנועת העבודה הציונית). אולם בסך הכל כל אלה יחדיו היו רחוקים מאוד מאוד מלהיות רוב מניין.

קטרוג פומבי

ההמונים היו אדישים ועומדים מן הצד ולעומתם נמצאו הרבה הרבה קבוצות יהודיות בעלות מוניטין ומעמד כיוחס־מיוחד בחברה האמריקאית הכללית והן נטלו לעצמן הנפש לקטרג בפומבי על הפעילות ועל הדרישות הציוניות, כל אימת שסבורות היו כי צריך כיום מה לתת פרסום לכך בדעת הקהל, בכלי התקשורת (ראדיו והחילית ניצני הפעילות הטלוויזיונית). וביחוד בעתונות האנגלית בעלת התפוצה האדירה. וכך היו הדברים בימים ההם.

בימים ההם היתה כהלכת בדיחה על אסיפת המונים המתקיימת באחד האולמות באיזור ה„איסט סייד" היהודי ומתוך האולם הצפוף והדחוס נמלט בקושי יהודי אחד כשהוא כולו מיוזע מרוב דוחק והנה מקיפים אותו כמה יהודים ברחוב ושואלים: „ר' יהודי, על איזה נושא מדבר הנואם באסיפה הצפופה מרוב שומעים?". „כן — אומר היהודי — הנואם הנכבד שלנו כבר מדבר זה קרוב לשעה ועדיין לא גילה לנו את נושא דבוריו"... זוהי בדיחה. אולם היא אופיינית מה עגום היה המראה לאשר היית נתקל כמעט מדי יום ביומו במודעות־ענק וב„גילויי דעת", הודעות והצהרות של ועדים וקבוצות יהודיות אנטי־ציוניות בעתונים רבי התפוצה כ„טיימס", „טריביון" ואחרים. על כל החומר האנטי ציוני הזה היו חותמים שמות „נוצצים" של כל מיני „מכובדים" ו„אנשי שם" יהודיים שהיו ידועים גם בציבור הלא־יהודי ובחוגי המסחר ובתי המחוקקים, בבנק ובחברה כ„מנהיגים יהודים" מכובדים ואחראים כמומחים ויודעי דבר. כאשר הרהרת קצת בדבר התברר לך כי „כיבכל. „הוועד היהודי האמריקאי" אינו מונה יותר מאשר כמאתיים איש אלא שבתוך המספר הזעיר הזה נמצאים אילי־הון ובעלי המרובים חברתית וכלכלית אל רבי הכולטון וההשפעה. „ועד" זה. בדומה לוועדים רבים ולליגות רבות אחרות, היה מקים רעש אנטי־ציוני גדול ורעש זה התגלגל והדהד ברמה ועשה רושם.

ואכן, מול האדישות הרבה של רוב היהודים ונוכח הקולניות וההפעלתנות של האנטי־ציונים כבין „העלית היהודית", המתבוללת־ריפורמית, היה כוחה של כל הציונות האמריקאנית, על כל מפלגותיה זעיר. מצומצם למדי. האמת היא כי כאשר באתי לאמריקה הייתי נתון, כרבים אחרים, להשפעתה המקסימה של „ועידת בילטמור" (בילטמור — לא העיר כי אם שם מלון בניו־יורק) ו„הצהרת בילטמור" שדיברה על „קהיליה" יהודית בארץ ישראל. בזמנו כאשר שמענו, עוד בהיותי בארץ, על הוועידה והצהרתה שמחנו כולנו על הצלחתו האדירה של בן־גוריון לאחד את כל הציונות האמריקאנית סביב הסיסמה של „מדינה יהודית לאלתר". הפגישה עם המציאות היהודית־הציונית באמריקה הוכיחה לי מיד כי „מעשה נסים" אירע בוועידה ההיא. נתגבר גם אצלי החשש שאולי רבים בוועידה ההיא לא הבינו כאחד ובאופן שווה את המונח „קהיליה" — האם הכוונה למדינה ממש או ליישוב יהודי סתם? האם זה מדינה ומחייב מאבק או שבא זה מבטא כוונה טובה בלבד? ואולי — וכך באמת סיפרו רבים — קרה שם איזה נס ובאי הוועידה ההיסטורית במלון בילטמור „נכשלו" באיזו אי־הבנה הדדית שעה שהסכימו על המונח „קהיליה". בן גוריון הצליח ברוב תוקפו ועוזו להפוך את הביטוי שהוסכם עליו לסיסמה ברורה במאבק עקשני ומפורש על גיוסה של יהדות אמריקה למען מדינה יהודית בארץ ישראל.

ואמנם בתחילת שהותי באמריקה היתה הציונות שם בשפל ובמצוקה. מצרפילי הרשמים מהימים ההם נתקעו לי בזכרון כמה מקרים וציורים לגמרי אבל מרמזים על הרבה: באחד הימים יוצא אני ממשרדי הסוכנות היהודית אשר ברחוב 66 במזרחה של מנהטן מאחת ממאות הישיבות שבהן השתתפתי בימים ההם והנה בא לנגדי אליעזר קפלן — גזברה של הסוכנות היהודית ולימים שר האוצר הראשון במדינת ישראל. קפלן עשה אז באמריקה בשליחותו של היישוב הלוחם במשטר המנדטורי ועול הצרות הפינאנסיות היה מוטל עליו בפועל ודבר זה היה ניכר היטב על פניו הנפולים. לי היו השיחה והטיול עמו ברחובות מנהטן משך כמה שעות לחוויה מרעננת ומעודדת. הנה אחד מראשי הסוכנות ותנועת העבודה מתעניין מאד לשמוע ממני פרטים על המצב בתנועות הנוער, הלכי הרוחות בדור הצעיר, סיכויי העליה החלוצית וכדומה. סיפרתי לו על הצרות הקשיים הרבים. „אין לנו הרבה סיכויים — אמרתי לו — להתחרות עם אותן טובות ההנאה הרבות שנותנת ממשלת ארצות הברית לצעירים החוזרים ממערכות המלחמה". ובאמת, כלום נוכל להסביר לנוער היהודי באמריקה היינו, אפילו לאותו נוער יהודי מובחר שבמובחר שהצטרף לתנועות הנוער החלוציות כי בקיבוצי ההכשרה שלנו, שייסדנו באמריקה בדם ובזיעה, יקבלו הצעירים הכשרה טובה יותר מאשר באוניברסיטאות ובבתי הספר הטכנולוגיים שממשלת ארצות הברית פתחה לרווחה לכל בני הנוער כמעט חנם אין כסף? — ראיתי את פניו של אליעזר קפלן נפולים. „זוהי בעייה קשה — אמר — ואולי יש צורך לחפש דרכים אחרות כדי לחנך את הנוער לעליה? אל יאוש ואל מורך לב!"

צריך היה אדם להיות חזק כפלדה כדי להיות מנהיג ציוני שמוטלת עליו אחריות כבדה מאד באווירה בלתי ציונית לגמרי ששררה בימים ההם ברחוב היהודי. ריחמתי ממש על אליעזר קפלן. מישהו סיפר לי בימים ההם על מעשה שהיה: אליעזר קפלן מגיע לוואשינגטון כדי לשוחח ולדון עם אחד המנהיגים הציוניים החשובים ביותר. הוא מוצא את העסקן הנכבד במעלית שבבנין משרדו וההוא אמר לו: נרדה נא יחד לקפטריה ונלגום כוס קפה. יורדים ויושבים קפה ומחליפים ביניהם כמה וכמה משפטים. כאשר נסתיימה השתייה כדת והנכבד „הציוני" רוצה לחזור למשרדו שואלו קפלן: האם נוכל עכשיו לקיים בינינו את הדיון? ועל זה באה התשובה: והרי שוחחנו עד עתה ובמה עלינו עוד לדון?

נזכר אני כי באותם הזמנים — ואולי אפילו זמן ניכר אחרי כן — סופר כי ללוי אשכול צריך היה להמתין בפרוזדור זמן רב מאד עד שהגיעו בישיבת הנהגת הפדראציות לצדקה אל „הסעיף שלו" ואז הזמינוהו פנימה כדי לשמוע מה בפיו.

אלה היו פני הדברים. ואם כך היה המצב אצל „ציונים" או אצל יהודים בעלי הכרה יהודית בריאה, הרי אצל לא ציונים ואצל חסרי הכרה יהודית שהיו הרוב הגדול, על אחת כמה וכמה!

מחזות טראגי־קומיים

לא אוכל לשכוח בשום פנים ואופן את המחזות הטראגי־קומיים שראיתי יחד עם משה חיים שפירא בשנת 1946 בעת הבחירות לקונגרס הציוני שעמד להתקיים בבאזל שבשוויץ. משה שפירא שהה אז זמן מה באמריקה. עיקר ביקורו הפעם היה אישי־משפחתי, אולם משה שפירא לא היה מסוגל לפטור עצמו, אפילו לשעה אחת, מעניני הכלל. והנה באותם הימים התכוננו רבים בעולם היהודי לקונגרס הציוני הראשון שלאחר מלחמת העולם. ידוע היה כי בקונגרס זה, שישתתפו בו רבים משארית הפליטה ונציגי המחנות באירופה, יוכרעו דרכי המדיניות והמאבק על עלייה חפשית וריבונות ישראלית. הכל הבינו כי הקונגרס הבא יהיה חשוב באמת. והנה החליטו ציוני אמריקה לקיים בחירות לקונגרס וביום הקבוע הייתי הולך עם משה שפירא ברחובות מנהטן כדי להצביע וכדי לראות את פני הדברים. ואמנם הוכו עינינו ממש ואפשר היה לקבל התקפה של דכאון ודאבון נפש. בודדים ומתי מספר מבין המוני אחינו בני ישראל שמילאו את הרחובות — היו טורחים עצמם לסור לקלפיות הקלפי. רובם של אחינו בני ישראל לא שמעו בכלל על העניין ואלה המעטים ששמעו הסריחו עצמם להיכנס למקום הקלפי שבו זאת כמעט באיזה מעשה שצריך לעשותו מפני שהמנהיגים הציוניים לא פסקו לדבר עליו.

ואכן, מיללתי ביום ההוא הרבה עם משה שפירא. שנינו היינו זקוקים למנה גדולה יותר של אוויר צח ורענן כדי להשיב את הנפש...

ובכן — רובה המכריע של יהדות אמריקה היה אדיש לענין הציוני וחלק ניכר, והוא בעל השפעה רבה בדעת הקהל, היה גם אנטי־ציוני. לא אוכל לשכוח כיצד יעקב גרינברג ויצחק ריבקינד היו מושכים אותי להרבה אסיפות והפגנות־מחאה נגד השלטונות הבריטיים ובפיהם טענה אחת: „מוכרחים להוכיח כי רבים רבים הם הציונים. אסור ליתן שיישאר חלילה באולם או במגרש הפנוי מקום ריק אחד. כל יחיד ויחיד חייב להשתתף". הייתי כמובן הולך ופשוט ממלא מקום באולם או ברחבת האסיפה...

והנה אספר בזה על פרט קטן שבא ללמד על כלל גדול. בוואשינגטון הבירה שרוי היה באותן השנים רב צעיר ושמו צמח גרין. האיש היה תלמיד חכם ומתלמידי „מרכז הרב" בארץ ישראל. בזמן לימודו בישיבה היה מכונה עצמו בשם הרב יהזקי (גרין). מבואו לאמריקה נתקבל כרב בבית כנסת חשוב בעיר הבירה. אנשי קהילתו אהבוהו וכיבדוהו. אף דיבורו האנגלי היה תקין ונכון. והנה ביום אחד החל מצפונו נוקפו בחזקה: „האחיך יבואו למלחמה ואתה תשב פה באפס מעשה?" — אמר לעצמו. אמר ואמר עד שעשה מעשה. בא לניו־יורק ונועץ והתייעץ עם יעקב גרינברג והרב ישעיה וולפסברג (אביעד) שנזדמן לשם ויחד ילדו את הרעיון בדבר הקמת מוסד חינוכי דתי בארץ על שמו של ג'ורג' וואשינגטון. ר' צמח גרין חזר לוואשינגטון והחל בכל המרץ להפעיל את קשריו הרבים כדי להקים ועד, להכריז על המפעל, לגייס כספים וכדומה. אף אני הייתי נועד עמו בבואו לניו־יורק וביקרתי אצלו בוואשינגטון.

ואמנם רצה ר' צמח גרין להשקיט במקצת את מצפונו ולעשות מה שחיוב לבנין הארץ ברוח השקפתו הדתית הלאומית והנה הוא עורר כנגדו רק קטרוגים ומשטמה. הרב גרין הצליח להקים ועד נאמנים של יהודים ולא־יהודים. נענו לו בחיוב כאשר הסביר כי במס לא ייתכן שלא יהא קיים בארץ הקודש מוסד חשוב וחינוכי שיישא את שמו של ג'ורג' וואשינגטון — להם היהדות ואבי האומה האמריקנית. נענו לו סינטורים וחברי בית הנבחרים וגם אנשי כמורה ובראשם הארכיבישוף הפרוטסטנטי של וואשינגטון. כאשר היה הרב צמח גרין כאשר סוף סוף הצליח לגבש את דמות תבניתו של המוסד שיקום, את מיקומו ליד קבוצת יבנה (הרב גרין יצא לבקר בארץ כמה פעמים) והכספים הראשונים התחילו לזרום. אולם דווקא אז נתעוררו נגדו הקטרוגים הארסיים של... בני קהילתו „וימררוהו ורובו" „וישטמוהו בעלי חצים". קשה לתאר את הסבל והעינויים שעברו על האיש בלי גלים של רדיפות והצרות צעדים היו מנת חלקו יום יום עד שלבסוף כרעו נפלו ללא עת גם רעייתו וגם הוא... „גבעת וואשינגטון" קמה וגם ניצבה. אולם מה רב היה הסבל והצער שפקדו את היוזם והמקים את המוסד!

מובן הדבר מאליו שהיתה ציונות באמריקה אולם יהדות אמריקה לא היתה ציונית בימים ההם.

מיסוד השותפות בעבודה פוליטית

המפלגות הציוניות היו די פעילות, ביחוד בערים שבהן היו ריכוזים יהודיים גדולים בניו־יורק, שיקאגו (בימים ההם המרכז היהודי השני בגודלו באמריקה), לוס אנג'לס וכדומה. בראש העבודה הציונית בכל המקומות עמדו רבנים וגם „ראביים" קונסרבטיביים ורפורמיים. בנימה של זלזול־מה היו רבים אומרים כי אכן כך צריך להיות מפני שלבעלי בתים אין זמן בהיותם עסוקים כל הזמן בעסקים ואילו „משמשים בקודש" זמנם בידם... האמת לאמיתה היתה שהרבנים וגם ה„רביים" תודעתם היהודית תמיד היתה ברמה גבוהה ופעילות והפעילות הציבורית חכה והיא חלק בלתי נפרד מתפקידם הקהילתי. הצורך בשיתוף פעולה היה ברור לכולם ולכן נאלצות המפלגות הציוניות להגיע לכלל מסקנה כי הכרחי למסד את השותפות בעבודה הפוליטית. פעיל היה איפוא „הוועד הציוני לשעת חירום" שרשם לזכותו הרבה דברים חשובים בתחום המדיני. היו כמובן ניגודים וחילוקי דעות בתוך הוועד הזה. נחום גולדמן שהעביר את פעילותו הציונית־היהודית לארצות הברית והיה נהנה מאימונה המלא של ההנהלה הציונית והסוכנות בארץ לא היה כלל שש לשתף פעולה ולקבל מרות. את האימון שנתנו בו בירושלים ניצל גולדמן מלוא חופניים והדבר עורר כמובן סכסוכים עד אין סוף. לא כאן המקום להאריך בכך שכן כבר נכתבה ספרות שלימה בנושא זה. מזכיר אני את הדבר אגב גרידא כדי לספר קצת על עניינה של תנועתנו באמריקה בשנים המכריעות האלו.

ספיחי שביעית / מאת הרב קלמן כהנא

בתוך פרסומים הממליצים לקנות תוצרת חקלאית שלדעת מרן החזון־איש זללה"ה ודעימיה הנה בגדר ספיחים האסורים באכילה, אינני רואה עצמי בן חורין להיפטר מהשורות דלהלן להבהרת דברים אף אם יצטרך להאריך היריעה ולחזור על דברים ידועים ושפורסמו כבר.

א.

נקדים: במצוות שמיטת קרקעות ישנם איסורים הקשורים בעבודה חקלאית, חלקם מן התורה וחלקם מדרבנן. וישנם איסורים הקשורים באכילת יבול האדמה (פירות אילן ופרי האדמה) שהגם פירות השנה השביעית. כל פירות השנה השביעית יש בהם קדושת שביעית, הם אסורים בסחורה ובהפסד, וכן חייבים בעלי השדות אשר גדלו בהם הפירות להפקירם. ויש עוד איסור הנקרא איסור ספיחין. איסור זה מדרבנן הוא. גזרו חכמים שכל פרי אדמה של השנה השביעית, אשר זורעים אותו כדי שנה בשנה (בניגוד לפרי אילן שנטיעתו רב שנתית) יהא אסור באכילה. בין שנזרע לפני השנה השביעית, בין שנזרע בשביעית, בין שגדל מתוך זרעים שנשרו בשנת הקציר. ירקות שתחילת צמיחתן היתה בששית, כשנלקטו בשביעית יש להן קדושת שביעית, אך אינם אסורים משום ספיחים, והנם מותרים באכילה.

ב.

בשנת תרמ"ח, עם התחלת היישוב החקלאי בארץ ישראל, יצאה הוראת שעה מאת הגאון ר' יצחק אלחנן ספקטור זצ"ל רבה של קובנא, לפיה הותר למכור שדות היהודים בישראל מכירה זמנית לגוי ולהפקיע בזה קדושת הפירות. למעשה מדובר היה אז בפרי האילנות. האמור שהעבודה תיעשה ע"י פועלים נכרים ובקשר לענין לא נאמרו דברים ברורים בהוראה זו. אך משתמע ממכתבים שלאחר מכן, שהכוונה היתה להתיר להם מלאכות מדרבנן.[1] על הפולמוס שהתעורר בעקבות הוראת שעה זו נכתב הרבה, ואין כאן המקום להאריך: אך עלינו להפנות תשומת לב לסיכום אותו פולמוס כפי שסיכמו בשנת תרמ"ט הגאון ר' אליעזר גורדון ראש ישיבת טלז: „וכמעט כל גדולי דורנו ורבנינו עומדים מנגד לרעיון זה" (כלומר של היתר המכירה). וכן „הרבנים הגאונים היושבים בירושלים הקרובים למקום המעשה אוסרים עבודה בשביעית שהם רבים נגד המתירים, וגם רוב רבני רוסיא ופולין מסכימים עם האוסרים".[2]

ועם כל זה לא מצאנו אף ב„הוראת השעה" של הגר"י יצחק אלחנן זללה"ה שום רמז להתיר ספיחין משדות שנעבדו ע"י ישראל אף לאחר המכירה. לא בשדות שעבדו בהם מלאכות דרבנן ע"י „עניים" וודאי לא בשדות שעבדו בהם בעליהם ה„עשירים", ולא כל שכן לא בשדות שעבדו בהם מלאכות דאורייתא, הן עניים והן עשירים. והרי אין כל ספק שגם הוראת שעה של הגרי"א לא ניתנה אלא לשעתה בארץ ישראל. ובתנאי החיים אז. ומ„הוראת שעה" זו עברו כבר כמאה שנה, כל שנות החקלאות היהודית.

פולמוס שני התעורר בשנת תרע"ע. גם עליו כבר נכתב ונאמר, כפי הנראה לי, כל מה שצריך. וגם יסודו של היתר המכירה של הגראי"ה קוק זצ"ל אז, היה כי עבודות דאורייתא ייעשו ע"י גויים. הותרו אז ספיחים שנכללו בהיתר המכירה, והרי ידוע שרבו המתנגדים לכלל והפקעה שבהיתר זה. ואף הוא כהוראת שעה ניתן.

ג.

ברוך השם, וזה היה גם רצונו של הגראי"ה קוק, משנת תרצ"ח התחדשה בחוגים מסויימים ההולכים ומתרחבים, שמירת השמיטה כהלכתה. יש ברוך השם חקלאים שומרי שמיטה, ויש ברוך השם עורף וגיבוי ורקע לחקלאים אלה ע"י צרכנים בעיר השומרים שמיטה. הם, שומרים על קדושת שביעית בפירות, הם נזהרים מלאכול ספיחים. ואכן הם אוכלים פירות שגדלו בשדות גויים שנעבדו ע"י גויים.

נכתב כבר, ולא ע"י אחד, ולא רק על ידי שתנאי החיים כיום, הקמתה של המדינה, גידול היישוב היהודי בארץ, ולא לשיטתו של הגראי"ה קוק אינם תואמים עוד את היתרו. המסתמכים בזה הכותבים על דברים מפורשים שאמר. ופרשנות דבריו של הגראי"ה קוק לא נמסרה דווקא למקורביו. כל אחד יכול לקחת ספר ולקרוא בו. כל אחד יכול לראות היאך כמה ושאף לשמירת שמיטה כהלכתה, והיאך ראה גם בזמנו ובתנאי החיים של אז את ההיתר שנתן כהיתר של דחק. וכל אחד יודע שלא התיר מלאכות דאורייתא ע"י ישראל גם בזמנו.

לפני מספר שמיטות נזדמנתי לדו־שיח באידיש עם אחד מראשי הרבנות הראשית על עניין השמיטה. התבטאה אז — לפני ה־14 או אף 21 שנה — אישיות זו: דער היתר איז נישט געוועהן [?] היתר (ההיתר הזה כאור לא רצוי).

ועם זה נבון הוא, שכשעוד כאשר אסרו רבני ירושלים את הענבים שבאו מכרמי יהודים שסמכו על היתר המכירה ביקש הגראי"ה קוק לבטל גזירה זו וביקש להתיר ענבים אלה. מדובר היה בפירות אילן, שבהם ישנה מחלוקת ראשונים, במקרה שהם נשמרו ונעבדו, אם הם אסורים באכילה או לא. רבני ירושלים התמידו בדבר. הרב קוק רצה להקל. אגב גם החזו"א הקל בשמור ונעבד ואין כאן מקום להאריך.

אבל לא ראינו ולא שמענו שבא הגראי"ה קוק, אף בזמנו, ואף על פי תנאיו להקל באיסור ספיחים, ולדרוש שאלה אשר אינם סומכים לסמוך על ההיתר יאכלו דווקא מהספיחים.

ד.

אין מי שהוא מאתנו, שאינו רואה מצוה ב„וחי אחיך עמך". אין מי שהוא מאתנו, שאיננו מוכן להדר במצוות „לא תחנם" ו„לא תחונם".

ובגלל איסור „לא תחנם", לא בגלל הידור בו, אלא בגלל פשוטו כמשמעו, לא השלימו רבים גם טובים וגם גדולים עם היתר המכירה של מכירת קרקעות לגוי. אבל ה„הידור" במצוות „לא תחונם" לא הביא את הגראי"ה קוק לכך שיתיר חליבה לאוכלים בשבת, או אף חליבה לאיבוד. הוא דרש בפירוש שהחליבה תיעשה ע"י גוי. ה„הידור" במצוות „לא תחונם" לא הביא אותו לידי כך, שיתיר מלאכות דאורייתא בשביעית בקרקעות שנמכרו לגויים, אלא דרש עבודה ע"י גויים.

נסכם פרק זה: לדעת מרן החזון איש ודעימיה בדור האחרון, ועל פי הכרעת גדולים רבים בדורות שלפני זה, ישנו איסור ספיחים בירקות משדות שנמכרו לגויים, ואגיד ברורות: בשבילי זה קובע. אבל רואה אני כחובתי לומר, כי לדעת רבים היתרו של הגראי"ה קוק איננו רלוונטי ואיננו נוגע למציאות ימינו. גם לדעה זו הספיחין של שדות ישראל שנמכרו לגוי אסורים. אף בזמנו לא התיר הגראי"ה קוק מלאכות דאורייתא אלא ע"י גויים. כיום אם רובם של שדות ישראל, שנמכרו בדרך שנמכרו, אין מקפידים בהם לעבוד במלאכות דאורייתא ע"י גוי, לא נמצאה בדברי הגראי"ה קוק בשום מקום דרישה לאלה המקפידים שלא להסתמך על היתר מכירה „להדר" בענין „לא תחונם" ולקנות ספיחים משדות שנעבדו ע"י ישראל.

כל זה מבחינה עקרונית.

ה.

אך יש גם בחינה מעשית, שעלינו להסב תשומת לב אליה.

אנו חיים במדינת ישראל שיש בה אחוז מסויים של גויים. פעם היתה סיסמא של עבודה עברית. דרישה מוצדקת „וחי אחיך עמך". כמובן יש רק בודדים המשמיעים אותה להלכה. ולמעשה מעוניינת המדינה שהמיעוט הערבי שבתוכנו יתפרנס מזה, יקבל עבודה, יגדל גידולים חקלאיים בשדותיו וכו'. משך כל השנים שבין שמיטה לשמיטה, משווקים „תנובה" ושאר מוסדות יבול חקלאי תוצרת ערבית בין מגבולותיה הקו הירוק בין מעבר לו, ללא סימן כלשהו שהיא ערבית, וכיבול חקלאי מדינת ישראל. אחוז די נכבד מהתוצרת החקלאית שבמדינת ישראל בא משדות גויים. אחוז אחר בא משדות ישראל, אשר גויים מעבדים אותם מהזריעה ועד האסיף, או לפחות באסיף. ורק בשנת השמיטה צצים המהדרים שלא לאכול ירקות משדות גויים. כל השנים ירקותיהם מותרים, בשנה השביעית שבירקות אחרים יש איסור ספיחים, בהם אנו נדרשים „להדר" שלא נגרום ל„לא תחונם".

כל השנים, גם בשנת השמיטה, בכל ענפי שירותים, וגם בענפי ייצור רבים, ביניהם בניין, מועסקים ערבים. בחקלאות מועסקים ערבים. ולא שמענו על הידור בגלל „לא תחונם".

זה מזכיר לנו, אגב, שמלאכת גוי כל ששת ימי השבוע מותרת גם במשק החקלאי. שהרי לא תמצא, נדמה לי, משק חקלאי שבעבודות אלה או אחרות לא מועסק בהן גוי. אבל איסוף ביצים ע"י גוי בשבת בלול, כדי שיהודי לא יעבור על איסור מוקצה, הוא „נאסר" אצל שונים. עבודת גוי מותרת בכל. היא אסורה רק כשמדובר על כך שיעבור לנו לשמור שבת כהלכתה, שהרי אז הוא „שאבעס גוי" — גוי של שבת, וזה דווקא, זה אסור.

ו.

הגיע לידי „הארץ" מיום ד', ח' בכסלו וב„חדשות המשק" שלו כותרת באותיות קידוש לבנה על ארבע טורים: „סכנה להגמוניה של החקלאות היהודית בענף הירקות בארץ". השבתי כבר שגם „הארץ" הצטרף למחות נגד הרוצים לאכול ירקותיהם ללא איסור ספיחים, וגם בעיניו כבניינים אותן חוגיות שמיטה, שאגב הוקפו בהשגחת „חרדים קיצוניים", אבל גם רבנויות ראשיות נכבדות מאד בערי ישראל מרכזיות.

לא הופתעתי לגמרי כשקראתי בפנים הידיעה, שבסקטור גידול הירקות בארץ ללא כל קשר לשמיטה ולחנויות השמיטה, רב כוחם של הערבים. אבל הופתעתי לראות את ההיקף. הנה לשון הכתבה בחלק הנוגע לעניין הנידון:

„החקלאים הערבים מקדימים את עמיתיהם היהודים בפיתוח חממות חדישות, ונשקפת סכנה של ממש להגמוניה של החקלאים היהודים בענף הירקות בארץ. כך טוען מנהל אגף הירקות אגרקסקו, צביר גבע. לדבריו, אם יימשכו המגמות אלה יתפסו המגדלים הערבים בתוך זמן קצר לספקי הירקות העיקריים של המדינה, הן לשוק המקומי והן ליצוא. כבר בעת יש למגדלים הערבים שליטה כמעט מלאה על אספקת מלפפונים. הם גם הספקים העיקריים של קישואים, ויש להם שליטה של כ־80% על כל יצוא תות השדה. הצלחת המגדלים הערבים להשיג שליטה בענפי הירקות, נובעת לדברי גבע, מיכולתם להסתגל למהפך שחל בעולם בתחום החממות שהשימוש בהם מאפשר אספקת ירקות גם בתנאי מזג אוויר קשים".

הכתבה הנ"ל מבהירה ללא צל של ספק עד כדי כמה הנזהרים מאיסור ספיחים עוברים על „הידור" של „לא תחונם".

ואין לנו ברירה אלא לעמוד על עוד עניין, שבו מנסים למנוע מציבור שומרי תורה להזדקק לחנויות השמיטה. פורסמה מובאה מתוך הספר „שביל עברי". לפי מובאה זו דווקא הקונים מחנויות שמיטה עלולים לאכול ספיחים. ממש, שהרי הערבים עשויים להעביר לקנות תוצרת יהודית דווקא משדות שלא נמכרו ולמכרה כתוצרת ערבית. אינני יודע עד כמה היה ממש בדברים אלה, כשנכתבו לפני עשרות שנים. אבל כל אחד מאיתנו יודע עד כמה שאין בהם ממש כיום. ערבי הרוצה להערים לא יצטרך ללכת לחפש תוצרת יהודית אצל מי שלא מכר שדותיו. ימצאנה אצל מי שמכר, ואצל מי שלא מכר ודאי שלא ימצאנה. שהרי הלה מן הסתם לא זורע באיסור (ודאי שאין בכוונה לזה שלא מכר מפני שלא רצה לקבל עליו מרות הרבנות הראשית בעניין זה כמו בכל עניין אחר, שהרי אם יש כזה היאך מתירים הסומכים על ההיתר לקנות בשוק סתם. לשם, גם ללא תיווך ערבי, תוצרת זו עלולה להגיע).

ובקשר ליעילות ההשגחה, שהערבי לא יערים, תמוהים הדברים ביותר. בתי דין בארץ, רשת ההשגחה שלהם פרושה על מגזרים שלמים ולא שמענו שהרבנות הראשית חוששת, שמא ההשגחה אינה יעילה. רק בשטח אחד המביעים חשש, בשטח אספקת ירקות שאין בם חשש ספיחים לשומרי שמיטה.

סיכומו של דבר: הלוואי ויתרבו שומרי שביעית בישראל הן בין החקלאים והן בין הצרכנים. ועם גידול הנזהרים מאיסור ספיחים נקווה שימצאו פתרונות יעילים וטובים לאספקת תוצרת שאין בה כל חשש, כשם שהדבר נעשה כבר עתה.

וכל מי שיקר לו ענינה של השמיטה נקרא לעזור ולסייע בעניין.

1) אם נעיין בכך שהגאון ר' אליהו גוטמכר זללה"ה בשו"ת שלו („ידיד" סי' קי"ד) בתשובה משנת תרל"ד כתב שבכל המלאכות דרבנן „היכא שראו חכמים שיהא פסידא לא אסרו", הרי בימינו ההיתר לעניים במלאכות דרבנן הינם מובנים יותר.

2) ע' קובץ „אורייתא" נתניה סיון תשמ"ו בו פורסם מכתבו של הגאון ר"א גורדון מטלז, בתאריך ג' תמוז תרמ"ט, במלואו. במכתב זה מבהיר הגרא"ג את הרקע של הפולמוס דאז. הוא מחזק ומאשר הדברים על פולמוס השמיטה שנכתבו על ידי ב„שנת השבע" ושקיבלו אישור גם במחקרו של ד"ר מנחם פרידמן בקובץ „שלם" (יד יצחק בן צבי ירושלים תשל"ד). ובכיוון שיצאו עוררים על מה שכתבתי (שנת השבע עמ' קכ"ו), ולא בשמי אלא בשם גדולים (עיין שם הערה 61) ש„מה שהתירו... היה בשום שכזבו להם שיש חשש סכנה הריסת הארץ", אציין כאן רק לעיין במה שכתב בעניין זה הגאון ר' אליעזר גורדון במכתבו הנ"ל („אורייתא" הנ"ל בלפי סוף עמ' י"ט).

יפת ומשכורתם של אנשי שם

(סוף מעמוד 4)

ישתכנע הציבור שנעשים עתה מעשים ל„ניקוי אורוות" הבנקים — ירגע הציבור.

„לעומת זאת, אם יחליקו דברים או ישאירו את הפערים האדירים בין הציבור לבין שיכבת העילית" אומר ד"ר פוקס „יהיו לדבר השלכות כלכליות כבדות. יבואו יתר בעלי המקצוע הבכירים אל מעסיקיהם ויבקשו גם הם תשומות (דהיינו משכורות) גבוהות במידה כזו שהמופעלים יתקשו להמשיך ולתפקד אז. אילו חברי הדירקטוריון של בנק לאומי היו מנסים לתרץ מדוע מה שעשו כדין נעשה — היתה התסיסה גוברת הולכת, אבל כאחר שכולם היכו על חטא ואף התפטרו או פוטרו — יש סיכוי גדול שהריגשות הגואים ישככו.

אבל האם ניתן לחזות התפתחויות בטווח הרחוק יותר ביחסים שבין הבכירים לבין נותני משכורותיהם בכל ענפי המשק?

ד"ר קוזלובסקי: תמונת המצב היא שמחד מפטרים עובדים בגלל מצב כלכלי ומאידך נותנים לאדם אחד פנסיה כזו שממנה אפשר היה לשלם לחלק ניכבד מן המפוטרים את משכורתם ולא לפטר אותם.

יתכן שדבר כזה יפגע בתחושת המחוייבות של האנשים לאירגון שלהם.

כתוי מגלים עובדים נאמנות אפילו בזמן קשה? שעה שהם תופסים שכולם לוותר — מהמנהל ועד אחרון הפועלים. אבל אם מתגלה שיש מישהו שאיננו סובל מן המצוקה — זה עלול להשפיע באופן שלילי, כלומר לגרום להחלשת המחוייבות והנאמנות למקום העבודה.

האם תופעה כזו עלולה להחליש את המחוייבות והנאמנות לא רק למסגרת הקטנה (הבנק, המפעל) אלא גם למסגרת הגדולה (דהיינו למדינה)?

ד"ר קוזלובסקי: שאלה זו לא חקרתי. נדמה לי שהתשובה עליה שלילית. כלומר אין חשש כזה.

ד"ר פוקס: כשאדם משווה בין ההשקעה האישית שלו (מאמץ, השכלה, כנות ותק וכדו') לבין התגמול שהוא מקבל עליה, לעומת חברו ורואה שהתגמול שלו נמוך באופן קיצוני — הוא מפתח תחושה של קיפוח והרגשה שריפוי אותו לכל אורך הדרך. ולכן — המאמץ לתקן דברים שנעשו — חיוני לשיפור מצב הרוח והאווירה בציבור.

לפי ד"ר פוקס חיוני הדבר משום סיבה נוספת: החזרת הפרופורציות הנורמאליות לסחרחורת של החיים בישראל. שהרי יש סכנה שהיום אם נגלה שמישהו מרוויח כיום שש אלפים דולר לחודש (גם זה סכום לא הגון ולא סביר במדינה שמרבית שכיריה מקבלים כמה מאות שקלים חדשים לחודש) — נגיד: נו, לא נורא. מה זה לעומת המאות אלף של ארנסט יפת?

ואפילו רק כדי למנוע עיוותים שכאלה, מוכרחים לבטל את הפנסיה המפורסמת.

השתתפות הממשלה

(סוף מעמוד 4)

הערה אולי בחשיבותה על הראשונה היא שהשירות יינתן בחן, בהדגשת ההבדל הערכי, הרוחני, היהודי של השירות, ראוי שנטפל לא רק בבודדים התקציביים של קבורה, אלא אף נדאג שמשפחה אבלה תקבל משענת רוחנית בעציקתה. ראוי שמועצות דתיות יעסקו גם בכל הקשור להסברה, הווי דתי, קליטה רוחנית והקנייה ערכי מורשת היהדות. אלה שני תחומים השלובים זה בזה ובהם יהיה עיקר המאמץ.

מה עושה המשרד להקל על ה„קייסים" מעולי אתיופיה להשתלב במגזר הדתי?

על פי ההחלטה המשותפת לרבנים הראשיים, לממשלה ובהתאם לעצת הבג"ץ, מוקם בימים אלה המכון למורשת יהדות אתיופיה, שבמסגרתו יש אגף מרכזי המטפל בכל הקשור למעמד האישי של עולים אלה. על־פי החלטת הרבנים הראשיים, ישותפו במכון זה כל ה„קייסים", ותינתן להם מלוא העזרה וההזדמנות להשתלב כראוי במערכת השירותים הדתיים המקובלים. המכון נמצא רק בראשית דרכו. תקוותי היא כי קצב התפתחותו יהיה מהיר. בשיתוף ההנהגה הרוחנית של העדה ועצת הרבנים הראשיים נוכל להשלים המלאכה כבר בימים הקרובים.

דרישה לבתי־כנסת גם ביישובים שאינם מוגדרים כדתיים

האם גם קיבוצים חילוניים ומושבים חילוניים פונים למשרד להקים בתי־כנסת, מקוואות וקבלת שירותי דת?

אני שמח להגיד לך שקיימת דרישה בעיקר לבתי כנסת מצד ישובים שאינם מוגדרים כדתיים, ויש עלינו לחוץ כבר לפתח מבני דת בישובים אלה. קיימות גם דרישות להקמת מקוואות. אם כי במספר קטן יחסית. מנהלי האזורים של המשרד המבנים הארציים של בתי כנסת, מקוואות, עירובין ובתי־עלמין מקיימים קשר קבוע עם כל הישובים, דתיים וחילוניים כאחד על־מנת לסייע ככל האפשר מן המסגרת התקציבית בפיתוח השירותים הדתיים.

כלום קיים קשר בין המשרד לבין התפוצה, אם כן באלה תחומים?

בימים אלה אישרה הנהלת המשרד תכנית רב־שנתית ותכנית פעולה שנתית להדוק הקשר עם התפוצות. גם נושא זה נמנה עם היעדים שהשר קובע לעצמו עם כניסתו לתפקיד.

התכנית כוללת, בין היתר, את הנקודות הבאות:

א) הקמת מאגר מידע על השירותים הדתיים, הרבניים, בתי כנסת ו„כלי קודש" בתפוצות, והקמת הקשר אתם; ב) קיום איגום בין מועצות דתיות ובתי כנסת בארץ לקהילות בחו"ל; ג) קיום סמינרים מיוחדים לרבנים ולראשי הקהל בארץ, בשיתוף עם הרבנים וראשי המועצות הדתיות; ד) הכנת „קאדר" בארץ לשליחות בשירותים הדתיים בחו"ל; ה) קיום מבצע הגהה של ספרי קודש בחו"ל; ו) הכנת תבנית הסברה להיתר הדתי. כל אלו הם חלק מתכנית אב כוללת המצביעה על כך שהמשרד רואה עצמו, על־פי הגדרת השר כאחראי לסייע הטפת את השירותים הדתיים בתפוצות ולהוות „שגרירות רוחנית" הנודדת מרב לרב ומקהילה לקהילה.

מה עושים כדי לתת סיוע לרבנות הראשית המוגבלת בתקציבים ובתקנים?

כבר בשנת התקציב הנוכחית ביצענו העברה תקציבית צנועה משמעותית לרבנות הראשית, כדי לאפשר לה למלא את שליחותה החשובה והנכבדה.

התחלנו להגדיל מחדש את התקנים, להעלות את רמתם ולהגדיל את מספר המשרות שברבנות. יתר על כן, יחד עם מנהל הרבנות הראשית, שהוא שותף פעיל בהנהלת המשרד, סיכם בהנהלת המשרד, כי הרבנות תיעזר בקדימות ראויה על־ידי כל יחידות המשרד. בפנינו עדיין דרך ארוכה וצריך יהיה לשכנע עוד גורמים רבים מחוץ למשרד, לסייע בביצורה והאדרתה של הרבנות הראשית.

20 שנה לחוג ידידי אסף הרופא

קונצרט הצדעה לחזן העולמי
שמחה קוסביצקי
(אחרון האחים לאגדת בית קוסביצקי)
חוג ידידי המרכז הרפואי אסף הרופא
שמח להזמינך לערב חגיגי ומיוחד
שכולו חזנות ומוזיקת נשמה יהודית.
המופע יתקיים בחסות שר הדתות
מר זבולון המר
בהיכל התרבות תל־אביב
בעזה"י ביום שלישי ד' בשבט תשמ"ז (3.2.87) בשעה 19.30

בתוכנית משתתפים החזנים הנודעים:
- דוד בגלי — קנדה
- אייב מזרחי — ארה"ב
- בן־ציון מילר — ארה"ב
- אמון הקלרניט — ישראל זוהר־ישראל
- מקהלת הרבנות הצבאית הראשית בניצוחו של סרן משה מונה רוזנבלום
- מנהל מוסיקלי ומנצח ד"ר מרדכי סובול
- בלווי התזמורת הקמרית החדשה

מנחה: מרדכי פרימן
כל ההכנסות קודש לרכישת מיכשור רפואי למרכז הרפואי אסף הרופא
כרטיסים ניתן להשיג:
ב„לאן", דיזנגוף 101 תל־אביב, טלפון: 03—247373 ובתי השירים, במשרדי L.M.C, הרב קוק 7 בני־ברק טלפון: 03—707479, ובמשרדי חוג הידידים 08—23 1409

פה ושם מארצות הברית

מאת דוב קולה

באוטובוסים במוניות וברכב פרטי הישבו רעייתי ואני את הכבישים הציוריים והבין עירוניים בארצות הברית.

בדרכנו נתנו את דעתנו למכוניות העוברות בינף בדרכי אמריקה. וראה זה פלא, על הכבישים עברו יותר ויותר מכוניות יפניות. בביקורי הקודם בארצות הברית, האחרון היה בשנת 1978, היו מכוניות יפניות כמעט בגדר בבל יראה ובבל ימצא, כאשר הסוברו כבר היתה בארץ.

בפחות מעשור כבשו בני ארץ השמש העולה את השוק המכוניות הגדול שבעולם.

אם עד לפני כעשור הרבו סוכנים בבדיחות, בלצי אולמות תצוגה, להכניס להלן הראווה שלהם מכוניות יפניות, הרי כיום אין לך אולם שאין בו מכונית יפנית, אם מתוצרת טויוטה, אי מתוצרת החברה האדירה הכובשת בסערה, חברת ניסאן. המייצרים האמריקאנים כבר אינם זוכים לבלעדיות בתצוגות. הגיעו הדברים לידי כך שסוכנים מסרבים להציג את התוצרת המקומית ומעדיפים את היפניות, המתחרים הקשים. תעשייני הרכב היפניים לוחמים באמריקנים בשיטות של יעילות, צמצום בכוח אדם, ומשתמשים גם בדרכים פסיכולוגיות וחברתיות להגדיל את התפוקה ואת הרווחים.

בעיה זו מעסיקה כיום בארצות הברית רבים וטובים. לא רק אנשי כלכלה, סוציולוגים, פסיכולוגים, מהנדסים ואנשי כלכה דרשים בנידון, אלא גם תאורות הטכוס.

תעשיית המכוניות היתה, בין יתר התעשיות האדירות בארה"ב, אבן פנה לכלכלה של ארצות־הברית, גאוות אזרחיה, הגדולה והמובילה בענף זה בעולם כולו. והנה התעשייה של המזרח הרחוק היפנית, הקוריאנית והטיוואנית. הולכים וכובשים את השווקים כאן. מחשבים, מכשירי טלוויזיה ורדיו, טכנולוגיות למיניהם, מצלמות, משקפות, מכשירי וידאו ומשחקים שונים. סוני, טושיבה, ניסאן, טויוטה, סייקו ידועים היום גם לתינוק שבעריסה. עובדה, הם טובים יותר, משוכללים יותר, אמינים וגם זולים יותר מוצרי המפעלים היפנים כובשים את שווקי העולם, ובראש ובראשונה את שווקי המדינה האדירה, מנהיגת העולם החופשי. הנושא הזה מדאיג מאוד את האמריקנים. בארצות הברית מדובר רבות על תעשיות מקומיות ההולכות ומתנוונות. העוסקים בעתידנות ובתחזיות סבורים, שגורל תעשיית המכוניות לשינוי הדפוסי בניהול מפעלי הענק, שהם אבן פינה וראש לתעשייה בארה"ב. טוענים כי ניהול כושל. נחרץ, ולא תהא לה תקומה, אלא אם כן תימצא דרך התערבות בלתי הוגנת של האיגודים המקצועיים למיניהם. ובראש וראשונה התחושה שבתחום המכוניות ארצות הברית היא בראש התור ואין שני לה, הביאו לשאננות בענף נכבד זה ולמצב של נסיגה. התחזיות הן עגומות מאוד, שכן מנבאים, כי במצב כזה תעשיית המכוניות לא רק תלך ותתנוון, כי אם תיעלם לגמרי. משרד המסחר האמריקני טוען, כי בידיו נתונים שבעוד שנתיים יגיע מספר המכוניות היפניות המיוצרות בארצות הברית ל־800 אלף, והיה אומר כ־40 אחוז מהייצור המקומי. הוסף על כך למעלה ממיליון ביוואות מיפן, ואז התמונה ברורה ונכונה. אותו משרד מדבר על מיסי מגן. מבקש להוציא את הקונגרס ולהביא תמונת מצב לבית הלבן. שכן אם הכושם יתחזות, ייסגרו מפעלי הענק, עשרות אלפים של עובדים יפוטרו והכלכלה בארה"ב תעבור טלטלה נוראה ואיומה.

והיפנים בשלהם. הם כובשים את השוק ומכים בגאווה האמריקנית. הם טוענים בריש גלי ליכולת המקצועית גבוהה ולאיכות המוצר. בביטול מבקשים לכבוש את המלכה בבית. שהרי לצורך כך הם גם רוכשים בעלי מניות, מן המצולים בתעשיית הרכב, כ„פורד" וכ„ג'נרל מוטורס" וממפעלים ידועים אחרים. הצירוף של הידע האמריקני, היעילות והדיוק של היפנים — אין עומד בפניו, טען נשיא חברת ניסאן, היפני אשייהארה כקאשי.

„ג'נרל מוטורס", החברה אשר ידה בכל, מבקשת לתת תשובה מוחצת ליפנים בתכנון מכונית קטנה, חזקה, יציבה וזולה שתתחרה ביפניות. והכוונה להביא דגם חדש זה בהקדם האפשרי לפס הייצור מתוך זה חייב להגיע לשוק לפני המודלים שיבואו מטוקיו. גם יוקרה יש כאן. גם בעיה כלכלית חריפה. בגבוה של ארצות הברית על כף המאזניים. ועל כן יש לשנות את דפוסי העבודה במפעל. יש להרים את כושר העובדים, חייבים ליצור מוטיווציה חיובית. על המנהלים להפסיק לשבת על הכורסאות במשרד, אלא ללבוש סרבלי עבודה ולרדת לאולמות הייצור כדי לשמש דוגמא אישית לתת עידוד לעובדים. העיקר לא להיות „שגרתיים", דבריו אחד הבעלים של ג'נרל מוטורס.

בשנות העשרים השלושים דיברו, בארצות הברית על הסכנה הצהובה. היום היא חוזרת ושבה. על אחד ממתחמי פורד הגדולים בדטרויט, בספרת העיתונות, היתה הכתובת הבאה „ג'נרל מוטורס, פורד, והאחריות האחרים גורו לכם מבני ארץ השמש העולה, הצהובים בעקבות־כבר".

הצופדיוס

ב"ה
יום שישי, ט"ו בטבת, תשמ"ז (16.1.1987)
גליון מס. 266
בעריכת עפרה ורד

שלום, ילדים

לאחר ימים מרובים של גשמי ברכה, נהנינו השבוע, ממזג אוויר נאה ונוח. יכולנו לצאת לגינה ולגן, וליהנות מחומה של השמש. כמו כן, נהנו אלה שיצאו השבוע לטיולים ברחבי הארץ, שכן הם לא הופרעו מרוחות ומגשמי-זעף.

אך לא כן המצב מחוץ לארצנו. באירופה למשל, ובפרט בצפונה, לא זכור חורף כה קשה מזה שנים רבות. דבר שגרם שם למותם של למעלה ממאה איש מקור ומקיפאון.

אף ברוסיה, שם החורף קשה יותר מאשר בכל אירופה, לא זכור חורף קר כל כך, מזה עשרות שנים. בסיביר שהיא חלק מרוסיה הגדולה, הנמצאת ביבשת אסיה, הגיע הקור עד לשישים מעלות מתחת לאפס. הדלק בצינורות החימום קפא. התושבים נתקלו בקשיי-חימום והסקה, דבר שהוסיף על סבלם.

בארצות סקנדינביות, בצפון אירופה נערמו ערימות השלג לגובה של מטרים רבים. וקרה דבר מעניין — רצועת-הים המקשרת בין דנמרק לשוודיה קפאה, ונוצרה שכבת-קרח כה עבה שאפשרה לעבור את הים ברכב או ברגל למי שלבו חפץ (דבר המזכיר לנו את „קריעת ים סוף").

אפילו בארצות דרום אירופה כמו: יוון ואיטליה, החורף הוא קשה ביותר.

בגלל הכפור שובשה התחבורה, דבר שמנע מאנשים לצאת לעבודה, וכן מתלמידים ללכת לבית-הספר.

לעומת זאת, בארצנו הקדושה, נתברכנו, ברוך-השם, במזג אוויר נעים ונוח. אפילו עתה, בימי החורף, בהם זכינו לגשמי-ברכה, המועילים לחקלאות, והמפיצים אותנו, במידת-מה, על השנים האחרונות שהיו שחונות. זוכים אנו, מדי-פעם לימים שטופי שמש. ולכן, ארצנו מושכת תיירים גם בעונת החורף. רבים מהם מגיעים ארצה, בעיקר לאילת, מצפון אירופה. נהנים מחום השמש, ואף רוחצים בים.

לסיום, ידידי הצעירים, עלינו להודות לה', שנוסף לכך ש„אוויר ארץ-ישראל מחכים" (בבא בתרא קנ"ח, ע"ד). הוא גם נעים וטוב.

שבת שלום
שלכם, **עפרה**

פרשת השבוע — ויחי

ועשית עמדי חסד ואמת, אל־נא תקברני במצרים
(בראשית מ"ז — מ"ח, כ"ט).

כל שלושת אבות האומה מגלים בימי חייהם, אהבה רבה לארץ-ישראל. אברהם אבינו לא יצא מן הארץ אלא בימי רעב, וכאשר הוא שולח את אליעזר עבדו לחוץ-לארץ להביא אישה לבנה, הוא מזהירו בשבועה: „השמר לך, פן תשיב את בני שמה" (כ"ד י'). יצחק אבינו לא יצא כל ימיו מגבולות הארץ, שהובטחה לבניו. ויעקב בנו, שנאלץ פעמיים בימי חייו לרדת מן הארץ לפרקי, זמן ארוכים, אינו שוכח בסוף ימיו לצוות את יוסף בשבועה: „אל נא תקברני במצרים"! הקשר החזק בין אבות האומה לארץ ישראל, נחלת הבנים, בא לידי ביטוי בצוואותיהם של יעקב ויוסף.

בסיום פרשת „ויחי", הפרשה האחרונה של ספר בראשית מסופר על מות יוסף. לפני מותו השביע יוסף את אחיו, כי בשוב בני-ישראל לארץ ישראל, יעלו את עצמותיו אתם לקבורה שם.

רצונם של יעקב ושל יוסף להיקבר בארצנו, הוא אות לאמונתם — בקיום הבטחת ה' לתת לזרע ישראל את הארץ הזאת לנחלה. הם ראו בארץ את ארצם, סימן לבניהם אחריהם, אשר בארצות גלויותיהם נשאו ונושאים תמיד את עיניהם לארץ ישראל.

חזק חזק ונתחזק!

דבר בשם אומרו

עתיד הקדוש-ברוך-הוא לקבץ כל ישראל מארבע כנפות כל הארץ — כגנן שנוטע מערוגה לערוגה. כך עתיד הקדוש-ברוך-הוא ליטע אותם מארץ טמאה לארץ טהורה.
(פרקי דרבי אליעזר י"ט)

ושמרו בני ישראל את השבת

מאת חיים לנגלבן

ובכן, ילדים יקרים, יש! גם בול לכבוד שבת יש.

כידוע, „זכור את יום השבת לקדשו", הדיבר הרביעי, הוא אחד מעיקרי האמונה היהודית. התפיסה של היום השביעי, כיום מנוחה, מופיעה מוקדם מאד בתנ"ך, כיוון שמייד אחרי תיאור בריאת העולם, כפי שאנחנו למדנו מספר בראשית פרק ב', מדובר על מנוחתו של הבורא ביום השביעי שהוא קידשו.

שמירת השבת פירושה שכל יהודי, הוא ובני משפחתו, נחים מכל עבודה ועמל, ואילו בתחום הרוחני, השעות הללו הן חופשיות מכל עיסוק יומיומי ומדאגות, ומוקדשות ללימוד התורה.

אולם, השבת איננה רק הפסקת העבודה והזדמנות ללימוד ותפילה, אלא זה גם יום של שמחה, על ידי אם הבית, אחרי שסיימה את הכנותיה לקראת השבת. על השולחן מניחים את כלי הבית הנאים ביותר, מניחים כוסית מיוחדת שאותה ממלאים ביין הקידוש המתוק, וכוסית היין מונחת ליד שתי חלות מכוסות במפית מיוחדת ומקושטת. זוג החלות מסמלות את המן שאספו בני-ישראל במדבר.

כאשר ראש המשפחה שב הביתה מבית הכנסת, הוא מצטרף לבני המשפחה ולאורחים בזמירות ליל שבת, כולל שיר הלל לאשה, אם הבית, הלקוח מספר משלי, „אשת חיל מי ימצא". אחרי כן, מקדשים על היין, כיוון שאסור להבעיר אש בשבת, מניחים לפני כניסת השבת את האוכל על פלטת-שבת כדי לשמור על חום המאכלים.

בשבת אוכלים שלוש סעודות, כאשר השלישית היא בשבת אחר הצהריים בין השמשות. עם צאת השבת מבדילים על כוס היין בין קודש לחול, מריחים בשמים, ומדליקים נר קלוע מיוחד, שאותו מכבים ביין.

בול שבת, שאותו הזכרנו בהתחלת השיחה, ראה אור ב-א' אייר ה'תשל"ז, לפני עשר שנים, מפרי מכחולו של הצייר ג. אלמליח. הבול בערך של 3 לירות ישראליות ישנות, מראה מפת שולחן רקומה לכבוד השבת, ואילו על השובל חמצורף לבול הפסוק מספר שמות פרק ל"א, ט"ז: ושמרו בני ישראל את השבת...

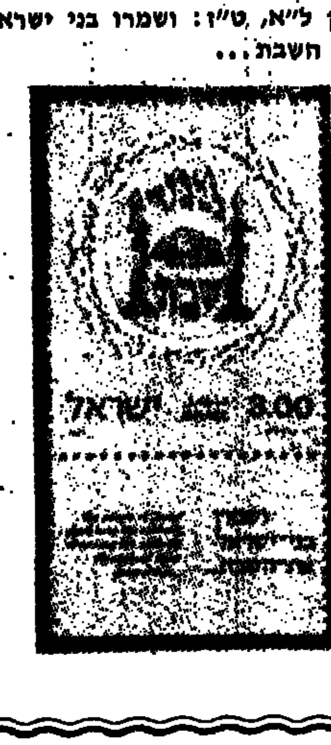

היום או מחר / מאת חמדה לוינטון

דפנה אוהבת להתפנק, ואבא של דפנה הוא „פנקן". כך מכנה אותו דפנה.

בבוקר, בבוקר, אך תפקח את עיניה, קוראת דפנה: אבא'לה! ומיד מביא אבא למיטתה ספר סיפורים, ואגדות, וצלחת מלאה כל טוב: לחם מרוח בחלבה ובריבה, ביצה שלוקה וכוס קקאו, והלחם התוך לקוביות מושכות עין, ועל כל אחת מהן מתנוססת קוביית חלבה.

דפנה קוראת בכרך עב-הכרס, שדפיו כבר קרועים ומשומשים מרוב קריאה, ודרך אגב היא בולעת את האוכל, וטוב לה במיטתה, וחם לה. ורק רבע שעה לפני השעה שמונה, היא יורדת ממיטתה ומתלבשת כשאמא עוזרת על ידה, והרי היא מוכנה לבית-הספר.

עם ערב, כשמבקשת אמא מדפנה להציע את המיטה, מיד היא מפטירה:

— אני כבר עייפה.

ואכן, עייפה דפנה ממשחקיה ומקריאתה. ואמא מציעה את המיטה.

— אולי תדיחי את הכלים, דפנה!

— אני עייפה!

וסבורים אתם שדפנה באמת מרוצה בכל לבה ממצב הדברים? כלל וכלל לא.

בסתר לבה יודעת היא שאינה נוהגת יפה, בסתר לבה יודעת היא שילדה בת תשע כבר גדולה היא, ועליה לנהוג אחרת לגמרי.

ואם כך, מדוע ממשיכה היא בדרכה? כי קשה לה לשנות דרכיה. נוח לה כך, ונעים לה לקרוא ולאכול במיטה ולהיעזר באמא, באבא, בסבתא ובעל אחותה.

לפעמים שוכבת דפנה ומהרהרת:

— מתי אפסיק כל זאת? מתי אקום בקפיצה ממיטתי, אתלבש בעצמי, אוכל ליד השולחן, ואעזור לאמא בעבודות הבית?

אך את התשובה היא דוחה מיום ליום: מחר! מחר! ועוד מחר בבואה להברתה דליה, מקנאה בה דפנה. דליה ילדה חרוצה היא: עוזרת לאם ולאב, מגישה להם ארוחת-בוקר, מדיחה את הכלים, עורכת קניות בחנות המכולת, ויודעת אף לתפור ולבשל.

ואם כך, מדוע לא תנהג כדליה?

כי קשה לה, הו, מה קשה לה לשנות את הרגליה הנעימים. לפני השינה, בטרם נעצמות העיניים, יש ומתעורר בלבה כעס על אבא, זה האבא הטוב שלה, ומדוע? לולא פינק אותה כך, קל היה לה יותר להיות ילדה טובה. אולם לאבא לא תגלה זאת. כה טוב הוא אבא, ואינה רוצה להכעיסו.

ונוהגת דפנה לחלום חלומות רבים. לעיתים קרובות מופיעו בחלומותיה המכשפות הרעות, עליהן היא קוראת בספרים.

לעתים קרובות, היא מתענגת על חלומות טובים ונעימים. בחלומה שדות זרועים פרחים לפניה, והיא קוטפת צרורות של נרקיסים זהובים, חבצלות לבנות, רקפות ורודות, כלניות אדומות, לבנות וכחולות ומרגניות תכולות. אכן, בטבע אין כל הצמחים הללו פורחים בבת אחת, ולא בשדה אחד, ואסור לקטוף אותם, אך בחלומה של דפנה הם מתאספים כולם יחד, והיא כשיכורה רצה מן האחד לשני.

או שהיא רואה בחלומה את דבורה הנביאה וברק בן אבינועם, או את שמשון הגיבור, וגם בבית אלקנה כבר ביקרה בחלומה, וראתה את פנינה וחנה הצרות זו לזו, ואת אלקנה המנסה להשלים ביניהן.

וכשדפנה שקועה בחלומות נעימים כאלה, היא מאחרת קום, בפוקחה את עיניה, מיד היא חוזרת ועוצמת אותן, כדי לתפוס שוב בחלום ולהחזיק בו החזק היטב, לבל יברח ולבל ייעלם מעיניה.

אמנם, אומרים כי ה„חלומות שווא ידברו", אך לא תמיד. חלום אחד של דפנה הביא שינוי גדול בחייה, ועל חלום זה ברצוני לספר לכם.

(המשך בשבוע הבא)

החתלתול / מאת רחל שי[illegible]

החתלתול יצור נחמד
ולא רק לשעשועים נולד.

יש לדאג ולטפל בו.
לא להרגיז ולא להציק לו.
אוהב משחק הוא.
אם סליל חוטים לו
כדור צמר וכל דבר מה
שגלגל הוא ובעל צורה
ישחק וישתובב בו.
ירים כפות רגליים
יתקע את השניים
ויצא במחול התגרות
עם זה עם מזה.

ואוהב גדול הוא.
משיב אהבה לאוהבו.

תבונה וקצת ערמה,
וזכרון חתולים להפליא
אל כל אשר חביב לו.

אבל!
אוהב את העכבר החי,
וכל יצור קטן שנשמה בו,
ואל השדה ואל על אשר בו.
נשאר הילד והריח שלו.
חוזר אחר שהשתובב לו
ובעיניים — החשש משחק לו.

החתלתול יצור מיוחד
ולא רק לשעשועים נולד.

חידון לפרשת „ויחי" / מאת עפרה

את התשובות יש לשלוח ל„הצופה לילדים" רחוב המסגר 66, תל-אביב

בין הפותרים יוגרלו פרסים

לפניכם שבעה סמלים מתוך שנים-עשר סמלי שבטי-ישראל. רשמו במשבצות שמתחת לכל סמל את שם השבט. כמו כן, העתיקו את המלים, מפרשת השבוע המתאימות לכל סמל. בהצלחה!

הזוכים בפרסים

☆ ניב בצור: אורלי מזוז, רח' בת הראל 77/11, באר-שבע.
☆ ריבועי קסם: לימור פלד, כיכר ז'בוטינסקי 6, טבריה.
☆ תשבץ המטריה: מנחם סלומון, רייכס 11, כפר אברהם, פתח-תקוה.
☆ חידון מבוך: אילנית ביטון, ת"ד 18, מגדל העמק.
☆ תשבץ לפרשת „ויגש": יונתן דני, אחימעץ 7, תל-אביב.
☆ תשבץ כל-בו: אופיר וייס, קיבוץ לביא, ד"נ גליל תחתון.
☆ תשבץ כוורת: פנחס כץ, רח' ברוש 52, מבשרת ירושלים.

שמות הזוכים בתחרות — שירים וציורים

בספר שכתבה יפה גנז „בעקבות חורה", מתנת הוצאת „פלדהיים", ירושלים, זכו:
יעל שורץ, כרם מהר"ל ד. נ. חוף הכרמל, 30840.
שירלי ברנס, עובדיה 28, נתניה.
בספר שכתבה גלילה רון-פדר „ביגי", מתנת „פורה" רמת-גן זכה:
עוזי סרור, שכון א', ברנר 5/2 באר-שבע.

هكذا من الاصل

במעגל המשפחה

בעריכת נעמי גוטקינד

דייטה דייטה תרדוף...

הדיאטטיקנית או המומחית לתזונה היתה עד לפני כמה שנים גברת ב־חלוק לבן המפקחת על מטבח בית־הספר, או מתכננת את הארוחות ב־פנימיות, בבתי הבראה ובבתי אבות.

היום — הדיטטיקנית עלתה בסט־טוס החברתי, יש לה לעתים תואר אקדמי (בישראל פועלת גם דוקטו־רות לתזונה) ולאישים רמי מעלה נהוג לצרף בצד עוזרים ומעצבי־תדמית גם את יועצת התזונה, המי־לה האחרונה בחבורה המקיפה כל חשוב.

דייטטיקניות רבות עובדות באופן פרטי ומקבלות הביתה לקוחות לא רק כדי להכנן עבורן אכילה לשם הרזייה אלא גם כדי לטפל בבעיות של עליית משקל בהריון, אלרגיות למזון, סכרת ובדומה.

לעתים קרובות נשים אלה (רוב הדיטטיקניות הן עדיין נשים אם כי יש גם גברים המומחים לתזונה) — מתפקדות כפסיכולוגיות חובבות כ־שהן מסייעות בעזרת עידוד וקשר אישי למכורים, ננות, לקפה או ל־ממתקים, להשתחרר מהתמכרותם.

לתוך המסגרת של הייעוץ והקשר גודות למיניהם כמו אגודת שומרי משקל, מרזי מורית, והיועצים של נוטריליט, דייטה אנגלית מהפכנית המכונה גם מיקרו־דייטה. בשיטת ה־נוטריליט שותים במשך שלושה ש־בועות, שלוש פעמים ביום, משלה מרוכז המכיל בצורת אבקה את כל אבות המזון והויטמינים שהגוף זקוק להם. דחוסים לתוך שלוש מאות ו־שלושים קלוריות. מי שפוחד כי לס־תותיו ישכחו את תורת הלעיסה ב־משך ימי השתייה הללו — יכול ל־אכול גם סלטים ירוקים.

מסתבר שאם מרכזים את כל המי־נרלים, הוויטמינים וכו' לתוך אבקה יבשה — יכולים אפילו אנשים שקשה להם לרזות בכל דייטה אחרת — ל־הוריד משקל.

אחרי שלושה שבועות בא שבוע של אכילה רגילה ושוב שלושה שבו־עות של שתייה. למשקאות הדייטה הללו ארבעה טעמים: מרק, וניל, תות ושוקו וכמות המספיקה לשבוע עולה 45 שקל.

מי שנרתע מדיטות השתייה (שכמו כל דייטה אחרת מצריכה מן המרזה להיות בקשר עם רופאו) יכול ל־נסות עוד משהו מהפכני. את השיטה המוצגת בספר הנקרא „רזה לתמיד" שיצא בהוצאת מסר ונכתב ע"י בעל ואשה) אמריקנים (שמנים לשעבר בשם הארווי ומרילין דיאמונד.

לא על צימצום כמויות או על הג־בלת סוגי האוכל מדבר הספר הזה — אלא על הצירופים הנכונים של הא־כילה. פירות למשל אסור לאכול עם מיני אוכל אחרים כי אז הם מזיקים במקום להועיל.

פירות אוכלים על קיבה ריקה ולכן הם הם ארוחת הבוקר האידיאלית. בשעות הבוקר מיצים ופירות בכמות של 2 כוסות — מבטיחים תחושה של מרץ ובריאות לפי שיטה זו.

בצהרים — סלט, כמנה עיקרית, ומותר גם ספגטי, תפוחי אדמה, כריך וכדומה.

בשר מותר פעם ביום. על דברי חלב — אפשר לוותר לגמרי.

הדיאמונדים טוענים שחלב טוב ל־אדם מיום הלידה עד גיל שלוש ב־ערך ולאחר מכן המקור האידיאלי של החלבונים הם אגוזים, גרעינים וקט־ניות. חלב וגבינות, לדעתם, גורמים למחלות אלרגיות, לאסטמה ואפילו לדלקות אוזניים.

עד כאן — על קצה המזלג בלבד. הפרינציפ הוא שכל שנה — צצה דייטה חדשה, מופיע ספר הרזייה עם פטנט פלאים חדש, והציבור כל כך צמא לדייטות עד שהוא הופך כל יוזמה כזו להצלחה פיננסית אדירה.

בין השיטות החדשות עליהן שמע־תי — יש כזו המציעה לחקות את בעלי החיים אוכלי העשב הרועים יום שלם בשדה ולאכול כל היום כמויות קטנטנות. במקום לשבת לשולחן ול־הכניס פנימה מאות קלוריות במכה אחת — לטעום עשר ויותר פעמים ביום — טעימות מזון קטנות. ללא ספק — מעניין.

ואולי הדייטה הטובה ביותר היא זו שעליה המליצו חז"ל וניסח מחודש הרמב"ם לפיה תמיד חשוב לקום מן הסעודה — „קצת רעבים".

שחור ולבן

החליפה הכהה — מעור נפה שחור מדגימה בעזרת חצאית קלוש עם ירכות וז'קט בעל רכיסה א־סימטרית, עם פרנזים וניטים מרובעים על הכתפיים המורחבות איך נראים בגדי העור העכשוויים המיועדים לצעירות. את החליפה עיצבה חוה שלמן בשביל ג'ינג'ס. ומשמאל — שמלה הדומה לחליפה בלבן „מלוכלך", או לבן־טבעי. מה שנראה כאילו ג'קט עם כיסים מעל שמלה המכופתרת לאורך בצידי החצאית הם בעצם הוספות בד המחוברות לשמלה בחזית בלבד, „טריק" אופנתי האהוב השנה על הרבה מעצבי לבוש.

תחרות המנהלת האלגנטית

מכירה כבהלת בית ספר ה־מצטיינת בהופעה מטופחת ואופנתית במיוחד? ואולי את מכירה מנהלת מכירות הנר־אית כמו דוגמנית־חובבת?

אם כן — תוכלי להציע אותה לחברת רבלון־אולטימה הצורכת תחרות ארצית לב־חירת המנהלת האלגנטית. ע־שרות מעסיקים שלחו לאנשי רבלון מכתבי המלצה ביחס למנהלות המצטיינות בעיניהם בקריירה וגם בהופעה. בהרבה מכתבי ההמלצה מככבות מנה־לות בתי ספר. הזוכה במקום הראשון תוכל לנסוע לאיטליה לנופש משולב בצפייה בתצו־גות אופנה איטלקיות. לעשר הנשים שתבחרנה במקומות הראשונים תעניק החברה גם מוצרי איפור וטיפוח ליבה־ליבה וכל מועמדת תקבל ת־בילת שי.

*

סדין חינם — עם השמיכה

אם לאחר ההבדלה במוצאי השבת הקרובה (18/1) תצאי לחנות של כיתן הסמוכה ל־מקום מגוריך ותקני שמיכה של כרמייה (מאפשרים לר־כוש אותה גם בתשלומים) — יוסיפו לך כבונוס ציפת פלנל ליחיד. אם השמיכה שתרכשי היא זוגית — יתנו לך כשי גם סדין פלנל וגם שתי ציפ־יות.

*

בסט־סלר רפואי

אחד עשר אלף עותקים של „ספר התרופות" מחולק ב־ימים אלה לרופאים, רוקחים, בתי־חולים, בתי ספר לרפואה וסטודנטים בשנת הלימודים האחרונה — בחינם. מדובר בספר שמהדורי בדיק הספי־ רוקחים — מגיסטרים, דניאל הירש ויצחק סיטון עבדו עליו שנתיים ימים.

„ספר התרופות" ימצא כל מי שמתעניין בנושא את תי־אורן של כשמונה מאות מש־פחות של תרופות ישראליות המיוצרות ע"י 26 מפעלי ה־תרופות הפועלים בארץ. על־פי עמודים בספר ובהם תיאור צורתה של כל תרופה, הרכ־בה, כיצד היא פועלת, לאיזה מחלות היא מיועדת, מהן תו־פעות הלוואי שלה, מהו המי־נון הרצוי, כיצד מכינים או־תה וכדומה.

אין ספק שהספר יהפוך ל־חלק הכרחי בספרייתו של כל רופא.

*

קוסמטיקה למניעת פיצעי בגרות

ד"ר יצחק בליקסטיין, רו־פא נשים הרצה שלכום ב־בית סוקולוב על סודות ה־התבגרות של הנוער. התבג־רות היא לא מהוה הנופל ע־לינו למהרת ה„בר־מצווה" או ה„בת־מצווה" אלא תהליך ה־נמשך בערך ארבע וחצי ש־נים. בשלב הראשון מורגש תהליך ההתבגרות בקצב ג־דילה מוגבר. פתאום צריך להאריך מכנסיים לנער או ל־הוריד מכפלת חצאית לנערה כמעט כל חודשיים. שלב ש־ני (למחצית מהבנות זה קורה בגיל עשר) — התפתחות ראש־ונית של החזה. שלב שלישי — שיער הגוף. שלב רביעי — המופיע רק אחרי שיא קצב הצמיחה — מחזור רא־שון.

מה קובע את קצב ההת־בגרות? הגנטיקה בראש ו־ראשונה. לאחר מכן — המ־צב התזונתי (אפילו איכות המזון שמקבל הוולד ברחם אמו — קובעת) וכן המצב הבריאותי, החברתי והפסיכו־לוגי והמשקל הקריטי. מקובל על רופאים שנערה צריכה ל־שקול כ־48 ק"ג לפני שהיא מתבגרת.

עוד אחד ממאפייני ההת־בגרות: פעילות מזורזת מאוד של בלוטות הזיעה, בלוטות החלב (הגורמות לעור שמן) ויחידה הנקראת פילו־סבצ־אית וגורמת לפצעי אקנה על הפנים.

הפצעים על העור בגיל ה־נוער נובעים לרוב מכך שה־בלוטות מייצרות חלב על ה־עור, את העור לא מנקים נכון, נקבוביות העור נסתמות ואז נוצר אקנה העלול להת־דרדר למצבים דלקתיים.

מסיבה זו מציעה בימים אלה חברת „רוק" באמצעות נציגתה בישראל מ.ד.י. פרמ־צבטיקלס לבנות גיל ההתבג־רות תחליב ניקוי לפנים, קרם הגנה ולחות ומסיכה מנקה ב־טענה שרחיצת פנים בסבון — מייבשת את העור ואילו הקוסמטיקה של אמא עלולה לעורר אצל הצעירות אלרג־יות סמויות.

המוצרים בהם מדובר מיו־עדים לאנשים אלרגיים ומות־אמים לגיל צעיר הם מצויים בבתי מרקחת וברשת הסופר־פארם.

*

שוקולד עם ריח קפה

יש המכורים לשוקולד ויש המכורים לקפה, וחברת „ממ־תקי מוסי" אבור, דאגה ל־צור התמכרות חדשה: לשו־קולד ולקפה גם יחד.

חברה זו הוציאה הטיפ־ שוקולד הדומים כשתי טיפות קקאו לפולי קפה ויש להם אפילו ארומה חזקה של קפה. מחירם: 2.5 ש"ח למאתיים גרם של „פולים" מתוקים.

מה נצפה | מה צפוי

בטלוויזיה

● „מכל מקום" (מוצ"ש, 20.30) — ה־תכנית ביוזמת הפעם למכללה ש־בגבעת וושינגטון. בתכנית ניפגש עם מחנכים ותלמידים, נשמע את חבורת הזמר של המכללה ונצפה בקטעי הת־עמלות ומחול בביצוע תלמידי מגמת החינוך הגופני של המכללה.

● „מישל עזרא ספרא ובניו" (מוצ"ש, 22.30) — הפרק השלישי: „עקירה". הקרקע רועדת מתחת לרגליה של שא־רית הפליטה היהודית בחלב. סוריה זוכה בעצמאות; הצרפתים עוזבים. ב־אים מכריזים על חלוקתה של א"י. הדבר מעורר את הערבים לפוגרומים ביהודים. בתי־כנסת עולים באש, וה־חיים בחלב נעשים בלתי אפשריים עוד. מישל מחליט לעקור מעיר הו־לדתו האהובה. תחנתו הראשונה היא ביירות. אלבר מצטרף לקבוצת פלי־טים העושה דרכה ברגל לעבר גבו־לותיה של א"י ונהפך למנהיגה. הוא נוחת בקיבוץ בצפון הארץ, שם הוא מבקש להישאר.

● „עד פופ" (א', 20.02) — הפעם ב־מרכז התכנית ריאיון עם קריסי היינד — סולנית להקת „מעבידי הפגי־פרטנדרס). כמו כן יוצגו בתכנית אורחים שעומדים להגיע ארצה; לה־קת „מיניםאל קומפקט" והזמר ג'יימס בראון. עוד בתכנית: להיטים בביצוע אוכן הג'אז מיילס דייויס, הזמרת מדונה, להקת ג'נסיס, ועוד.

● „אלגרו" (ב', 20.02) — הפעם בתכ־נית שני צוותים של פותרים: האחד מקיבוץ סעד, האחר מקיבוץ ברור חיל", נגן הסימפוני יואב ליפשיץ, ה־נגנים הצעירים אלון סלומון ואריק הלוי, והמנחה יצחק שמעוני.

● „שלושה למעלה, שניים למטה" — סדרה אנגלית משעשעת (ב' 21.30) — הפרק השני: „תרומת האלמן". מגו־ריהם המשותפים של סבא סם וסבתא דפנה בקומת המרתף אינם תורמים לשלווה ביתית. ביקורו של אורח בל־תי קרוא מחמיר עוד יותר את המצב.

● „ספנסר, בלש להשכיר" (ב', 22.50) — הפרק החמישי: „עניינים פני־מיים". ספנסר יוצא לעזרתו של עמית, שוטר מסור וישר, שנקלע למעשה סחטנות הקשור בחיי הנישואים שלו.

● „מק'גייוור" (ג', 22.20) — הפרק ה־שלישי: „הגנב מבודפשט". משטרת בודפשט והק.ג.ב. במרדף אחרי מק'־גייוור, הפועל לשחרורם של כייסים, בני חבורת צוענים, שגנבו שעון. ב־שעון סודות חשובים ביותר של ה־בילשת.

● „סוכנות" — סרט קולנוע (ד', 22.05) — דרמת מתח מתרחשת בחברת פר־סום גדולה, שאת שירותיה מבק־שים לנצל לעליית כוחו של מועמד פו־ליטי. השיטה להפעלת ההשפעה ה־פוליטית מבוססת על הגנבת מסרים פוליטיים בתוך פרסומת תמימה לכאו־רה. פעולותיו המסתוריות של בעליה החדשים של חברת הפרסום מדרבנות את מנהל החברה הותיק ועובד אחר שלה לחקור מה יש מאחורי הדברים. ההתפתחויות גוררות מאבקים פיסיים ועימותים בין הצדדים והושפות בסופו של דבר את מניעיה המתוחכמים רבי העוצמה של חברת הפרסום.

● „ראשון בין שווים" (ה', 22.15) — הפרק השלישי: ריימונד גולד נזקק לייעוץ משפטי בקשר למכתב סחטנות שנשלח אליו מיצאנית. סיימון קרס־לייק מבקש לשפר את מצבו הכלכלי. הוא לוקח הלוואה גדולה מהבנק של צ'ארס סימור כדי להיכנס לעסקי נדל"ן עם איש העסקים רוני נת־רקוב. לצ'ארלס מוצע תפקיד פוליטי שאינו מאפשר לו להמשיך ולשמש ב־תפקיד נשיא הבנק. ריימונד גולד מת־פטר מן הפרלמנט עקב פיחות הלי־רה. ראש הממשלה קורא לבחירות כלליות.

● „הגיע זמן לישון" — פינה לענייני לשון, בהגשת אבשלום קור (ה', 23.5) — הפעם: „לתת רווח בין הדבקים".

לילדים ולנוער בטלוויזיה הכללית והלימודית

* יום שישי

14.30 משפחת פליסר — סדרה דרמטית אנגלית בת 26 פרקים. בפרק הרא־שון במסיבת גן שעורך הדוכס מאר־מניום מפקד אחיינו פלאנטג'נט פאליסר את השמות לבן בלידי דאבלו הנשיאה. ליידי גלנקורה מקלאסקי מהעשירות ביותר בפיג־צ'ירלד. היא התייתמה לא מכבר ד־ברשותה רכוש רב וכסף. פאליסר הוא חבר בבית הנבחרים וסייצג את האינטרסים של הדוכס דודו ד־תוכס. עוד בטרם תסתיים המסיבה ייקבע גורל השניים ע"י האנשים הקרובים אליהם.

15.25 מפגשי בראשית — פרשת „ויחי" בחלק הראשון ישוחח הפרופ' ליי־בוביץ על ברכת יעקב לבניו לפני מותו. בחלק השני יביעו דעתם 3 מרואיינים על מהותו של ספר ברא־שית בעיניהם. המשתתפים: אהרון מגד, חנן פורת ואליס שלו.

* יום ראשון

15.00 עלייה לרגל להימליה — תכנית תעודית המתארת את העלייה לרגל של ההינדים למקומות הקדו־שים להם בהרי ההימליה.

16.30 בית ספר לשוטרים — פרק 8: חב־רים — ג'ורג' נקרא הביתה להלץ את אחיו מהסתבכות עם החוק. הוא נאשם בגניבת אופניים וג'ורג' מגלה את העבריין האמיתי.

17.30 „שיישאר ביניגו" — הפעם התכנית מארחת את מיטב כוכבי הפופ: „בי הקדושים", „פלפל פול בלונדי" ו־„יבי והוילונות הרוסטים".

* יום שני

15.18 קשר משפחתי — משפחת דואני משוחחת עם אחי יותם.

17.55 „הופה היי" — השלישייה הולכת לפגוש חבר דרוזי מן הכפר דלית אל כרמל. ציפי מתחפשת לכתבת טלוויזיה צרפתית.

* יום שלישי

14.15 מספר מכפס הרים — החי של כפ־ריים צרפתיים במחצית השנייה של המאה ה־19. כמה מטפסי הרים מת־לים לעלות לפסגת הר המייג', מקום שאליו לא הגיע עדיין אדם.

16.15 שביל באמצע שביל בצד — טיול השבוע לנחל דוד והאתרים באיזור ים המלח ליד עין גדי.

18.00 „שובה של האנטילופה" — הפרק האחרון: „עוברים לכפר". המשפחה מתכוננת למכור את ביתה ולעבור לכפר. מינטינג זומם בתחבולה לת־פוס את הגנבים, אך גם הפעם אין הוא מצליח. אחרי שהמשפחה עו־ברת לכפר, נשארים הליליפוטים בדירה הריקה ומתכוננים להרפתקות נוספות.

* יום רביעי

14.07 דב הקוטב — סרט תעודה על דב הקוטב, אורחות חייו, ועל שיטות המחקר המודרניות הנעשות במכון הקוטב הנורבגי.

15.15 מועדון הפיקוויקים — סדרה קומית חדשה בת 12 פרקים, על פי הסופר האנגלי צ'רלס דיקנס. בפרק הרא־שון אנו מתוודעים אל האדונים פיק־וויק טאפמן, וינקל וסנודגראס חב־רי מועדון הפיקוויקים. החברים יו־צאים לרוצ'סטר ובעת שהותם ב־פונדק הם פוגשים את מר ג'ינגל וזה מסבך את מר וינקל בדו קרב לא לו...

* יום חמישי

17.30 „מקרון 1" — שם הפרק: „חברים לצרה". דני פוגש בלונדון נער ש־אביו מדען אטום נחטף. שליחו של גריפ הוא שחטף אותו. שני הילדים מגלים מעבדה סודית לנשק ועוז־רים לצוות „מקרון 1" להרוס אותה.

17.55 „ג'יין אייר" — הפרק האחרון: ג'יין מוצאת את רוצסטר עיוור ושבור כלי. לאחר שהשתכנע כי ג'יין שבה אליו לא מתוך רחמים, הוא מציע לה שתינשא לו.

18.25 „פסוקו של מקום" — מבט אל גרר המוזכרת ב„בראשית".

---

* במהלך השבועות הקרובים תבצע הטלוויזיה החינוכית שינויים בלוח המשדרים של ימי ו' אחה"צ, מתוך מטרה לבנות שעות שידור אטרק־טיביות לקהל המבוגר.

האוניברסיטה הפתוחה נמצאת עתה בחופשה ובאשר יש תפתיים וקודם שיחריה לשעה 13:15.

צופי „זהו־זה" הנאמנים יאלצו לשנות הרגלי צפיה משנים ולצפות בשידור החוזר בשעה 13:46.

„משפחת פאליסר" תכבב על המסך במשך 26 שבועות בשעה 14:30, ולאחר מכן תשובצה סדרות דרמטיות איכותיות נוספות — בניהם „ההגדה לבית פורסייט".

בשעה 15:25 יתן פרופסור ישעיהו ליבוביץ את פרשנותו האישית לפרשת אותו שבוע.

בשעה 16:45 ישודר פרק מן הסדרה „באמנות „100 צוהרים". ויחתום את השידורים בשעה 16:00 המוסף לשבת „ערב חדש"

* הטלוויזיה החינוכית נענתה לפניות הצופים והחל מה־18.1.87 משו־בצת תכנית מהסדרה „שעת כושר" גם בשעות אחה"צ המאוחרות.

מדי יום ב' וד' תשודר תכנית התעמלות בסביבות השעה 16:00 ותצרף למעגל המתעמלים עמה גם את האוכלוסיה העובדת.

התכניות ישובצו בלוח המשדרים בהתאמה לאוכלוסייה הנמצאת באותן שעות בבית.

מדי בוקר בשעה 08:00 תשודר תכנית לגברים ונשים הנמצאים בבית בשעה זו.

בימים א' וה' תשודר תכנית התעמלות בשעה 10:00 המותאמת לאנשים עיוורים, לפנסיונרים, לנשים אחרי לידה ועוד — תכניות העוס־קות בסוגי התעמלות שונים אשר אינן מצריכות מאמץ רב או שטח גדול.

בימים א'—ג' תשודר תכנית בשעה 14:05 המותאמת לילדים צעירים יותר.

ברדיו * בטלוויזיה

בעריכת שולה מוסטיק

ברדיו

● „קבלת־שבת" — פרשת „ויחי" — בעריכת שבתאי ביבי (א') ערשי, 15.00 — הרב יחיאל אבוחצירא, רבה של העיר רמלה, ישוחח על פרשת השבוע. קווים לדמויות מן הפרשה ישרטט הפרופ' אבנר שאקי. קורא ב־הפטרה אליעזר בן גור ממקהלת ה־גבלים בירושלים. זקן החזנים בירו־שלים החזן משה זר גאון יקרא פסו־קים מפרשת השבוע.

● „מלווה מלכה" (ב') מוצ"ש, 22.10 — „על גמילות חסדים ובעשים טובים" — על גביית תרומות ובגדים, גמ"ח לוליב ומצעים, ועוד. העורך משה חן.

● „המחשבה ישראלי" — סדרת שיחות מ־פי פרופ' איתמר גרינוולד (א') רא־שון, 19.05.

● „עם ישראל" — מוסף לענייני יהו־דים בעולם (ב') ראשון, 19.35. „אזכור בשבתך" (ב') ראשון, 20.00 — בשעה הראשונה פרקי תפילה ופיוטים של שחרית לשבת לפי סדר התפילה. בשעה השנייה עם הפייטן מרדכי בו־זגלו.

● „תפוח ועץ" (א') ראשון, 22.05 — סדרת תכניות בנושא „משפחות הנמ־צאות בשלבים שונים של תהליך ה־גירושין" הפעם תכנית רביעית: „בצ־עים, האשמות ואשמות בתהליך הגי־רושין — ריגושים ומתחים אצל האם, האב והילדים". בנוות: הפסיכולוגים ד"ר עמירם רביב ויוסי גוטמן.

● „צימוקים ושקדים" — מבחר שירים ביידיש (ב') ראשון, 22.05 — והפעם „ושיננתם לבניך" — שירים מאב ל־בנו.

● „שעה חופשית" — מגזין שבועי לעני־יני חינוך (ב') שני, 18.06.

● „עיונים בפרשת השבוע" — פרשת „שמות" — מפי הרב יונה מצגר (א') שני, 19.05.

● „עולם הזמירות" — מצעד הפזמונים המסורתיים — בעריכת שבתאי ביבי (ב') שני, 20.05.

● „אצבע על הדופק" — שבועון בענ־ייני בריאות ורפואה (ב') שלישי, 18.06.

● „שיעור בתלמוד" — מסכת „ברכות" מפי שבתאי סבטו (א') שלישי, 19.05.

● „עולם חדש" — מגזין חדשותי לענ־ייני האדם וסביבתו (ב') שלישי, 19.35.

● „עוד פעם אחת" (ב') שלישי, 22.05 — הפעם: „30 שנה לנצרת עילית".

● „שנינו ביחד וכל אחד לחוד" (א') שלישי, 22.05 — הפעם: „התמודדות עם מצבי חרדה" — עם ד"ר נגה רד־בינשטיין ונתי אלון.

● „קפה ראשון" — חידונים מגוונים ב־השתתפות המאזינים — עם שמוליק רוזן (ב') שלישי, 23.05.

● „מועדון שעון הזהב" — מעולמו של האדם המבוגר (א') רביעי, 16.05.

● „שאל בעניין" — שאלות עם רב ב־ישראל בענייני חברה והלכה (א') רביעי, 19.05.

● „ניחוחי הציר" (ב') רביעי, 20.05 — הפעם: עם חבורת הזמר „הרוח ה־מזרחי" מנצרת עלית ליום הולדת ה־30 של צירם.

● „מחפשים את המטמון" — בעריכת זאב עבר (ב') רביעי, 22.05.

● „השכלה ודעה לכל" — „בבית לאו־מי למדינה שבדרך — 1917 — 1939" (א') חמישי, 15.30 — הפעם: „התג־בשות כוח המגן העברי" — דיון.

● „שיעור בתניא" — מגיש: הרב עדין שטיינזלץ (א') חמישי, 19.05.

● שידור משחק כדורסל בין מכבי תל־אביב לבין ריאל מדריד (ב') חמישי, 20.30.

שים אוזן

„סוס יטוסי" — הלביא בשריא (גל"צ) שני, 18.05 — גיא זוהר. כתבו הצבאי של יומן גלי־צה"ל. עקב ב־חודש האחרון אחרי כל הבדיקות האחרונות, הניסויים על הקרקע ו־ההכנות לקראת הטיסה הראשו־נה של אב טיפוס הלביא. בתכנית „סוס יטוסי" הוקלטו שיחות עם ה־טכנאים המהנדסים אנשי צוות, מנ־הלי הפרוייקט וטייס הניסוי אשר עבדו בתקופה האחרונה תחת לחץ כביר כדי שהמטוס ימריא בזמן.

פינת הבול

מאת חיים לנגלבן

טריגווה לי על בולי או"ם

ב־30 בינואר 1987, ינפיק שירות הדואר של האו"ם סידרה של שלושה בולי זכרון, לכבודו של טריגווה־לי, מי שהיה מזכ"ל האו"ם הראשון מ־1 בפברואר 1946 ועד 10 באפריל 1953.

הבולים הם בעליים נקובים של 22 סנ־טים אמריקניים, 1.40 פרנקים שוויציים ו־8 שילינגים אוסטריים. מידותיהם 25 עד 35 מ"מ כ"א.

טריגווה־לי נולד באוסלו, נורווגיה, ב־ יולי 1896. סיים לימודי משפטים במיכללת אוסלו בשנת 1919, היה עורך דין ידוע, פעיל במפלגת הלייבור הנורווגית ובשנת 1940 היה לשר החוץ של הממשלה הנור־ווגית הגולה בלונדון. בינואר 1946 עמד בראש משלחת נורווגית בכינוס הראשון של העצרת הכללית של האו"ם בלונדון, וחודש לאחר מכן נבחר לכהונת המזכיר הכללי ה־ראשון של הארגון הבינלאומי לתקופה של 5 שנים. ב־1950 נבחר לעוד תקופת כהו־נה של שלוש שנים. הוא חיבר ספר ששמו „למען השלום — שבע שנים בשירות ה־או"ם", יצא לאור בשנת 1954. טריגווה־לי מת בשנת 1968.

הבולים לזכרו של טריגווה־לי עוצבו בידי י. קאלארי, ארה"ב מתוך פורטרט שהכינה ממשלת נורווגיה. הם נדפסים בבית הדפוס הממלכתי בוינה, אוסטריה. הניקוב 13.5 x 13.5 על כל שני סנטימט־רים. ב־30 בינואר, יום הופעת הבולים, תו־צג למכירה מעטפת „יום הופעת הבולים", מונפקת בשלושה מוקדי מכירה של ה־או"ם: ניו־יורק — ארה"ב. ג'נבה — שוויץ ו־וינה, אוסטריה. החותמת של ניו־יורק מראה את סמל האו"ם, בעוד ביתר המקומות, מופיע דיוקנו של טריגווה לי.

לוח הנפקות בדואר או"ם

שירותי הדואר של האו"ם, פרסמו ב־רבים את לוח ההנפקות לשנת 1987. בתוכ־נית יש הנפקות בולים בדואר האו"ם: ב־20 בינואר כאמור, שלושה בולים עם דיוקנו של מזכ"ל האו"ם הראשון טריג־ווה־לי; שני בולים לדואר מן הבניין ואיי־גרת אויר אחת. ב־13 במרץ יראו אור שי־שה בולי דואר בנושא „מחסה למחוסרי בית" וגלוייה זכרון אחת. ב־17 ביוני שישה בולי זכרון המיועדים למלחמה בסמים ו־שני בולי דואר נוספים מן הבניין. ב־18 בספטמבר 16 בולי דגלים עם דגלי המדי־נות המצטרפות לאו"ם; ב־23 באוקטובר שישה בולים ליום האו"ם. וההנפקה האח־רונה בשנה זו ב־30 בנובמבר 1987 בת שישה בולים המוקדשים להיסך ילדים. כן תופיע גלויית זכרון. המהדורה הכוללת של כל הנפקה מגיעה בדרך כלל ל־2.5 מיליון עותקים מכל בול.

דואר נע חדש — מזרח בנימין

קו דואר חדש הופעל במזרח בנימין. קו הדואר הנע עוסק בכל פעולות הדואר כולל עיסקות בנק הדואר. הקו שבסיסו דואר ירושלים משרת את המקומות ה־באים: כפר אדומים, מעלה המכמש, כוכ־ב יעקב, בית אל א', עלמון, מעלה אדו־מים, רימונים, גבעון, פסגות, מעלה אפ־רים, כוכב השחר, צפנה ועוד.

עם הפעלת הקו החדש „מזרח בנימין" וכתוצאה מהשינויים שחלו במהלך הקו על־ידי החברה ישתנה שמו של הקו זה למזרח בנימין, עונה שמו של הקו הנ"ל ויקרא מעתה „חבל יהודה".

גם שמו של קו הדואר הנע „הרי ירו־שלים" שונה, עם הפעלת הקו החדש „הר־רה בנימין" ו„בקעת הירדן" שונה שמו של קו „הרי ירושלים" ויקרא מעתה „צפון יהודה".

בתאריך כ"א בכסלו התשמ"ז, גם הוכ־נסו לשימוש שלוש חותמות ביותמה. ה־אחת מוקדשת לדי עיש בדיה בנימין; ה־שנייה — חבל ירדן; והחותמת השלישית ה־מוקדשת לצפון יהודה.

רפי לוי ערער על מעצרו עד תום ההליכים

הממונה על מחוז ירושלים במשרד הפנים, רפי לוי, ערער אתמול בבית המשפט העליון על החלטת בית המשפט המחוזי בירושלים לעצור אותו עד תום ההליכים המשפטיים.

באמצעות בא כוחו עו"ד תוסיה כהן טוען רפי לוי, כי העילה העיקרית לכך שנעצר עד תום ההליכים המשפטיים נגדו היתה קביעת השופט, כי קיים חשש של מכשול להדחת עדים. חשש זה מתבסס על מכתב ששיגר רפי לוי בהיותו במעצר לבנו רענן.

בערעור נטען, כי כאשר מדברים על הדחת עדים צופים את פני העתיד. אולם אין ביכולתו של רפי לוי להדיח עדים ולשבש הליכי משפט, שכן כל העדויות נגדו כבר נגבו, כל העדים נחקרו ושני הכמרים המשמשים כעדי תביעה למשפטו, הגיעו להסכמים עם המשטרה לשמש כעדי מדינה, נטען בכתב הערעור.

עוד נאמר, כי מעמדו של רפי לוי הוא בשפל המדרגה כהיום, שנבע מהיותו ממונה על המחוז, אינו עוד לו עוד ועל כן אין חשש כי יאיים על עדים. מאחר האיש לא ישוב מכבו עתה.

עוד נטען, כי טעה בית המשפט המחוזי בירושלים כאשר התעלם מנסיבות כתיבת המכתב. "המכתב נכתב בהיותו כ־30 יום במעצר, כשהוא חש שעולמו חרב עליו. הוא נפל מאיגרא רמא לבירא עמיקתא, כאשר הלחץ הנפשי שהופעל עליו היה לא נשוא. גם שהמשטרה ערכה חיפושים בביתו ולקחה חפצים רבים, וביניהם כל תכשיטי אישתו, כולל טבעת נישואין שהוסרה מגל גופה, נטען.

עו"ד תוסיה כהן טוען עוד, כי יש ללמוד היקף רב של חומר לצורך הכנת ההגנה ויש צורך בנוכחותו של רפי לוי ושמיעת תגובתו על כל החומר, דבר שהוא בלתי אפשרי כאשר רפי לוי נמצא במעצר.

בערעור מתבקש בית המשפט העליון לשחרר את רפי לוי תוך הטלת מגבלות עליו כמו ניתוק הטלפון בביתו או להורות על מעצר בית.

טרם נקבע מועד לשמיעת הערעור.

סוגיית השחקנים הזרים הגיעה גם לשחמט

מאת שלמה קנדלשיין

הופעת שיתוף שחקנים בליגות הישראליות במוחזר בכדורסל הגיעה גם לשחמט.

סוגיית שיתופם של שחקנים זרים בספורט בישראל הגיעה גם לתחום השחמט. בעקבותיו של מועדון השחמט בבאר שבע ששיתף בשורותיו כבכוב הראשון של משחקי הליגה הלאומית את רב האמן היהודי דימיטרי גורביץ שהוא אזרח ארצות הברית, צעדה אס"א היא שהגישה בקשה דומה.

הנהלת האיגוד הישראלי לשחמט שנדרשה להחליט בסוגייה זו, נאלצה להתמודד עם סיטואציה חדשה שלא היתה ידועה עד כה בשחמט ואינה מעוגנת בתקנון האגוד.

לפיכך החליטה הנהלת אגוד השחמט החלטת ביניים שתוקפה לעונת המשחקים הנוכחית בלבד, והאומרת: "היות וכבר שותף שחקן זר אחד במשחקים רשאית כל קבוצה לצרף בהתאם לתקנון עד לסבוב הרביעי שני שחקנים מבלי להתייחס לנתונם. לגבי עונת המשחקים הבאה תעשה פנייה לכל מרכזי הספורט לשמיעת עמדות בטרם תחליט ההנהלה החלטה מחייבת בסוגייה זו".

תופעת שיתוף שחקנים זרים בליגות הישראליות — בענפי ספורט שונים, הפכה ל"ויכוח לאומי" בין המצדדים והשוללים בעיקר על רקע טיעונים מהד גיסא של קשיים תקציביים וחסימת דרכם של ספורטאים צעירים ומוכשרים, בהמשך הדרך, ומאידך גיסא הפלאה ורמה המקצועית ומשיכת הצבור להתחרויות.

דליקה במחסן חומרי ניקוי באשקלון

דליקה שפרצה במחסן לחומרי ניקוי ומוצרי קוסמטיקה ברובע המסחרי של אשקלון גרמה נזק נאמד בלמעלה מ־100 אלף ש"ח, ורק בנס לא היו קרבנות בנפש.

שלוש מכונות כיבוי שהוזעקו למקום עמלו כחמש שעות והצליחו לאתר את האש ולמנוע את התפשטותה לחנויות סמוכות.

שלושים בלילה הרגישו עוברים ושבים בריח עשן הבוקע בלהבות הבקעות, מבית המסחר של צמח סעדיין ברחוב העבודה באשקלון. העוברים החלו מיד במאמצים לאיתור האש ובמקביל הזעיקו את המשטרה והכבאים. כמו כן הזעיקו את בעל העסק, שהוריו הקשישים ישנים בחדר סמוך למחסן ואביו בנימין, כבן 85, חולה ומרותק לכיסאו. למזלם של הישישים הפרידה דלת ברזל מחוזקת בין המחסן לחדר מגוריהם, והכבאים הצליחו לחלצם בריאים ושלמים ולהציל חייהם. הדירה הוצפה עשן סמיך אולם לא נפגעה מהאש.

אתמול הגיעו למקום חוקרי שריפות ושוטרים, אולם לא נמסרו פרטים אם מדובר בהצתה או שהדליקה נגרמה על ידי סיבה אחרת.

נמסר כי סחורות רבות ניזוקו וריהוטו וכן נגרמו נזקים גדולים לבניין.

נער מבאר־שבע הוכה ע"י שניים מתלמידיה של אימו

נער בן 11 תלמיד כיתה ו' בישיבת בנ"ע בבאר שבע, בנה של מחנכת כיתה ט' באחד מבתי הספר המקיפים בעיר, הוכה לפני כחודש באכזריות ע"י שניים מתלמידיה של אימו.

מפרטי המקרה, שנודעו רק לאחרונה מסתבר, כי המחנכת, פרומה בריקנר הזמינה את הורי שניים מתלמידיה, לשיחה על העדרותם מן הלימודים. "בפעולת תגמול" החליטו השניים לגשת לישיבת בנ"ע ולבקש מבנה של המחנכת לצאת אליהם בטענה כי אימו מחכה לו בחוץ. כאשר נלווה אליהם הנער אל מחוץ לתחומי הישיבה, הפילו אותו השניים על הארץ וקפצו עליו והיכו בו בחוזקה. רק לקול זעקותיו לעזרה, שהדהדו בכל הסביבה הם הרפו מבנו וברחו.

חקירה פנימית בבית הספר גילתה את זהות המכים והוגשה נגדם תלונה למשטרה. בחקירתם במשטרה הודו רק לאחרונה כחודש לאחר האירוע, הביעו חרטה על מעשיהם המחפירים.

כיום ממשיכים שני התלמידים בכיתתה של פרומה בריקנר. לדבריה הדבר יוצר מערכת יחסים מתוחה וקשה לה ללמד אותם.

תגובתו של בנה לאירוע: "אינני מבין, איך יכולים אנשים להגיע כל כך למעשה כזה. הם שמחו. היכו בי וצחקו והדבר הזכיר לי את הסיפורים על גרמניה הנאצית"...

מאסר לנאשם בהכאת אביו

נאשם בהכאת אביו והתעללות בו נידון אתמול בבית משפט השלום בבאר שבע למאסר שנה וחצי בפועל, לאחר שהאב הפציר בשופט לשלוח את בנו למאסר.

הנאשם, דוד פורקר, תושב דימונה בן 38, הועמד לדין בפני נשיא בית משפט השלום בבאר שבע, השופט יוסף רבי.

התביעה טענה כי לפני שבוע נכנס הנאשם לדירת אביו בדימונה, למרות שהכניסה לדירה נאסרה עליו בצו של בית משפט ולאחר שכבר בעבר הורשע פעמים רבות בתקיפת האב ואף ריצה עונשי מאסר על כך. התובע טען כי התקרית האחרונה אירעה בצהרי יום ו' ובמהלכה היכה הנאשם את אביו מכות נמרצות. התובע ציין, שלנאשם הרשעות קודמות רבות באותן עבירות וכי תלויים ועומדים נגדו שני עונשי מאסר על תנאי לתקופות של 6 חודשים ו־18 חודשים.

הנאשם ביקש "רחמים" וביקש לתת לו "צ'אנס נוסף", אך אביו אמר לשופט: "אני רוצה שיכניסו את הבן שלי לבית הסוהר, כי הוא נתן לי מכות חזק בבטן ואמר שיחנוק אותי. הוא אמר לי עוד, שיתן לי עוד מכות, כשיצא מבית הסוהר".

השופט רבי סיכם את הדיון ואמר: "הנאשם הוא 'שור מועד', בעל עבר פלילי עשיר בתקיפות וישב שנים רבות בבית הסוהר, אך הדבר לא הרתיע אותו. האב לא אמר מילה טובה על בנו, ולהיפך, הוא התחנן שבנו ישב מאחורי סורג ובריח, והוא חושש שאחרי שחרור הבן ממאסר, ישוב למעשיו, יכה אותו ויתעלל בו".

השופט גזר על הנאשם מאסר 4 חודשים בפועל על מעשיו האחרונים וכן הפעיל נגדו את שני עונשי המאסר על תנאי, של 6 ושל 18 חודשים, אך הוא קבע שכל העונשים יהיו חופפים, כך שבסך הכל ייאסר הנאשם ל־18 חודשים.

השופט דחה בקשת הנאשם לדחות את תחילת ריצוי המאסר ב־24 שעות, מחשש שינצל שעות אלה להכאה נוספת של אביו.

נסתיים מחזור נוסף של פרוייקט "עם סגולה"

45 תלמידים מאוסטרליה השתלמו בארץ בנושאי יהדות, מטעם המחלקה לחינוך ותרבות תורניים בגולה

קבוצה של 45 תלמידים מאוסטרליה, יצאה אתמול את הארץ בתום תקופה בת 10 שבועות של השתלמות לימודים בנושאי יהדות, העם והארץ, מטעם המחלקה לחינוך ולתרבות תורניים בגולה, בהסתדרות הציונית.

הקבוצה, בנים ובנות מבתי הספר "מוריה" ו"מצדה" בסידני, הגיעה ארצה במסגרת הפרוייקט החינוכי הציוני "עם סגולה", שהוחל לפני ש"ש שנים, והיא הגדולה שהגיעה עד כה ארצה להשתלמות כזו.

בתקופת שהותם בארץ במכון הלפיות — מרכז הלימודים של המחלקה לחינוך ולתרבות תורניים בגולה — עברו המשתתפים אימונים צבאיים במסגרת הגדנ"ע, שבוע בקיבוצים בין הצביע ועלי מים, וכן יצאו לשבוע סיורים, בעקבות האבות, השופטים והמלכים שערכו צבעים שדה כפר עציון. הלימודים שולבו בסיורים באתרי הארץ ומרחביה.

תכנית הלימודים בוצעה על ידי אגף ההשתלמויות של המחלקה, בריכוזו של שמעון קורמר, והיא כללה תולדות עם ישראל, שעורים בתנ"ך בנושאים של יישוב הארץ וכיבושה, שיבת ציון, מאה שנות התישבות, שואה ותקומה ועוד.

התלמידים ציינו את החוויה העמוקה שעברה עליהם בפעילותם האינטנסיבית, הלימודית והתנחבותית בארץ, וטענו שהוחזר עליהם רושם לכל החיים. בטקס הסיום למשתלמים שנערך באולם וייצמן, ציין חנן זכריאל, מנכ"ל המחלקה, את הסמליות שבסיכום זה באותו אולם שבו השבע הנשיא הראשון של מדינת ישראל, כאשר המשתלמים סיימו את ביקורם בארץ בעשרה בטבת הוא יום השואה ויום הצום, על תחילת המצור על ירושלים — סמל של חורבן ותקומה, שואה והתשועה של עם ישראל בארצו המתחדשת.

ערעור על ההחלטה לשחרר המשקולן אדוארד ווייץ

המדינה ערערה בפני בית המשפט העליון על החלטת בית המשפט המחוזי בת"א לשחרר בערבות את מרים המשקולות אדוארד וייץ המואשם בקשירת קשר עם אחרים לביום שוד מזויין במלטשת יהלומים, כדי שבעליה בלטשה יקבל מבטחיה את דמי הביטוח.

אדוארד וייץ מואשם כי הצטייד עם אחרים בנשק חם ובאזיקי פלאסטיק. הם הגיעו למלטשה, איימו על הפועלים בנשק, כפתו אותם ונטלו ממקום יהלומים בשווי 150 אלף דולרים.

נגד מרים המשקולות הוגש כתב אישום, אך שופט בית המשפט המחוזי בתל אביב סרב לעצרו ושחרר אותו בערובה.

בכתב הערעור שהוגש לבית המשפט העליון נאמר, כי המעשים המיוחסים לו הם חמורים ביותר והנימוקים מצדיקים את מעצרו עד תום ההליכים. המשנה לפרקליט המדינה עורכת הדין דורית ביניש טוענת בכתב הערעור, כי יש חשש שהנאשם ימלט מאימת הדין, והראייה לכך היא — שנתפס בנמל התעופה בן גוריון בדרכו לחו"ל.

הדיון בבקשה נקבע להיום בפני השופט מנחם אילון.

ועדה למען יהודי בריה"מ הוקמה בחיפה

מאת א. צבי גבעון

הועדה למען יהודי בריה"מ מיעצת בשיתוף פעולה ובמימון היחידה הצבורית לקליטת עליה של עיריית חיפה הוקמה בחיפה בראשם ראש העיר ואישי ציבור מעולי רוסיה.

כיו"ר הועדה נבחר חבר מועצת העיר "אסיר ציון" לשעבר אשר ליבלינג. הועדה תפעל בשיתוף עם המועצה למען יהודי בריה"מ מועצות בתל אביב וכל הגופים היהודיים בעיר חיפה — נעמ"ת, ויצ"ו, תנועת האשה הדתית, רופ"ר, התאחדות העולים, ארגון חיי פני למען מסורבי עליה ועוד.

המרכזת של המועצה הצבורית לקליטת עליה בעיריית חיפה מסרה כי מטופלים כבר כעת על ידי הועדה כ־110 משפחות מאיזור חיפה והקריות.

המטרות שהועדה הציבה לעצמה הן, טיפול במשפחות בארץ, אירוח העולים אצל משפחות ותיקות בשביתת הבתים, מפגשים חברתיים, וקשר מתמיד עם מסורבי עליה. כמו כן החליט להמשיך בשליחת חבילות, ספרים, בגדים, אוכל, מילון עברי ועוד למסורבי העליה ברוסיה. בנוסף לכך תגביר הועדה את הפעלת תודעת הנושא בבני הציבור הרחב בארץ ובמיוחד בבני הלימודי בתי הספר בעיר חיפה והקריות.

חשודים בפריצה למירפאה וגניבת תרופות וציוד

שניים מתושבי קרית ביאליק חשודים בפריצה למרפאת קופת חולים "זבולון" בקריה, בפריצה לכספת ובגניבת התרופות והציוד אתרי.

החשודים, שלמה קסלסקי (22) ויעקב מוסקלי (33), הובאו אתמול לבית משפט השלום בחיפה, שם האריך השופט ראובן בן חורין את מעצרם ב־6 ימים לחקירה.

בין השאר נטען כי השנים חשודים בהתפרצות למרפאת קופת חולים הכללית "זבולון" בקרית ביאליק. לטענת המשטרה פרצו החשודים בתחילת ינואר למרפאה, פיצחו כספת ריקה וגנבו כדורי שינה וציוד אחר.

שוחררו חשודים בתקיפה על רקע סכסוך שכנים

שני שכנים בקריה אונו הובאו אתמול לבית משפט השלום בתל־אביב, כחשודים שתקפו איש את רעהו על רקע "שכנות לא מוצלחת" לטענת ב"כ המשטרה.

השניים שוחררו בערבות.

החוקר המשטרתי רס"ר אהרון דיין טען, כי מדובר בסכסוך מתמשך בין שני החשודים — שמעון צדוק (49) ויצחק אהרוני (35). לדברי החוקר לא בחלו הצדדים באמצעים להטריד איש את רעהו עד כדי כך, שמעשיהם הפכו גם מיטרד לשכנים אחרים המתגוררים באותו בניין. כמו כן נגרמו הפרעות לבית הכנסת השוכן מול ביתם.

השופטת הדסה אחיטוב הורתה לשחררם בערבות של 2,250 ש"ח, לאחר שכל אחד מהם הציג בפני בית המשפט סיכויים על הריה. שבגרמו לסבנתו ממעשיו של השכן.

כתב־אישום נגד היקב בזכרון על העדר רשיון

כתב אישום על ניהול עסק ללא רשיון הוגש שלשום לבית משפט השלום בחדרה נגד היקב בזכרון יעקב ואגודת הכורמים.

בכתב האישום, שהוגש ע"י פרקליטות מחוז חיפה, נאמר כי היקב אינו עומד בהוראות התברואתיות ומפר צו פיקוח על מצרכים ושירותים. עוד צויין בכתב האישום, כי בביקורות שערכה לשכת הבריאות באיזור חדרה באוקטובר '85 נמצאה משתנה סתומה ואסלה מקולקלת, וכל המיפגעים התברואתיים הועברו ללשכת הבריאות.

בית המשפט בחדרה טרם קבע תאריך לדיון המשפטי.

נאשם בהחזקת מאות דולרים מזוייפים

תושב קריית ים מואשם בהחזקת מאות דולרים אמריקנים מזויפים.

סגן לפרקליט מחוז חיפה, עו"ד עדנה כהניא, הגישה אתמול כתב אישום לבית המשפט המחוזי בחיפה נגד בבר (בן סעדה) יפרח (25) מקרית ים.

התביעה טוענת, שבשלהי אוגוסט '84, במהלך חיפוש בביתו, נתפסו 1,400 דולר אמריקאים מזויפים. התביעה טוענת כי הנאשם החזיק הדולרים המזוייפים ביודעין ושלא כדין.

בת 5 שיחקה בגפרורים וגרמה לדליקה

פעוטה בת חמש ששיחקה בגפרורים, שעה ששני אחיה צפו בסרט וידיאו, גרמה, אתמול לדליקה שכילתה את תכולתה של דירת משפחתה נחום ברחוב העמק 4ה בכפר סבא.

מכבי אש שהוזעקו למקום עמלו בעזרת סולם כבאים ושלוש כבאיות נוספות למנוע את התפשטות הדליקה לקומות האחרות בבניין.

מפקד מכבי אש בכפר סבא שמואל וכסל סיפר לכתבת עתיים, כי שלושת הילדים שהו בדירה ללא הוריהם. שניים מהם צפו בסרט וידאו ובת החמש, שלא התעניינה בו, נכנסה למרפסת ושיחקה בגפרורים. לפתע הבחין אחד הילדים בעשן מיתמר מכיוון המירפסת ורץ עם כוס מים כדי לכבות את השריפה. כאשר הבחין שהאש אוחזת במהירות בקרטונים שהיו פזורים במרפסת, רץ לשכנה והזעיק את עזרתה. השכנה מיהרה לפנות את הילדים מהדירה הבוערת ולהזעיק את מכבי האש ומד"א.

עליות שערים במניות

מאת סופרנו הפיננסי

בשוק המניות היתה אתמול אווירה חיובית שהתבטאה בעליית שערים ברבית סוגי המניות. בצמודי מדד היו עדיין בקושים של 8.5 מיליון ש"ח, להיות היצעים של 21 מיליון ש"ח והסחר היו היצעים של 5.3 מיליון ש"ח שנקלטו בהיקף כולל ללא שנוי. המחזור בשוק המניות גדל והסתכם ב־17.8 מי אשר שערי 216 מניות עלו ו־110 מניות נסחרו ללא שנוי.

בחוגי הבורסה מעריכים כי העובדה שקרנות המניות צברו כספים גם אתמול כ־11 מיליון דולר מראה כי השוק בעל חוסן רב ויש לצפות המשך עליית שערים. גם במניות הכבדה שהשבוע זכו לפתע למדפי בקוש גדולים ולעליות שערים חדות.

רבים סבורים כי אווירת היציבות במשק, וצפיות להורדת מסים, האינפלציה והריבית יתרמו לשוק מניות יציב ומכך יתגבר ציבור משקיעים בקרנות וציבור המקרבים ומשקיעים המעדיפים להשקיע ישירות בבורסה.

השבוע הקרוב צפויה מגמה חיובית אם כי סלקטיבית כיוון שרוב המניות כבדות אינן יכולות לעלות על בסיס תנופה בלבד כיוון שהן מייצגות לכאורה שווי כלכלי של חברות.

מעורב בצמודים

בצמודי מדד הופיעו עודפי בקוש בינוניים שהביאו לעליות שערים מתונות.

בסדרות "גליל" היו ירידות עד 2 אחוז. בסדרות "שגיא" עליות עד אחוז אחד, ב"בריות כפולה" היו ירידות בצד עליות. בסדרות דולריות היו ירידות שערים עד 6 אחוז. מחזור הצמודים היה 11.8 מיליון ש"ח.

יציבות בהסדר

במניות ההסדר שררה יציבות והמציעים נקטו ללא שנוי. בלטו בנק היהיר אי.די.בי. רג', בליל סטוק, מזרחי ע"ש ופועלים ע"ש שנסחרו ללא שנוי, כ פגן ירדה ב־2.2 אחוז. בין הבנקים האחרים בלטו ספנות 0.1 עליה של 8.1 אחוז, פי.בי. עליה של 7.5 אחוז.

במניות בנקים למשכנתאות בלטו בנין ירידה של עשרה אחוז, טפחות מבנו עליה של עשרה אחוז, מירב עליה של 2.9 אחוז, לאומי למשכנתא עליה של 5.8 אחוז.

מביטוח בלטו אורדע עליה של 3.3 אחוז, הדר ירידה של 2.6 אחוז, הפניקס עליה של 2.2 אחוז, סקוריטס עליה של 3.3 אחוז.

בשירותים בלטו אנטרגטא — בלא שנוי, כלל סחר — עליה של 5.6 אחוז, קריסטל — ללא שנוי, שופרסל ב' — עליה של 7.8 אחוזים, דלק — עליה של 3.9 אחוז.

בהחשבים בלטו: יגגא — עליה של 3.2 אחוז, מלל — עליה של 7 אחוז.

עליות במקרקעין

במקרקעין היו עליות שערים חדות. בהביות המניות בלטו: ארן — עליה של 4.7 אחוז, אורים — עליה של שלושה אחוזים, אפריקה — עליה של 6.4 אחוזים, ריקר — עליה של 6.9 אחוזים; נכסים — עליה של 9.5 אחוז, לרג'... עקין 5 — עליה של 5.3 אחוז, רוגלבין — עליה של 7.6 אחוזים.

בתעשיה היו עליות שערים מתונות יחסית פה ושם נרשמו עליית שערים של עשרה אחוזים. דקית 1, לדוויה, קליל, סריגאכספס, תיא: אנדרין — עלו בעשרה אחוזים. עוד בלטו טבע — עליה של 5.9 אחוזים, ליפסק — עליה של 4.2 אחוזים, כתר עליה של 3.5 אחוזים, סקנדיה — עליה של 9.9 אחוזים.

עליות בהשקעה הנמס

במניות ההשקעות היה בדרך כלל עליות שערים. בלטו כלל תעשיות — עליה של 5.6 אחוז, מרכזית — עליה של 5.1 אחוזים, אי.די.בי. פיתוח — עליה של 5.6 אחוז, דיסקונט השקעות — עליה של 4.5 אחוזים, מזרחי השקעות עליה של 5.7 אחוזים.

עוד בלטו אלרן — עליה של 4.6 אחוזים, כלל ישראל — עליה של 4.7 אחוזים, עין — עליה של עשרה אחוזים, פריון — עליה של 1.1 אחוזים.

בנפט בלטה פז השקעות — עליה של 6.5 אחוזים, דלק נפט — בלי שינוי.

אתמול בבורסה

הודעות הבורסה

- ● כלל סחר — מנכ"ל כלל סחר הגדיל אחזקה בכלל סחר אי"פ ד' ורכש 36,189 אופציות.
- ● כהן פי.גוה — בעלי ענין הקטינו אחזקות בכהן־פיתוח ב־ס"ה 200 ע.נ.
- ● יגורים — ריסקו הקטינה אחזקות ב"שדש" ס"ה 264 ע.נ. במחירים בין 16100—16920 אחוז.

שערי המניות

המניה	השער	השינוי בנק'	השינוי ב־%
שערי המניות	—	—	—
ספנות 0.1	1567	+117	+8.1
הבינלאומי	4501	+221	+5.2
פי.בי.	5730	+400	+7.5
אי.די.בי. ר'	88800	-	
אגוד	66030	—440	—0.7
דיסקונט א'	113350	—350	—0.3
מזרחי ע"ש	36500*		
פועלים ע"ש	60131*		
כללי	154200	—1000	—0.6
בל"ל	38037*		
מימון 1.0	50850	—1150	—2.2
אדנים	32000	+1000	+3.2
לאומי משכ' ש'	8800	+668	+8.2
פגמ"ש	2950	+140	+5.0
משכן	2825	+110	+4.1
עצמאות	11800	+300	+2.6
טפחות ע"ש	20000	+1700	+9.3
מירב	7070	+200	+2.9
שלמון	611	+20	+3.4
לאומי תע' ש'	11030	+600	+5.8
הסנה	363	+8	+2.3
סקוריטס	945	+30	+3.3
שופרסל א'	9070	+600	+7.1
דלק	4050	+150	+3.9
ארן 1	811	+11	+1.4
אזורים	987	+29	+3.0
אפריקה 1.0	39780	+2400	+6.4
נכסים	4600	+400	+9.5
גב ים 0.5	4400*		
הכשרה	74860	+4100	+5.8
ישפרו	3100*		
ישרס	17819	+1620	+10.0
כלל בנל"ן	535	+15	+2.9
מרגב	1800*		
נאות אביב	6900*		
ויסקו מ"ר	1400*		
פולגת 4	3214	+160	+5.2
פולירגן	9538	+188	+2.0
אורדן 1.0	7430	+154	+2.1
כבלים	25300	+200	+0.8
קופ' פח 1.0	3524	+199	+6.0
אלקו ע"ש	3980*		
אלקטרה 5.0	1170	— 10	— 0.9
כלל טלקרד	2400	+145	+6.4
אי. פי.	1100	+ 30	+ 2.8
תעשיות מודל	8386	+180	+ 2.2
דשנים 5	1528	+ 80	+ 5.5
חיפה כימי	570	+ 29	+ 5.4
טבע	10840	+600	+ 5.9
ים המלח	4570	+ 70	+ 1.6
פטרוכימים	575	+ 6	+ 1.1
פרומארום	14900	+200	+ 1.4
מפעלי נייר	334000	+14000	+ 4.4
פולק 5	1305*		
מרכזית	9330	+450	+ 5.1
כלל תעשיות	1880	+100	+ 5.6
אי.די.בי. פ'	6660	+355	+ 5.6
החברה 1	14340*		
אמפא	17499*		
פועלים השק'	8380	+380	+ 4.8
דיסקונט השק'	4221	+180	+ 4.5
מזרחי הש'	24300	+1300	+ 5.7
יצוא	10750*		
ירדן	3400*		
כלל ישראל 10	1110	+ 50	+ 4.7
פז השקעות	3359	+303	+ 9.9
ציון 0.5	2090	+ 90	+ 4.5
פבה 0.5	7700	+350	+ 4.8
פז נפט	24600	+1500	+ 6.5

* ללא שינוי

בתי חולים

יום ששי

ירושלים: הדסה עין כרם (ילדים, פנימית), הדסה הר הצופים (נשים), שערי צדק (כירורגית, אורטופדית, עיניים).

יום שבת

ירושלים: שערי צדק (ילדים, נשים, כירורגית, אורטופדית, עיניים), ביקור חולים (פנימית, א.א.ג.).

תל־אביב: רוקח (ילדים) איכלוב (פנימית, כירורגית).

נתניה: לניאדו.

עירית פתח־תקוה

הועדה המקומית לתכנון ולבניה פתח־תקוה

הודעה על פי סעיף 149 (1) לחוק התכנון והבניה התשכ"ה—1965

ניתנת בזה הודעה, כי הוגשה לועדה המקומית לתכנון ולבניה פ"ת בקשה למתן הקלה בגוש 6397 חלקה 141 ברח' קסטיני מס' 52, לפי תכנית המתאר החלקה הנ"ל נמצאת באיזור דיור ב' בו מותר להקים בנין דיור בן 4 קומות על עמודים 110% בניה 4.32 דירות.

בקשת בעלי החלקה היא להתיר להם להקים בנין דיור בן 4 קומות על עמודים 114% בניה 5 דירות.

כל מי שיש לו התנגדות לבקשה הנ"ל, יואיל להגישה לועדה תוך 15 יום מפרסום הודעה זו.

ד. תבורי
יו"ר הועדה המקומית לתכנון ולבניה פ"ת

הנוסח הנ"ל מאושר לפרסום.

8.1.87

בתנועה

ירושלים — הפרוזדור

במועדון רמת אביב, ברחוב צקי 33 שיעור בתלמוד מסכת חולין ע"י הרב ב. אהרוני בשבת בבוקר.

במועדון קרית שלום בליל שבת ב־8 שעור בדף היומי ע"י הרב י. שולמן. בשבת בבוקר ב־11 שעור בפרשת השבוע ע"י מר י. פישמן 12 שעור במסכת בבא מציעא ע"י הרב סגל ושעור בדף יומי ע"י הרב י' שולמן. אחה"צ ב־4 מסיבת עונג שבת על פרשת השבוע ירצה י. שולמן.

בביהכנ"ס צולי אפגניסטן בכפר שלום א' שעור תורה על ידי הח' מאיר רבי.

בביהכנ"ס שבת אחים רמה ישראל ב־4.30 שעור בהלכה ע"י הרב כ. מזרחי.

במועדון רמת ישראל דם המכבים 19 שעור בפרשת השבוע ב־2.30 שעור בגמרא ב־3.30 ע"י מר אהרן גברג.

ביהכנ"ס בר אילן בשבת ב־10 שעור במסכת רבה בבה ע"י הרב אפרים לבדוי.

בביהכנ"ס הפוהמ"ז בהמשך שינקין שעור במדרש רבא אחרי קבלת שבת שעור בגמרא מסכת יומא לפני מנחה ע"י הרב מרדכי בהרב.

בביהכנ"ס שער שמים רחוב הטפלים ב־1.30 שעור בפרשת השבוע ע"י הרב מלאכי.

בביהכנ"ס ראשון לציון מגדל עוז לבנדה ב־2 שעור באורח חיים ע"י הרב י. מלאכי.

בביהכנ"ס קהל חסידים רח' ריקח 20 בשבת קודשא רבה ירצה בפרשת השבוע ומגניתא דיומא הרב ש. זלמן הזכמן.

במועדון המשך שינקין שכון הפוהמ"ז מניין צעירים בבוקר בשעה 10.30 שעור במסכת בבא בתרא כנגד שעור מר מרדכי פרופר.

בביהכנ"ס הפועל המזרחי אבן גבירול 195 בבוקר בשעה 10.30 שעור בתלמוד במסכת בבא בתרא ע"י יוסף טילס.

שעור במשנה ע"י יוסף טילס בשעה 4.00.

בביהכנ"ס המרכזי שד' סמאטס 2 ת"א בליל שבת קודש לאחר קבלת שבת, משנה יומית ע"י ר' פנחס שינמן.

בשעה 8 בבוקר מסכת בכורות ע"י פ. שינבך. בשעה 8.45 בבוקר ספר החנוך מ.י. בראון.

בשעה 9.30 בבוקר מדרש רבה ע"י ר' מ.י. בראון.

בשעה 4 אחה"צ מסכת יבמות ע"י ר' פנחס שינמן.

בשעה 4 אחה"צ דף יומי מסכת סנהדרין ע"י ר' מ.י. בראון.

בשעה 4 אחה"צ אור חיים ודברי אגדה ר' י. עבבי.

בסעודה שלישית משנה יומית ע"י ר' פנחס שינמן.

בביהכנ"ס עיירת ישראל שרת 45 בליל שבת אחרי התפילה שיעור במסכת סנהדרין ע"י הרב אברהם ריגר.

עונג שבת "אהל שם" בשעה 4 אחה"צ עיונים בפרשת השבוע מפי הרב ש. זלמן הזכמן ושירה בציבור והזנות מפי החזן מר משה ציטרין.

אמונה — המחלקה לקליטה חברתית־דתית של עולים

שבת

השבת סוף שבוע לעולים דוברי אנגלית במלון "הדהור" בהרצליה. הרצאה על הציונות הדתית במחשבת־ישראל ושעור ע"י הרב ד"ר דוד בישלוב. הווי שבת ושיחות בהשתתפות הח' פנינה נגבי ודוד גרוסמן. ארגנה מחלקת העליה הקליטה של הפועל המזרחי בשיתוף המדור לקליטה באמונה.

יום ראשון

פתח־תקוה

בשעה 9.30 בבוקר חוג למלאכת יד לנשים עולות מאתיופיה.

יום שני

רחובות — בשעה 9.00 בבוקר בכתה"ס בעבכנת א ציות חוג למלאכת יד לנשים עולות מאתיופיה.

יום שלישי

פתח־תקוה — בשעה 9.00 בבוקר שעור בעברית לנשים עולות מאתיופיה ע"י הח' בתיה להרזיג, מתנדבת.

רמת־גן — בשעה 8.00 בערב במועדון אמונה ברח' הבעש"ט 13, מפגש לחברות הוותיקות. מוקדש לנושא: יהדות ברית־המועצות. תרצה הח' מלכה ליפקין על הרשמים מביקורה בברית־המועצות. מסכת "קריית אסיר ציון" באוהל ובהליל הנגש ע"י יוסף 'עקובי' המזורה עליה בלכרובים.

יום רביעי

רחובות — בשעה 8.30 אצל משפחת כנרתי, תרצה הח' מלכה ליפקין על הנושא, רשמים מביקור בברית־המועצות. במרות ההרצאה, הכרת המצב של אחינו בברית־המועצות והצורך לעזור למשפחות מסורבי העליה.

אמונה — תא"ר ת"א

השבוע בתכנין שינקין רח' המערכה 40 ת"א תרצה: מר טרופר.

במבנין הנוער הדתי קרית שלום מרצה: הרבנית סגל.

בדרך הצהון בבית הכנסת בשעה 11.15 לפנה"צ ע"י הרבנית גולדשמיט.

יום שני

בבצרון יתקיים חוג התנ"ך בשעה 8 בערב ע"י הרבנית גולדשמיט.

יום שלישי

שעור התנ"ך עם הגב' עץ חיים יתקיים בשעה 4.30 אחה"צ במועדון בדיזנגוף 209 ת"א.

חוג דהחמש ס

יתקיים ביום שלישי בשעה 5 אחה"צ בביתה של הגב' גלזמן טובה רח' הרב קוק 24 ת"א בהשתתפות הרי גלזמן.

יום רביעי

יתקיים חוג התנ"ך של מלכה אופיר ב"בכן שינקין רח' המערכה 40 ת"א.

אמונה — מחלקת הארגון ביהודי הארץ

יום שני

רחובות

בבית שפירא, בשעה 8.00 בערב במכירת ההשתלמות למתנדבות, הרצאת ד"ר כספי בביה"ח קפלן "חיידקים בגינקולוגיה".

בת ים

בשעה 7.00 בערב, בבי"ס הראל ברמת הנשיא, הרצאת מר דרור הדוד "הסכון באנרגיה".

יום שלישי

ראשון לציון

בשעה 4.30 במרכז אמונה רח' מרכוז 12, לאבחנת ילדים, סדנת ציור בהדרכת רחל פרידמן.

תל אביב

בבית הכנסת הגדול אלנבי 110, תל־אביב

השבת יעבור לפני התיבה החזן יצחק קלמנוביצקי. לפני קבלת השבת, השעור ברמב"ם. מפי נשיא בית הכנסת אברהם חצרוני בהלכות שבת פרק ד', הלכה י"ג — ע"ן בגמרא: "שבט ומחוקק".

מנחה: 5.30; שחרית: 8.00.

אוהל שם — עונג שבת

השבת בשעה 16.00 אחה"צ ירצה הרב שמעון פרנקל בסיכום חומש בראשית והרב ש. זלמן הזכמן ירצה בעיונים בפרשת השבוע.

החזן משה ציטרין ישמיע פרקי חזנות.

בבילו ב־10.30 הרצאתה של הסופרת הרבנית נחמה רבינוביץ, בבית הכנסת "קהל חסידים", ירצה הרב ש. זלמן הזכמן בברכות יעקב את בניו.

הרב ד"ר ש.ז. כהנא ירצה בירור שלום, בהיכל שלמה, ובמועדון מוריה בנושא חודש טבת.

חיפה

בבית הכנסת לנוער בבי"ס "יבנה — נצח ישראל"

התפילות בליל שבת לפי זמני הדלקת נרות, ובשבת בבוקר ב־8.15. לפני התפילה ב־7.30 שעור בתלמוד ע"י הרב ישעיהו נגר, רבי של בית הכנסת. לפני הקריאה לימוד משניות לזכרם של תלמידי ביה"ס שנפלו במערכות ישראל.

בית הכנסת הפועל המזרחי (רח' החלוץ 59)

בשבת ב־7.00 בבוקר יתקיימו 2 שיעורים בתנ"ך ובגמרא מפי הרב מנחם הימר, ובשעה 10.30 שעור בתנ"ך רמב"ם מפי הגב' יוסף קריצר.

לוח הצופה

● בחורה דתית מחפשת מגורים אצל משפחה תמורת תשלום — 03—792537.

● דתי 27/175 בודהית לא אקדמאית 03—592172.

אוניברסיטת בר־אילן

הפקולטה למדעי היהדות — המחלקה לספרות עם ישראל ע"ש יוסף ונחום ברמן

טקס פתיחת קורסים ללימוד ולמחקר ספרות יהודי יוון והבלקן

יתקיים אי"ה ביום שלישי, י"ט בטבת תשמ"ז (20 בינואר 1987), בשעה 16.00, באולם כמ"ם.

ברכות:

אורח כבוד מר יצחק נבון — שר החינוך והתרבות

פרופסור יעקב ארנסט קראוס — רקטור אוניברסיטת בר־אילן

פרופסור דניאל שפרבר — דיקאן הפקולטה למדעי היהדות

פרופסור יהודית דישון — ראש המחלקה לספרות עם ישראל

אינג' אהרון ח. רוסו — יו"ר המכון לחקר יהדות שאלוניקי

הוד מעלתו השגריר עמנואל ניקאס — נציג דיפלומטי של יוון בישראל

הוד מעלתו השגריר פדרו לופז אגואירה בן גואה — שגריר ספרד בישראל

הרצאה:

פרופסור אורה רודריג־שורצולד — "קווי לשון בספרותם של יהודי יוון".

תוכנית אמנותית:

קטעי שירה ונגינה מתוך הקהילות היהודיות־ספרדיות במזרח הבלקן בביצוע: סולני מקהלת ניצולי שואה יוצאי יוון.

דברי הסבר לקטעי השירה — מר שמואל רפאל.

הציבור מוזמן.

לבית אבות ציבורי דתי בתל־אביב

דרוש

טבח/ית

למשרה מלאה

03—333351; 03—339020

שערי חליפין במט"ח — בנק המזרחי המאוחד

שערי קניה ומכירה של בנקנוטים והעברות במטבע־חוץ ליום 15.1.87, עד למחרת בשעה 12.30, לעסקות בדולרים עד לסך 1,000 דולר וביותר המטבעות עד שווי 500 דולר, יהיו כמפורט להלן:

בנוסף לשערים דלהלן יש לגבות עמלה בשיעור של 0.75%

המדינה	המטבע	יחי'	שער קניה (שקים והעברות)	שער מכירה (שקים והעברות)	שער קניה (בנקנוטים)	שער מכירה (בנקנוטים)
ארה"ב	דולר	1	1.6144	1.6346	1.59	1.67
בריטניה	לירשט	1	2.4232	2.4635	2.38	2.51
גרמניה	מרק	1	0.8797	0.8908	0.86	0.91
צרפת	פרנק	1	0.2636	0.2669	0.25	0.27
הולנד	גולדן	1	0.7797	0.7895	0.76	0.81
שוייץ	פרנק	1	1.0503	1.0635	1.03	1.09
שודיה	כתר	1	0.2455	0.2487	0.23	0.25
נורבגיה	כתר	1	0.2270	0.2299	* 0.22	* 0.23
דנמרק	כתר	1	0.2307	0.2336	* 0.22	* 0.24
פינלנד	מרק	1	0.3509	0.3553	0.34	0.36
קנדה	דולר	1	1.1879	1.2028	1.16	1.23
אוסטרליה	דולר	1	1.0461	1.0592	0.99	1.09
דרא"פ	רנד	1	0.7837	0.7936		
אוסטריה	שילינג	10	1.2466	1.2622	1.32	1.29
איטליה	לירה	1000	1.2375	1.2530	** 1.16	** 1.28
יפן	ין	100	1.0520	1.0652	1.03	1.09

* רק לגבי בנקנוטים בערכים של עד 100 כתר.

** רק לגבי בנקנוטים של עד 10,000 לירטות

לגבי בנקנוטים בערכים גבוהים יותר יש לקבל את השער מהאגף לעסקות חו"ל.

מגן דוד

טלפון חירום 101: ירושלים, בית־שמש, תל־אביב, חיפה, נהריה, עכו, חדרה, הרצליה, כפר־סבא, נתניה, קרית־שמונה, צפת, ראשון לציון, באר־שבע, אופקים, דימונה, ערד, אילת.

ירושלים — טל' 523133, בית־שמש — 811288, תל־אביב — 460111, רמת־גן, גבעתיים, בני־ברק — 781111, פתח־תקוה — 9231112, קריית־אונו — 344442, חולון — 803133/4, בת־ים — 585555/6, חיפה — 512233/4, נהריה — 923333, 979333, עכו — 912333, קריית־טבעון — 931401, קריית־ביאליק — 721817, חדרה — 063-22333, הרצליה — 541333, כפר־סבא — 33222, טבריה — 067-90111, קריית־שמונה — 067-44334, בית־שאן — 065-8722, עפולה — 065-93333/4, נצרת הגלילית — 067-36333, לצרין — 067-61333, נצרת עלית — 065-73333, מגדל־העמק — 065 400ב, רחובות — 054-451333, אשדוד — 055-51332/3, אשקלון — 051-23323, לוד — 054-229133, רמלה — 054-221027, קריית־גת — 051-881333, קריית־מלאכי — 055-8233, ראשון־לציון — 942333, שדרות — 051-97074, באר־שבע — 057-78333, אופקים — 923022, נתיבות — 941033, דימונה — 59333, ערד — 957222, ירוחם — 80133, מצפה־רמון — 88333, אילת — 059-72333, צפת — 067-30333.

שערים יציגים

להלן השערים היציגים 15.1.87, כפי שנמסרו על־ידי בנק ישראל:

סל	1.6789
דולר ארה"ב	1.6245
מר"ג	0.8838
לי"ש	2.4408
פר"צ	0.2650
ין יפני (100)	1.0597
פל"ה	0.7833
פר"ש	1.0547
כת"ש	0.2471
כת"נ	0.2282
כת"ד	0.2323
דולר קנדי	1.1928
דולר אוסטרלי	10.558
רנד	0.7889
פר"ב (10)	0.4247
שיל. אוס' (10)	1.2555
לירה איטלקית (1000)	1.2424
לירה אירית	2.3417
פסטה ספרדית (100)	1.2610
יחידת מטבע אירופית	1.8190
דינר ירדני	4.5811
לירה לבנונית	0.1846
לירה מצרית	0.8373

בתי מרקחת

ירושלים: קופ"ח של ההסתדרות, מרפאת רוממה רח' המ"ג 28 טל. 523191.

תל־אביב: בס, פרישמן 66, טל. 237326. שוהר, פינקס 27, 441449.

פתח תקוה: קופ"ח הכללית חיים עזר, טל. 905271.

נתניה: גבע, רח' שער הגיא 14, טל. 22695.

חולון: חולי, סוקולוב 70, טל. 842433. עין יהב, עין יהב 4, טל. 884854.

חיפה: הנשיא, שד' הנשיא 33, טל. 333312.

ב"ב, ר"ג: גרמה, ביאליק 50, טל. 722237.

שבת

ירושלים: הר הזיתים, הר הזיתים, טל. 287480.

מוצ"ש: קופ"ח של ההסתדרות מרפאת רוממה רח' המ"ג 28, טל. 523191.

תל־אביב: אחוה, דיזנגוף 165, טל. 221717. בריאות, המלך ג'ורג' 28, 283731.

מוצ"ש: אחוה, דיזנגוף 165, טל. 224717. בריאות, המלך ג'ורג' 28, טל. 283731.

פתח תקוה: קופ"ח הכללית חיים עזר, טל. 905271.

נתניה: הנשיא, שד' ויצמן 36, טל. 23639.

חולון: הורי, סוקולוב 70, טל. 842433.

חיפה: נורדאו, נורדאו 31, טל. 664039.

ב"ב, ר"ג: המגן, ביאליק 30, טל. 723674.

רדיו

קול המוסיקה

06.00 "שמע ישראל"; 06.02 "צלילי בוקר"; 07.07 "מה נשמע"; 07.09 "בהאזנה בינתיה"; 09.00 "קונצרט בוקר"; 11.57 "מגישים שיר"; 12.00 "בן הסרטים"; 13.05 "בהאזנה בינתיה"; 15.00 "לקראת שבת".

מוצאי־שבת

19.05 "רדיו דרמה" — "המטפלת"; 20.30 "הקונצרט שלי"; 00.10 "אוצר הקונצרטים שלנו"; סיום — "התקווה".

רשת א'

06.00 שידורים לעולים; 07.30 "פעמי המזרח"; 09.30 "השיר לא תם"; 10.30 "רדיו קל"; 11.05 רגע של עברית; 11.10 השידור היומי לבתה"ס; 11.30 "השכלה ודעת לכל"; 12.05 "לחיות ביחד"; 12.10 "האור עינינו"; 13.00 אגב לית; 13.30 צרפתית; 14.06 "לבת וללבן ולכל המתענין"; 15.00 "קבלת שבת" — פרשת "ויחי".

מוצאי־שבת

18.06 "מוסיקה קלה למוצאי שבת"; 18.55 "מגישים שיר"; 19.05 "אנתולוגיה קטנה לשירה"; 19.30 שידורים לעולים; 22.05 "מילים שמגיעות לגעת"; 23.05 "הבו זמר"; 00.10 סיום — "התקווה".

רשת ב'

06.00 "שמע ישראל", "מה טובו אהליך יעקב" וסיכום המשנה היומית; 06.12 התעמלות בוקר; 06.22 לחקלאי; 06.30 סקירת מאמרי העיתונות העברית; 06.40 "מה נשמע"; 06.53 "אזור ידוק"; 06.57 רגע של עברית (נעימות קלות בין 06.00 ל־08.00); 07.00 "הבוקר הזה"; 08.05 "כל צבעי הרשת"; 11.40 הודעות; 12.05 חדשות מקומיות; 12.10 שירים עבריים; 13.00 "בזכי היום"; 14.06 "הזמנות הנכונות בטלות"; 15.05 הודעה על זמני כניסת השבת.

מוצאי־שבת

18.06 "בפיק ודיו"; 18.30 "ממגירת הספורט"; 19.05 "הקול קולנוע"; 20.05 יומן השבוע; 21.05 "המבדיל"; 21.08 "פרת בננה"; 21.50 הודעות; 22.05 פרקי היום בתנ"ך; 22.10 "מלוה מלכה"; 23.05 "בפרלין ובבליציה בלי עין"; 00.10 "לילה טוב".

טלוויזיה

טלוויזיה חינוכית

08.00 טלטקסט — עד כאן; 08.03 שעת כושר; 08.15 קשת — צגן; 08.40 מסך לספרות (יסודי); 09.00 מוסיקה ד'—ו'; 09.20 לשון ותקשורת ג'—ה'; 10.05 חשבון ה' — חזקה; 10.30 הגיל הרך — בבית של פיסטיק; 11.00 מדעי הטבע (יסודי); 11.15 חברה ותרבות (יסודי); 11.45 אזרחות — תשה"ב; 12.15 חברה ותרבות; 12.45 מוסיקה (ע"י) — העשרה; 13.30 טלטקסט — עד כאן; 13.35 התריזה; 14.30 משפחת פליטר; 15.25 מפגשי בראשית — פרשת "ויחי"; 16.00 ערב חדש — מוסף לשבת.

טלוויזיה כללית

18.00 "בגזין לאמנות" (צ); 18.30 "ערב טוב" — תכנית בידור (צ); 19.00 "הבמה הגדולה" (צ); 19.30 חדשות (צ); 20.00 "מי הביט ד'" — סדרה קומית; 20.30 "כל מקום" — הבית הודרית; 21.00 מבט לחדשות; 21.20 ספורט: משחק השבת; 22.30 "בישל עזרא ספרא ובניו"; 23.20 "פסוקו של מקום" והחדשות.

לוח ירושלים

● בבוקר בדרך מלחות שקטה ד' מסודרת 3 + פ"א 3 מרפסות 4 כיוונים ק"א גבוה 02—380610.

תמו"ל: הצופה בע"מ. העורך: משה אישון. מערכת ומנהלה תל־אביב, רח' המסגר 66 טל' 336056. ת"ד 2045. חשבון בנק הדואר 441144. סניף ירושלים: רח' בן־יהודה 3, ת"ד 1148 טל' 02—234910. 02—635524. סניף חיפה: רח' ארי־זורוב 1, טל' 04—663628 • דפוס העשור בע"מ ת"א

אין המערכת אחראית לתוכן המודעות והמבנים

הצופה
עיתון יומי
HATZOFE
DAILY

[illegible]

مكذا من الأصل

שר החינוך נבון למורים:

השבתת הלימודים תסב נזק למטרה שלמענה אתם נאבקים

בהתייחסו להתנגדותו של שר האוצר למאבק על הקיצוץ בחינוך הזכיר נבון כי ניסים עצמו פעל לביטול אגרת החינוך בשנת התקציב הקודמת

שר החינוך והתרבות יצחק נבון פנה היום למזכ"ל הסתדרות המורים יצחק ולבר לא לשבות ולא לאיים בשביתה. השר סבור כי השבתת הלימודים במצב אלה גורמת נזק גדול למטרה שלמענה הם נאבקים. השר הצביע דעתו כי גם ליו"ר ארגון המורים העל יסודיים שותפה באיו"ה.

השר נבון התייחס היום לדברים שאמר שר האוצר נגד המאבק על הקיצוץ בחינוך. בדברו ביום עיון על מטרות החינוך בישראל, שנערך במוסד ואן־ליר בירושלים, אמר שר החינוך, כי הוא מעריך ומכבד את שר האוצר, אך הוא בוודאי יודע כי בנושא אחד — תקציב המדינה — ההחלטת הממשלה אינה סופית ועליה לקבל את אישור הכנסת. נבון הדגיש כי ברור ומובן כאליך שהחלטת הממשלה מחייבת את כל השרים החברים בה, אך בנושאים תקציביים ההכרעות הסופיות מתקבלות בכנסת. שר החינוך הזכיר כי נסים עצמו פעל לביטול "אגרת החינוך" בשנת התקציב הקודמת וזאת למרות שהממשלה אישרה זאת.

מזכירי מועצות פועלים שהתכנסו השבוע במוצא ליד ירושלים, הודיעו היום כי יארגנו התנגדות ציבורית נגד הקיצוץ המוצע בחינוך. הם הודיעו, כי יתבעו מהנהגת ההסתדרות לפתוח במאבק נגד הקיצוץ.

ראש עיריית קרית גת זאב בוים שיגר היום מברק לשר החינוך שבו נאמר כי התשלומים שיוטלו על ההורים יהיו אסון למערכת החינוך. "זהו איבוד לדעת מבחינה לאומית", כתב ראש העיר.

צוות המורות בבית הספר צ"ש שפרינצק בקרית גת שיגר היום מכתבים דחופים לשרים ולחברי הכנסת. "אנו חרדות לגורל תלמידינו בעיקר החלשים שבהם שמיסגרת הכיתות הגדולות ומיעוט השעות אינני מצליחות להגשים את יעדנו כמחנכות. מפחד לחשוב ולשער מה יקרה אם יבוצע קיצוץ נוסף", כתבו המורות.

ראשי בתי הספר של החינוך הצבאי הצטרפו היום למאבק נגד אישור ההצעות לקצץ בחינוך.

יו"ר ארגון המורים הדתיים הודיע היום, כי הוא פתח בהכנות לקיים כנס גדול בהשתתפות השרים הדתיים, חברי כנסת, הורים ומחנכים שיצביע על הסכנות האורבות למערכת החינוך ולמדינה כולה בשל הקיצוצים ויאבק נגדם.

ספר תורה לע"נ שמואל לשם ז"ל הוכנס לישיבת הגולן

ספר תורה לעילוי נשמתו של שמואל (שמוליק) לשם ז"ל, שנפטר בפ"ה בשבט תשמ"ו בהיותו בן פחות מ־21, הוכנס השבוע להיכל ישיבת הגולן אשר בחיספין.

את ספר התורה כתב סבו של הנפטר, ר' יהודה יקותיאל רוטנשטיין נ"י ממרכז שפירא, שהוא סופר סת"ם. הספר היה מיועד לזכר הוריו ז"ל, אך בני הזוג רוטנשטיין החליטו לתרום אותו לזכר נכדם.

בבית הכנסת ברמת מגשימים התכנסו רבנים, חברים, מכרים ובני משפחה, שם כתב מר רוטנשטיין את המלה המסיימת "ישראל". לאחר מכן נתן מרא דאתרא, הרב יחזקאל דאום, שיעור בהלכות ספר תורה.

מבית הכנסת ליוו את ספר התורה בשירה וריקודים לכיוון ישיבת הגולן אשר בחיספין, שם הוכנס להיכל הישיבה. במקום נערכה סעודת מצוה ונאמרו דברים לדמותו של שמוליק — הידיד, החייל, התלמיד השקדן, הבעל והבן המסור.

הרב אברהם צוקרמן, ראש ישיבת בנ"ע בכפר הרא"ה עמד על חשיבותו של ספר התורה שנכתב למען החיים, ודיבר על מידותיו הנעלות של שמוליק ז"ל, אותו הכיר היטב עוד מהיותו תלמיד במכינה בגבעת שמואל ולאחר־מכן בישיבת בנ"ע בכפר־הרא"ה.

ראש ישיבת הגולן, הרב אבנר שוגרמן, עמד בדבריו על הזכות הגדולה שבכתיבת ספר־תורה וציין כי לפני י"ד שנים בדיוק נוסדה ישיבה זו ועמד על הקשר ההדוק בין רמת־מגשימים לבין ישיבת־הגולן אשר בחיספין.

הרב אייזנסל השווה את תורתנו ל"עץ־חיים", ואמר כי נוסף לנטיעה העצמית, דרוש בחיים מטע רוחני, מטע של תורה. להלן עמד על הזכות הגדולה שבעצם כתיבת ספר התורה השאלתו לישיבה ותרומתו לרמת־מגשימים. בירך את הסבא והסבתא הנותנים את ספר התורה לבית־הכנסת אשר ברמת־מגשימים, שם גדל שמוליק מילדותו, חי ולמד עד שהשיב נשמתו אל יוצרו.

עובד מינהל המקרקעין שהוחרם ימשיך בתפקידו

אליהו עמרי עובד מינהל מקרקעי ישראל אשר הוחרם ע"י חלק מעובדי ועד העובדים במינהל, ימשיך בשלב זה לעבוד ולבצע את המשימות שהוטלו עליו במסגרת התפקיד כמפקח במחוז הדרום של המינהל. על כך סוכם אתמול בדיון בבית המשפט המחוזי בתל־אביב.

א"י עמרי טוען כי בשעתו חשף מעשי שחיתות במינהל מקרקעי ישראל באיזור חיפה, ובעקבות זאת התנכלים לו בעבודתו. הוא הועבר למחוז המרכז, לאחר שמבקר המדינה התערב, הוקיע את המחרימים והורה על החזרתו לעבודה כלאה.

מאחר שהחרם עליו מטעם מנהלים וחברי הוועד נמשך גם במקום עבודתו הנוכחי, הוא פנה באמצעות עו"ד מיכי סחר לעזרת בית המשפט המחוזי בתל אביב.

בית הכנסת "היכל מאיר" פתח־תקווה
להבר הנהלת בית הכנסת
דב אבני נ"י ולכל משפחתו
כוס תנחומים
בפטירת אמו ע"ה
בנחמת ציון תנוחמו ולא תוסיפו לדאבה עוד
מתפללי בית הכנסת

בית הכנסת "היכל מאיר" פתח־תקווה
לחבר בית הכנסת
זאב לוי נ"י
כוס תנחומים
בפטירת אחיו ז"ל
בנחמת ציון וירושלים תנוחם ולא תוסיף לדאבה עוד
מתפללי בית הכנסת

ליצחק פלנזר
משתתפים באבלך
במות אביך
מזכירות הקיבוץ הארצי

למזכ"ל הקיבוץ הדתי
יצחק פלנזר
קבל את ניחומינו על פטירת אביך
ר' צבי בן שמואל הכהן ז"ל
בהרחבת ההתיישבות השיתופית בארץ ישראל תנוחם
חברי קבוצת עלומים

לשכת המסים המרכזית של הפוהמ"ז
לחברנו דוד ממן
מנהל מחוז הגליל והעמק
משתתפים בצערך על מות
אביך ז"ל
בנחמת ציון וירושלים תנוחמו ולא תוסיפו לדאבה עוד
הנהלת מחלקת המסים ועובדיה

לחנה שאנן לרחל אנושי
ולבני המשפחה
תנחומים כנים
לפטירת האב ז"ל
המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים ולא תוסיפו לדאבה עוד
בי"ס המקיף הדתי אשדוד
ההנהלה, ההורים, המורים העובדים והתלמידים

אחת מן הדיעות שהושמעו ביום העיון על אלימות הנוער:

ישנו קשר בין פרשת ארנסט יפת לבין אלימות בני נוער

הטענה היא כי תלמידים מסרבים לקלוט נורמות מוסר הנדרשות מהם בשעה שהחברה משדרת להם נורמות אחרות או אפילו הפוכות

כך כל המקרים של אלימות נוער בחברה הישראלית פתוח, אולם מרכיבי האלימות השתנו ועברו מאלימות נגד רכוש לאלימות בין בני־אדם. — כך אמרה ד"ר תמר הורוביץ ממכון סאלד בירושלים, ביום עיון שהתקיים אתמול בתל־אביב, על הנושא: "אלימות בקרב נוער — היבטים תיאורטיים, מחקריים ודרכי ההתמודדות".

ד"ר הורוביץ ציינה, כי האלימות בבית־הספר מתפתחת בטור גיאומטרי. אותו דפוס של אלימות קיים הן בביה"ס והן מחוץ לכתליו. האלימות בין בני האדם, שהגיעה לבית־הספר, היא הגרעין הקשה ביותר לטיפול, עד כדי כך, שבביה"ס קיימת תחושת השלמה ואין אונים לגבי התופעה. מדובר בטיפול לטווח ארוך שאינו מניב תוצאות מיידיות.

יחד עם זאת הדגישה, שבהשוואה לאלימות הקיימת בבתי־הספר בארצות הברית, אנחנו "כמהו־ניים".

בהתייחסה לגורמי האלימות ציינה החוקרת, כי לתרבות בילוי שעות הפנאי יש משקל מכריע בנושא האלימות. בניגוד למקובל, אמרה, לא נמצאה במחקרים שום הוכחה לקשר בין חשיפה לטלוויזיה לבין אלימות. גורמים נוספים לאלימות בבתי־הספר הם: החברה האלימה, המוצאת ביטויה גם באלימות בקרב התלמידים. הרקע של התלמידים, שאותו הם מביאים לביה"ס, במיוחד אם הם באים מתרבות מצוקה וסיטואציות יחודיות ומסויימות בחברה, לדוגמה התפרעויות והפגנות אלימות באוניברסיטאות, או לחילופין — פרשת ארנסט יפת. בהקשר ליפת נאמר בכנס, כי התלמידים מסרבים לקלוט נורמות מוסר הנדרשות מהם ומוטפות להם בביה"ס, כאשר החברה משדרת להם נורמות אחרות או אפילו הפוכות.

ד"ר יוסי גראוס הציג תכנית להתמודדות של מורים עם נושא האלימות. מטרת התכנית לייצור נורמות חדשות ולעדן מרמות של התנהגויות חברתיות בביה"ס. התכנית מתייחסת ל־4 רמות: של הפרט, הקבוצה, הכיתה כולה וביה"ס כולו. היא מודולרית וניתן לטפל בכל קטע מהרמות בנפרד או בכולם יחד. הנורמות החדשות והשינוי מושגים רק לאחר היכרות עם האישיות של העומד מאחורי ההתנהגות האלימה ועם מניעיה.

סקר שנערך מטעם משרד החינוך קובע:

ההוצאה הלאומית לחינוך ירדה לשיעור הנמוך ביותר

אחוז ההוצאה הלאומית לחינוך מהתוצר הלאומי הגולמי ירד בשנה האחרונה 1985/6 לכ־7.5 אחוזים. זהו השיעור הנמוך ביותר שהיה קיים עד כה והמצביע על פגיעה מבשיה בחשיבות מערכת החינוך והתרבות במדינה בחלוקת "העוגה הלאומית".

פרטים אלה מגלה סקר שנערך בימים אלה מטעם לשכת מנכ"ל משרד החינוך והתרבות. הסקר מבוסס על נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מהשנים הקודמות ועל אומדן העומד להתפרסם בקרוב לגבי השנה האחרונה.

הסקר מגלה עוד כי בשנים תשמ"ב—תשמ"ו חל גידול באוכלוסיית התלמידים במערכת החינוך בישראל, אך לא היה לכך ביטוי מקביל במספר המורים. כתוצאה מכך הגיע בתשמ"ו תקן השעות לתלמיד לרמה הנמוכה ב־5 אחוזים מממוצע מה שהיתה בתשל"ה.

מועצת "האגודה להתנדבות בעם" דנה במדיניותה

מועצת האגודה להתנדבות בעם, שדנה במדיניותה לקראת גיוס בנות הפנייהן לשרות לאומי, בשנה תשמ"ח, קבעה כי היא תמשיך לשים דגש על תחומי החינוך, ובעיקר על חיזוק מערכת החינוך הדתי.

עם זאת החליט כי האגודה חייבת גם לשרת לפי הצרכים הלאומיים ובעיקר בתחומי הבריאות והרווחה.

במהלך הדיון הועלתה תביעתן של בנות המגיעות לאגודה ללא תעודת בגרות, ובבחינת כושר תפקודן ורמת השכלתן התנהגותן, אינן מתאימות למסגרת האגודה להתנדבות בעם. לאחר דיון מצה החולט, שבנות אשר לאחר ראיון תמצאנה לא מתאימות — תשוחררנה משרות לאומי. עוד נקבע כי ועדת ערר של המועצה תקבל ערעורים של בנות על אי קבלתן לשרות הלאומי.

המועצה שמעה דיווח על הפעילות של האגודה בשנה החולפת מפי כרים מאיר — מרכז האגודה, עו"ד דבר פרמן מסר על החידושים בפעילות השרות הלאומי ובין היתר — על יסודן של מדרשות תורניות למתנדבות, הפועלות מזה שלושה חדשים במקומות רבים בארץ.

כמו כן הוחלט להרחיב את ימי הלימוד במדרשות לימים נוספים כדי להעשיר ולחזק דוקא את הבנות החלשות יותר. תכנית לביצוע הוטלה על אברהם רענן, המפקח הארצי של האגודה. במהלך הדיון הועלתה גם חומרתה של המצוקה התקציבית הפוקדת את האגודה. נמסר על הגידול שחל במספר בנות השרות הלאומי מאז הקמת האגודה. בזמנו, צויין החולה העבודה ההתנדבותית ב־80 בנות ועתה מצויות במסגרות השונות של האגודה למעלה מ־3000 בנות דתיות.

חברי המועצה הביעו דעתם שמי שמקורב לעניינה של הציונות הדתית חייב לתמוך בנורמה המקובלת של השרות הלאומי שמפעילה "האגודה להתנדבות בעם".

בקרוב ייפתח מרכז ללימוד ההתנגדות לשואה

מרכז מחקר ללימוד ההתנגדות היהודית לשואה, שיישא את שמם של צביה ויצחק צוקרמן מלוחמי גיטו וארשה, ייפתח בקרוב.

כתב עת"יים מוסר כי המרכז ישוכן בבנבה חדש שבנייתו עומדת לפני השלמה. תהיה בו פנימיה המיועדת לכ־60 איש, שיכלו להתגורר בה בכל מחזור לימודים. הלימודה התייחס בעיקר לנושאים הקשורים לשואה, והדגש יושם על ההתנגדות היהודית, תוך העמקה בלימוד הנסיבות המיוחדות של כל קבוצה יהודית שהתנגדה לצורר הנאצי.

חברות "אמונה" בפתח־תקווה עורכות קונצרט בכלי קשת במוצ"ש

מאת משה לוי

חברות "אמונה" — חוג "בת־שואה" ההדורה אגבלית בפתח־תקווה עורכות במוצאי השבת קונצרט ראשון מסוגו בכלי־קשת באולם ההופעות בבית הכנסת של הרב רבינוביץ — ממונקאטש בעיר. במקם תשתתף גם עירית מזכם — פעילת החוג ב"אמונה".

הקונצרט יערך בניצוחו של גרישה ליפשיץ אורקסטרה הירושלמית והיא תנגן בהתנדבות.

כל ההכנסות בערב זה יתרו קודש למוסדות הילדים של "אמונה".

כדורסלן "קובנה" חומיציוס: מכבי לא משחקת כבעבר

שחקן הכדורסל הרוסי האלופים הומיציוס, כוכבה של "ז'אלגיריס קובנה" אומר, כי קבוצתו תעפיל למשחק גמר גביע אירופה בכדורסל, שם היא תתמודד עם אלופת איטליה, "טרייסר מילאנו".

הומיציוס שקלע 46 נקודות שלשום מול מכבי תל אביב, הסביר בראיון בתוכנית "ערב טוב ישראל" בגלי צה"ל, כי הוא מתאמן באהדיהה בעיקר בזריקות לסל והוסיף, כי הכדורסל סייעו לו במהלך המשחק [illegible] את היתוגו.

[illegible] מכבי תל אביב אמר הכוכב [illegible], כי היא קבוצה טובה — אך [illegible] משחקת כבעבר ולכן היא לא תגיע למשחק הגמר. הוא ציין את שחקני הזינוק האמריקנים מגי וג'רנסון וכן את דורון ג'אמצ'י ומיקי ברקוביץ.

הומיציוס גילה, כי הוא מעוניין לשחק באירופה, על מנת לצבור נסיון והוסיף, כי הוא מעדיף לשחק בליגה הספרדית, באחת מקבוצות העמרה.

כ"ה שנים למרכז הבינ"ל להכשרה "כרמל" שבחיפה

מאת א. צבי גבעון

המרכז הבינלאומי להכשרה "כרמל" ע"ש גולדה מאיר שבחיפה, העוסק בעיקר בנושא פיתוח מעמד האשה בחברה, ציין בימים אלה 25 שנה להיווסדו.

למרכז הבינלאומי מגיעים משתלמים ומשתלמות במיוחד מארצות העולם השלישי, ובמהלך 25 שנות קיומו למדו בו כמחצת אלפים איש מ־11 ארצות. המשתלמים במרכז, הבאים מ[illegible] אסיה, אפריקה, אמריקה הלטינית, האיים הקריביים ועוד, לומדים מגוון רחב של נושאים, כשהדגש הוא על עבודה קהילתית, חינוך מבוגרים, חינוך לגיל הרך וקידום פרויקטים רווחיים לנשים.

בטקס הצגינ לציון חגי היובל לפעילות המרכז נערך במשכן ראש העיר חיפה אריה גוראל. [illegible]

בטקס נכחו בין השאר, סמנכ"ל משרד החוץ, מנכ"ל המחלקה לשיתוף בינלאומי במשרד החוץ, נציגת הוועדה שבדיה—חיפה, התרמת בבמן מכונה כספית, מנכ"ל האגודה לפיתוח הדירות ומשוראנים של עיריית חיפה, שגרירים לשעבר ואנשי אקדמיה.

אריה גוראל הדגיש בדבריו את התרבת נושא הרחבת פעילות המרכז וציין כי המרכז תורם להאדרת שמה של העיר חיפה.

"עמיגור" בנהריה מוזילה דירות בשכונת השיקום

חברת עמיגור החליטה להוזיל ב־10 אחוז את הדירות בשכונת השיקום בנהריה כל מי שירכוש בה דירה עד 31.3.87.

סמנכ"ל מינהל אגף האיכלוס והמכירות בעמיגור הודיע במכתב על ההוזלה לראש העיריה חיים לבב בו כתב בין היתר: החלטנו באורח חריג והכנו קצב להיענות לבקשתך להוזיל את מחירי הדירות בשכונה, וזאת בצורה אדמיניסטרטיבית.

בית החולים בקור חולים ירושלים
ברכות מזל־טוב
להולדת הבנים/הבנות

אחדות דוד וציונה	בן	יוסי.פ.ן ג'א וגליה	בן
אשכנזי זאב ורחל	בת	כהן יוסף ובתיה	בת
אופק יגאל וגילה	בן	כהנא אהרן ושינדיל	[illegible]
אייכנשטיין יעקב ושרה	בת	לוי שמעון ורחל	בת
ארד דוד וזוליט	בן	כהן יצחק ופלילה	בן
אברג'ל נפתלי ומרים	בת	מיכלאשווילי רחל וסימון	[illegible]
אוסטרייכר א. ורבקה	בת	מריאן דוד ואנט	בת
בניסה אלברט ואסתר	בת	מנשה אורי ורויטל	תאומות
בינמן יצחק ורחל	בן	מנשה אורי ורויטל	תאמת
בנלולו אבנר ומרים	בת	מאירוביץ מרדכי וחנה	בת
ברכי אדמונד רימה	בן	נסים איתן ולאה	בן
באנה רחמים וזיוה	בת	נקי דוד ורחל	בת
גולדברג אילן ומירה	בן	עזרא שאול ומלכה	בת
גולשבסקי אפרים ואסתר	בן	פוקס מרדכי ושרה	בן
דאועק ישעיהו ואסתר	בת	פורסל שמעון ופרימה	בת
דגן שלום ומזל	בת	פרקש יעקב ובריינדיל	בן
הרצוג חיים ובלומה	בן	פלד דוד וחיה	בן
הלוי מרדכי ושרה	בן	פרוליך אברהם וטובה	בן
זילברמן אריה וסולטנה	בת	קופרמן הלל ואילנה	בת
זיאת שמעון וחדוה	בת	קוט אברהם ולאה	בן
חזן אברהם וחמדה	בת	קרושבסקי חיים ופרומה	בת
חפצדי אמנון וחנה	בן	רובין יום טוב וחיה	בן
טייכמן אהרן וחוה	בן	שיפמן אהרן ולובי	בן
יונה אהרן ורחל	בת	שבו מרדכי ומיכל	בן
יראי יחזקאל ותמר	בת	שוקרון יעקב ורוחמה	בת
שכיל אהרן ויהודית	בת	תורגמן יחיאל ורבקה	בת

יזכו ההורים לגדלם לתורה, לחופה ולמעשים טובים
ההנהלה

הסתדרות המזרחי — הפועל המזרחי בארה"ב
ברכת מזל טוב
למר **הרמן מורקין** ולרעייתו
נשיא התנועה בארה"ב
לרגל **הולדת הנכד**
הרב אליעזר ברנשטיין
יו"ר הוועד הפועל
שרגא כהן — גזבר
ישראל פרידמן — מנהל

ברכות מקרב לב למכובדינו
מר **אליעזר שרמן** שיחי'
בהגיעך לגיל שמונים
מר **צבי אונגר** שיחי'
בהגיעך לגיל ששים
תזכו לשנים רבות וטובות בבריאות ורעננות
"הצפה" חיפה

לשכת המסים המרכזית של הפוהמ"ז
לחברנו **סעיד אברהם** ורעיתו
מזל טוב
להולדת הנכד
תזכו לרוב אושר ונחת
הנהלת מחו' המסים ועובדיה

לה־מאדם יבוא ושיווק אביזרי אופנה
רח' מוהליבר 2 פתח־תקוה • 03-9326962, 03-9233919
מבצע מכירות גדול
עכשיו יותר מתמיד
● מבצעי הנחה על תכשיטים (עד 25%)
● כובעים אלגנטיים וספורטיביים (עד 30%)
וזאת עד תום המלאי
להתראות!

אדוני המחיר לא שיני
1.5 ש"ח = $1
עד 31.1.87
דירות וקוטג'ים לציבור הדתי
דירות 3 חדרים במחיר החל מ־ $43,100.- 64,650.- ש"ח
דירות 4 חדרים במחיר החל מ־ $53,900.- 80,850.- ש"ח
דירות 5 חדרים במחיר החל מ־ $116,500.- 174,750.- ש"ח
קוטג' 5 חדרים במחיר החל מ־ $125,600.- 188,400.- ש"ח
המחירים אינם כוללים מע"מ
תל־אביב: רח' עמק הברכה.
פתח־תקוה: משכנות גנים רח' יונה גרין - אונטרמן
רעננה: משכנות רעננים רח' ששת הימים - שברץ
גבעתיים: משכנות אביבים רח' מודיעין - ריינס
הרצליה: קוטג'ים רח' הרב קוק
וגם לציבור שאינו דתי
משהב 50 תרצ"ו־תשמ"ו 1936-1986 חברה לשכון בנין ופתוח בע"מ
תל־אביב: ליליינבלום 27, טל: 03-664631 • ירושלים: הגידם 1, טל: 02-224181

מכללת ירושלים לבנות
דרוש:
עובד לתפקיד ניהולי בכיר
הכישורים הדרושים:
• בן תורה
• נסיון רב באדמיניסטרציה במסגרות לימודיות
• תואר אקדמי (רצוי)
• ידע באנגלית (רצוי)
לפנות בכתב ולצרף תולדות חיים והמלצות לת"ד 16078 בית וגן, ירושלים 91160 ולציין "בכיר"
סודיות מובטחת

שבת אחים גם יחד
אוניברסיטת בר־אילן
בית־הספר לחינוך
המכון לחקר החינוך הדתי ולקידומו ע"ש פרופסור אליעזר שפרן
מתכבדים להזמינך ליום עיון בנושא:
יחסים בין דתיים וחילוניים
שיתקיים אי"ה ביום ה' כ"א בטבת תשמ"ז (22.1.87) באולם ארגנטינה באוניברסיטת בר־אילן

8.30—9.00 התכנסות והרשמה ליום העיון
9.00—10.30
ישיבת מליאה א'
פרופ' הרי באנקוף — דיקאן הפקולטה למדעי החברה — יו"ר
ברכות: פרופ' עמנואל רקמן — נגיד
פרופ' מיכאל אלבק — נשיא
פרופ' ארנסט קראוס — רקטור
פרופ' מרים שמידע — מנהלת בית־הספר לחינוך
דברים: הרב שאר ישוב כהן — הרב הראשי של חיפה
השר זבולון המר — שר לענייני דתות
מר אורי גורדון — ראש מחלקת עליית הנוער, חבר הנהלת הסוכנות היהודית
10.45—12.45
ישיבת מליאה ב'
ד"ר זכריה דור־שב — מנהל המכון — יו"ר
דברים: מר יוסף בן־ציון, יו"ר אגף ההסברה במפ' העבודה
ד"ר אבי בקר — מנכ"ל הקונגרס היהודי העולמי בישראל
גב' שולמית כצנלסון, מנהלת אולפן ושראל, כלת פרס ישראל
מר שמואל שניצר — עורך ראשי לשעבר "מעריב"
12.45—13.30 הפסקת צהרים —
משולבת בצפיה בתוכניות טלוויזיה בנושא: סדנאות
13.30—16.00
1. זהות יהודית בחברה פלורליסטית
יו"ר — פרופ' דב רפל, פרופ' יוחנן הופמן, ד"ר מרדכי בר־לב
2. תרומת העתונות לקירוב לבבות
יו"ר — מר יונתן פריסטר, מר יוסף חריף, מר שאול מייזליש
3. תוכניות לדו־שיח בבתי־ספר
יו"ר — גב' יסובה צור, מר אריה גולדרגר, גב' דינה שקולניק
4. הממסד הדתי ותרומתו
יו"ר — ד"ר ישראל ריק, הרב משה רואל, הרב שמחה מירון, הרב יוסף ליבוביץ
5. פעולות בחברה המתבגרת
יו"ר — ד"ר יוסף שלהב, הרב יצחק כהן, מר אברהם אינפלד
6. פילוסופיות של מפיקי תוכניות טלוויזיה
יו"ר — מיכה ינון, מר יצחק רקנאטי, ד"ר אריה אגמון
16.15—18.00 מושב סיום
יו"ר — מר מתתיהו דגן, סמנכ"ל אגף החינוך הדתי במשרד החינוך
מר יעקב הדני — מנהל אגף החינוך הדתי
הרב יוחנן פריד — מנהל האגף לתרבות תורנית
מר בנימין אמיר, חבר המזכירות הפדגוגית במשרד החינוך
מאורגן בשיתוף עם:
אגפי משרד החינוך והתרבות: האגף לחינוך הדתי, תרבות תורנית, מרכזות היהודית, המחלקה לעליית הנוער • הקונגרס היהודי העולמי • ההסתדרות הציונית • המחלקה הדתית • הקיבוץ הדתי • מכון [illegible] • התנועה הקיבוצית [illegible] אוניברסיטת בר־אילן.

אגודת ידידי בית החולים לניאדו
משגרת בזה מלא הטנא ברכות ותשבחות
לתלמידות החביבות של מחזור ו'
בבית־הספר לסיעוד ע"ש טסלר
לרגל הצלחתן המרשימה בבחינות משרד הבריאות
לקבלת תואר אחות מוסמכת
עלנה ותלצחנה בכל אשר תפנינה
והוו סמל ודוגמא לתפארת ברוח ישראל סבא

בע"ה
בית הרב קוק
רח' הרב קוק 9
ירושלים

חיים של יצירה
ערב הוקרה והערכה ליצירה ספרותית תורנית ע"פ חזונו של הראי"ה קוק זצ"ל
במעמד:
הרב יהושע הוטנר — על האנציקלופדיה התלמודית
הרב ברוך רקובר — על פרוש באור
הרב יעקב פילבר — הגר"א לשו"ע
הרב אריה שטרן — על "הלכה ברורה"
הרב יוחנן פריד — ובירור הלכה
ברכות:
מר זבולון אורלב — מנכ"ל משרד הדתות
מר עזריאל ציון — מנהל מחלקת התרבות בעיריית ירושלים
הערב יתקיים אי"ה ביום רביעי, כ' בטבת, 21.1, בשעה 20.00, בבית הרב, רחוב הרב קוק 9.
הציבור מוזמן
כמו כן נקיים את ערב ראש חודש, ביום ראשון, ב' בשבט, בשעה 20.00.
בנושא: השמיטה ופירות הארץ
המרצים:
הרב שאול ישראלי שליט"א
הרב יחזקאל דאום
פרופ' אליעזר גולדשמידט